Capon Çayevi

MAHMUT ŞENOL

AYRINTI

Türkçe Edebiyat Dizisi

Mahmut Şenol

1958'de İstanbul'da doğdu ve yaşamının büyük kısmı bu kentte geçti. Üniversitede iktisat eğitimi aldığı sırada gazetecilikle tanıştı. SBF'den Uluslararası İlişkiler yüksek lisans derecesiyle mezun oldu. *Cumhuriyet* gazetesinde başlayıp sekiz yıl süren gazeteciliğini televizyon kanalları dahil olmak üzere medyada çeşitli kuruluşlarda, devam ettirdi. 1998'de ABD'ye ailecek göç eden Mahmut Şenol, Indiana Eyaleti'ne yerleşti, orada Purdue Üniversitesi'nde siyaset felsefesi doktora dersleri aldı. CBS TV'nin yerel haber kanalında çalışırken Türkiye'deki basın kuruluşlarına da yazı, haber ve röportajlar gönderdi. Halen *Açık Gazete*'nin ABD temsilciliğini yürüten Şenol, *Cumhuriyet* gazetesine haftalık olarak Amerika ve Kanada yazıları da yazıyor.

Phaselis Adağı (2005), *Bay Konsolos* (2005) ve *Çerkes Âdil Paşa'nın Tahsildarlık Günleri* (2007) ve *Akbisar Düşerken* (2011) romanlarını yazan Mahmut Şenol, deneme ve gazete yazılarını *Kayısı Topuklu Kadınlar* (2011) adlı kitabında topladı. Ayrıca sosyal bilimler alanında hacimli bir akademik çalışmasını *Keşfini Bekleyen İnsan* (2011) başlığıyla okura sundu. Şenol'un *Bay Konsolos* adlı romanı sinema filmi olarak beyaz perdeye aktarılacak.

Ayrıntı: 685
Türkçe Edebiyat Dizisi: 20

Capon Çayevi
Mahmut Şenol

Son Okuma
Tayfun Koç

© 2012 Mahmut Şenol, Canada

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Tasarımı
Gökçe Alper

Kapak Fotoğrafı
Winfield Parks/National Geographic/Getty Images Turkey

Dizgi
Hediye Gümen

Baskı
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No.: 244 Topkapı/İst.
Tel.: (0212) 612 31 85
Sertifika No.: 12156

Birinci Basım 2012
Baskı Adedi 2000

ISBN 978-975-539-716-0
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No: 3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

Mahmut Şenol

Capon Çayevi

Mahmudiye Üçlemesi'nin İkinci Kitabı

TÜRKÇE EDEBİYAT DİZİSİ

Melekler Evi
Göksel Yılmaz

Akhisar Düşerken
Mahmut Şenol

Kurumuş Nehrin Yatağında
Uğur Erkman

Gecedegiden
Hüseyin Kıran

Arıza Babaların Çatlak Kızları
Ayten Kaya Görgün

Zeval
Nihan Taştekin

Bir Zamanlar Bakırköy
Tahir Musa Ceylan

Önceki Çağın Akşamüstü
Ömer F Oyal

Akvaryumda Ölü Bir Balık
Mürselin Kurt

Fevkalbeşer Sair Bey ve Suskunluğu
Ömer İzgeç

Laf Evi
Serdar Aysev

Kayıp Taşlar
Asuman Bayrak

Fransız Balkon
Ahmet Coşkun

Boşluğun Sesi
Umut Dağıstan

Bir Tuhaf İntikam
Uğur Erkman

Karsuyu
Hüseyin Bul

Babamın En Güzel Fotoğrafı
Gönül Kıvılcım

Kedi ve Ölüm
Erhan Bener

Acemiler
Erhan Bener

'Ne hayırdır, ne şer' dedi, İbn Abbas, 'Sadece bir kuş öttü...
Hafız Abdülâzim Münzirî, *Kırk Hadis-i Şerif* kitabından

Der Kampf zwischen Karneval und Fasten, Pieter Bruegel, 1559,
Kunsthistorisches Museum, Vienna

"Benim romanlarım bir ölçüde Pieter Bruegel'in resimlerini kâğıda aktarıp temize geçmek gibidir. Hollandalı ressamın tablolarını görüyorum kendi yazdıklarımda ve kitaplarımdaki hikâyeler, karakterler, mekân ve zamanın ilişkisi, hatta kullandığım dil, Bruegel resimlerine benzer; şenlikli ve zalimânedir her şey... Berbat ve şahane, zor ve kolay, yalan ve dürüstlük, ihanet ve sadakat, alay ve gurur, adi ve yüce, hatta dev ve cüce iç içedir bende...

Mahmut Şenol
Yazarın bu roman için tuttuğu akıl defterinden...

1

"Facilis descensus Averno!"
-Cehenneme giden yol, kolaycadır!-
Virgil, Aeneid 6. Kitap, 124. mısra

Adı Nurettin idi; Nurettin Karasu...

Çanakkale Vilayeti'nin Biga kasabasındaki, ahalisi serapa Çerkes olan Mahmudiye Köyü'nde herkes ona Nuridin diye seslenmekteydi. Köyde doğup da köy imamının kulağına ezan ve kamet okuyarak adı konduğundan beri, Nuridin aşağı, hatta Nurdin yukarı... Çerkeslerin aksanı, dili, Arapça'ya dönmek bırakın şurada dursun, Türkçe'ye dahi kolay beri lakırdı yetiştiremezken onların Arapça'da ışık saçan anlamındaki Nurettin ismine Nuridin demesini anlamak zor olmamalıdır.

Hikâyeyi başka başka kaynaklardan fakat hep Çerkeslerden dinlemiş bulunan yazarın da roman kahramanı Nurettin'i, işte bu nedenle, Nuridin diye bundan sonra adlandıracağını hatırda tutmanın yararı vardır.

Eski Rumi Takvime bakılarak Doksan Üç Harbi diye aktarılan 1878 yılındaki Rus-Osmanlı Savaşı'nda Kafkasya'dan sürgüne gönderilen Çerkeslerin gelip yerleştiği köyde, Nuridin 1929 yılında doğdu.

O yıllarda Cumhuriyet yönetimi ulusal birliği dil üzerinden kurmak hamlesiyle "Vatandaş Türkçe Konuş" kampanyası başlatmıştı da Biga Kaymakamı buna kelimesi kelimesine riayet ederek, üşenmeden köy köy dolaşarak, kasabanın yüz elli köyünden otuza yakın Çerkes köyüne gidiyor, orada kahvehane sohbetleri yapıp hatta evlerin kapısına dayanıp Çerkesleri Türkçe konuşmaya zorluyordu. Ankara'daki Mekteb-i Mülkiye'den mezuniyetine kadar Milli Türk Talebe Cemiyeti'nde bulunmuş olan Kaymakam, 1928 yılında bu üyesi olduğu dernek tarafından başlatılmış "Vatandaş Türkçe Konuş" kampanyasının sıkı bir takipçisiydi.

Ne var ki her ne kadar Kaymakam Bey arkasında jandarmayla köylere gelip o güne kadar Çerkesçe konuşan insanlara, "Burası aziz Türk vatanıdır ve siz de Türkçe konuşacaksınız!" diye kâh aba altından sopa gösterip dayatıyor kâh tatlılıkla onların diline akide şekeri uzatıyorsa da Kafkas göçmeni köylülerin elinden, dilinden bir şey gelmiyordu. Nezaketleri pek meşhur olan Çerkesler, Kaymakam karşısında ezilip büzülüyorlar, kırılıp dökülüyorlardı. İşte tam da Türkçe Konuşma günleri halka dayatılarak yaşanılan bir zamanda, o sırada doğmuş bulunan Nuridin, Çerkeslerin Şapsığ boyundan gelen annesinden Çerkesçe öğrendi; nasıl konuşmasın zira anadiliydi... Beri yandan babasından Türkçe'yi kapmaya çalıştı. Köy ilkokulundan mezuniyet, ardından Biga'daki yatılı ortaokulda bir iki sene derken, babası bir menenjit salgınında vefat edince tahsil hayatı bitti, köyde onu bekleyen çobanlığa döndü. Nuridin zayıf bün-

yeliydi, naif bir çocuktu. Biga ovasında ve eteğindeki Demirci köylerinin bulunduğu dağlarda çobanlık ona yaramadı, kısa zamanda o dahi hasta oldu. Annesi evin tek erkeği kalmış bulunan Nuridin'e kıyamayıp çobanlıktan aldı oğlunu, köyün Bandırma-Gönen yolu üzerindeki asfalt kıyısına inşa edilmiş Halkevi'ndeki çay ocağına çırak verdi. O dönemde köy kahvesi demek pek yakışık almadığından, yeni icat edilmiş Cumhuriyet yönetimi kendisine yaraşır vaziyette yeni vatandaş tipini yaratmak üzere onların kahveye gelmelerini istemez, buna karşılık *"muasır medeniyete yakışan yurttaşlar"* olmakla Halkevlerine gitmesini beklerdi. Nitekim devlet eliyle yaptırılmış nice Halkevi binası, işte bu nedenle ve o tarihlerde, hemen her köy, bucak, kasaba yerleşim yerlerine kurulmuşt. Bu binalar aslında birer kahvehane hizmeti görse bile içinde en azından okuma salonu, oyun odası, genç kızlar için biçki-dikiş kursu, sağlık hizmetine ayrılmış ve duruma göre kasabadan gelen doktorların, sağlık memurlarının gelip gittiği mekânlarla donatılmıştı.

Sağlık memuru denilen erkek hemşirelerin sağlıkçı unvanı aldığını burada hatırlatıp söze devam edersek, işte o sağlıkçılardan birisinin tam da Nuridin'in çay ocağında çıraklığa başladığı gün köye gelip tansiyon ölçmesi, iğne yapması, ufak tefek pansumanları gerçekleştirmesi çelimsiz bir çocuğun hayatını kurtaracaktı. Sağlıkçı Efendi, köy ahalisine yardım ederken, o esnada gözü Nuridin'e ilişti ve "Bu kızancığın bir iki günlük ömrü kalmışa benzer, derhal hastaneye yatırılsın!" dedi, böylece çocuğu büyük bir felaketin eşiğinden hayatına geri döndürdü.

Nuridin'in kesik kesik öksürmesi, ardından da vız vız öten sesi ve tıknefes oluşuna dikkat kesilen sağlıkçı o gün Biga'ya dönerken yanında ufaklığı da götürmüş, o gece sağlık ocağında onu yatırıp dinlendirmiş, ertesi gün ise kasaba hastanesinde doktora çıkarmıştı. Nuridin verem başlangıcındaydı, üstüne üstelik biçare çocukcağızın astımı bulunuyordu. Zafiyet, halsizlik, beslenme yetersizliği gibi şeyler de cabasıydı... Doktor,

çarşafa dolanmış bir avuç çocukcağızı Biga'nın köylerinde hatırı sayılan sağlıkçının yeğeni, kuzeni gibi bir yakını zannetmiş olmalı ki kimdir, necidir, neredendir diye sormadan ona zaman ayırdı, biraz iltimas gösterdi ve çocuğu hastanede iki hafta kadar tutup adam sırasına girecek hale gelinceye kadar bekletti, ayağa kaldırıp sonra taburcu etti.

Nuridin tekrar köyüne gitmek üzere sağlıkçının o taraflara gideceği günü hastane kapısında bekledi zira kasabadan yaya hızıyla iki saat çeken yolu yürüyecek mecali hiç yoktu. Günde iki kez Gönen istikametine giden otobüslere binecek parası da cebinde bulunmuyordu...

Birkaç gün boyunca, hastane diye adlandırılan sağlık ocağında yatıp kalkan Nuridin, sonra köyüne, evine ulaştı, bir gece dinlendikten sonra ertesi sabah çay ocağına kavuştu. Çay semaverlerinin tıslayan bir yılan gibi derinden çıkardığı buhar sesini meğer ne çok özlemişti... Buharın damlacıklar halinde camlarda birikip ter yaptığı, yoğunlaşınca yağmur damlacıkları gibi sızıp akmaya başladığı çay ocağının tavanında damla damla toplanmış su taneciklerini seyretmek gibisi yoktu. Bu damlacıkların su yüküyle ağırlaşıp, kendini tavanda tutamadan arada bir tıp diye düşmesini, hele bir tesadüfle tam onun altındayken gömleğinin açık yakasından içeriye, ensesine damlamasını pek severdi. Çay ocağına duyduğu bu sevgisi, su ve çay buharıyla bu tanışıklığı, tıslayan ve kaynayan demliğe hayranlığı hayatı boyunca her daim sürecekti. Nuridin askere gidene kadar köyün Halkevi'nde çay ocağında çalıştı. Askerliği buzhane gibi bir yerde dört yıl sürmüştü; mandadan çekilmiş tereyağını koysan kaskatı kesilir bir soğuktu orası... Doğu'nun meşhur Sarıkamış'ında tamamladığı vatani görevini çaycı olarak bitirip tezkere aldı, sonra bir süre daha Mahmudiye Köyü'nde çaycılığa devam eyledi, ardından Biga'nın Çerkes köylerinden bir kız buldu, çok acelesi varmış gibi hemen evlendi. Artık evli barklı bir adamdı ve köyde bardak bardak çay satıp geçinmesi zordu, kasabaya yerleşmeye karar verdi. Kasa-

ba dediğimiz, Mahmudiye'nin bağlı olduğu Biga kasabasıdır. Biga'daki çaycılığı çok uzun sürmedi. Herkesçe meşhur, Necip Bey'e ait handaki giriş katında bulunan çay ocağında bir süre demlik fokurdattı. Necip Bey'in hanı, Biga'nın savaş yıllarından kalma hatırası bol Hacı Piti Hanı'ndan başkası değildir; işte orada, nice eşkıyaya yataklık etmiş, işgalci Yunan ordusunun komutanlarını ağırlamış bu otelin çayevinde çalıştı. Çalıştı çalışmasına ama bir türlü iki yakası bir araya gelemedi. Zira hayat acımasız ve zalimdi. Kasabada geçinmekte zorlanınca İstanbul'a göçü düşündüler, karısıyla oturup kafa kafaya vererek... Aslına bakılırsa karısı düşünmüştü, kocasına bunu kabul ettirmesi de tahmin edileceği gibi hiç zor olmamıştı. Karısı, bütün kasabada parmakla gösterilecek kadar güzel bir hanımdı. Cihadiye adlı, Biga'ya uzak bir Çerkes köyünden gelmişti. Adını köyün ismiyle kafiyeli olsun istemiş olmalılar ki Cihadiye'nin Cahide adlı öteki birçok kadını gibi, onun da ismi aynıydı. Genç kızlığının en fırtınalı zamanlarını Cihadiye'de geçirdiği sırada hemen, acilen evlenip Biga'ya, bir taşra kasabasına kapağı atmak hevesi baştan aşağı arzu yüklü Cahide'yi önüne ilk çıkan Bigalı birisiyle evlenmeye razı ediyordu. Nuridin'le evlenişi Cihadiye'den bir an evvel kurtulmak pahasına kabul ettiği bir evlilikti; aslında biraz ortalıkta salınsa, azıcık kasaba tarafında ayak sürtse parası bol bir kocayla evliliğin yolunu tutacak güzellikte, alımlı bir kızdı. Ama bu işler kime niyet kime kısmet işiydi; Cahide, Nuridin'e kısmet oldu. Evlenip kasabaya yerleştikten sonra bunun farkına vardı, işte o zaman gönlünde büyük hazımsızlıklar belirdi, ona sunulmuş gibi duran derme çatma bir hayatı yaşamak acelesiyle ruhunda telaşlar görüldü. Afrası tafrası yerinde, ayrıca süsü eksik olmayan bir tazeydi. Nuridin'den de boy pos olarak hem daha yapılı duruyor hem de üzerinde fıtratından kalan bir azametle kocasını yanında hizmetine bakan biri gibi görmeye çalışıyordu. Kadının hoppalığı evlendikten sonra yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlamış, çay ocağında damak şaplatıp dudak höpür-

deten lezzetli çayları hazırlamakla meşgul ve çocukluğundan beri tavandan düştü düşecek diye buhar damlacıklarını izlemekle oyalanan Nuridin bunları hiç fark edememiş, görmemiş, hissetmemiş, o bu kadar kör ve sağır olunca kulağına da çıtlatılmamış, gözü açılmamıştı. Fakat yakın çevresindeki bir iki arkadaşına haksızlık edilmemesi gerekir, onlar Nuridin'e gelip, *"Yahu, hayat pahalı, bak bir çocuk sahibi oldun, belki ikincisi sıraya düzülecek, gel bizi dinle, buradan git, İstanbul'a göç et, ekmek oradadır, burada değildir, hiç değilse kıymetin bilinir, mesleğinin karşılığını alırsın"* diye ona akıl verdiklerinde beriki büyük kent lafıyla ürktü. Bunun yanı sıra verilen akılları doğru bulmamazlık da etmedi, o kulak verdikçe elbette arkadaşları nasihate devam etti. Nasihati eksik etmeyen dostları, kendi aralarında durum değerlendirmesi yaparken, *"Oh, iyi oldu bu nadide fikirleri ona verip yüreklendirdiğimiz, aksi halde şuncacık kasabada karısının namı yürüyecekti, kardeşimiz Nuridin de dillere düşecekti, boynuzlarına dikkat et çaycı Nuridin, diye takılan takılana çıkacaktı, mazallah!"* diye aralarında konuşup bu kararı almasında ona yardımcı olduklarından memnuniyet duydular. Onlara bakılırsa, bu kadın nasılsa günün birinde kendisini elden çıkaracak, ucuz pahalı demeden bir haylazlığa kalkışacaktı. Madem bunları nasıl olsa günün birinde yapacaktı, ortalık yerde yapmasın, Biga gibi küçük bir kasabanın diline Nuridin'i vermesindi.

Canciğer arkadaşlarının bu düşüncesinden habersiz bulunan Nuridin, taşı toprağı altın diye söylenen İstanbul'a gitmek hevesine böylece batıp çıktı. Uzun uzun hayaller kurdu, hayallerine o kadar daldı ki kazayla bir iki defa elini bile kaynar sularda haşladı, bileğine kadar derisi yandı, kabuk bağladı. Nuridin bu sıkıntılı zamanların sonunda aklına danışıp her şeyi güya ölçüp biçti, sonra durumu yanında çalıştığı Biga'nın ünlü otelcisi, hancı Necip Bey'e açtı. Necip Bey kaçın kurasıydı, dikkatle onu dinledi, biraz sıkılayıp orasından burasından mevzuya girdi. Sonra vaziyeti hemen anladı ve "Sen hele bir dur, benim İstanbul'da ahbabım, tanışım çoktur, İstanbul'u av-

cumun içi gibi bilirim, sokak sokak tanır, her çıkmazını tarif ederim. Orada tanımadığım bir serçe kuşu kalmıştır ki onu da Mısır Çarşısı esnafından istersem şıp diye bulurum. Sen şimdi dur, acele etme, ensesi kalın bileği güçlü bir kardeşime iki çift laf yazayım, mektup atayım ondan sonra seni azat edeyim" dedi. Kısa sürede İstanbul'la mektuplaşma tamamlandı ve Nuridin'in taşınmasına böylece hız verildi. Nuridin, hemen toparlanıp ondan daha hevesli olan karısının bir çırpıda hazırlanmasına da hem hayretlik gösterip hem de anlam vermeksizin evini göçe koydu. Birkaç eşyasını sattı savdı, diğerlerini Yeni Güven Ambarı diye bilinen bir nakliye firmasıyla evvelden İstanbul'un Ebûsuud Caddesi'ndeki depoya gönderdi. Nuridin ve ailesi ellerinde birer valizle İstanbul'a karayolu, ardından denizyoluyla ulaşacaktı. Yola çıkmazdan evvel, Mahmudiye Köyü önünden geçen şosede mola vermiş otobüs şoförüne beklemesi ricasıyla gidip annesiyle ayaküstü helalleşti. Annesi bir ayağı çukurda olmakla beraber aklı başında bir kadındı, elden ayaktan düşmemiş biriydi. Kendi anadilinde oğluna dedi ki, "Evladım, gittiğin şehir tuzaklarla doludur, aman dikkat et, kimsenin lafına inanma, kimseye kanma, sen saf ve temiz kalplisin, hemen her şeye aldanırsın, hanımına da dikkat et! Bazı kadınlar vardır kapıyı kilitlersin, içeride kaldı zannedersin, o ne yapar eder, bacadan tırmanıp âşığına yine gider, aman ha evladım!" Anasının lakırdısı hanımına gelip dayanınca Nuridin rahatsızlık gösterdi, o yüzden annesi lafı uzatmadı. Ama diyeceğini de demeden durmadı:

"Eskiler der ki" diye sürdürdü, "Hanımım var diye sevinme dara düşmeden, oğlum var diye erinme kadın koynuna girmeden. Sen hanımını aldın gidiyorsun diye gücenmiyorum, varsın öyle olsun ama *nise*ye* göz kulak ol, kimselere onu emanet etme, bir gözün görmez gibi kalsın lakin sen öteki gözünle *nise*ye pür dikkat kesil, ne olur ne olmaz, ana sözünü de hiç yabana atma!"

* Burada, Çerkesçe gelin anlamındaki *nise* sözcüğü kullanılmaktadır.

Nuridin aklı bir karış havada çocuk gibiydi, bütün bunlar bir kulağından girip ötekisinden çıkıp gittiği sıra, "Olur ana, sen merak etme!" dedi, el öptü, köydeki iki odalı küçük, tertemiz, her tarafı sabun kokan güzel evini terk etti. Gönen asfaltında bekleyen otobüse koşar adım yetişince, kucağındaki erkek evladını tutan karısından bir güzel paparayı da yedi. "Ne kadar geciktin, bak otobüs seni bekliyor" diye söylenen karısına laf yetiştirirken, içinde onlarda başka yolcusu bulunmayan otobüse ağır ağır hareket edip yola koyuldu. Nuridin, Cahide'nin gönlünü almak için "Ama hanımcığım, bir anamın elini öpmüşüm çok mu görüyorsun yahu!" deyince otobüs şoförü bile iç geçirip ona acıdı, hatta kocasını azarlayan kadına diş biledi. Karısı ise yüz buruşturup "Hadi hadi uzatma, geç!" dedi... Bandırma iskelesine beş saatten biraz fazla sürede, altı saate doğru vardılar. İstanbul tarifeli vapur ertesi sabah kalkacaktı. Ama onlarda otele gidecek, orada konaklayacak kadar ceplerinde para mı vardı; iskelenin bekleme salonu neye duruyordu ki...

Geceyi iskele binasındaki yolcu salonu kanapeleri üzerinde kâh uyuklayıp kâh ayakta dikilmekle geçirip sabahleyin İstanbul'a demir alacak vapura zamanından evvel eriştiler. Marakaz adlı vapur, o sıralarda İstanbul'dan Çanakkale Boğazı'ndaki tahkim edilmiş mevzilere asker taşıyor, Gelibolu'ya indirdiği askerlerden sonra gelip Bandırma'ya iskele yapıp İstanbul'un Tophane rıhtımına gidecek yolcuları alıyordu. Ortada savaş yoktu ama savaşın her zaman tehditkâr lafı ortadaydı. O yüzden Marakaz'ın asker taşıması, savaş zamanlarındakini aratmayacak kadar yoğundu. Marakaz askerleri bırakmış, boş olarak gece yarısı limana girmiş, tek bir vapur düdüğü çalmaksızın sessizce Bandırma'ya gelip iskelesine halat bağlamıştı. Marakaz vapuru sabahleyin deniz üstünde dansa kalkmış yahut görücüye çıkmış kız gibi nazlı nazlı salınıyordu; limanda bağlı olduğu yerde deniz yalpa yaptırıyordu.

Vapur, iskeleden ona bakanlara endazesi bir hayli uzun görünecek biçimde, sabah sisiyle güneşin inatlaştığı sırada, bir heybet içinde duruyordu. Marakaz, az ötelerden gelen fırışka bir rüzgârın çalkaladığı hafif dalgalarla kırıtırken, sabahın ilk saatlerinde ilk yolcularını da bağrına bastı. O yolcular arasında bulunan Nuridin, karısı ve kundaktaki evladını üçüncü mevkiiye taşındı.

Yolcuların tümü bir heyecan salgınına yakalanmış gibi oradan oraya koşturup vapura yerleşmeye çalışırken, Marakaz da son hazırlıklarını gözden geçirdi. Kaptan geminin sağını solunu köşkünde oturduğu yerden sorgulayarak denetledi. Denize hazırdı Marakaz, ağzına kadar kömür yığılı deposu, yağlanmış gıcır gıcır motoru, bütün mürettabatı ve hatta yolculara çay hizmeti verecek büfeleriyle hazırdı. İstanbul'a dümen kırmayı bekleyen Marakaz vapurunun bacasında, yangın yeri gibi göz gözü görmez kömür dumanı tütüyor, limanın tamamını ve hatta bu deniz kasabasının sahile dayanmış mahallelerini güneşten esirgeyen bir bulutun altında bırakıyordu. Çaycı Nuridin, karısı ve kucağındaki evladı baş altındaki üçüncü sınıf salonda numarasız bir yere oturuverdiler. Vapurun kalkışına on dakika kala bir telaş, bir telaş hâlâ sürüyordu ortalıkta. İskeleden gelen simit ve poğaçacılar, köfte ekmekçiler, ayrancılar, nane limon satıcılarını vapur görevlileri kovalıyor onlarsa ısrarla oradan buradan yine içeri dalıyordu. Bir yandan da vapur çaycısının sabah çayı, salonlar arasında gezdiriliyor, kahvaltılıkların yanına çay bardakları beş paraya doldurup boşalıyordu. Çaycı Nuridin meslektaşının elinden bir bardak çay aldı. Karısına da bir bardak çay almak üzere tepsiye uzanmak istedi, öteki surat asıp omuz kaldırdı, Nuridin sadece kendi aldığının parasını ödedi; delikli beş para... Çayın daha ilk yudumunda Nuridin'in yüzü buruştu, *"Bu İstanbul'un çaycıları hep böyleyse, vah oradaki ahaliye, yazıktır billahi... Ama dert etmeyin, ben geliyorum ya, size halisinden çay yapmaya geliyorum"* dedi.

Kovalamacalar, Kaptan Köşkü'nden buhar istim düdüğü birkaç kez ötünce kendiliğinden sonlandı. Satıcılar, hamallar, yolcu uğurlamaya gelenler batan tekneyi hızla terk eden fareler gibi dağılıştı, ortalık yolculara kaldı. Vapur rötarsız, tehirsiz hareket etti; avara yaptı... Saat sabahın sekiz otuzuydu, akşam saatlerinde İstanbul'da olacaklardı. Uzun bir yolculuk, sıkıntısı olanları hafakan basacak kadar sıradan, biteviye bir deniz yolu önlerindeydi. Bu uzunca ama günlük deniz yolculuğa hazırlıklı olan Marakaz vapuru, Allahtan, saatte yirmi mil hıza uygun uskur çeviriyordu; arkada bir köpük denizi bırakıp... Marmara Denizi geçilecek, İstanbul'un Prens Adaları görünecekti sancak tarafında, derken geniş karnıyla bir kadın gibi anaç İstanbul onları karşılayacaktı; bu yeterdi, başka karşılayacakları kimse yoktu. Marakaz, Galata Rıhtımı'na hele bir aborda yapsın, şehrin bereketi hepsine yetecekti; Nuridin bunun ümidiyle yerinde kıpır kıpır duramıyor, heyecanlanıyordu.

Yolculuğun birinci saati daha dolmadan, Nuridin'in karısı pek çabucak sıkıldı. Otur otur, olacak şey miydi onun için? Çolpa ruhlu mıymıy kocası, oradaki başka çiftler kucak kucağa güverteye çıkıyor denize sarılışıp bakıyorken, karısını elinden olsun tutmuyordu; onlar ciddiyet içinde buraya kapanmış oturuyordu. Kadın sıkıntıyla ayaklandı, vapuru gezmeye karar vermişti. Zaten karşısına ne vakit moda kumaş çıksa kestirip biçtirmekten zevk alan şıpsevdi ruhlu, her şeye meraklı biriydi. Kadın kucağındaki bebeği babasına bırakıp hava almak için bir iki kez dışarı çıktı, içeri girdi. Her gidip gelişi küçük keşif maceralarından başkası değildi. Önceleri ikinci sınıf yolcu salonu kapısında dolaşırken oraya aşinalığı artırdıktan sonra, ardından cesaretlenip birinci sınıf yolcuların olduğu kamaralı salona çıktı, sonra da pek çabuk teklifsiz kesilip lüks mevkiide dolaştı. Lüks mevkiiye girince o vakte kadar başına bağlayıp çenesi altından gevşek düğüm attığı eşarbını tamamen çıkartmayı da unutmadı. Sapsarı, lepiska saçlar dalgalana dalgalana lüks mevkiide bir salındı, yürüdü ki bakanları hayran bıraktı. Hafif bir

deniz dalgasında ise dengesini kaybediyor gibi yaparak oraya buraya yalpalaması ise görmeye değer şeydi doğrusu... Yalpa yapan bir vapurda boylu poslu bir güzel kadının yürüyüşü her zaman erkeklerin ilgisini çeker, o yürüyüş erkek için daima kadına karşı duyulan hazzın bir parçasıdır. Hele başı ansızın dönmüş gibi yaparak vapur bordosu direklerine arada bir tutunup dengesini koruması, bu bir kadında kırk yılda bir görülecek nadir hallerden birisi olup böyle kadınların seyri erkek için en güzel, güzide anlardan biridir. Marakaz vapurunun lüks mevkii biletini cebinde taşıyan yolcu beyleri, şimdi, Cahide'yi seyrediyordu.

Bin dokuz yüz elli dört yılının şubat ayında İstanbul'daki Boğaz geçişi buzlanma yüzünden tamamen donmuştu. Vapurlar sefer yapamadı. Küçük teknelerle buz kalıpları arasında iki sahil arasında gidip gelen olduysa, belki olmuştur. Sonrasını düşünmeyen birçok yüreği korkusuz insan buz tepecikleri üzerinden sokakta yürür, kaldırımda adım atar gibi yayan, tabana kuvvet Boğaz'ı karşıdan karşıya geçti. İstanbul halkı akın akın Boğaz kıyısına yel yepelek koşturup Karadeniz'den gelen buzul kütlelerinin ve donan denizin üzerine çıkmaya yelteniyor, polis yetişebildiği kadarıyla bu tehlikeli işi durdurmaya çabalıyor, halkı uyarıyordu. Boğazın donduğu o gün bir ay evveli olsaydı, Bandırma'dan gelen Marakaz vapuru limana dahi giremiyebilirdi fakat dondurucu soğukların buzul işgali henüz görünmemişti. Ocak ayının İstanbul'da ayazı meşhur bir sabahında vapur Galata rıhtımındaki Salıpazarı İskelesi'ne yanaştı. Çaycı Nuridin ürkek, karısı ise cesurane adımlarla valizleri kavradıkları gibi dışarı çıktılar. Çocukları kucaklarındaydı... Limandan çıkar çıkmaz uzak bir yere gitmeyecekleri, onları Biga'dan yolcu ederken verilmiş adres üzerine tarif yapılırken birkaç defa üst üste söylenmişti, "Limanda vapurdan çıkın, taksi, fayton kirasına gerek yoktur, bir hamal tutsanız yeter, üç beş sokak geçince hemen orada Bahriyeli İsmet'in kahvehanesine varıverin, kime sorsanız gösterir zaten!" denmişti. "Bahriyeli'nin kahvehanesi dedin mi,

İstanbul'da bir numaradır, fiyakası büyüktür, Tophane'nin en namlı yeridir, yirmi dört saat işler, bir vardiyasında da çaycılık işi sana verilecektir, göster kendini evladım Nuridin..." Gösterecekti elbette, Nuridin kendisini göstermek için buraya gelmişti.

Bu vaatli sözleri söyleyip Nuridin'i Bahriyeli yanına gönderen ve daha evvelden İstanbul'la mektuplaşarak bu işi ayarlamış bulunan Necip Bey'di. Necip Bey, sadece Biga kasabasının değil, ünü vilayete taşması bir yana, neredeyse İstanbul başta olmak üzere büyük şehirlerin gezginlerince bilinen bir isimdir. Biga'ya gelip de onun kapısını çalmayanın kalmadığı, en azından lokantasında veya çayevinde yahut meyhane olarak kullandığı şarapevinde sandalyesine oturmamış hemen hemen hiç kimsenin olmadığını söylemek zor olmaz; işte böylesine ünlü, namlı otelcidir... Otelcilerin, hancıların piri seçilse hiç kuşkusuz ondan başka isim bulunamaz.

Biga'nın yetiştirdiği bir diğer önemli isimlerden olan Bahriyeli İsmet ise onun sözünden çıkmazdı, geçmiş yıllardan kalmış üzerindeki emeğine saygısı büyüktü. Denilebilir ki Bahriyeli'nin bir öz babası, bir de manevi babası Necip Bey vardı... Bahriyeli, Biga'dan askerliğe gönderilirken, Çardak taraflarında keyfi balıkçılığa evvel eski gidip geldiği dikkate alınarak deniz piyadesi sınıfına ayrılmış idi; lakabı oradan kalmadır. Bahriyeli, Kasımpaşa'daki deniz birliğinde askerliğini yaptı, deniz inzibatı çıkardılar onu İstanbul limanında dolaşsın diye... Sokak izni olmayan kışladan çıkmış askerleri enselemekte üstüne yoktu. Güçlü kuvvetli bir adamdı, kulağına yapıştığı biri oldu mu alıp kıskıvrak merkez asker karakoluna getirip nezarete tıkıyordu. Yengeçvari, yanpirik ve arada bir omuz silkeleyerek yürüyüşünden kimlik soracağı er, erat takımı ürksün diye komutanları onu inzibat yapmış olmalıdır. Zaten, bir de Alman kibriti gibi, üflesen tutuşan bir öfkesi vardı Bahriyeli'nin; bu yeterli nedendir...

İyisinden bir inzibat oldu Bahriyeli fakat bu arada Karaköy, Galata, Tophane, Salıpazarı, Fındıklı hatta Taksim muhitlerinin

tüm kabadayılarını bir bir tanıdı ki gelecekte yapacağı işlere ait ilk temaslarını da böylece bu mahallelerde kurmuş bulundu. Cumhuriyet'in ilk yıllarıydı, tezkeresini aldıktan sonra Biga'ya gelip el öpme ziyaretlerini tamamladıktan sonra Bahriyeli, İstanbul'a geri döndü. Orada ne yapacaksın ki diye soranlara, bir bildiğim var anlamında bıyık altından gülüyordu. İstanbul'un Galata, Tophane, Beyoğlu civarlarında bir iki kabadayı yanında racon kesip inzibat yıllarından alışık olduğu muhitlerin yamuk işlerine el attı, kibarca haraç alıp esnafı korudu, arada nizaya düşüp anlaşmazlıkta kalmış insanların hâkimliğine kalkıştı, ara buldu, gül gibi kızını aslan gibi olup da sadece işsiz diye bir delikanlıya vermeyen aksi babalara çıkıştı, bazı bazı devlet dairelerindeki bitmemiş mesaiyi rüşvet vermekle tamamlatmak yerine gidip ilgili memura bir görünmekle tamamladı, bu ve buna benzer tahammül gerektiren işleri bir mahalle yiğidi namıyla halletti. Ahalinin böylesi kahramanlığı olan eşkıyaya merakı fazladır, o yüzden Bahriyeli efsanesi kısa sürede İstanbul'un dilinde dolaşmaya başladı. Bu mesleğin daha büyükleri aşağıdan çırak gelip hızla yükselen bu babayiğidi bir iki kez sınayıp diş geçiremeyince, bileğini bükmek yerine anlaşmaya razı oldu, Bahriyeli bir anda meşhur kabadayılar meclisine girdi. Ancak mesleğinin önünde sadece kasap çengeli gibi sallanan kanlı ve kirli bir lakap, bu lakaba ait bir engeli vardı: Yıllar evvel, Bahriyeli Recep Cahid adlı bir dolandırıcı, kabadayılığına hile karıştırıp dürüst esnafı soyup soğana çevirmiş, İstanbul ve civarında ocağına incir ağacı ekmedik işyeri, hane, dükkân bırakmamıştı. O adıyla zillete çıkmış ötekinin şimdikiyle aynı lakabı taşıyor olması, Bahriyeli İsmet'in üzerine biraz kuşku bulutları çektiyse de hem 1942 yılının talihsiz bir şöhreti olan Varlık Vergisi zamanlarında ortalıkta görünmüş ve sonra izi kaybolmuş bulunan eski dolandırıcının artık esamesi okunmadığı için hem de kendisi babayani davranışlarıyla eskiyi anımsatacak bir şey yapmadığından bu engeli kısa zamanda, kolayca atlatmıştı. Artık bir tek Bahriyeli vardı: Bahriyeli İsmet...

Bahriyeli, İstanbul'da zaman geldi esti kavurdu, zaman geldi kurban kesip sünnet çocuklarına kirve oldu. Hayır hasenat yapmadığı mahalle kalmadı. Köylüsü şehirlisi fark etmeden bütün eşkıyalara halkın ayılıp bayıldığını biliriz; onu da sevdiler... Sonra sonra, yıllar geçip yaşı başı kemale erdikçe, bu meslekte isim yapmış abilerinin tavsiyesine uyup bir çay ocağı, kahvehane açtı. "Dayı kısmından olan delikanlının sokakta ömrü üç, beş senedir, bilemedin on sene... Sonra, kapağı bir dükkâna atmalıdır ki adresi belli olsun, mesela bu iş için en iyi yer kahvehaneciliktir, nargileciliktir, otelcilik zordur, pezevenkliğe hazır olmak gerekir ki bu bize hiç yakışmaz koçum!" dediler...

Bahriyeli bu nasihatlere kulak verip Tophane'de işlek bir kahvehaneyi gözüne kestirdi. Sahibi olan Rum Aleko'yu evvelden tanırdı ama kendisi ayağa kadar geldi dedirtmemek için gitmeyip araya hatırlı dostlarını koydu. Bir iki haber göndermekle, aracılarına dedirtti ki, "Elçiye zeval olmazmış Aleko Efendi, senin bir ayağın çukurda, bunca yıl buranın ekmeğini de yedin, şimdi istirahat zamanıdır, Bahriyeli abimiz der ki biri yer biri bakar olmaz, şimdi sıra bizdedir, hakkı hukuku neyse vereceğim, efendi adam olsun hırtlamboluk yapmasın zira efendi adama kapımız açıktır, gelsin canımı *yisin*, sonra gelsin çayımı çorbamı da içsin, amma velakin tiz elden orayı bana boşaltsın..."

Aleko çok nazlanmadı, ertesi gün anahtarları Bahriyeli'ye gönderirken, "Aman çayı çorbası onun olsun, ben devir teslim beraatını ve ibranameyi Noterde hazır ederim, gelsin imzalasın!" diye konuştu. Bahriyeli, Aleko'nun bu kadar çabuk pes edeceğini ve erkenden havlu atacağını tahmin etmemişti, şaşırdı, sonra bunun altında bir katakulli var sandı, "*Yoksa üçkâğıda mı geliyoruz anam!*" dedi kendisine ama bu endişesinde haksız olduğunu anlayınca bu kez Aleko'nun ödlekliğine verdi. Aleko'ya hakkını da ödedi, piyasa değerlerinden üç beş eksiğine; zaten pazarlıksız, tenzilatsız alışveriş olmazdı... Aleko palas pandıras

orayı boşaltırken aldığı paraya bereket versin diye diye sevindi, bir deste banknotu çenesine siftah parası gibi sürüp esnaflığını da tekrar etti. Bahriyeli ise buna çok şaşırdı, yıllarca dükkân diye ekmek yediği bir kapıyı azıcık hat höt yapıp bu kadar kolay alması aklına pek sığmamıştı. Bahriyeli'nin hesap edemediği şuydu ki birisi bir şeyden çarçabuk vazgeçiyorsa, onun yerine koyacağı başka kıymetleri bulunurdu. Bir hükümet, mesela, siyasetten çekiliyorsa ahaliyle uğraşmaktan yorgun düşüp yılmasındandır yoksa o kadar heves ve çoşkuyla bakanlık koltuklarına oturmuş zevatın izzet ve ikbalden vazgeçip böyle acelesi var gibi kalkıp gitmesi pek hazmedilecek gibi değildir. Ama dert edilmemesi gerekir ki iktidarı bırakan siyasetçiler dünya malına gark olup giderler, vazgeçtikleri şey kadar ceplerinde ufak tefek şeyler bulunur. Nitekim Aleko'nun da zaten Atina'daki dul kız kardeşlerinin yanına gitmek arzusu öteden beri vardı ve bu yönde bazı hazırlıklarını evvelden yoluna sokmuştu. Kahvehanesini kime satacağını düşündüğü sırada, Bahriyeli bir siyanet meleği gibi kapısını çalmıştı; Aleko sevinçten takla atsa yeriydi ama belli etmedi. Bir iki hafta geçti geçmedi, Aleko biraz oyalandıktan sonra sessizce İstanbul'dan ayrıldı. Bahriyeli'nin meşhur kahveciliği işte böylece başlamış oldu. Kahvehanesi ön tarafta yirmi, yirmi beş masalıydı; arkada herkese açık olmayan bir bölmesi de vardı ki burayı barbut, zar oynamak, iskambil çekmek isteyen kumarbazlara ayırır ve kazansın kazanmasın, şeytanı olsun olmasın hasılattan yüzde yirmi almadan kimseyi asla içeri sokmazdı. Ayrıca kahvehanenin çardaklı sundurması ve kaldırıma bakan terası yaz kış turistlerin akınına uğrardı. Cıbıl bacakları ortada, kısa şort giymiş turist hanımların doldurduğu terasa buranın en gözde yerlerinden birisidir; içerde tavla atıp tespih çeken bıçkınların haddine mi kalmış oraya adım atıp da Bahriyeli'nin misafiri olmuş, çayını kahvesini içen yabancı avratlara bakması... Yaz kış kahve, çay içmeye, kışın ise ıhlamur, havlıcan ve salep demlenmeye gelmiş, bunları istemezse ayran sevmediklerinden ayransız

ama mutlaka gazozla serinleyen turist kadınları, ortalıkta dolaşıp kendilerini belli etmeyen, Bahriyeli'nin kabadaylığa hevesli, yeni yetme bir iki delikanlısı korurdu.

Burası bu kadarla da kalmazdı. Aynı zamanda Beyazıt Meydanı'ndaki üniversite öğrencilerinin gittiği Küllük Kahvehanesi ne ise benzeri biçimde Bahriyeli Kahvehanesi de entelektüeller arasında adeta bir buluşma yeriydi. O zamanın ne kadar yazar, çizer, gazeteci, sanatçı, hele hele aklı bir karış havada romancısı ve şairi varsa oraya iskandil sallayıp demir atardı. Bu çeşit müşterilerin borç defterleri biraz kabarırdı ama Bahriyeli bunu dert etmezdi. "*Terkos suyunu ısıtıp çay karıştırdık, parasını almasak da olur, sermayemiz eksilmez ya!*" diye gönlü geniş davranıyor, hatta kâtibine de sıkı sıkı tembih etmiş bulunuyordu. "Bu işsiz güçsüz avanak takımının bize parası lazım değildir, onların buraya gelip gitmesi yeter, buranın şöhretini iki gazete fıkrasında, bir haberde verseler bundan iyi para mı olur!"

Böylesine, her kapısından bin bir insanın sabahtan akşama girip çıktığı, arı kovanı gibi işlek yerin kârı da büyük oldu. Kısa sürede Bahriyeli mal mülk edinmeye koyuldu. Taksim'de, Cihangir'de, İtalyan Yokuşu'nda kelepire ne bulduysa aldı, kelepir olmayanları da o derekeye indirmekte zorlanmadı; ama mal sahiplerine, onların talep ettiğince değil, kendi hukukuna ve kabadayı piyasasına göre tayin ettiği haklarını mutlaka ödüyordu. Böylesi berekete sahip bir kahvehaneye sahip olduktan sonra başka işe güce bakması gerekmiyorsa da Bahriyeli, elinde değil ya, eski göz ağrısı olduğundan duramıyor, arada bir afi kesip caka satmasına gerek kalmadan bir selamıyla büyük başlardan, patron takımının kravatlısından para sızdırıyordu. Bahriyeli'nin tek bulaşmadığı uyuşturucu işiydi, bulaşmak ne kelime, uyuşturucu lafı edildi mi kara kedi gibi sırtı kabarıyor, tersi dönüyordu. O nedenle Bahriyeli Kahvehanesi'nde kadın kız satışı dışında her numara oldu, bir de uyuşturucu aksatasına asla rast gelinemedi. Buna çok titizlenen Bahriyeli'nin kahve-

hanesi kısa sürede kentte ve ülkede isim yapmakla kalmadı, Avrupa vapuru Galata Rıhtımı'na yanaşıp Karaköy Gümrüğü'nden çıkan turistler arasında yer alan yabancı gazeteciler de burayı keşfedip Bahriyeli'nin namını dünyaya duyurdular. Fransız gazetelerinden *Le Figaro* Bahriyeli'ye, "*Orient Ekspresi'nin son istasyonundaki kahveci*" diye başlık atarken, bundan geri kalmamak üzere hususi muhabir göndermek zahmetine giren *Le Monde*, tüm ciddiyetine karşılık, sırf rakibine inat, "*Haşhaş ve Afyon dışında her şeyi içebileceğiniz tek Osmanlı kahvesi: Jön Türklerin elinde!*" biçiminde haber yaptı. Sadece Fransız mı dersiniz, İtalyanı İngilizi, İspanyolu Almanı, hatta Amerikalısı dahi gelmekteydi. Misal vermekte kaçınılmazsa mesela, asık yüzlü sayfaları nedeniyle gazetesi okunamayan *Financial Times* dahi, aslında bir iktisat ve ticaret gazetesi olmakla beraber bir dengine getirip, "*İstanbul Gümrükleri Batı'ya bakıyor ama hâlâ Doğu'nun kahvesi içiliyor*" türünden bir başlık kullanmıştı. Bahriyeli'nin kâtibi ise bu gazetelerin kupürlerini kesip çerçeveletir, duvarlara asardı. Böylesi meşhur olmuş yerin çalışma düzeni de gevşekliğe hiç gelmezdi, saat gibi tıkır tıkır işlemekteydi.

Bütün gün ve gece sabaha kadar açık olan kahvehanesinde iki çaycı devamlı semaver başındaydılar, bulaşıkçısı, garsonları, temizlikçisi, üç posta olarak helaya bakan namuslu tarafından Çingene kadınları ve Bahriyeli'nin nitelemesiyle Merkez Bankası'ndan sağlam görünen kâtibi hariç... Bu ekip günde üç vardiya, sekizer saat münavebeli çalışmaktaydı. Bahriyeli çalışanların siciline şeceresine dikkat eder, işe aldığı insanların tahkikatını bilhassa kendi adamlarına yaptırırdı. Öyle gelişi güzel alkolle, kumarla, hele uyuşturucuya velev ki merhaba demiş olsun, ailesinde pürüz çıkaracak belalısı bulunan, karısı kızı yola düşmüşleri içeri almaz, onlarla işi olmazdı. Herkesi araştırıp iyice hal tercümesi almadan işe koymayan Bahriyeli bu kuralı bir kez yaşamında bozacaktı, o da çocukluğundan beri ona Biga'da hamilik yapmış bulunan Necip Bey'in mektubuyla gelen Nuridin'e denk geldi.

Nuridin'in methini mektubunda öve öve bitiremeyen Necip Bey'e cevaben kâtibine yazdırdığı kendi sözünde ise Bahriyeli en mahsus selamlarını gönderip muhatabının muhterem ellerinden öptükten maada, diyordu ki, "Burası benim olduğu kadar sizindir Necip Ağam, hatta tamamiyle size aittir, ben kapınızda bekçi olurum, kendimi tenzilata sokarım, mademki emir buyurdunuz, Nurettin kardeşimiz gelsin bakalım, burası da onun sayılır..."

Marakaz vapurunun yanaştığı geç saatlerin akşam alacasında Bahriyeli Kahvehanesi'nin çardağı oturulacak durumda değildi, esinti almış başını bir yandan giriyor öte yandan çıkıyordu. Onların geleceğini evvelden bilen kâtip, "Çocuğu da yengeyi de hasta ederiz!" dedi, "Siz şöyle kapı yanındaki masaya gelin hem ısınırsınız hem bir hoş geldin çayı içersiniz" diye ekledi, sonra da "Açlık durumunuz nedir, eğer takattan kesilmediyseniz bekleyin, biraz beklerseniz Bahriyeli Ağam gelecek, o belki yemeğe evine götürecektir" diye hatırlatmasını yapıp uzaklaştı. Nuridin, karısı ve yol boyu halsiz düşmüş kundak bebekleri içeri sığıştılar, valizlerini masa altına sokuşturup güya yanlarında taşıdıkları döküntüyü sakladılar. Nuridin'in giysilerini, çamaşır, çorap ve ıvır zıvırını bir valize koyan karısı yola çıkmadan evvel kendisine Biga'nın çantacılar çarşısından fiyakalı bir tane almıştı, işte onu saklamak sıkıntısına girmedi. Fakat Nuridin'in henüz çok yol görmemiş, o nedenle orası burası epirip eskimemiş valizi, ilerde emektar hale gelip birçok yerinden yama göreceği günlere kadar sahibine ait olmak üzere, işte o akşam, orada karısının tekmelerini yiyerek masa altına itildi.

Onlar masaya yerleşe dursunlar garson çocuk birer bardak çay getirdi, önlerine koydu. Nuridin bu işin erbabıydı, çayın masaya getirilişini izledi, çayı bardağında biraz seyretti, rengine ve bulanıklık derecesine baktı, ardından çayı kokladı, sonra eliyle bardağı tutup sıcaklığını ölçtü, bardağın kenarlarında kalmış olabilecek simit susamı, poğaça ya da tütün kırıntısı gibi şeyleri araştırdı, bardağı kaldırıp dibine baktı ve böylece çay

tortusundan kaynaklanmış lekeleri aradı, son olarak da bardağı dudaklarına götürüp ilk yudumu aldı. Eh, fena değildi, lakin bu geceyi bir dinlenip geçirsin, yol yorgunluğunu atıp ailesini de ucuzundan tek göz bir eve yerleştirsin onlara çay nasıl demlenir gösterecekti. Mesleğine duyduğu derin bir özgüven ve bu güvene bağlı hoşnutluk içinde sandalyesinde kaykılıp oturmaktayken, arada bir karısıyla göz göze gelip bakışlarıyla meraklı sorularını sormaya devam eden Nuridin, birkaç dakika geçmeden yerinden adeta fırlayacak gibi doğruldu, ayağa kalktı. Kahvehanenin ahşap camekânlı kocaman kapısı gıcırtıyla açılmış, kapı içeride yerlere serpili talaş tozunu bir otomobil sileceği gibi çeyrek daire çizerek yerde süpürmüştü. Talaş tozundan arınmış taşlığa, sırtında abani paltosu omuzlarına atılı, başında fötr şapkası olan bir dev adam ayak bastı. Bu olsa olsa Bahriyeli olabilirdi, Nuridin içinden hafifçe titrediğini hissetti. Adam, arkasında kendisinden beden çapı itibariyle farklı olmayan iki genç delikanlıyla içeri girdi, salona şöyle çabucak bakıp masalarda bulunanları bir seyretti, sonra da kapı kenarındaki masada oturan başörtülü, eski püskü mantosu içinde yağmurda ıslanmış kedi yavrusu gibi hafiften titremekte bulunan genç kadına, masa üzerinde battaniyesi altında uyumakta olan emzikli çocuğa, en son da ayakta tir tir titreyen Nuridin'e baktı. "Sen, Necip Ağamın gönderdiği Nurettin olmalısın, bekliyorduk, hoş geldiniz" dedi, elini uzattı. Tok ve baltayla odun keser gibi ani vurguları dudağının ucunda patlayan bir sesi, bu sesle zenginleşen bir konuşması vardı. Nuridin biraz daha ürperip öne çıktı, iki eliyle sarılıp Bahriyeli'nin elini öptü. Sonra karısına kaş göz yapıp onu da ağanın elini öpmeye davet etti. Karısı ise masadan zoraki kalkmıştı. Kadın, Biga'daki yazlık sinemada, filmlerde gördüğünce kentli hanımların reverans verip el sıkmasına özenmiş, hatta bunu hatırından çıkartmayıp ilk fırsatta uygulamak istiyor olmalıydı. Bahriyeli İsmet'e yaklaşıp, toka yapmaya el uzattı ve "Merhaba Bahriyeli Beyefendiciğim, hoş bulduk" diye selamladı. Bahriyeli, işte o anda bu kadına şıp diye notunu verdi.

Bahriyeli, "Siz yol yorgunusunuzdur, ev barkınız da yok, otel motel olmaz, para yetişmez onlara, üstelik bebe de var, otel odalarında üşütürsünüz yeğenimi, ben çocuk dendi mi kıyamam, adamı horoz gibi keserim de bebek ağlasın ben de ağlarım yahu" dedi, "Haydin kalkın, bize gidelim, evde Allah ne verdiyse yeriz, yarın da size kalacak bir yer ayarlarız" diye ekledi. Nuridin, "Allah tuttuğunu altın etsin Bahriyeli babam" diye karşılık verip hemen valizlere yapıştı. Bahriyeli'nin arkasındaki delikanlılar da yardıma davrandılar. Fakat hem Bahriyeli'yi iyi tanıyan birisi orada olsa yahut bu işlerin meşrebini bilen bir kimse o sırada bulunsa, eski kabadayının valiz kaldırmak üzere eğilince mantosundan kalçaları kabaran kadına baktıkları için arkasındaki korucularına kaş kaldırdığını ve bakışlarıyla, "Yanında kocası ve bebesi olan kadına bakılmaz, delikanlı ahlakına uymaz, ona göre ayağınızı denk alın" diye işaret çaktığını da anlardı. Nitekim bakışları yerde gezinen iki delikanlı valizleri omuzlayıp önden yola düştüler, artlarından Bahriyeli ve Nuridin, karısı, kucağında çocuğu... Dışarıda kuyruklu bir Amerikan otomobili kör ışıkları yanık vaziyette, kaldırım kenarında bekliyordu. Otomobilin şoförü onları görür görmez yerinden fırlamıştı, kapıları açmaktaydı. Araca yerleştiler hep birlikte... Bahriyeli, çok konuşmuyordu. Sürücüye, "Çek bakalım bizim haneye!" dedi. Amerikan otomobil gürül gürül çalışan bir kuzine sobası gibi sıcacıktı, motorundan külhani sesler çıkarıp yola koyuldu. Çok uzakta değildi Bahriyeli'nin evi, karısı, çocukları... Dimdik bir yamaç gibi olan İtalyan Yokuşu'nu tırmanmaya başlayan otomobilde, Bahriyeli'nin tek lafı üzerinde tırmandıkları ünlü yokuşu anlatmak oldu. "Sen İstanbul'u bilir misin, bilmezsin zahir, İstanbullu diye geçinenler de bilmez aslına bakarsan... Burası var ya burası evladım Nurettin, burası İstanbul şoförünün imtihan yeridir" dedi, "Ama yengânım, zannetme ki resmi direksiyon imtihanı yeridir. Öyle olsaydı, burada herkes kolay kolay şoför maharetini gösteremeyeceğinden ehliyet dağıtılamazdı.

Burada bıçkın şoför kardeşlerimiz, otomobilleri yokuş yukarı park eder, arka lastiğe bir yumurta sıkıştırır, o yumurtayı kırıp ezmeden, yani arabayı bir milim dahi gerisin geri kaydırmadan otomobili öne zıplatır. İşte onların imtihanı da budur!" İstanbul hakkındaki en önemli ayrıntı buymuş gibi dinleyen Nuridin, bu aktarımı hafızasına iyice kazıyacaktı. Daha sonraki yıllarında da İstanbul dendi mi hep İtalyan Yokuşu'nu hatırına getirecek, sonra Bahriyeli Ağasının lafını...

İtalyan Yokuşu bitti, düze geldiler ve sonra Cihangir'deki Pürtelaş Sokağı'nda beş katlı bir kâgir apartmanın önünde durdu Amerikan otomobili... Yalıköşk Apartmanı yazısı cam üzerinde altın rengiyle, loş ışığı içeride yanan yüksek girişli apartmanın kapısı kanatlarında okunmaktaydı. Şoför önden fırladı, belinde şıngırdayan bir deste anahtarlık içinden bir tanesini karanlıkta buldu, kapının kilidine sokup demir süslemeli, çift kanatlı kapının tekini açtı. İkinci kata çıkıldı, orada Bahriyeli'nin öteki dairelerde oturan nikâhsız ama dini nikâhları eksik bırakılmamış karıları dışında, resmi nikâhlı olan hanımı, arkasında biri sekiz yaşında, ötekisi on birinde iki kız çocuğuyla bekliyordu. Köylü kadını duruşundaki bu ev hanımına dudak ucuyla küçümseyip bakan Nuridin'in karısı, ev sahibesinden, "Hoş geldin kardaşım, sefa getirdin" diye karşılık alırken, o yarım ağız bir hoş bulduk, diyebildi. Bahriyeli küçük kızlarına yıkılın, ortalıkta fazla durmayın gibisinden bir bakışla göz attığı sıra, "Nurettin evladım, senin evlat kız mı, oğlan mı" diye sordu. Nuridin, biraz utanarak, "Oğlandır efendim, ellerinizden öper" dedi.

Yemeğe oturuldu, kalkıldı, yorgunluk hissediliyordu misafirlerin üzerinde, sohbeti fazla uzatmadan o gece yatıya kalacakları oda gösterildi. Bahriyeli elinde tespih, salondaki kanapeye tünemiş oturuyor, düşünceli düşünceli bıyıklarını da çekiştiriyordu. Az sonra Nuridin yerleştikleri odadan yanına gelince, aralıksız ardı ardına söylemeye başladı: "Şimdi yat dinlen, yarın sana Galata mevkiinde bir yer buluruz, emlakçı ahbaplara haber

saldık mı bir iki saatte hazır olur evin, önce bir başını sok, sonrası kolay... Eşyalarını da nakliye ambarından yarın aldırırız, sobanı kurup kömürünü yaktın mı çoluk çocuğunu evine koymuş olursun. Ertesi gün de işe başlarsın. Bakalım, göreceğiz yaptığın sanatı, çayını, kahveni... Necip Ağamın dediği kadar mı, göreceğiz!" Böylesi önceden hazırlanmış lakırdıyla ara vermeksizin ve karşısındakine konuşma sırası bırakmadan, acelesi var gibi konuşan Bahriyeli o esnada karşısındaki ezik ve mahcup duran genç adama bir baktı. Bahriyeli o ana kadar, değil Nuridin'de hemen hiç kimsede görmediği bir özgüven gülümsemesini onun yüzünde okudu. Anlaşılan o ki çaycı da çaycıydı hani, "Demek kendine güveniyorsun kâfir seni, seni gidi kerata seni, bak çayı beğenmezsem kemiklerini kırarım ona göre" dedi, yanağını hafifçe okşayıp gönül aldı.

Gece saatin dokuz buçuğuydu, henüz Bahriyeli için erken bir saatti, icap eden sohbet yapılmış ve bitmişti. Nuridin'e, "Sen istirahatine bak bakalım Nurettin evladım, sabah ola hayrola" diye konuştu. El ayak çekildikten sonra, Bahriyeli kimi geceye ait ziyaretlerini yapmak üzere apartmanın daire kapısından çıkarken kendisini el pençe divan durup uğurlayan karısına, kulağa fısırdayarak, "Ben bu zavallının karısını beğenmedim, göz kulak ol, bir yanlışlığını görürsen yaz bir kenara, bu süslü karının gözleri velfecir okuyor" diye hatırlattı. O sırada daire kapısında hazır bekleyen iki delikanlı konuşmaya kulak kesilmişlerdi. Bahriyeli onları, "Ulen sizi gidi kötek yoksunları, keserim ulen kulağınızı" diye şakası saklı bir kızgınlıkla azarladı. "Bizim kapımıza sığınanın karısına kızına velev ki hoppa bile olsa bakılmaz, bilmez misiniz bunu, sizi gidi çöplük domuzları sizi... Yıkılın ülen!"

Hep beraber, dışarda, kaldırım kenarında bekleyen Amerikan'a gittiler, sonra kim bilir İstanbul'un hangi yerine, nereye, hangi masayı kaldırıp hangisini indirmeye...

Bahriyeli kaba saba bir adamdı, lakin kendine ait incelikleri, dikkatli ve duyumcu davranışları da hiç yok değildi. Nurettin'in

bir gün içinde ayarlanıp kiralanmış, eşyaları taşınıp kurulmuş pencereden çıkan soba bacası kömürle tütmeye başlamış evinde bir iki gün kaldıktan sonra Tophane'deki ekmek teknesine geldiği gün, o işe başladıktan hemen sonra, tam bir hafta oraya uğramadı. Bunu bilhassa yaptığını kâtibi ve şoförüyle, iki fedaisi anlamıştı. Bahriyeli, *"Bırakalım Nurettin evladımızı tek başına, biraz ısınsın çevreye, dükkânına, öyle hemen teftişe gitmeyelim, beni görüp de eli ayağı dolaşmasın, rahatlasın, kendini hanesinde görsün, ondan sonra, daha sonra bir kolaçan ederiz elbette"* diye düşünmüş olmalı... Nitekim haklı da çıktı; Nuridin velinimetini ortalıkta görmedikçe hem heyecan yapıyor, nerede kaldı diye tasalanıyor ve kimselere de soramıyordu hem de Bahriyeli gelene kadar ocağın sağını solunu kendi düzenine, yerleşkesine, alışkanlıklarına göre tanzim ediyordu. İyi de oldu, bir hafta sonra Bahriyeli bütün haşmeti ve azametiyle kahvehaneye gelip ortalık yerde bir masaya çöktüğü zaman, garson çocuğa seslendi: "Nurettin Usta'ya söyle, bir yandan çarklı, orta şeker kahvesini içmeye geldik!"

Nuridin, mesleğin hakkını hem kahve yaparak veriyordu hem de işin adabını biliyordu. Çay ocağı tezgâhını terk etmeden kahveyi garsona teslim etti, kendisi yerinden kıpırdamadı; kahve fincanı tabağına iki tane minik çifte kavrulmuş lokum da eklemişti. Bahriyeli, garson çocuktan kahveyi alırken, "Aferim ulen! Sanatını biliyor delikanlı, zenaatını konuşturuyor, işini bırakıp kendisi yalakalığa gelmiyor, eğer kahveyi kendi eliyle getirseydi, gözümden düşer bin parça olurdu, uleeen... dedi yanındakilere... Kahve de kahveydi hani; höpürdeterek üç çalkalamada telvesiyle beraber içiverdi.

Bahriyeli, kendisine gönderilen emaneti kazasız belasız teslim aldığına dair Biga'daki ağası Necip Bey'e haber iletmek vakti geldi diye, Nurettin'den memnuniyetini de belirten bir mektup yazılması zamanını bugüne bırakmış idi. Kahve bittikten sonra, kâtip efendiye seslendi, kâtip kâtiplere yakışır bir ezik büzüklük içinde geldi, ona günlük işlerden, alışveriş ve aksatalardan soracak diye habbeyi kubbe yapmaya hazır bir

hal aldı. Bahriyeli ise, "Kâtip al kâğıdı kalemi eline, mektup sırası gelmiştir" diye konuştu. Yazmaya başladılar ki kâtibin elinden, Bahriyeli'nin dilinden çıkan lakırdı ve laflara bakılırsa, Necip Bey'in gönderdiği emanet için telaşlanmasına, merak etmesine, hele hele endişe duymasına hiç mi hiç gerek yoktu. Zira daha ilk gün evinde bir gece yatırdıktan sonra Nurettin ve ailesini, Galata Kulesi'ne yakın Saint Benoit Fransız Kız Lisesi'ne duvar duvara komşu bir apartmanın giriş dairesine yerleştirmiş, ayıptır söylemesi ama cebinden bir yıllık kirayı peşinen vermekliği bir yana evin bir aylık erzak ve kömürünü de taşıttırmış, Sirkeci ambarlar mevkiisine Biga'dan gelmiş bulunan eşyasını da kira evine indirmekle hizmeti tamamlamış idi. Nurettin işe başlamıştı, harçlığını maaşını hiç merak etmesindi, biraz zaman geçsin onun nam ve hesabına en sağlam banka olan Ziraat'te bir hesap da açacaktı ama bunun için Nurettin'in azıcık terlemesi gerekiyordu. Hasılı her şey yolunda idi ancak diye kelimesini vurgulayıp işte tam da buraya gelince susan Bahriyeli, kâtibe, "Ver ulen kâtip mektubu, bu satırı ben yazacağım, hususidir, görmen gerekmez" dedi, kâğıt tomarını aldı. Kargacık burgacık yazdı... "Necip Ağam, yalnız bilesiniz ki bu delikanlının helallik diye aldığı karı yolludur, gözlerinden orospuluk akmaktadır, ben alakadar olmaya ve emanetimizi muhafazaya devam edeceğimdir fakat bir pisliğini görür isem o karıyı kerhaneye ruhsatlı karı diye yazdırmaz mıyım, yazdırırım alimallah, bu pırlanta gibi çocuğa yazık olmasın diye sabır ediyorum, bilmiş olasınız ağam" diye içini döktü. Sonra zarfı pulladılar, üstüne "Necip Bey, Biga eşrafından ve zevatından, Hacı Piti Hanı'nda, Biga, Çanakkale Vilayeti" yazdılar.

Bu mektup hazırlanırken olduğu gibi sonraki günlerde de Nuridin çay ocağını hiç boşlamadı, orayı bir gün olsun çer çöp, kir pas, çar çamur içinde bırakmadı; bırakmadığı gibi rengine baksan tadını duyumsayacağın çaylarını demledi, ıhlamur kaynattı, salep hazırladı, kahvesi ise dillere destan oldu.

Temiz, tertipli, etliye sütlüye karışmayan, efendiden, ağzı var dili yok bir adamdı. Sabahın erkeninden kahvehaneye gelir, mesaisi bittiği halde orayı bırakmaya kıyamaz, kendine yapılacak iş illa ki bulurdu. Müşteriye gidip geri gelen yüzlerce çay bardağını tek tek yıkar, sonra çamaşır sularına basar, ardından durular, kurular, temiz pak ederdi. Aynı semaveri her güne kullanmaz, gün boyu çay demlediği birini bir güne ayırdıysa ötekisini iki gün sonraya sıraya koyardı. Kâtibe daha ilk gün peşin peşin söyleyip restleşmesi bir âlemdi; görmeye değer şeydi: "Bu İstanbul'un belediyesinden gelen Terkos suyuyla ben çay yapmam, tamam mı, anlaşıldı mı, bilesin ha!" dedi, "Bana Hamidiye ya da Sarıyeri'nin meşhur Çır Çır suyunu alasın, damacanayla getiresin. Ona göre ha!" Bütün bu titizlikleri Bahriyeli'yi memnun bırakıyor ancak onun üzerine daha fazla yatırım yapamayacağı apaçık olduğundan, "*Ulen, yok mu ya, bir de bileğine sıkı olsa, bu kahveyi ona ortak bırakır, gider şu Unkapanı'ndaki Kürt Kadir'in dönmedolabını mandepsiye bastırırdım, hazır lokmadır ve yeme de yanında yat, Kürdün bana borcu bini aştı zaten, çantada keklik, ben oradayken ama Nurettin de burada kalırdı, lakin pek yufka çocuk bu, höt diyemez kimseye, onun altından kalkacağı işler değil bizim külhan ateşine kürek sallamak!*" diye düşünmeden edemiyordu. Nuridin ise bütün bunlardan hem kâtibin hem fedailerle arka koltukta Bahriyeli yayılmış otururken Amerikan otomobilini İstanbul sokaklarında kıvır kıvır süren şoförünün hem müşterilerin kendi üzerinde olan dikkatlerinden bihaberdi, o sadece çalışıyordu. Kendince eğlenecek şeyler de bulmuştu Nuridin; müşteriyle yüz göz olmazdı zira... Nuridin, hayatında ilk kez çay ocağına adım attığında karşılaştığı buhar ve su damlacıklarının oyununu burada tekrarlamadan durmayacaktı. Bu pek kolay bir iş değildi zira kahvehanenin çay ocağı tavanında, camında, penceresinde su damlacığı mamül etmek herkesin kumaşına dikiş atıp tutturacağı işten olmazdı.

Kahvehanenin belediye nizamnamesine uygun şekilde hazırlanmış, ki Bahriyeli bu konularda eli açık davranır ve daima

"Devletle, hükümetle didişilmez, devlet baba ne diyorsa yapacağız" derdi, işte buranın nizamnameden santim şaşmayan bir havalandırma bacası vardı. Ucunda bir pervane pır pır döner, içerde değil semaverlerden, demlik ve çaydanlıklardan çıkan su buharı olsun, sigara, pipo, puro ve nargile dumanını dışarıya savururdu. Nuridin, buna rağmen, çay ocağı bacasına yarım milimlik bir sacı sıkıştırdı mı biriken buhar onun tepesinde yağmur damlacıkları yaratıyor, sonra klape ettiği sacı çeken Nuridin yavaş yavaş ortalık soğudukça yağmaya başlayan su baloncuklarını tıpkı mesleğe ilk adım attığı günlerin çocuksu keyfiyle seyrediyordu. Seyretmek de laf mı, damlacıkların yere düşmesini bekleyen Nuridin, onların altına kalmak üzere zıplayıp hopluyor, altlarında duruyor, su taneciği ensesinden içeri girsin yahut gömleğinin açık yakasından göğsüne sızıversin diye kendi kendine oyun icat ediyordu. Nuridin'in bu eğlencesinin kimse farkına varamadı da bir iki gelip gidişinden sonra gözünden toz kaçmaz olan Bahriyeli hemen anladı, ses etmedi. Bahriyeli İsmet bu dalgayı kavradığı o gün, baktı baktı da sonra güldü ve dahi içinden dedi ki, *"Hay yarabbim, sen saf adam yaratırsın da bu kadar mı olur?!"* bir daha güldü, *"Nurettin şu kötü dünyaya nazarlık gibi gelmiş adamlardan birisidir vallahi"* dedi.

Nuridin'e Tunus Gediği gibi bir fırsat vardı, aslına bakılırsa... Bahriyeli, onda en ufak bir talaş ateşi görse, körüğüne basacak, işi büyütecek, *"Nurettin'in elinden tutacağım tutmasına ama gel gelelim, olacak gibi değil"* diye endişe göstermeyecekti. Böylesi gel gitli zamanlar çabucak geçti, zaten zaman dediğin nedir! Bahar geldi, yaz göründü ve kahvehane önündeki taşlığın üstünü kapatan asmalar yeşerdi, ateşböcekli yaz akşamları da çabucak geçti, sonbahar pek fenaydı, lodoslar esti, bir iki tane Şehir Hatları vapuru mendireğe bindirdi, İstanbul 1955 yılına böylece girdi. Bir kış daha yuvarlanıp giderken kahvehanenin kılıktan kılığa değişen, her cinsten ve kesimden müşterisi arasında garip bir kadın peyda oldu. Erkeklerin yoğunlaştığı iç kısımlarda değil,

daha ziyade kaldırıma yakın olup turistlere, sanatçılara ve şair takımından yazarlara ayrılan masaların birisine gelip gidip oturmaya, Nuridin'in artık namı duyulmuş çayını içmeye başladı. Kılık kıyafetinden anlaşılıyordu ki ya bir üniversite hocası veya civardaki Saint Benoit veyahut Ermeni Getronagan Lisesi'nde muallime idi. Haydi, bunlardan birisi değilse, en azından gazeteci, şair, romancı veya ressamdı. Hep yalnız geliyor, kimselerle konuşmuyor, düşünceli ve acı çeken hallerde kıvranarak zar zor oturuyor, sanki söyleyeceği bir şey var da bunu dile getiremiyor gibi ruh azabı çekiyordu. Çok çok yarım saat kadar orada kalıp bir ya da iki bardak çay içiyor, yanında getirdiği Karaköy simidinden küçük ısırıklar alıp çayıyla demleniyor ama hep Nuridin'den yana bakıyordu. Kadının geliş gidişi haftada bir iki derken her güne binince, durumu kâtip efendi bir uygun zamanda Bahriyeli'ye aktardı. Kâtibin işlerinden birisi elbette buydu, orada sinek uçsa Bahriyeli'yi haberdar etmesi gerekiyordu. Bahriyeli İsmet, masaya gelip giden bu kadını bazı bazı görmüştü ama üzerinde durmamıştı. Kâtibin bu hatırlatması üzerine, ona kocaman bir aferin çekti, "Hah, işte böyle dört göz kesileceksin, sadece hesapları almak değil senin işin kâtip, gelene gidene göz kulak olacaksın çaktırmadan" dedi. Sonra kendisi erketeye yattı.

Söylendiği gibi saatini sektirmeden hep geldiği zamanında, öğleden sonrasının tam ikindi vaktiydi, o kadın yine çıkageldi. Gelip her zamanki aynı masaya oturdu, garson çocuk masayı ona hazır etti. Ardından Nuridin'in çayı, incir yaprağıyla ovulmuşçasına parlayan Paşabahçe'nin ince, dar belli bardağı içinde, kırmızı etekli porselen tabağında masaya taşındı. Kadın çayı kokladı, rengine baktı, sonra bardağı avuçlayıp sıcaklığını galiba hissetti, ardından bir yudum çay aldı, sonra bir yudum daha... Çantasından pelür kâğıda sarılı bir gevrek simit çıkardı, herhalde buraya gelmeden evvel Karaköyü vapur iskelesi önündeki simitçilerden alınmış olmalıydı; taze, çıtır ve gevrekti, birazını koparıp ağzına attı. Bir yandan çiğnemeye bir yandan çayını içmeye devam etti. Buraya kadar bir fevkaladelik

yoktu ve Bahriyeli, ötedeki masasından gördüğü kadarıyla kadında aşk işportasına çıkmış hallere rast gelemedi; anlaşılan o ki Nurettin'e abayı yakmış halleri de hiç görülmüyordu. Öyle olsa Bahriyeli kaçın kurasıdır, az kulağı kesik değildir, şıp diye anlardı. Kadın öyle pek alımlı değildi ancak bakımlı bir hanımdı, lakin kadın kısmı ayartılmaya hazır olduktan sonra yüzünde güller açar, kendisini sevdirirdi; fakat Bahriyeli'nin gördüğü kadının yüzünde bir baştan çıkarılmak hevesi ve ihtiyacı bulunmuyordu. Ayrıca Nurettin'in, karşısındaki kadını Şeytan'ın talimatına sevk ettirecek bir karatı da yoktu. Fakat öyle de olsa kadın, kendisine aktarıldığı gibi sürekli olarak Nuridin'e doğru bakıyor, onun kendisiyle ilgilenmesini isteyen ricacı bakışlarını oradan eksik etmiyordu.

Bahriyeli dayanamadı, o güne kadar dükkânında hiçbir masaya gitmediği halde kalktı, masasında tek başına oturan kadının yanına gitti. Kendini tanıttıktan ve affedersinizi bol ricalı bir girişten sonra, "Çok merakımı celp etmiş bulunuyor bayan!" dedi, "Bu fakirhanenin, af buyrun sahibiyim. Bahriyeli'dir namım... Buraya teşrifiniz başımız üstüne, dünya ahret bacımız telakki ederiz vallahi, lakin devamlı çaycıma bakıyorsunuz da ne iş yani?!" diye tamamladı.

Kadın, "Ha, demek O sizsiniz Bahriyeli Bey"diye karşılık verdi, "Namınızı öteden beri duyardım, teşerrüf saatimiz bugüne kısmetmiş" dedi ve sonra kendisini tanıttı.

"Adım Perihan Doğrusöz, Pertevniyal Lisesi'nde edebiyat öğretmeniyim efendim" dedi, "Meşhur gazeteci, edip, makale yazarı Cevat Fahir Bey'in hanımıyım. Buraya beyimden habersiz geliyor olmaklığım tarafınızca garabetten sayılabilir; lakin şimdi anlatacağım şeylerden sonra hak vereceksiniz ki ben yarı yarıya terk edilmiş ve kocası elinden alınmış, zavallı tarifesinden bir talihsiz kadınım."

"Estağfurullah hanımefendi, o nasıl söz, evvel Allah biz buradayken kimse sizin kocanıza yan gözle bakamaz!" Böyle diyen Bahriyeli, kadının yüzüne dikkatle bakıyordu.

"Kederiniz nedir, diye yüzüme bakıyorsunuz... Ben kederden, tasa ve acıdan ayakta duruyorsam işte asıl buna şaşınız, aktaracağım şeyden sonra bana hak veriniz. Yalanım yok eksiğim vardır lafımda... Anlatacağım efendim, mademki sordunuz, lütfedip vakit ayırdınız, belki sizden fayda bulurum zira kederime çare olacak Nurettin Bey'e meseleyi bütünüyle açmak şöyle dursun, çıtlatması dahi mümkün görünmüyor. O kadar naif, o kadar temiz yürekli, o kadar saf bir insan ki onu hiç tanımadığım halde uzaktan seyrederek yüzüne bakmakla bu hükme ulaşmış bulundum. Nasıl diyebilirim ona diyeceğimi; müşgül vaziyet doğrusu... Halbuki, buraya daha ilk gün gelişimde Nurettin Bey'i karşıma alıp onunla bir kader ortağı, bir dert arkadaşı olarak konuşmak, içine düştüğüm ateşi ona da haber vermek ve birlikte çare aramak istemiş idim. Ne mümkün! Onun bu utangaç, çekingen, mahcup, dokunsanız sulu sepken bir ağlama tutturacak kadar kalbi temiz hallerini gördükçe ben de çarnaçar kaldım... Efendim, Bahriyeli Bey, az evvel dediğim gibi bendeniz gazeteci Cevat Fahir Bey'in zevcesiyim. Cevat Bey, Babıâli'nin sayılı kalembazlarındandır, bilmem bilir miydiniz?"

Bahriyeli, "Her ne kadar tahsil hayatından yarı yolda çark ettiysek de o kadar değil hanımefendi, elbette, zevciniz beyi tanırız, biliriz. Beyefendinin yazdığı bazı piyeslere de Şehir Tiyatrosu'nda gitmişliğimiz vardır. Bendeniz sinemadan ziyade tiyatroya bayılırım efendim" diye kısa bir karşılık verdi, tekrar dinlemeye koyuldu.

Perihan Hanım, "Oh ne âlâ!" diye yanıtladı."Tiyatro severliğiniz ince ruhunuza delalettir, o halde şimdi anlatacaklarımı hakkını vererek dinleyeceğinize inandım, içime bir güven geldi. Bakınız, lafıma şuradan başlamak isterim. Bilirsiniz ki her kadının, zevci olan erkekleri üzerinde bir takip ve rasat altında tutma yolu, usulü vardır. Kimisi, eskimeye başlamış evlilik hayatında kocasının dışarıya çıkıp haylazlık yapmasına aşırı olmamak kaydıyla izin verir, pek üzerine düşmez; bazısı ise

kıyamet koparır. Bendeniz, ayıptır söylemesi, sizi birader olarak kabul edip içimi döküyorum şu lahza –*Bahriyeli sözün burasında ayı pençesi gibi kocaman sağ eliyle göğsüne, kalbi üzerine pat pat yapıp bu el hareketiyle bir eyvallah dedi. Bahriyeli'nin o elinden tokat yiyen insanların olduğunu bilseydi Perihan Hanım bu el hareketini iyi karşılamazdı, nitekim şimdi ona dert ortağı olan bu adamın Hafız Paşa tokadına sahip olduğunu bir bileydi, biraz ürkerdi.*– o nedenle her sözümün doğruluğuna itimat ediniz. Ben de evlilik hayatımda biraz olsun, beyefendi zevcime karşı hoşgörülü idim. Erkektir, gönlü bazen felekten bir gece çalmak ister, meşhurdur ve çevresinde hafifmeşrep ve aşüfte kadınlar kızlar bulunabilir, mani olmamak gerekir, yeter ki evine, çoluk çocuğuna sevgi, nikâhlı zevcesine saygıda kusur etmesin. Ben de böyle düşünür ve gazetecilik âleminin biraz icabı olarak bu hareketlerini tasvip eder, hoşgörür, ses seda çıkartmaz idim. Bugüne kadar Cevat Fahir Bey'i hiç sıkmadım, gece yarısı kaçta evine dönse, kapıda bekler, kahvesini hazırlar, hal hatır sormadan yatağa girmezdim. Laleli semtindeki dairemizin ışığı sabaha kadar yanardı, gözümü uyku tutmaz idi hasılı..."

Bahriyeli işittiklerinden adeta mest ve mestan olmuştu, "Aferin size hemşire, şimdi gözüme girdiniz, hanım dediğiniz sizin gibi olacak, eteğinde namaz kılınacak bir hanımefendisiniz, vallahi şimdi dünya ahret kardeşim oldunuz gitti..." diye heyecanla karşısındakinin telaşlı sözlerini böldü.

Perihan Hanım bir mahçup bakışla bu sözlerden mutlu olduğunu gösterir göstermez, lafına devam etti: "Bugüne dek böyle yaşarken, hasılı aile hayatımızda bir sıkıntı bulunmaz iken bundan beş altı ay evvel Cevat Fahir Bey vara yoğa bağırıp çağırmaya başlamakla kalmadı, ben, *'Ne oluyor bey, hiç böyle davranmazdınız, bir sıkıntınız mı var işinizde gücünüzde, mazallah olur a'* dedikçe öfkesi artıyordu, sonra susmak bana düşüyordu. Derken bir gün, hiç de üzerine varmadığım halde boşanmaktan, çekip gitmekten, dünyasını kapkara bıraktığımdan bahsetti; ben de kadınım beyefendi abi, yıkıldım, sarsıldım... Ama sus-

tum! Gel zaman git zaman, eve gece yarıları gelmesine razı olduğum beyefendi kocam haftanın bazı geceleri hiç gelmez oldu, o vakit anladım ki bir dostu vardır ve belki onunla evlilik dahi düşünmektedir. Meselenin ortaya çıkması gecikmedi, dalgakıranda patlayan lodos gibi bir gün ağzından dökülüverdi incileri, baklayı çıkartıverdi.

" *'Cânan seni gibi değil, o bir başka!'* diye pattadanak, damdan düşer gibi, mevzu o sırada hiç de o mevkiide olmadığı halde bunu söyleyince evimizde her yer buz kesti. Cevat Bey genç işi zengin haylazlıkları yaptığı zamanlarını çoktan geride bırakmış olmalıdır, bu Cânan da neyin nesi idi? Üstelik adlı adınca söylediğine bakılırsa adı daima aklında olan bir kadına abayı yakmış bulunuyordu. *'Cânan da kim beyefendi, kırk yıllık hanımınız üzerine gül kokladığınızı bilirdim ama bir kuma getireceğinizi bilemezdim'* diye gayri ihtiyari cevap verdim. Vay sen misin böyle diyen, esti köpürdü, tırıs pırıs sustum, halis sızma Ayvalık zeytinyağı gibi üste çıktı, dedi ki, *'Sen kim oluyorsun da güzeller güzeli, dünyanın ve kalbimin prensesi Çerkes Cânan Hanım'dan kapıcının karısına seslenir gibi hitap ediyorsun, seni bundan men ederim...'*

O güne kadar benim zevcimin, evet çapkınlığa gider ama kümesine geri döner diye ümit duyduğum kocamın ruh ateşi demek kırk dereceleri bulmuş idi... Aman! Cevat Fahir Bey'in bir metres tutacağına ihtimal vermez idim, o fiiliyattan ziyade bir metresin hayaliyle oyalanıp gecelik kaçamaklar yapan cinsten biriydi. Ama gelin görün ki Cânan denilen yuva yıkan kadın onun aklını başından almıştır. O gece sabahı sabah ettim. İçimi kemiren kuşkularla kuruntu içinde o gece, sabaha kadar bir on yıl yaşlanmış olmalıyım. Aklımdan atmaya, unutmaya çalışsam da nafile idi. Zaten, kuşku yaz sofrasında kavun karpuza biteviye konan atsineği gibidir, kovarsınız yine gelir, geldiği yer, gelip de konduğu yer hafızanızdır, zihninizdir; ondan sonra size dünya dâr olur... Hemen ertesi gün artlarına düştüm, iz kovaladım ki bunları eksik etekli bir kadın olarak tek başıma yapabilmekliğim kolay mı oldu sanıyorsunuz?! Elbette böyle düşünmezsiniz ama

birçokları beni fettan ve âşıkların saadetine engel koyan bir kadın sayabilir. Eğer sonradan anladığım ve gördüğüm kadarıyla Cânan denilen yosma, dürüst ve ahlaklı bir kadın olsaydı, size biraderim olarak burada itiraf ederim ki Bahriyeli Beyefendi, ben aradan dahi çekilecektim. Cânan bizimkini serçeparmağında oynatmakla yetinmiyor, yüzükparmağında bir Ermeni taciri, ortaparmağında Ziraat Bankası'nın Karaköy Şubesi'nden bir memuru, işaretparmağında bir tiyatrocuyu, başparmağındaysa üniversiteli zengince bir çocuğu maskaraya çevirmiş bulunuyordu. Arada avucunun içine düşen olursa, onların da balına bakmadan geçmiyordu. İşte Cânan böyle bir kadındı.

"Takip ve tahkikatım sonucunda gördüm ki zevcem Cevat Fahir Bey'in Beyoğlu'na çıkarken Tarlabaşı mevkiinde Kalyoncu Kulluğu Sokak'ta tuttuğu garsoniyerin anahtarını almış bulunan Cânan, oranın tüm masraflarını ödetmek şurada dursun hatta yemek içmek, giyinmek dahil olmak üzere harcamalarını zavallı zevcime, dolayısıyla bana, yani Cevat Bey'in zevcesine yüklemişti. Cevat Bey'e 'Kocam çok kıskançtır, haftada sadece bir gün, o da çarşambaları öğleden sonra üç dört saatliğine buraya gelirim, sen de o vakit gel, buluşalım, zevk ve ahenk yapalım ancak bu böyle daha ne kadar devam eder bilemem Cevatcığım *–Bakın bakın şıllık kadına, benim kırk yıllık helal kocama Cevatcığım diyor, ben daha bir kez böyle seslenmiş dahi değilimdir beyefendime!–* sen şu kakavan karıyı boşayıp beni almadıkça, ben de şu sünepe koca müsvettesinden kurtulmadıkça bize bu semada ne saadet ne servet ne de sevgi mümkün değildir!' diye name yapmaktaymış."

Bahriyeli burada bir mola vermek ihtiyacı duydu, "Hanım, hanım bu söylenenleri nereden duymuştunuz? Cevat Fahri Bey bizzat gelip de Cânan bana böyle böyle mi dedi yoksa siz bunları palavra güvertesinden mi sallıyorsunuz, işkembe-i kübradan mı atıyorsunuz?" diye sordu.

Perihan Hanım'ın bu laflara gücenip kırılacak hali hiç mi hiç üzerinde yoktu, başka zaman olsa bu Bahriyeli denilen şehir eşkıyasıyla oturup sohbet edecek miydi sanki! Ama bu

mesele başkaydı, söz konusu olan ailesi, evliliği, kocasıydı; Cânan denilen kadın her şeyine el koyuyordu, hayatını ipotek altına almıştı. O nedenle Bahriyeli'ye kızmak, gücenmek şuracıkta dursun hatta anlattıklarıyla demek ki ilgileniyor diye sevinç bile duydu.

"Estağfurullah efendim, bende öylesi hayallerimin fevkinde lüks işlere kalkışacak takat var mı, yıkılmış bir kadından başka bende ne görüyorsunuz?" diye karşılık veren Perihan Hanım, böylece Bahriyeli'nin tekrar güvenini kazandıktan sonra lafına bütün hızıyla kuvvet verdi.

"Kalyoncu Kulluğu Sokak'ta esnafa, komşulara, muhtarına sordum ki bu Cânan denilen kadın, haftada sadece bir gün Cevat Bey'i, Cevat Bey'in garsoniyerinde sanki orası kendisine aitmiş gibi kabul ediyor, ardından haftanın diğer günlerini öteki erkeklerle pay ederek zevk içinde ve orada geçiriyor imiş. Yüzsüzlüğün bu kadarı olabilir fakat bu bir hakikattir. Bu hikâyeyi, yufka açar gibi ağır ağır aktarmamın sebebi şudur ki bu Cânan denilen kadın, çaycınız Nurettin Bey'in eşidir! Asıl adı Cahide olan karıdır..."

Bahriyeli yerinden sıçradı, sonra, bu kadarını akıl ve tahmin edemediğine mi şaşırsın yoksa anatılan hikâyenin buraya varmasına mı hiddet göstersin bilemeden, bir derin sessizliğe büründü. Yüzü buruştu, hatta iki dudağı arasında bir avuç topluiğne tutan terzi gibi dudaklarını büzdü, "Uleeen, ben adamı paralarım uleen!" dedi. Fakat bu ani öfkesinin sanki Perihan Hanım'a yönelmiş sanılacağını fark edince, "Hanım hanım! Lakırdı size değildir, bana emanetim edilmiş Nurettin evladımın karısı olacak şerefsizedir, siz müsterih kalınız..." diye sözünü toparladı.

"Zaten daha ilk gün buraya adım attığından beri onun ne boktan bir karı olduğunu çakozlamıştım, daha ilk gün kadının bu herzeleri yiyeceğini fark etmiştim, lakin bu raddede bir hafifmeşreplik yapacağı hiç akla gelir miydi? Ah benim zavallı evladım Nuridin!"

Perihan Hanım birden rahatlamıştı zira Nuridin'de bulamayacağı öfke ve gazap rüzgârını Bahriyeli'nin yüreğinde yakalamış, şimdi o rüzgârın hızıyla hem Cânan denilen kadını alaşağı edecek hem de kocasını kurtarıp tekrar yuvasına bağlayacaktı. Bu arada sordu, "Nuridin de kim Bahriyeli Bey yoksa siz Nurettin'e öyle mi seslenirsiniz?" deyince Bahriyeli, "Sadece ben değil herkes, tüm Biga kasabası ve dahi İstanbul'da onun çayına dudak değdiren herkes Nuridin der hanımefendi" dedi, "O Çaycı Nuridin'dir!"

Bu gereksiz soruyla sıkıntısına dair açılmış konuyu rayından çıkaracağını gören Perihan Hanım, tekrar lafı Cânan ya da Cahide üzerinde toplamak istiyordu.

Bahriyeli'nin pek işlek olmayan, sadece kurallara göre çalışan zekâsında birden parıltılar görülmüş olmalı ki ünlü kabadayı aklına gelmiş gibi sordu: "Pekâlâ, Cânan'ın kim olduğunu öğrendik, sayenizde!" dedi, "Ancak Nurettin evladımın söylediğine göre adı Cânan değil, Cahide imiş... Belki değiştirip adını, daha afilli yapmak istemiştir; burası önemli değil... Fakat aklıma takılan şu ki bu kadın iki yaşına basmış bir erkek evlada sahiptir ve kocasının hanesinde ikamet eder, bulunduğu mahalleyi bilirim, oradan nasıl eder de süslenip püslenip dışarı çıkar, evladını kime bırakır, bu işler teşkilatlı zamparalara ait tezgâhtır, bu biçare görünen Bigalı köylü kızı bunları nasıl yapar, anlatın hoca'nım da inanayım" diye güya inanmamış dahi göründü.

Perihan Hanım, azıcık sitemkâr ve bir erkeğin bu kadar cahil kalmışlığı yüzüne vurulursa canevinden kurşunlanmış sayılacağını bildiğinden, Bahriyeli gibi görmüş geçirmiş bir erkeği teslim alan lafıyla dedi ki, "Beyefendi biraderim, siz bilmez misiniz ki yere bakan yürek yakan denilen tabir daha ziyade şehirli kadınlar için değil, fazlasıyla taşranın kadınları, hele hele köylü kızları için söylenir. Hepsinin birden günahını almak doğru olmaz, ben de insanım ve bir gün iki elim yanıma gelecek, teneşir tahtasında bulunacağım, bunun ahirette hesap verme zamanı da var, o nedenle iftira edemem fakat okumuş

yazmış aydın kadınlardan çok daha fazlasıyla dost hayatı yaşayıp erkeğine boynuz giydireni taşradan çıkar, bunu hiç unutmayınız!" Sonra sözlerinin çok ağır kaçmış olduğunu düşünüp bir edebiyat hocası olarak kendisine yanlış talebe seçmiş olmakla beraber şu örneği vermeden edemedi:

"Madam Bovary adlı romanı okuduysanız, orada göreceksiniz ki, Fransa'nın köylük ve taşra yerinde bir doktorun hanımı olan çiftçi kızı Madam, kırmadık ceviz bırakmıyor. Bu dünyaca ünlü roman dahi göstermektedir ki taşranın hanımlarına dikkat ediniz. İşte Cânan, içinde mevcut olan yahut varoluşu diye bugün adlandırılmakta bulunan fıtratındaki özellikler sayesinde İstanbul'a gelir gelmez bir kabak çiçeği gibi açılıverdi. Bazısı yediveren gülü gibidir, güneşi görür görmez açılır saçılır. Ondan sonra onu tut, tutabilene aşk olsun... Cânan'ı mahallesinden, yani Nurettin Bey'in oturmakta olduğu ikametinden de soruşturdum. Mahallenin Ermeni bakkalı Artin Efendi'ye bakılırsa, her gün sabahın on ya da on bir sularında bakkala uğrayıp *'Artin amcacığım, Rami'deki, Taşlıtarla'daki Bigalı kuzenlerime gidiyorum, onların zavallı sakat çocuklarıyla alakadar olacağım, akşama dönerim, kocamdan yol parası almamış idim, siz bir harçlık çıkarıp veresiye defterine yazar mısınız?'* deyince, veresiye defterini borçları abartıp kabartarak yazan Artin'in bu iş canına minnet olduğu için, kızım nereye gidiyorsun diye daha fazla sormasına gerek kalmaksızın, Cânan hem mahallenin denetleyicisi Artin'den hem de mahalleden sıtkını sıyırır gibi çıkmaktadır. Zaten sakanın tebeşiri çift yazar derler ya, bakkal Artin de hafta sonu hesap ödeyen Nuridin'e bu elden alınan nakit borçları biri ikiye katlayarak ödettireceği için memnundur, niye dert etsin ki! *–Bakın ben de şimdi sizin dediğiniz gibi Nurettin'e Nuridin dedim, hay Allah, olacak şey mi?–* Bakkal Artin Efendi'yi geçtikten sonra Galata'ya doğru yürümeye başlayan ve o sırada başında eşarbı, mevsimine göre pardesü veya paltosu bulunan Cânan, Zürafa Sokağı'na gelip de köşedeki börekçiyi döner dönmez, üstünü başını fora etmekte, evden dışarı çıkarken diz kapağı altına kadar çekiştirip uzattığı eteğini diz üstüne

almakta, bir köşede durup kimseye belli etmeden allığını, düzgününü, rujunu sürmektedir. Galata'dan Tarlabaşı'na çıkması beş on dakikadır, Mevlevihane'yi geçtiniz mi Tünel tarafında kalabalığa karışır, sonra garsoniyere girer, ardından âşıkları gününe ve sırasına göre alıp ceplerindeki paraya da el koyması işten değildir. Beyoğlu'na çıkan biri gözden ırak kalır, siz gayet iyi bilirsiniz Bahriyeli biraderim... Bir dedikoduya göre Cânan, bu yolla gayet iyi para yapmıştır. Bankada hesap açıp kocası Nurettin Bey'e el avuç açmak şurada dursun, bu enayi pilakisi gibi olmuş her şeyden bihaber ve biçare kocayı suya götürüp susuz getirecek kadar dalavere yapıp keseyi doldurmuştur. Durum işte böyleyken böyledir biraderim Bahriyeli..."

Bahriyeli İsmet afallamış, şaşkına dönmüştü. İşi yokuşa vurup biraz daha Perihan Hanım'ın ağzını aramak istedi. "Bütün bunların doğru olduğuna kanaat getirsek dahi bir şey geriye kalıyor ki buysa tevil kaldırmaz bir şeydir" diye konuştu, "Bilirsiniz, zırva tevil kaldırmaz imiş! Yani saçmalamakla bir yalanı yanlışı düzeltemezsiniz. Şimdi deyin bakalım bana, evdeki iki buçuk yaşını daha tamamlamamış sabi sübyanı, evladını nereye koyup da gider bu ahlaksız kadın? Diyelim ki Artin Efendi'nin nazarından kaçtı, mahalleliyi de aldattı, akşama kadar sürttü geri geldi, peki ya daha emzik çağındaki veledini ne yapar?"

Perihan Hanım, bu kadar racon kesmişsiniz İstanbul sokaklarında ama gelgelelim şuncacık şeyi kavrayamıyorsunuz diyen bir acı gülümsemeyle Bahriyeli'ye baktı ve sonra dedi ki, "Biraderim, sizin de gayet iyi biliyor olacağınız gibi bir kadını evinde hapsetseniz eğer o dilerse bacadan çıkar yine âşığına gider. Bunu bir kadın olarak kendi hissiyatımla söylüyorum, kadınlar kadar bu konuda cesur bir erkek olamaz. Erkeklerin tümünü toplayıp hulasasını alsanız, onların yekûnu tek bir Cânan etmez! Cânan'ın evladını bırakacak yer mi yok sanıyorsunuz! Aynı mahallede yaşayan Ermeni Vartor dudu ne güne duruyor? Ben onu da araştırdım, hatta Nurettin Bey'in mahdumu beşikte

sallanırken Vartor dudunun evine de girdim, çıktım; parasıyla değil mi ya! Vartor dudu adındaki altmışlık eski kaşar kadın Cânan'ın parasına tamah göstermektedir, ondan aldığı harçlıkla yaşamaktadır. Vartor dudunun akşama kadar sabi sübyana güya baktığına inanalım da hiç değilse siz onun manevi amcası olarak, ben ise bir anne ve kadın olarak bu rezil manzaranın bir kısmını görmezden gelelim."

Bahriyeli sözün burasında eliyle işaret edip kahvehanenin bir köşesinde beklemekte olan iki fedaisini birden çağırdı. Delikanlılar zıp diye fırlayıp iki adımda geldiler, ceket düğmelerini kavuşturmaya çalışarak Bahriyeli karşısında vaziyet aldılar. Bahriyeli, onlara eğilin, yanaşın, uzatın kulaklarınızı gibisinden bir el salladı. Fedai delikanlılar eğilip iki büklüm oldular. Bahriyeli, "Ben size arada bir Nuridin'in mahallesine uğrayın, gözünüzü dört açın, bakın bakalım bir ahlaksızlık var mı diye söylemedim mi" diyerek hesap sormaya başladığı sıra bu fısıltılı lafları duyan Perihan Hanım, "Ha şöyle! Şimdi kendi ağzınızla yakayı ele verdiniz!" diye araya girdi, "Demek siz de aslına bakılırsa Cânan'ın pek matah bir şey olmadığına evvel eski karar vermiş idiniz, desenize onun için kuşkuyla onun peşine bu delikanlıları saldınız. Ama yanlış karar azizim, Cânan bu çocukların farkına varsa, vallahi size dahi bir oyun oynardı ki sormayın..." dedi.

Bahriyeli, bu lafa çok içerleyip hatta biraz kızdı bile: "Hanım, hanım! Bana kimse bugüne kadar madik atamadı, affedersiniz ama benim adamlarım da benim huyumdandır, biz kardeş dediğimizin karısına kızına dönüp bakmayız..." dedi, "Benim tersim terstir, bilirim günah işlemeyecek insan yoktur ama böylesine bir şerefsizliği yapanı çuvala koyup Salacak'ta denize sallandırmazsam bana da Bahriyeli demesinler, öyle kolay değildir anlayacağın Bacı!"

Bu sert çıkışı ummayan Perihan Hanım susup pustu, masada soğumuş çay bardağına sarıldı. Ancak Bahriyeli bir yandan fedailere soru sorarken bir yandan garsona işaret edip Nuridin'den

taze çay istetti. Nuridin bütün bunlardan habersiz tezgâh arkasında habire çay demliyor, demlik boşaltıyor, bardak yıkayıp kuruluyordu. Bahriyeli'nin fedai delikanlıları ise hangi birine yetişelim ağam kâh kumarhane haracına gidiyoruz kâh zengin esnafı ziyaret ediyoruz, bir de başımıza bu karıyı icat ettin diyen bir anlatımla Nuridin ve karısı Cânan'ın yaşadığı mahalleyi denetlemekte kusur etmediklerine yemin ediyorlardı.

"Ağam, biz sen git dedin de gitmedik mi, gittik!" diyordu birisi, ötekisi "Bakkal Artin'den başka sorgu edilecek kimse yok, ona soruyoruz, 'Maşallah ne temiz kalpli bir kadıncağız, aklı fikri ailesinde, çoluk çocuğunda, bir de Rami'deki kuzen akrabalarında' diyordu" dedikçe Bahriyeli, "Tüh Allah belanızı vermesin, müstahakınızı versin, şuncacık karıyı halledemediniz" diye karşılık veriyordu. Delikanlılar ise ağız birliği yapmışcasına, "Ağabey, arada Nurettin abimiz olmasa, biz onu hallederdik ama çaycı abimizin namusunu gözettik be abi..." diyordu.

Bu muhavere böyle sürdükçe durumdan sıkılan Perihan Hanım, "Bahriyeli biraderim, ben evli bir hanımım ve en geç saat beş sularında evimde olup kocamı beklemeliyim, rakı sofrasını kurup o gelsin ya da gelmesin kapıya gözlerimi dikmeliyim. Gitmek üzere sayılı dakikalarım var... Bir daha da gelip şu masada tünemeye razı değilim zira şu evliya gibi çaycınız Nurettin Bey'e daha fazla uzaktan bakıyor olmak istemiyorum. Nuridin orada, yani çay ocağının ardında hayattan ve dünyadan kopmuş bir haldedir. Cânan gibi bir karısı olması ise en büyük talihsizliğidir. Bu nazarı cihetten bakınca, benim çilem ise onun talihsizliği yanında ağza alınamayacak kadar değersiz bir lakırdıdır. Nurettin Bey, adeta bir devekuşu emniyeti içinde başını semaverlere, çaydanlıklara gömerek hayatın acımasız yanından kaçıyor olmalıdır. Fakat benim böyle devekuşu hallerim hiç olmamıştır. Şimdi, biraderim, size soruyorum, bu Cânan denilen terbiyesi kırık kadını ne yapacaksınız, Nuridin'e nasıl açıklayacak, bundan sonrasında neler yapılmasına siz müsaade vereceksiniz?"

Perihan böyle sormakla hem Bahriyeli'nin gönlünü alıyor, onu bu işi çözmeye kışkırtıyordu hem de bu kadar laf ettikten sonra zehirini dökmüş yılan gibi artık kovuğuna çekilmek üzere son hamleyi konuşuyordu.

Bahriyeli, "Bacım, ahret kardeşim Perihan Hanım!" diye seslendi, pek çabuk teklifsiz olmuşlardı, "Bundan sonrası gayet zor ancak bir o kadar kolaydır" cevabını verdi. Elbette Bahriyeli'nin bir bildiği vardı, gerekeni yapacak, Nuridin'i bu derdin içinden çıkaracaktı.

"Siz gönlünüzü ferah tutun, hanım" diye lafını tamamladı, "Bundan sonrası orospunun anladığı dilde olacaktır!"

Perihan Hanım ise argo laf etmekte Bahriyeli'den geri kalır değildi, terbiyesizlik gerekirse ondan iyisine çat kapı rast gelmesi zordu: "Unutmayın biraderim Bahriyeli, orospunun *–affedersiniz ama–* kıçında don durmazmış... O ne yapar, eder Nurettin kardeşimizin boynuzlarını parlatır. Benim kocamı da elimden alır..."

Bahriyeli saz âşıkları gibi atışmaya dönen bu lakırdılara bir son vermek üzere, "Biz damardan hacamat yapmasını da biliriz, hemşire!" dedi, karşısındakinin yüreğine korku salıp telaşeye vermekte ustaydı. Zaten anlatılanlardan canı iyice sıkılmış, daralmıştı, duyup işiticeğini ise misli misli Cevat Fahir'in karısından dinlemişti. Bundan daha fazlasına yüz vermek, karşısındakinin şımarmasına yol açardı; sonra yağmur yemiş toprak gibi çamurlaşırdı derdini anlatmaya gelen... Bahriyeli, "İcap eden malümatı aldık hanımefendi!" dedi, bu söz *kısa kes uzatma* demekti, "Bundan sonrası bize aittir, siz hanenize teşrif ediniz, bekleyiniz, elbet kocanız tekrar geri gelecektir. Daha fazla buralarda bu iş için vakit öldürmeye ve çene çalmaya gerek yoktur. Ancak şunu da ilave etmeden şurdan şuraya sizi bırakmam:

"Siz şimdi, beyinize bir selam iletin benden, ayağını denk alsın! Fakir fukaranın, zavallı insanların karısını velev ki sürtük dahi olsa ayartmasın, kendisi de ayâr olmasın. Çapkınlığın, zamparalığın bir efendiliği vardır. Garsoniye açacağı karının

seçeresini, sicilini bilmeden çapkınlık yapılmaz... Ona göre ha! Delikanlılığın bir raconu vardır ki ben gazeteci mazeteci dinlemem alimallah!"

Perihan Hanım, bu lakırdılardan sonra tırıs pırıs kahvehaneyi terk edip Aksaray'ın Laleli semtindeki evine koşturmaya ayaklandı. Bahriyeli kaş göz yapınca kapı kenarındaki masada bekleyen Amerikan'ın şoförü, "Buyrun hanım abla" dedi, "Adresi veriniz, gideceğiniz yere bırakıvereyim... Bahriyeli babanın talimatı gereği misafirsiniz, evvel Allah...

Bahriyeli üç gün, iki gece düşündü. Sağına yattı olmadı, soluna döndü uyku tutmadı. Altı üstü çaycı deyip geçecekti Nuridin'den ama "*Yahu, Allah'ın bir safı bu, günahtır! Biz kuşu kurda yem vermemek üzere kabadayılığa soyunmuşuz, âlemin çulsuzunu zalimden, zorbadan korumaktayız, şuncacık adamımıza mı fayda etmiyeceğiz. Ayrıca, Necip Ağamın emanetidir, bundan sonra bana ne demek hiç olmaz...*" deyip akıl terazisinin bir kefesinden ötekine aktara aktara, enine boyuna meseleyi kafasında tarttı. Bu kadar harıla gürüle içinde yaşamış olan Bahriyeli'nin bir yatık kadın yüzünden bu kadar içinden çıkılamaz dertlere girmesi akıl alacak gibi değildi; ama oldu... Bahriyeli İsmet meseleyi orasından burasından en hurda teferruatına kadar düşündükçe Cânan'ın orospuluğunu yavaş yavaş kendi namusu addediyordu. Acınacak durumda kalmış Nurettin'i nasıl kurtaracağını düşündüğü kadar, "*Sen kalk, Biga'dan buraya namusunla gel, karıyı İstanbul'un çomarlarına kaptır, sonra bana Bigalı hemşehrilerim ne der, şuncacık çaycıya sahip olamadı der!*" diye olanı biteni kendisine ar eyliyordu. Üçüncü düşünüp tartma günü sonunda, "*Benim bu kadar bir çapanoğlu üzerinde kafa yorduğum vaki değildir, bu kadarı yeter!*" dedi ve Tophane'deki kahvesinde Nuridin'e seslendi.

Nuridin, o sırada bir demliği temizleyip yeni harmanladığı çayı hazırlamaktaydı; başını kaşıyacak hali yoktu, meşgul idi... Garson çocuk, "Ağam seni çağırıyor, derhal yanıma seğirtsin dediydi" diye çay ocağına gelip haber verdi. Nuridin, oralı bile olmayacak görünüyordu, "Beş dakika sonra oradayım, git

söyle, elim sıcak suda, şu demliklere çayı basmadan dünya yıkılsa bir yere ayrılamam" diye konuştu, "Kıyamet günü değil ya, n'olcek, ağam beklesin geliyorum..." Vay, böylesi bir cevabı Bahriyeli'ye değme bıçkın adam gönderemezdi!

Garson çocuk, bu lafı nasıl taşırım diye ilerisini gerisini düşünmeden gitti, Bahriyeli'ye aynen aktardı. Bahriyeli'nin güleceği geldi, bu kadar sıkıntılı zamanlarından sonra çene yayı gevşemiş gibi, yarım bir kahkaha saldı. *"Bahriyeli çağırınca bu âlemde ayağına gelmeyecek tek adam olsa olsa Nuridin'dir herhalde, tam Allahlık adam!"* Böyle derken, bir yandan da talimatına uymamış çaycısına biraz gücenik, mostralık cinsinden göstermelik biçimde azıcık kızgın, daha ziyade babacan hallerde fakat yumuşamış olarak bakıyordu. Nuridin'e zaten başka türlü bakılması da galiba pek olanaklı değildi. Birisinin onun yüzüne, gözlerine bakınca kızabilmesi, öfkelenip hiddete düşmesi beklenemezdi. Bahriyeli emanetindeki çaycısına o zamana kadar hiç dikkat etmediği gibi bir daha, uzaktan, bakıverdi. Nuridin kısa boyluydu, askerlik ettiğine göre kanun gereği bir elliden kısa olmaması gerekirdi, bu olsa olsa bir ellibir falandı. Nuridin'in omuzları daracık, hatta omuz kemikleri çifte ıskarmoz gibi kısacıktı. Kolları incecik, göğüs tahtası çıkık, âdemelması fırlak, çay ocağından arada bir mazgal tahtasında yürüyünce görüldüğü kadarıyla göçük bir mide, raşitik denilecek kadar çarpık bacakları vardı. Hasılı zayıf bir adamdı. Zayıflığı için bedenine bakınmaya gerek yok, çehreye bakılsa sıkleti anlaşılırdı. Nuridin'in yüzünde elmacık kemikleri çıkık, alnı buruşuk, dudakları ipince, gözlerinin altı mosmor, çene kemikleri fırlamış, işini yaparken sanki gıcırdatıyorcasına alt ve üst çenesi birbiriyle kavga eder gibi oynayan bir yüz ve kel sayılmayacak derecede seyrek saçlarıyla kocaman kafası, bu bedenin üzerinde, eski zaman mezarlıklarındaki kitabesiz taşların başı gibi sallanıyordu. *"Bu haline karşılık yüreğindeki temizlik, insan evladı oluşu yüzüne vurmuş mübarekin, güzel bir adam duruyor orada, okuyup medrese görseydi evliyadan bir aksakallı hoca olurdu ki duasını al, Cennet'e hazır-*

lan..." Yüzünde değil aksakal, tek bir kıl görmek mümkün değildi. Nuridin evinden çıkmadan her gün, yaz kış demeden, soğuk sıcak dinlemeden banyosunu yapar, tıraşını kendi eliyle olurdu. Bıyıkları ince kesimdi. O vakitlerin İstanbul sinemalarında gişe kapatmaca biçimde meşhur olmuş *Vahşi Kız* adlı filmde oynayan Türk aktörü Ahmet Tarık Tekçe'nin bıyıkları gibi ortadan ince ayrımdı; ama derli topluydu. "*O filmdeki artiz Cavidan Dora Hanımefendi'ye de nefsim uyanmış bulunuyor idi, tam vamp kadın ama bizim kitabımızda böyle şeyler yazmaz Bahriyeli, kendine gel! Zaten mevzumuz da bu değildir. Fakat güzel film idi, ayı tarafından dağa kaldırılan bir kız rolü İzmirli Cavidan'a yakışmış idi...*" Bahriyeli'nin çay ocağı arkasından seyrettiğine göre Nuridin'in kılık kıyafeti süslü püslü, hele afili hiç değildi; ancak tertemiz ve sadeydi.

Çaycı Nuridin'in üzerinde Nazilli işi basmadan pötikareli bir gömlek vardı, kolları kıvrık... İşportadan alınmış, başkasından çıkma gri pantolon bol geliyor olmalı ki siyah ve yer yer çatlamış deriden bir kemerle iyice sıkılanmıştı. "*Ütüsü yerinde, hele dizkapağı yapmamış olacak, ütü çizgisi kolalıdır ama bunu sanmam ki o çürük çarık karısı ütülesin de kocasının eline versin, bu garibim yine ütüsünü kendi yapmıştır, zahir!*" Elleri sıcak sudan çıkmayıp bulaşıktan kurtulmadığı ve dahi geceleri kapatma saatinde ortada ne var ne yoksa hepsini çamaşır suyuna basıp mikrobunu defettiği için buruş buruş, uzun ince parmakları her biri ayrı telden çalan maharetli birer kemancı gibi şakır şakır çalışıyordu. On parmağını nasıl beceriyorsa düzinelerle sıralanmış çay bardaklarına bir kerede daldırıyor, hop diye oradan alıp çaydanlığın fokurdadığı semaver ateşi önüne koyuyor... Dudak payını vererek silme doldurduğu kaynar sıcaklığındaki çayların zerresini dökmeden, birkaç saniyede garsonun bakırdan işlemeli, tepesinden askıya takılı tepsisine diziveriyor, sonra yanına da gıcır gıcır porselen çay tabaklarını koyuveriyordu. "*Bir maharet, bir ustalık ki sorma yahu! Biz ateş gibi olmuş bir çay bardağını elleyemezken, adam beşer onar alıyor, diziyor. Her işin bir sanatı var demek ki...*" Bahriyeli böyle düşünüp, böylesine Nuridin'in incelerken, birden

işine ara veren çaycı elini beyaz peşkirine kurulayarak iki üç adımda yanına geldi. "Buyur Bahriyeli Ağam, beni emretmişsin!" dedi, "Beklettim, geciktim ama saygısızlığımdan değildir bu, Çerkeslerde saygı her şeyin başında gelir, bilmem mi bilirim. Ama çay denilen şey iki dakika geçince demliğinde kararıverir, sonra acı biber salçası gibi olur ki mazallah... O yüzden bırakamadım. Bu da benim mesleğime saygımdır Ağam, affediniz..." Böyle dedi Nuridin ve el pençe divan vaziyetinde Bahriyeli'nin karşısında beklemeye koyuldu. Bahriyeli aslında ne diyeceğini önceden tasarlamıştı ve ne diyecekse lafı çok uzatmadan, dudaklarına diline name vermeden söyleyecek, *"Kelamın molozu çok olmamalı, kestirmeden laf iyidir, anlayana sivri sinek saz misali"* diye düşündüğünden lakırdı icadına kalkışmayacaktı. Yekten ve harbiden anlatacaktı. Fakat gel gelelim, karşısına bir masum çocuk gibi dikilen bu adama, şimdi, burada, herkesin arasında, imkânı yok söyleyemez, durumu faş edemezdi; gel de söyle yürek dayanırsa...

"Oğlum Nuridin, önlüğünü çıkar, bugün izinliyiz ikimizde!" diye konuştu, "Çay ocağını kalfaya devret, icabında kâtip efendi de yardım eder, sen burayı düşünme... Seninle erkek erkeğe birkaç saat geçirip gündüz mündüz demeden bir yerlere gidelim, azıcık sohbet edip bir iki kadeh çakalım..."

Nuridin başıyla çay ocağını gösterip, "Ama Ağam, nasıl bırakırım çayı çaydanlığında, kahveyi cezvesinde... Hiç olur mu?!" diye azıcık olmazlandı. Bahriyeli gürleyecekti az kalsın, dilini ısırıp, "Uleeen, uleeen!" diye dişleri arasından inledi, "Şuncacık Çerkes Nuridin ağasına, Bahriyeli İsmet'e akıl fikir mi veriyor, uleeen..." dedi. Bu söz üzerine Nuridin elindeki peşkiri yanındaki garsona tutuşturdu, yarım önlüğünü belinden fora etti, onu da verdi, "Emret Ağam, nereye istersen oraya gideriz" diye hazır oldu.

Kaldırım kenarında hep bekleyen Amerikan'a yerleştiler. Bahriyeli her zamanki gibi, ön koltuktaydı, şoförün yanında... İki genç irisi çocuk gibi olan fedailerin arasında sıkışıp kalmış-

tı Nuridin, arka koltukta... Yayla gibi arabanın arka koltuğu da bir yumuşak, bir hoş, bir ana kucağı gibiydi ki Nuridin az daha gevşeyip uyuya kalacaktı. Fakat İstanbul'da olup da İstanbul'u bilmeyen Nuridin'in, "Şoför evladım, çek bakalım Boğaz'a, Arnavutköy'de Madam Pari'nin meyhanesine!" diye Bahriyeli'nin ağzından çıkan talimatı duymasıyla gezme tozma perisi canlandı, bastıran uykuyu alaşağı etti.

Boğaz yolunu tuttular, yirmi dakikayı geçmemiş idi, gezi sonlandı; Beşiktaş üzerinden sahil yoluyla Ortaköyü, Kuruçeşme, derken Arnavutköyü'ne ulaştılar. Boğaziçi'nin koruluk mahallesi olan Arnavutköy'ün amut sokaklarından Karakolhane'nin deniz kenarına dik bağlandığı bir köşe ağzındaydılar. Bahriyeli'nin fedaileri önden fırlayıp kapı açarken Amerikan'ın gelip tamponuyla dükkâna kadar yanaştığını, o sırada, içerde hesaplarından başını kaldırdığında gören meyhaneci Pari, "Aman efendim, yaman efendim, gözlerimiz yollarda kaldı, nerelerdeydiniz efendim" diye dil dökerek kaldırıma, refakate fırladı.

İçerde, birer kadeh çakmadan lafına başlamadı Bahriyeli; fedailerine ve şoförüne başka masa kurulmuştu, onlar, ikisi baş başaydı Nuridin'le... Gerçi, Cânan meselesini fedailer de biliyordu; şoför haydi haydi... Ama renk şeker etmiyorlardı.

Eskiden beri koketrisinden yanına varılmayan Madam Pari, insan sarrafıydı, ortada bir tatsızlık olduğuna dair durumu kavramış, bir iki hatır sorduktan sonra kırıtarak, gerdan kırarak çekilmişti ortalıktan. Gündüzün akşama döndüğü saatlerde meyhanenin birkaç müşterisi vardı, taş plaklar cızırdayıp çalıyordu; onun dışında çatal bıçak sesleri...

Bahriyeli, "Bak oğlum, zaten kaç gündür heyheylerim üstümde, sakın anlatacaklarımdan sonra üstüme varma, kendine de zarar verme. Ağlayıp salya sümük karşımda durma! Erkekliğimize halel getirip bu masanın namını ayaklar altına almayacaksın, tamam mı? Benim masamda ölüm fermanı dinleyip zırlamadan efendice kalkılır, ona göre... Şimdi anlatacaklarımdan sonra buradan yiğit gibi kalkıp gidersek, ne âlâ... Yoksa

itibarımı iki paralık edip gözyaşı dökeceksen, Osmanlı şamarı gelir, bilesin... Zaten durum ciddidir!" diye ikinci kadehini doldururken konuştu. Nuridin bunları duyunca oturduğu yerde üşümeye başladı, ürpermek şu yana dursun. İyice küçüldü, un ufak oldu, merakından dili damağı kuruyup ağzını bıçak açmaz bıraktı. Bahriyeli böyle dedikten sonra, demeye başladı ve ardı zaten çorap söküğü gibi gelecekti. Laf çok uzamadı, Nuridin dinledi, dinledi; sanki anlatılan bir başkasının hikâyesiymiş gibi bir dalgın bakışla dinledi. Bahriyeli onun bu halini görünce, doğru mu yaptım acaba gibisinden bir iç sorgulamasına az daha düşecekti; ama kendini zor tuttu. Gerçi Bahriyeli bu kararını vermeden evvel Nuridin'in karısını sıkı sıkı takip ettirmiş, bununla yetinmeyip kendi gözleriyle görmek üzere, "*Zira büyük vebali vardır, günahtır, kancıklığa girer bilmeden dedikoduya alet olmak! Gittim, gözümle gördüm yahu! Yahudi bayan Aldiyado'nun randevu evine dahi hasır sermiş kadın, habibelerinden vakit kaldıkça oraya gidiyor, saat ücretini doğrultuyor, taksimetreyi çalıştırıyor!*" diye bizzat kendisi duruma el koymuştu bunca işi gücü arasında; ama helal ve hoş olsun, evladı sayılan emaneti için yapmayacak da kime yapacaktı...

Bahriyeli namına sahip İsmet'in söyleyeceği daha ne kalmış olabilirdi ki, Cânan'ın ne orospuluğu kaldı lafı edilmedik ne haram süt emmişliği ne de gevşek don lastikli olduğu! Hatta, Bahriyeli, "Evladım, böylesi kadın zengin koca bulmadan veya eli sıkı olup çakırpençe davranmadan para yapamaz, sonları umumhanede mamalığa kadar iner, dişleri dökülür, memeleri göbeğinden aşağı sarkar ama orospuluğa devam eder, tez elden bu meselenin halli gerekir" bile dedi. Bu söylediği çok ağıra gitmiş olabilir diye daha yumuşağına da müracaat etti: "Erkek kısmının böylesi kırtıpıllı orostopolluklara gözü açık olmalı, olmuyorsa alışkın kalmalı. Lakin benimle aynı ekmeği kırışan kim varsa benim ailemden sayıldığı için namus meselesi kabul ederim buncacık işi... Yoksa biz o maskaranın haddini bildirmeyi de biliriz. Ben adamın, adam kadın dinlemem, osuruğunu

düğümlerim uleeen... Ben adamın, var ya, ben adamın! Ama gel gelelim son karar senindir, ne yapacaksan çabuk de ki işi uzatmadan bulaşığı temizleyelim... De bakalım ne dersin!"

Nuridin'in diyeceği ne olabilirdi ki? O, deniz üstüne yampirik bir iskele üzerinde ruhsatsız çıkıntı yapmış meyhanenin cumba gibi bir yerinde, oturdukları masadan, sandalyesinden onu ellemeseler ve ona dokunmasalar hayatının sonuna kadar kıpırdamayacak, oradan kalkamayacak hallerdeydi. Denize bakıyordu; iki büyük karaparçasının fi tarihinde gümbür gümbür açılıp arasından azgın suların aktığı, o dibi karanlık, koyu ve ürkütücü bir dünyadan başkası olmayan Boğaz'a, İstanbul Boğazı'na bakıyordu... Onu gören de derin ve anlaşılmaz düşünceler içinde sanırdı oysa Nuridin'in düşünecek hali mi kalmıştı? O sırada, Akıntı Burnu tarafından, Boğaz'ın biraz daha kuzey tarafından gelmekte olan bir taka kıpır kıpır, oynak kadın gibi denizin üzerinde seyretmekteydi; zaten boşuna kadınlar için oynak, kıpır kıpır denilmiyordu... Allı yeşilli taka, tıka basa balık doluydu galiba, belki de İstanbul inşaatlarına çekilen kum. Su hattına kadar denize batmış, neredeyse sadece kaptan köşkü ve barakamsı tayfaların sığınağı deniz yüzeyinde yüzüyor gibiydi. Taka, Lazların şakaları, komik halleriyle baştan aşağıya donanmıştı ve aşağılara, Haliç taraflarına hamulesini indirmeye gidiyordu. Takanın seren direğinde asılı Türk Bayrağı altında bir flama dalgalanıyordu ki Nuridin onu görünce, ona yarım saattir diller döküp durumu ayan beyan anlatan Bahriyeli'nin ciddiyetine uymayacak bir fiyasko yapmakla, gülmeden duramadı: Takanın reisi kaptan efendi tuman diye kimi yerlerde adlandırılan kadın dizine kadar uzanır bir donu direğe geçirmişti. Don renkli, ala basma, pazenden bir şeydi, dalgalanıp duruyordu. Gülmemek elde miydi, Nuridin gülmesini kesip gülümsedi... Bahriyeli ise, "*Zahir bu anlattıklarım adama dokundu, küçücük havsalasıyla duruma akıl fikir erdiremedi, belki de teraziyi oynatıp terellelli oldu çıktı, hay Allah, gördün mü yaptığını Bahriyeli İsmet!*" diye düşünüyor, bundan sonrasını kestirmeye çalışıyordu.

Nuridin, önlerinden kadın donu dalgalanarak geçen takayı izledi, tekne az sonra İstanbul limanına doğru inen bu su koridorundaki kıvrımlardan bir tanesini geçip kayboldu, gitti. O sıra Nuridin sessizliğini de bozdu, "Bahriyeli Ağam, velinimetim!" diye sözüne başladı. "Bir zamanlar radyo tiyatrosunda dinlemiştim, orada denilmişti ki, *'Her korkak, cesareti arayıp bulmak için kendisinden daha korkak birisini arar'* işte böyle denmiş idi aynen... Siz ki cesur, kahraman bir ağabeyimsiniz sizin karşınızda benim cesaret göstermem hiç olmaz! Siz söyleyin, ben bundan sonrasını yapayım desem sizi zora sokmuş olurum. O nedenle kararımı hemen açıklayacağım.

"Ben hayatım boyunca kavga etmek şurada dursun, birisine bağırmamış dahi olan bir adamım. Ne yaparsınız, Cenab-ı Allah da beni böyle yaratmış. Sessiz, sakin, süklüm boylu biriyim... Ama, herkes gibi ben de kendimden memnunum. Aynaya bakınca kendini beğenmeyen hem aynayı çatlatırmış hem de kendi çaaat diye orta yerinden Diyarbakır karpuzu gibi çatlarmış. Ben de kendimi, eh işte, öyle böyle beğeniyorum. Ben de kendimi beğeniyor olmalıyım ki evlenmek üzere kız arandığında Biga'nın güzel kızlarından olan Cahide –*Siz, deminden beri Cânan, Cânan deyip duruyorsunuz, onun adı sonradan bu·mahfellerde meşhur olmuştur ama ben onu tanımam, ben Cahide'yi bilirim*– bana kısmet çıkınca ben tereddüt etmedim de bizim köyümüzde bir Çerkes Âdil Paşa vardı o vakitler, gün görmüş adam gibi adamdı... İşte o, bu evliliğin haberini sürgünde olduğu Malatya'da duymuş, bana mektup yazmış idi, o hatırlattı bana geleceğimi. Gelecekte olanların falcısı değildir Çerkes Paşa ama feleğin çemberinden geçmiş bir âli adamdır, akil insandır. Bana yazmıştı ki mektubunda, keşke yırtıp kırk parçaya bölüp atmasaydım, ah eşek kafa, demişti ki: *'Evladım Nuridin, elime doğdun, seni tanırım, rahmetli pederin de benim ciğerpare bir dostum idi, şimdi sana tavsiye ediyorum evleneceğin kızın ailesi önemlidir. Bildiğim kadarıyla Cahide adıyla zikredilen kızın annesi İzmir umumhanelerinde bir vakit çalışmış, daha sonra Lapsekili Melahat'ın yerinde... Daha sonra Cihadiyeli Arif adında bir yaramaz*

herifle evlenen bu hanım çocuğunu doğurur doğurmaz bırakmış, Cahide adındaki zavallı kız bir üvey anne elinde büyümüştür. Üvey anne ne kadar namuslu olsa da Cahide eninde sonunda öz anasına benzeyecektir. Anasına bak kızını al boşuna dememişlerdir. Sen de buna vukuf ederek ayağını denk alasın. Eğer bu mektubum sana ulaştığında evlenmiş isen, dikkate almayıp yırtıp atasın. Allah bundan sonrasına kolaylık gösterip mübarek etsin!' Ben o sırada güzelliğine hayran kalıp Cahide'yle evlenmiştim, meğer o köyden kasabaya, kasabadan şehire gidecek otobüsün şoförü olarak beni seçmişmiş, ben de artık evli olduğumdan o vakit Âdil Paşa'nın mektubunu yırttım, attım...

"Demek benim kaderim de buymuş... Evet, belki biraz yahut fazlasıyla çehre züğürdü bir adam olabilirim, çelimsiz ve çapur birisi de sayılırım. Lakin erkekliğin bununla ölçülmediğini, insanın yüreğinde olduğunu da iyi bilirim. Kendi kaderimle saklambaç oynayacak değilim ya! Nice yangın yerlerinde kül savrulur, geriye toprak kalır, bu da geçer be Bahriyeli Ağam... Zannetmeyin ki kahredip canıma kıyacak, ser sefil olup dünyadan elimi ayağımı çekeceğim. Yahut savatlı bir Çerkes kamasını belimden çıkarıp, uleeeen tohumuna para mı saydım seni gidi kahpe seni, diye saldıracağım. Yok be abim benim, ben kim, bunları yapmak kim! Siz, belki benim yerime bu vazifeye hazır olabilirsiniz ama buna da gönlüm razı gelmez. İstemem, arzu etmem; geride bir evladımız vardır, ona sonra ben bir şey diyemem... Zaten o da bir insandır nihayetinde, bırakın yolunca yaşasın!

"Bahriyeli Ağam, senin elin yüksek makamlara kadar uzundur, her yere yetişirsin... Beni derhal bu yedi kocalıdan boşatacak hâkimi bul! Bilirim ki mahkemeler ağır çalışır, bir türlü dosya kapatamaz. Sen araya girersen, hatırlı bir hâkim bulursan, isterim ki hemen boşanayım. Amma velakin boşanmayı da beklemeyeyim. Ben, müsaaden olursa geriye dönmek, köyüme gitmek istiyorum. Tek başıma... Bırak Cânan ne yaparsa yapsın... Dediğin gibi kulağını kesmekten, yüzüne falçata sallamaktan, kezzap atıp o güzel suratını mahvetmekten ben yana değilim. Hiç küskünlüğüm ve kırgınlığım da yoktur be ağam...

Herkes kendi kaderini çizer, herkes kendinden sorumludur, ben de kendimden sorumluyum, Cânan Hanım da *–Bakın beni de kırk yıllık Cahide'ye Cânan dedirtiniz ya sonunda–* kendisinden sorumludur. Bırakın ne istiyorsa onu yapsın, ben benden yana olan haklarımı helal ettim, geri dönüp bakmam dahi...

"Bahriyeli Ağam, pekâlâ evladınız ne olacak dersiniz, değil mi, öyle dersiniz! Az evvel takayı seyre dalmışken aklıma oğlum da geldi. Herkes kendi rızkını buluyor, o da bulacak. Evladım anasına pek düşkündür, Cânan bunu bilmez mi, elbette bilir... Ama çocuğunun düşkünlüğünden şikâyetçi durur, evvel eski... *'Aman al şu sümüklüyü, biraz başımı dinleyeyim, ne o mızmız ağlıyor'* dedikçe, evladımı iteleyip kakaladıkça aksine oğlan anasına aşkını artırıyor, onun peşinden başka yol bilmiyordu. O kadar düşkündür ki anasına ve o kadar benden uzak durur ki, bakın şimdi vereceğim misal dahi bunu açıklamaya yetecektir. Oğlan üçünü bitirdi, dördüne bastı ama halen lazımlığa oturup hacet görür, kıçını da biz sileriz haliyle... Geçenlerde oturaktaydı, lazımlıktaydı, ben 'Bitti mi aslan parçam, paşam benim, gelip yıkayayım mı kıçını?' diye soruyorum, keratanın cevabına siz bakın: 'Anneye bitti, babaya bitmedi!'

"Diyor ki annem gelsin kıçımı silsin! Kıçını sildirmeye dahi anne baba ayrımı yapan bir çocuktur, onu anasından ayırmak, anası velev orospuların feriştahı olsa günahtır. Aradan zaman geçer, delikanlı olur, okula göndeririz, bakımını sürdürürüm, elimden kabımdan geldiğince bakarım... Ama, o vakit ben söylemesem de hayat ona söyler hakikati... Diyeceğim, evladımı da bırakıyor, üç beş eşyamız ki birçoğunu sayenizde, sizin ekmeğinizle aldım, onları da terk eyliyorum. Bana bir yol parası abiliği yapın, ilk vapurla geri döneyim Biga'ya, Mahmudiye'ye... Bunu yapın size ömrüm boyunca kardeş olmaya devam ederim Bahriyeli Ağam benim..."

Nuridin, işte bu kadar dedi. Sonra Bahriyeli, daha evvel, masaya oturduklarında *'Uleen ağlarsan, gözyaşı dökersen Osmanlı şamarı gelir ha!'* diye yaptığı ihtarı unutup kendisi o sırada göz-

yaşı döktüğünden önce bir toparlandı, sonra gözlerinin yaşını kuruladı. Ardından, "Büyük adammışsın Nuridin, kalıbının adamı değilmişsin, ben yanılmışım evladım, aferin sana!" dedi, utanmasa kalkıp Çaycı Nuridin'in ellerinden öpecekti.

Sonra dedi ki Bahriyeli, "Dediğin gibi olsun, öyle olacak. Derhal boşanman için gerekeni yapacağım. Sen merak etme, vekalet, noter, mahkeme, avukat ve hâkim bana aittir. Karı bir talepte bulunursa tazminat, nafaka mafaka ben onu da hal yoluna koyarım. Sen var yoluna git! Evladın için düşündüğünü de artık dert etmiyorum, madem durum bu merkezdedir. Vartor dudu adlı Ermeni değil mi ki çocuğa Cânan orospusu gündüz işine çıktığı zaman bakıyor, biz Vartor'a bir kemik atar, onunla ilgileniriz. Birkaç yıl geçince okul zamanı geliyor ya, o vakit oğlanı leyli okullardan birisine verdik mi, yatılıda onun da hayatını kurtarırız; eşek değiliz ya! Anası orospu olmasa, alıp nüfuzuma da geçirirdim senin evladı, hazır bende sadece kız varken, bir erkek evlat hasretini giderirdim –*Hey yarabbim, ben gibisine kız evlatları sıra sıra verirsin, buncacık adama ve kendisine karı diye aldığı bir orospuya erkek evlat gönderirsin, seninkisi de iş mi yani!*–. Fakat bunun şimdilik doğru olmayacağını düşünmekteyim, onunla sadece kirvesi gibi alakadar oluruz. Bunca adam boşuna mı ekmek yiyor kapımda, bakarız bir hal çaresine...

"Yalnız dikkatimi bir şey çekmiştir, hiç bugüne kadar konuşmanı, natıkalı lakırdını dinlemiş değildim. Be namussuz adam, köftehor, eşşeoğlueşek, nereden buldun buluşturdun bu kadar sazı sözü? Az evvel öyle kelamda bulundun ki aç rahleyi, otur da dinle hoca efendiyi vaziyetinde kalakaldık. Nereden bilirsin bunları da bugüne kadar çaydan başka şey konuşmazsın?"

Nuridin, gururu okşanan herkes gibi o sırada acısı ve derdi her ne olursa olsun, bunları bir kenara koymayı da biliyordu. Cânan'ı da eski Cahide'yi de hemen unuttu ve yanıtını derhal verdi. "Çay demliyorsak, elimizle gözümüzle demliyoruz, kulağımız kahvehanenin müşteri meclisindedir Ağam" dedi, "Kim ne demiş, neyi anlatmak istemiş de anlatamamış, neyi nakledip

hangi mevzuyu yüzüne gözüne bulaştırmış, bunların hepsini ben orada dinlerim... Kahvehane deyip geçmeyiniz, kahveler birer halk meclisidir, orada çarıklı erkânıharp de bulunur, çetecisi de komitacısı da, hocası imamı, dinsizi kâfiri, her milliyetteni ve esmer vatandaş milliyetinden Çingenesi dahi oradadır. Çayı demleyip, ıhlamuru kaynatıp, kahveyi kömür ateşine sürerken ben hep onları duyarım; sabahtan akşama kadar..."

Kararlaştırdıkları gibi ertesi sabah Nuridin'i gerisin geriye göndermek üzere ne yapacaklarını konuştular. Bahriyeli kahvehaneye dönünce, kâtibe hemen bir mektup kaleme aldırıp Necip Bey'e iki kelamla durumu anlatmaya hazırlandı. Sabah ola hayrola, ertesi sabah avukatı ve hâkimi ayarlayacak, diğer işleri yoluna koyacaktı. Şoföre seslenip yanına çağırdı, "Yarın sabahın ilk Bandırma vapuru hangisiyse, hemen 1. mevkiiden Nuridin kardeşinize bir bilet alacaksın" diye talimat verdi. Kâtibine de ayrıca tembih edecekti hem yol harçlığı versin hem de bankaya Nuridin adına yüklü bir para havalesi yapsın, diye... Vartor dudu işini de yarına bıraktı. Ermeni Vartor'a aylık maaş bağladı mı, Nuridin'in evlad-ı iyaline bakar olurdu; Cânan varsın kaldırım yosmalığına devam etsindi...

Son kadehleri çaktılar... Hep beraber ayağa kalkıp hesabı, Madam Pari'nin kasa diye kullandığı küçük masaya cüzdanlardan fazlasıyla para fırlatarak gören fedailerin yanında dışarı çıktılar. Baba olmak kolay değildi, gelen hesabı ıcık cıcık edecek hali olmazdı babaların, neyse oydu, çıkarır fazlasıyla ödersin; yeter ki arkadan laf edilmesin...

O sırada, kaldırım kenarında duran Şavrole'yi, Amerikan'ı seyre gelmiş mahallenin tıfıllarını kovaladı şoför, fedailer de kapıları açtı. Bindiler, uçar gibi geriye döndüler. Zaman ne de çabuk geçiyordu; o akşamüzeri ve gecenin birkaç saati bir masal gibi geldi geçti, Nuridin'in sonraki hatıralarında yer ettiğince... Söylenen söz bir kez ağızdan çıkınca ilk anlamını yitiriyor, başka kılığa giriyordu: Şimdi ne Can ne Cânan vardı Nuridin için, sadece bir masal dinlemiş gibiydi...

Nuridin o gece, Karaköyü'nün Kemankeş Sokağı'ndaki bir otelde geceledi; eve gitmedi. Eşyalarını yarın sabah erkenden şoförü evden alacak, Bahriyeli'nin talimatı gereği kapıda bekleyen fedailer o zilli karıya yüz vermeyecekti. Bahriyeli talimatı arka arkaya sıralamaktaydı. "Kadına fazla lakırdı etmeyin, Nurettin abimiz Bahriyeli Ağamızın kararıyla ve özel bir vazifeyle gidiyor, artık geri gelmeyecek, evladını sonra yanına alacak fakat şimdilik çocuk burada kalıp Vartor dudu eliyle büyüyecek, sen de ayağını denk al, ne herzeler yediğini biliyoruz, kimlerle tokuştuğunu bilmiyor değiliz, o yüzden sen de artizlik yapma, fazla ileri gitme yoksa canına susamış olursun diyeceksiniz..." Nuridin evladını birkaç yıl görmemeye razıydı. Zaten oğlunun pek umurunda olmazdı bu; çocuk için varsa Cahide yoksa Cânan... Nuridin, yorgun ve biraz da sarhoşlamaya yatkın durumda perişan görünüyor fakat yeni bir hayatın başlangıcında olduğunu kestiren herkes gibi bir parça heyecanlı da görünüyordu. Buna karşın, yatağa girince usulen bir ağladı, böyle durumların sonunda ağlanmasa olmazdı ama bunu çok uzatmadan hemen uykuya daldı. Ertesi sabah erkenden vapura yetişecekti. Sabah kalkar kalkmaz önce bir sabah külhanındaki hamama gitmek, ardından tıraş olup sırtına yeni bir gömlek giymek, kahvaltısını vapurda yapmak istiyordu. Vakit olur da saatine denk gelirse, sabah namazına Kemankeş Camisi'nde kılmaya da can attı ama dur bakalım!

Rüyasında Amerikan'la meyhaneci Madam Pari'ye gidiş gelişlerini gördü. Yol boyunca herkes onları alkışlıyor, özellikle kaldırımda dikilip duran işsiz güçsüz bir sürü erkek, *"Aferin Nuridin, doğru yaptın, karıya ilişmedin hem arada evladın var hem balta döner sap döner gün gelir hesap döner, sonra nasıl bakarsın evladın yüzüne, ayrıyeten Bahriyeli'nin öfkesini de iliştirmedin bu kancık karıya, herkes yoluna Mevlam kayıra, Allahından bulsun e mi, sen doğru ol eğri bulur belasını"* diye alkış tutuyordu. Herkes, hele hele zerre kadar bulanıksız, bir tek baloncuk dahi yapmadan yani köpürmemiş, tam kıvamında ve tavşankanı renginde çayını içen, böylece bir daha

aynı tadı kolay kolay İstanbul'da hiçbir yerde bulamayacak olan Bahriyeli Kahvesi müdavimleri şimdi, rüyasında Nuridin'in Amerikan Şavrole'sini ve Nuridin'i parmakla gösteriyordu.

Nuridin geç uyandı, sabahleyin kalktığında ancak ucu ucuna vapura yetişecek zamanı bulabildi. Oysa sabahın taze çiğ zamanında ayaklanmak, ortalığa bulut kesmiş sabah sisi uçup gitmeden, saat beş buçukta Eminönü tarafına giden *Amele Tramvayı*'na hep eskiden alışık olduğu saatlerde rast geldiği gibi yine bir daha *–ve belki hayatında son kez–* rastladıktan sonra, böylece yeni hayatının ilk gününe erken başlamak istemişti. Her yeni başlangıç tazelik, çeviklik, masumiyet, el değmemişlik ister; o yüzden yeni bir hayatın içine girmeye kararlı olanların hep yapageldiği şeydir, sabahın erken saatlerini ıskalamamak! Geceleyin hayalini kurduğu hamamda yıkanıp aklanmak, sonra tıraş, ardından namaza yetişmek gibi şeyleri yapamadan doğruca sabah sekiz otuzda Karaköy vapur iskelesinden kalkacak olan Bandırma yolcusu gemiye ancak zamanında ucu ucuna yetişti. Sus Vapuru iskeledeydi, köprüleri atılmış, her mevkiiye uygun yolcular yavaş yavaş gemiye alınıyordu. Nuridin'in birkaç valizini, onun adına, erkenden evine gidip oradan aldıktan sonra iskeleye yetiştiren Bahriyeli'nin fedaileri ve Amerikan'ın şoförü, aynı zamanda vedaya da gelmiş bulunuyorlardı. Sus Vapuru, Nuridin ve ailesini bundan iki yıl evvel Bandırma'dan buraya getiren Marakaz vapuruyla aynı tersaneden, Alman tersanelerinden 1938'de çıkmış gemilerdendi; bir tane daha vardı, talihi kara Trak Vapuru... Trak bir süre evvel Bandırma'ya yolcu taşırken, kar fırtınasına yakalandıktan sonra gidip Aya Andrea Feneri'nin bulunduğu kayalıklara bindirmiş, ardından elli kadar yolcu ve mürettebatıyla batıp gitmişti.

Nuridin'in pek vapurla, denizle işi olmazdı, öyle sık sık binip indiği görülmemişti ama yine de İstanbul'dayken Tophane'den denize bakıp her vapur gördüğünde besmele çeker, denizdekilerin selameti için karadan tekneye dua gönderir ve bu acıklı hadiseyi de hiç unutmazdı. Trak, Sus ve Marakaz va-

purlarıyla kardeş bulunan ve şimdi Nuridin, Bandırma'ya, oradan da Biga'nın Mahmudiye Köyü'ne geri dönecekken 1 mevkii yolcusu olduğu Sus Vapuru iskelede tatlı tatlı salınıyor, denizin kucağında adeta zikir ediyordu.

Nuridin valizlerini aldı, fedailerle ve şoförle vedalaştı. Onlara dedi ki, "Zannetmeyiniz evladımı terk ediyorum, şimdi sırası değil de onun için bıraktım, zaten yanımda götürsem bana bir hayrı dokunmaz ayak bağı kesilir, benim de ona hayrım olmazdı... Anasıyla, velev ki orospu olsa bile yine akide şekeri gibidir, varsın öyle kalsın... Sizlerden ricam ise, evladıma amcalık etmeniz, ona göz kulak olmanızdır. Bilirim ki Bahriyeli Ağam zaten icap edeni yapacaktır ama sizler de birer amca olursanız evladıma hem bu dünyada hem ötekisinde sizlere kul köle yazılırım kardeşler..."

Sonra Sus Vapuru'na bindi... Sus büyük baca gürültüleri, makine dairesinden gelen zangırtılar ve titremeler eşliğinde ağır ağır tornistan yapıp Sarayburnu tarafına istikametini çevirdi. Marmara'ya açıldı, az sonra Topkapı Sarayı'nın arkasındaki geniş gökyüzünde bacasından kesik kesik çıkan kara dumanlar kaldıysa geriye, bir iki koyu kirli bulut parçası belki kalmıştı. İlk rüzgâr onları zaten savurdu, geçti gitti...

Nuridin, Sus Vapuru'nda ayrıcalıklı yolcular arasındaydı, gelirken böyle gelmemişti İstanbul'a...

Vapurun 1. mevkiisi de mevkii idi hani, söylendiği kadar vardı... Koltukları fıstıki yeşil maroken deriyle kaplıydı. Adamlar her şeyi düşünmüşler, koltukların maroken deri kaplaması hafif pürtüklüdür ki ter yapıp oturanı rahatsız etmesin diyedir... İçerdeki koltukların ahşabı cilalı, insana okşama isteği veriyor. Buraya oturan insanda kendisine bir güven duygusu getirecek her şey 1. mevkiide yer almıştır. Nuridin koltuğa yerleştikten sonra ahşabın ceviz cilasını okşadı. 1. mevkii yolcularının koltukları üzerindeki fileden sele askılarda şık çantalar, bay ve bayan şapkaları, Amerikan uçak şirketi Pan-Am amblemli tayyare yolcularına mahsus küçük el valizleri –*Bunları ortalık yerde*

taşımak, bakın ben uçağa da bindim, Avrupa'ya gittim, işte ispatı demekti!– ve son olarak süsüne, düzgününe önem veren bayanların bazen kalp biçiminde, çoğu kez kutucuk gibi makyaj çantaları; bol bol deriden yahut kürk cinsinden ceket, palto, pardesü gibi şeyler tıka basa olurdu. İçerde bir letafet, bir lavanta kokusu var ki sormak gereksizdir. 1. mevkii salonun kıç güvertesine açılan iki kapısına doğru konulmuş hasır oturma grubu, hasır ayaklı cam masalarına dizili erkeklerin sigara tüttürdüğü taraftan gelen şaraba yatırılmış tütün kokularıyla harmanlanmış bir yerdir. Nuridin'in başı döndü, utana sıkıla, mahçup, başı önde gidip bir yere ilişivermişti. O iliştiği yerin karşısına denk düşen koltuktaki babayani bir adam onunla sohbeti ilerletip oradan buradan konuşarak, sonunda lafı Çerkesliğe getirmekle tanış çıkıp ve hatta aradaki lakırdı Çerkes Ethem meselesine kadar uzatınca Nuridin rahatlayacak, uzun uzun oradan kıpırdamayacaktı. Zaten Bandırma'ya kadar kendini sıkıp oradan bir yere kıpırdamadan, ı-hı çıkmadan oturmaya, buraya adım attıktan beri tutmuş utangaçlığı yüzünden baştan niyetliydi.

Vapur yolculuğu altı yedi saat çekiyordu. İskele alınmadan evvel gazete müvezzisi çocukların getirip sattığı günün gazeteleriyle çoğu kadın, mizah ve çocuk mecmualarından yol boyu okunacaklar satın alınır, bunlar baştan sona bir bir elden geçtikten sonra karşıdaki veya yandaki yolcuyla takas edilirdi. Gazetelerin lahana yaprağı gibi kat kat olmuş ve içi dışına çıkmış sayfaları yerlere dökülür, üzerlerinde daha sonra simit kaşar yenir, domatesli beyaz peynirli sandviçler konar kalkar; en sonunda da vapur iskeleye yanaşırken ortalık gazete, dergi çöplüğüne dönerdi. Nuridin'in karşısında oturan, ellisini çoktan devirmiş altmışlı yaşlara ise yakında merhaba diyecek görünen, kır saçlı, kaşlarına tek tük beyazlar inmiş, bıyıklarıysa silme beyaz olan adam, vapurlarda rast gelinen, bir cümle evvelinde yazılı dağınıklığın adamı değildi.

Ceketini çıkarıp dikkatle ve hafifçe silkelemiş, omuz başları içi içe, kollar müsavi olacak şekilde tersine katlayıp başı üze-

rindeki fileden askıya yerleştirmiş, bembeyaz gömleğinin kollarını kıvırmış, üzerindeki kolsuz yeleğin düğmelerini açmamış, kravatını ise hafifçe gevşetip rahat vaziyetine sokmuştu. Pantolonu ütülü, ayakkabıları gıcır gıcır parlıyordu. Bakımlı, eli ayağı temiz adamdı besbelli. Yaşının icabı biraz kiloluysa da şişman değildi, eskiden çıta gibi olduğunu şimdi gören gözlere kanıtlayan bir bedeni vardı. Çevresiyle pek alakadar görünmüyordu. Yerleşir yerleşmez gazetelerine eğilmişti. Vapur kalkınca aralarda dolaşan garson çocuklardan önce bir kahve istemiş, ardından bir çay söylemiş, bu arada Nuridin'e de hem bir selam verip hem de çay ikramına kalkışmıştı. Nuridin teklifi teşekkürle karşılayıp geri çevirdi. Adam daha sonra tekrar gazetelerine ve mecmualarına gömüldü. Onları birer birer açıyor kapıyor, ütü yerlerinden katlayarak, dikkatle ve özenle okumaya devam ediyordu. Bir saate yakın böyle geçti. Nuridin ise karşısındakinin bir ciddiyetle eğildiği gazetelerine dikkat kesildi: *Yeni İstanbul*, *Cumhuriyet*, *Ulus* gazeteleri 1956 yılının nisan ayındaki haberleri sayfalarına sıralamıştı. *Akbaba* mizah mecmuasının o haftaki sayısında kapak karikatürü olarak muhalefet partisi lideri İsmet Paşa'nın hükümete veryansın etmek üzere takma dişlerini çıkartıp bir biley çarkında bilediğini resmeden bir hiciv görünüyordu. Nuridin ara ara gözlerini kapatıp açıyor, uyuklar gibi dalıp çıktığı karanlığın içinden ne zaman gözlerini açsa, karşısındaki yolcunun gazetelerine, mecmualarına ister istemez takılıyordu. Dışarıda kocaman bir deniz, çırpıntılı ve dalgalı; seyredilecek bir şey yok! Nuridin'in elindeki matbuata dikkatini vermekte olduğunu gören öteki yolcu, üstelik yol arkadaşının elinde ne gazeteye ne mecmuaya rast gelmediğinden, varsın sıkılmasın diye kendisindekileri uzattı; nasılsa okumuş, tamamlamıştı. Bazı gazete, mecmua okurları böyledir; kendisi sayfaları çevirip mürekkepli kâğıdı buruşturmadan, parmakları mürekkebe boyanmadan, göz gezdirip son satırına kadar okumadan başkasına onu vermek istemez, hele kendinden evvel gazetesini aralamış sayfaların ütüsünü boz-

muş olan çıkarsa, ona da ziyadesiyle bozulur. Nuridin kendisine çay teklifinden sonra bu kez "Gazetelere göz atmak ister misin, delikanlı" diye soran adama, bir kez daha teşekkür etti, canı istemiyordu, almadı; zaten okumaktan çabucak sıkılır, kahvehanedeki masa üzerlerinde gezinen gazetelerin başlıklarına şöyle bir bakar, o bile ona yeterdi. Yok o dedi, bu dedi, yok başvekil böyle yaptı, yok muhalefet lideri bunu dedi, hep aynı şeyler... Nuridin'e kalırsa gazeteye harcanan zamana da ona verilen paraya da yazıktı, günahtı. "*Gazeteleri hiç okumasan, okumasan ve sonra birden eski biriktirdiklerinle beraber yeni çıkanı okumaya başlasan, takip etsen haberleri, havadisleri izlesen, okumamış olduğun zamanda kaçırdığın hiçbir şey olmaz zira hep aynı şeylerin tekrarı var gazetelerde, e niye okuyayım o vakit!*" böyle düşünürdü. Ama gel gelelim Nuridin iyi bir radyo izleyicisiydi, haberleri orada dinler, radyo tiyatrolarına dikkat kesilir, pehlivan tefrikalarını ise Eşref Şefik'in bal damlayan dilinden dinlemeye bayılırdı. İki metrelik dev, meşhur pehlivan Filiz Nurullah'ı Eşref Şefik Bey'in ballandıra ballandıra bir anlatışı yok muydu, o radyo saati başlayınca kulağını pürdikkat radyoya yapıştırırdı. Filiz Nurullah'ın Amerika'ya güreşmeye gidip –*Eşref Şefik güreşmeyi güleşmeye diye telaffuz ediyordu, ne güzel de yakışıyordu ağzına*– kendisiyle er meydanına çıkacak adam bulamayınca, oturup yere, çocuk gibi küsüp ağladığını dahi Eşref Şefik'ten dinlemiş, kendi ağlamış gibi olup buna ne kadar üzülmüştü. Filiz Nurullah'ın iki metre on bir santimlik boyuna uygun yatak bulamayan Amerikalılara da Eşref Bey verip veriştiriyordu, pehlivan tefrikası anlatırken... Nuridin, vapurdaki öteki yolcunun gazeteleri uzatıp geri çektiği sıra işte aklından bunları geçiriyor ama ne yapsa etse, neleri düşünüp kendini oyalasa da aklı geride ve olan bitenlerde kaldığı için kederini, herhalde öyle olacak ki, saklayamıyordu. Öteki zaten dayanamadı, lafı bir yerinden çattadanak açıverdi.

"Delikanlı kardeşim, çay kahve ikram ettim size, istemediniz... Pekâlâ, olabilir, ülserin vardır, gastritin olur, olur a! Haydi

canın sıkılmasın diye gazeteleri uzattım, diyelim gazeteleri sevmezsin, be birader *Akbaba* mizah mecmuasına da göz atmaz mısın yahu! Ne o keder kumkuması gibi oturup duruyorsun, nedir derdin kardeşim, yüzünde bin bir üzüntü resmi geçit yapıyor."

Nuridin, "Efendim size kabalık ettiysem çok haynape oldu!" diye karşılık verir vermez, beriki irkilerek atıldı, "Sen Çerkes misin, evlat!" dedi.

Nuridin, başını sallayıp evet deyince, "Haynape dedin yahu, zaten lisanın da kelimelerin Türkçe'deki kusurunu ele veriyordu, demek Çerkessin ha, bak dünyanın küçüklüğüne, bir Çerkes abin de işte burada, karşında duruyor..." Nuridin Çerkeslerin el öptürmeyi sevmediğini bilirdi, o nedenle buna kalkışmadı ama yerinde doğrulup ceketini ilikledi, kendisine çeki düzen verdi. Baş selamıyla yetindi. Karşısındaki de toparlanıp bir baş selamı verdi, kendini tanıttı, adı Hakkı Faruk idi. Tanışıklık kurmak böylece birkaç saniye bile sürmedi; hemhal oldular. Hakkı Faruk Bey boğum boğum parmaklı, güçlü elleriyle Nuridin'in zayıf, kemikleri fırlamış, her gün saatlerce bulaşıkta, çamaşır suyunda ve sıcak, haşlak çay altında kalmaktan pul pul derisi haşlanıp dökülmüş ellerini kavrayıp avuçları içinde bir bebek eli gibi yok ettikten sonra, uzun yıllar gurbette kalmış insanların, eskilerin dâüssıla dediği vatan aşkıyla duydukları bir çoşkuya benzer biçimde sevinç duyup toka etmeye, sallamaya başladı.

"Aman deme evladım, demek Adige'sin...* Hay yarabbim, küçük dünya işte, denizin ortasında bile karşına çıkarıverir soydaşını... Eee, söyle bakalım kimlerdensin, hangi Çerkeslerdensin?" İşte şimdi önemli bir ayrıntıya gelinmişti; bu Çerkesler arasında en değerli saptamadır: Çerkeslerde birbirlerine boylarını, kollarını söylemek bir tür asaletini belirlemek, karşısındakine kabul ettirmek işlemidir. Hiçbir Çerkes boyu bir ötekini beğenmez, küçümser... Şapsığ adındaki Çerkeslere

* Çerkeslere, genel olarak Adige adı verilmektedir. Bu ad, bütün Çerkes kollarını kapsar; Şapsığ, Kabartay, Kemkuey, Bjeduğ, Ibıh, Abhaz gibi tüm kollar Adige diye ortak bir isim altında bulunur.

göre Kabartaylar köledir, Kabartaylara sorarsanız bütün Kemkueyler köle olmuştur, vah vah derler, kendileri efendilik yolundan sapmamıştır. Ama gidiniz Ibıhlara hele bir sorunuz, onlardan asil Çerkes hiç yoktur, geri kalan tamamı köledir fakat bir tek onlar burunlarından kıl aldırmaz. Çerkeslerin Rus saldırıları karşısında yüzyıllarca Kafkasya'dan sürülmeleri, sonra başta Osmanlı köle tacirleri olmak üzere Arap ve Acemler tarafından kaçırılıp cariye, köle, hizmetkâr adıyla zengin malikânelere verilmesi onların toplumsal belleklerinde iz bırakmış olmalı ki her fırsatta Çerkesin biri ötekisine kendisinin köle soyundan gelmediği, özgür ve kendisinin efendisi olduğunu hatırlatmak ihtiyacını doğurmaktadır. İşte, Hakkı Faruk Bey, Nuridin'e, sen kimlerdensin diye sorunca, muhatabının gururu birden ayaklandı ve "Efendim, ben köle Çerkeslerden değilim, Şapsığlardanım dedi, Biga'nın Mahmudiyesi'nden..." Hakkı Faruk Bey'in güleceği geldi ama dilini ısırdı; gülmedi, gülümsedi...

"Evladım, Şapsığ olman beni ziyadesiyle memnun etti, ben de Balıkesir tarafının Şapsığ Çerkeslerindenim" dedi, "Sen şimdi Bandırma tarikiyle Biga'ya, Mahmudiye'ye mi gidersin? Dur, dur... Hatırladım, Mahmudiye mi dedin?!" Cevap, "Evet, Mahmudiye efendim!" oldu...

"Yahu şu Âdil Üsküdarlı Efendi'nin köyü olan Mahmudiye mi, sen oradan mısın? Hay yarabbim, bir defa daha derim ki işte küçük dünya bu imiş... Sen, benim çete arkadaşım Âdil Üsküdarlı'nın köyündensin demek... Nuridin'in kafası karışmıştı, "Efendim, Âdil Üsküdarlı dediğiniz galiba bizim Âdil Paşa'mız olacak" dedi, "Siz herhalde onun adını veriyorsunuz, o çoktan sırra kadem bastı, Fransa'da yahut başka bir gâvur memleketindedir diyorlar ama doğrusunu kim bilebilir ki?!"

"İmkânı yok, buna inanmam!" diye karşılığını aldı Hakkı Faruk'tan Nuridin, "Benim bildiğim Âdil, kelleyi verir kimseyi ele vermez... Nasıl olur, ailesi, çoluğu çocuğu yok muydu herifin?"

Mahmudiye Köyü'nün aslında paşa olmayıp vergi tahsildarlığına atıyla çıktığında, üzerine giydiği İstiklal Savaşı dönemine ait subay üniformasına bakıp da ona paşalık unvanı verilmesiyle birden, Biga ve havalisinin halkı nezdinde paşa rütbesi alan Âdil Üsküdarlı için şimdi herif diye bahsedilmesi, azıcık Nuridin'in kanına dokundu; surat astı ama yanıt vermeden durmadı.

"Olmaz mı, vardı elbette ama bir vergi işi diye tutturup başına türlü belalar sardıktan sonra tevkif oldu, hapse girdi, mahkûmiyet aldı, kürek cezasına çarptırıldı, köyünü çiftliğini terk etti. Ama galiba ailesini de böylece terk etti, bakın bu kısmını iyi bilmiyorum. Çerkes Paşa –*yani Üsküdalı Âdil Bey*– başına bunlar geldikten sonra hanımını çiftlikte bıraktı, çiftliği de ona bıraktı; Şaziye teyzeye..."

"Vah vah evladım! İşittiklerimden ziyadesiyle üzüntü duydum!" dedi Hakkı Faruk, "Ben Şaziye Hanımefendi'yle tanışmadım zira İstiklal Harbi'nden sonra Âdil ile bağımız da iyice kopmuştu, demek sonradan evlendi... Eee, tabi bizim gibi, kırk boyaya batıp bin bir maceraya potin giymemiştir. Bizde evlenmeye zaman mı oldu, o memleketten bu memlekete, sürgün, eziyet, çile; ama helal ve hoş olsun beyime... Bizim sergüzeştimiz başkadır, dur anlatırım ancak sen önce şu Çerkes Paşa dediğiniz kırk yıllık dostumun serencamını hele bir anlat..."

"Valla ben de çok iyi bilmem, köyümüze gelseniz, köy ihtiyarları size bir bir nakleder ama..."

"Yahu, hiçbir şey de bilmiyorum deme... Lakırdında kitabet aramıyoruz ama az konuşan, çok düşünen adamlara mahsus, öyle manalı manalı sessizlik içinde kalma... Sonra ne oldu?!"

"Çerkes Paşa, Erzurum'un Aşkale kasabasındaki bir toplama kampına Varlık Vergisi'nden sonra gönderildi, oradan da memleketi terk edip Avrupa'ya gitmiş diye duyduk. Ardından Bigalı Avukat Ziya Bey, köye gelip Şaziye teyzeye boşanma dilekçesini ve mal taksimine dair Çerkes Paşa'nın mektubunu getirdi. O gün bugün, Şaziye teyze, köyün en ücra yerindeki taş evin-

de tek başına oturur. Üç kızı vardı, ikisi Biga'da iyi ailelere gelin gitti. Üçüncü kızı benim çocukluğumda oyun arkadaşımdı, o dahi İstanbul'a gidip bir yaşlı kocaya vardı derler, bir evladı olmuş adını da Mahmut koymuş ama bakın ondan hiç haber almadım...

Hakkı Faruk Bey, "Desene, bir gün yolumuz Mahmudiye'ye düşse bizi tanıyacak, kapısını açacak Adige'ye rast gelemeyeceğiz" diye konuştu.

Nuridin, "Efendim, o nasıl söz, biz ne güne duruyoruz, evimiz de var barkımız da... Gerçi iki seneyi mütecaviz köyüme, anama gitmemişim ama herhalde sizi sokakta koyacak değiliz, başımız üzerinde yeriniz var" dedi, sonra kendisine bu sorulmuş gibi, sırası gelmişçesine, adeta kurulmuş bir yay misali gevşeyip açılarak, açılıp saçılarak yaşadıklarını bir bir anlattı. Bazen yolculuklarda hiç tanımadığınız birisi karşınıza geçer ve ona bir anda güven duyarsınız, olan biten her şeyi, kendinizden bile sakladığınız şeyleri, en yakın dostunuza esirgediğiniz içinizde kalan sırları anlatıverirsiniz... Nuridin bu hallerdeydi, başından sonuna kadar olanı biteni, lafını esirgemeden ve bana mısın demeden anlattı. Cânan'ı İstanbul'un bir numaralı orospusu yapıp çıktı; bunu ihmal etmeden sözlerini tamamladı.

Hakkı Faruk, "Yahu, sen bir felaket, hatta kasırga atlatmışsın evladım, geçmiş olsun! Rabbim tekrarından seni muhafaza etsin!" diye, onun lafı bitince hemen karşılığını verdi. "Hayatta su gibi tertemiz kalabilmek bir fazilettir. Fakat şunu hiç unutma evladım, suyun bile kirlendiği zamanlar hep olur, ayrıca suyu bir kaba koyarsan onun fizik olarak şeklini alacağından demek ki fazilet denilen, şimdi Cumhuriyetçiler erdem diyorlar buna, ne demekse erdem, işte faziletin bile çeşit çeşit biçimleri vardır. Orospu diye evladının annesi için orada burada kötü konuşma evladım... Orospu da insandır! Ağzından hep güzel lakırdı çıksın evladım... Onu affet anlamında söylemedim, bak, dikkat buyur... Hiç affetme, sana yalan söyleyip, seni aldattığı için... Ama kelamında gül açsın, sen yine de güzel konuş! Mamafih,

gün gelir, evladına anası bir melek gibi görünür, sen ona habire orospu dersen bu hiç olmaz! Bana acıklı hikâyeni anlattığından beri kadının adını hep orospu diye adlandırdın da...

"Şimdi bak, iyi dinle, karşında tarih yaşamış bir adam konuşacak... Belki bunlardan kendine kıssa çıkarırsın! Ben, vatan olarak kendime vatan seçtiğim bu güzelim memlekette çok yaşayamadım. 1920 yılında yaka yakaya, can cana, boğaz boğaza Yunan ile savaşıyorduk, Gediz Muharebelerinden bahsediyorum. Ben Çerkes Ethem'in kuvvetlerindeydim, rahmetli Ethem Bey'in yanından bir dakika olsun ayrılmadım. İşte, Çerkes Ethem'le beraber Gediz Muharebeleri sırasında..."

Sözün burasında Nuridin, karşısındaki Çerkes büyüğünün sözünü ona doğru azıcık eğilip kesti, "Aman susun, alçak sesle konuşun, bir duyan olur mazallah!" dedi, "Tamam Çerkes merkes ama, biz şimdi hep Demokrat olduk, memlekete demokrasi geldi, gerçi ben babadan İsmet Paşacıyım, Halk Partili'yim ama zaman kötü, konuşanı tutukluyorlar, önce konuşmamıza izin veriyorlar, konuştuktan sonra doğru kodese... Vatan Cephesi diye bir şey çıktı başımıza... Bir de habire Türkiye Komünist Partisi tutuklamaları diye bir şey duyuyoruz. Şairleri, yazarları tutukluyorlar... Vaziyet bu yüzden kötü! Çerkes Ethem dedin mi yerin kulağı var, o bir hain değil miydi zaten..." Böyle deyince, Hakkı Faruk'un yüzünde ağır bir gücenme emaresi belirdi ama bu karşısındaki naif çocuğa küsmeyecekti; cehaleti her yerinden fışkıran bir saf çocuk...

"Çerkes Ethem mi hain? Her duyduğuna inanma oğlum!" dedi, "Dün kahraman denilen yarın rüzgâr tersten esince hain oluyor! Ethem Bey Ankara'daki TBMM Hükümeti ve düzenli ordular, bugünkü Silahlı Kuvvetler kurulana kadar düşmanı oyalamış, gerilla harbi denilen çeteciliği yapmış adamdır. Çerkes Ethem olmasaydı, yani biz orada olmasaydık vatanın kurtuluşu, Milli Müdafa hareketinin başarıya ulaşması biraz zor olacaktı. O vakit yere göğe koyulmayan, el üstünde tutulan Çerkes Ethem şimdi hain oluyor ha!

"Ben, Balıkesir Çerkeslerindenim. Gözümü açtım kendimi Çerkes Ethem Bey'in yanında gördüm. Sizin Üsküdarlı, sonradan Mahmudiyeli Âdil Paşanız ile –*burada alayla güldü zira kendini tutamadı!*– Ethem kuvvetlerinde birlikteydik, oradan tanırım. Bir de Fazıl mı, Faik mi bir yakın dostu daha vardı yanında, beraber bize katıldılar; yaman delikanlılardı vallahi... Atı, Çerkes düğününde kızı dansa kaldırır gibi oynatır, elde Osmanlı filintası, cepte paraballüm tabanca, kök söktürürlerdi..." Bir işe yaramak ve bildiği malı vitrine çıkartmak hevesiyle Nuridin atıldı, "O dediğiniz zat, ne Fazıl ne de Faik'tir, efendim!" dedi, "Bahsini ettiğiniz, şimdi rahmetli olmuş Fadıl Bey'dir... Gönen kasabasının Tahirova Çiftliği'nden, meşhur Çerkes Fadıl Bey... Bir süre evvel borçlarına dayanamayıp ar etti, edep gösterdi, yağlı ipte kendisini sallandırarak intihar etti."

Hakkı Faruk Bey sapsarı oldu, elini kaldırıp avuç içlerini yukarı getirerek duaya başladı, Kuran'dan Râbbena duası okudu, kendisine şaşkın şaşkın baktığı için "İntihar eden için dua edilmez diye yanlış bir itikat var, batıldır; dua edilir" diye Nuridin'e açıklama yapıp duasını tamamladı. "Fadıl Bey'i de çok severdik, Âdil Bey ile ikisi ruh ikiziydi adeta... Birbirlerinden ayrılmazlardı. Biz Gediz Muharebelerini, yani oyalama harbini Yunan'a karşı verdiğimiz sıra bizimleydiler. Sonra ne olduysa, birden TBMM Ordusuna geçmek istediler. Bizim Ankara Meclisi'yle bir aldı verdimiz yoktu ki... Ama sanki birden herkes bize sırt döndü. Sizin sonradan paşa olan –*hayret yani, bu acayip bir iş!*– Âdil ve arkadaşı Fadıl beyler silahlarını, bizim tarafımızdan tedarik edilmiş her türden teçhizatları bırakıp at üzerinde Kütahya taraflarındaki milli orduya katılmışlardır. İsteselerdi bizden silah, cephanelik falan alıp götürebilirlerdi; ama yapmadılar, yiğit ve erkek gibi erkek adamlarmış...

"Gerçi biz de sonradan 'vatan haini' olup vatanı terk zorunda kalınca aynı şeyi yaptık. Bütün silahlarımızı, at ki Çerkes için at her şeydir, atlarımızı, cephanelik ve mühimmatlarımızı TBMM Ordusuna, İsmet Paşa'ya teslim ettik. Sonra Ethem Bey

ve yanındaki otuz dokuz kişi ve bir de ben, yani cümlesi kırk kişi önce Yunan askeri hatlarından geçiş hakkı istedik ve öyle teslim olduk. Bizim Yunan tarafına geçtiğimiz söyleniyor, sanki onlarla işbirliği yapıp vatana kurşun sıktık gibi gösteriliyor. Hâşa! Sadece serbest geçiş hakkı istedik, Ethem Bey İzmir'deki İngiliz generali Sir Charles William ile telgraflaşarak bu ricasını iletti. Bize dokunmadılar, misafir ettiler, cepheden önce İzmir'e, sonra Atina'ya geçtik. Orada az kaldık! Sonra yine İngiliz aracılığıyla Almanya'ya gittik. Ethem Bey ağır hastaydı o sırada, tedaviye ihtiyacı vardı. Cephede yedi yüz sağlam askerimiz vardı, yedi yüz tane adam gibi adam ve Ethem öl dese ölecek Çerkes delikanlısı, hepsini son gün Ethem Bey selamlayıp, *'Haydi evlatlarım, gidin varın da asker görsünler, İsmet Paşa'nın birliklerine gidin, TBMM Ordusuna katılın, size vatanı kurtarın emri veriyorum'* diye salavatladı... Bunun neresi hainliktir? Çerkes Ethem gittiği Atina'da, gittiği Avrupa şehirlerinde Türkiye ve yeni rejim üzerine tek laf etmemiş adamdır. Ethem Bey memlekete geri dönsün diye af çıkaran Kemal Paşa'ya gururundan cevap vermemiş adamdır. Ürdün'de yalnız başına öldü, ben son nefesinde yanındaydım evladım... Şimdi Arap Haşemi Krallığı'nın Amman şehrindeki bir Kabartay mezarlığında yatıyor rahmetli... Yiğit adamdı!"

Aralarında bir sessizlik oldu. Çaycı garson geldi, yüz bulamadı gerisin geri gitti. Arka koltuklarda canı sıkılan beş yaşlarında bir çocuk elinde topacıyla biri saf ama ötekisi feleğin ve harbin çemberinden geçmiş iki Çerkes arasında dolaştı, annesi çağırınca geri döndü. O sırada Sus Vapuru'nun iskele tarafından bir mavna geçiyordu, kum yüklü... Nuridin biraz ona baktı, biraz buğulu deniz üzerinden ötelere, sonra Hakkı Faruk Bey'e dönüp, "Galiba haddimi aşan kelimeler sarf ettim, beni affediniz efendim" dedi, "Doğrusu Çerkes Ethem ile ilgili anlattıklarınızı bilmiyordum, ben bir tek Çerkes Âdil Paşa'yı bilirim..."

Hakkı Faruk öne doğru uzanıp bir eliyle Nuridin'i omuzundan yakaladı, öteki eliyle yanağını okşadı.

"Delikanlı, delikanlı... Sakın unutma, tarih böyle vakalarla doludur. Hacı hacıyı Mekke'de, deyyus deyyusu kerhanede bulur! Herkes layığını zamanla bulacaktır ama tarih dediğimiz şey aslına bakarsan başlı başına bir ihanetler kitabıdır, nice kahramanlar asırlarca hain kalmıştır. Hatta şair Tevfik Fikret'in Tarih-i Kâdim adlı uzun şiirinde dediği gibi, tarih kanla ve hainlerle doludur. Sakın unutma evlat, kendi adını unut ama bunu unutma: Tarih kanla yazılır ve herkes orada yeri gelir hain olur! Bak, işte, Tevfik Fikret şiirinden hatırladığım kadarıyla: *'Senin tarih dediğin işte budur, / alnında altı bin yıllık buruşuklar / ve bir o kadar da kuşku. / Başı geçmişe bir düşe değer, /sürünür ayağı bomboş bir geleceğe, / bir deri bir kemik, / ayakta zorla durur.*

"Belli ki bilmiyorsun, biz kırk kişi ve bir de Ethem Bey memleketi terk etmezden evvel, Ankara'da o zamanki Genelkurmay Başkanı Mustafa Fevzi Çakmak'ın tasdik ve tebriki altında Çerkes Ethem Marşı söyleniyordu mekteplerde... Mini mini çocuklar, talebeler dershaneye girmeden evvel milli marş adıyla Ethem'in adını anıyordu, sen şimdi aman kimse duymasın diyorsun! Bunu biliyor muydun?! *Güneş ay gibi ülkeyi parlattı, Kahraman Ethem cihadın senin, Garbı Cihanı yerinden oynattı, Kahraman Ethem nejadın senin...* Böylesine, adına marş düzülen, üstelik Genelkurmay Başkanı tarafından, 'Bu marş üstadâne bir zevkle bestelenmiştir' diye askeri deftere kayıt ve not düşülen bir insan, birden hain çıkıyor; İsmet Paşa'nın sık sık dediği gibi, haydi canım sende... Hep geldik gidiyoruz evladım! *Innâ ilah ve innâ Raciûn*, Allahtan geldik ve ona döneceğiz, yani hepimiz biriz, tek varlığız. Son muhakeme yeri orasıdır, oraya varınca Hanya'yı Konya'yı anlarız..."

Hakkı Faruk Bey böyle dedikten sonra sustu, diyeceğinden fazlasını demişti; sustu... Nuridin zaten susmaktan yanaydı, o da konuşmadı. Sus Vapuru da motorları hariç susuyor, sessizliğini koruyordu; denizin ortasında ıssız kalmış ve uzlete düşmüş gibiydiler. Vapurun göbeğine yerleşmiş, kıçındaki uskura bağlı dört bin beygir kuvvetindeki Alman motoru harıla gürele

çalışıyor, bir tek onun sesi derinden derine, iniltiyle geliyordu. Rahatsız edici değildi, hatta uyumaya meyilli olan için uyku vesilesi dahi sayılabilirdi. Nuridin gözünü kapattı, Hakkı Faruk Bey de biraz pişmanlıkla ve azıcık küskün kalıp vapur penceresinden dışarıyı seyre daldı. Bu kadar önemli şeyleri konuşmuş iki insan birdenbire sessiz kalınca ortaya garip bir durum çıkar; şimdi ikisi arasında böyle bir garipseme hali yaşanıyordu. Ancak neyse ki Bandırma Limanı, az ilerde iskele tarafından görünmüştü; demek toparlanmak zamanı yaklaşıyordu. Hakkı Faruk Bey, Nuridin'e, "Evladım, gittiğin köyünde beni tanır tanımaz bütün hal hatır soranlarıma selamlarımı eksik etme, sevaba girersin" diye hatırlattı. "Âdil Üsküdarlı Bey orada olsa beni hatırlar, hatırlamak ne kelime atına atladığı gibi gittiğim yere gelir beni bulurdu. Lakin o uzaklarda gurbetçi, ben ise kendi vatanımda gurbetteyim... Niye diye sormuyorsun? Sorma... Kim sordu ki zaten! Ama ben anlatayım da vazifeyi tamam edeyim. Biz, Ethem Bey ile beraber kırk kişi Avrupa'ya geçtik, lakin kırk kişinin masrafı büyüktür, Ethem Bey ise daha büyüktür. Ses etmedi, hepimize bakmaya devam etti. Aramızdan birçokları durumun farkındaydı, müsaade isteyip bazıları Avrupa memleketlerine iltica etti, bizden ayrıldı. Bir kısmını bir daha ne duyduk ne işittik; kim bilir onlara neler oldu! Rabbim haklarında af edici olsun ve onları Cennetine kabul etsin. Biz, Ethem Bey'in yanında sadece dokuz kişi kalmış idik. Sonra Almanya'dan vizemizi uzatarak Berlin'de kalmaya devam ettik fakat tam da o sırada Nazi faşistlerinin Hitler Başbuğu iktidara geldiği zamandı, durumdan rahatsız olan Ethem Bey, 'Burada daha fazla kalmaya gelmez, eğer kalırsak bizi vatanımıza karşı kullanmak ister bunlar' diye uzak görüş gösterip tası tarağı toparlattı. İngilizin Berlin'deki elçisi marifetiyle birer geçici İngiliz Kraliyet Pasaportu aldık ve yola düştük. Gideceğimiz yeri de bilmiyorduk yola çıkarken. Aslına bakarsan, Suriye'de, 1926'dan sonra üç yıl Başvekillik yapmış bulunan Çerkes Damat Ahmet Nami Bey'in Ethem Bey'e açık açık davetiyesi

vardı. Çerkes Ethem'e gelin buraya yerleşin, kapımız açık diyordu. Ama gel gelelim Suriye ile vatanımız arasında Hatay meselesi o tarihlerde sürüncemede kaldığından, Ethem Bey bu daveti de red etmiştir. Suriye'nin yarı Fransız yarı Arap kapısına bir kez yüz sürersek, Hatay meselesinde Çerkes Ethem adını koz kullanır bunlar, diye gitmedi. Daha nice nice yerlerden Ethem Bey'e kalk bizim yanımıza gel diye davetiye çıktı da o dönüp bakmadı. Sen bilmezsin, Moskova'dan dahi teklif gelmiştir, Moskof'un Çerkeslere gel dediği görülmemiştir ama Ethem Bey'e Kremlin'den, *'Buraya gelmezsen vallahi küseriz çok darılırız'* diye allı pullu davetiye çıkmıştır. O hiçbir yere gitmek istemedi, o vatanında, vatan bildiği Anadolu topraklarında yaşayıp ölmek istedi. Zira iyi biliyordu ki davet edildiği yerlere giderse, gittiğine gideceğine pişman edecekler, burnundan getirecekler, onun adını Türkiye'ye karşı kullanacaklardır. Böyle bir zor sürgün hayatı yaşadık, kan kustuk kızılcık şerbeti dedik görenlere... Açlığa düşmedik ama zor ve zahmetli zamanlar geçirdik, beyimizle...

"1948 yılında, şu zalim Alaman Harbi'nden sonra, tam iki yıl sonra Ethem Bey, Amman'da vatanım vatanım diye, Bandırma'daki köyünün hatırasıyla öldü. Allah rahmet eylesin! Yanında bir ben vardım, yola çıkıldığında varolan dokuz kişiden geri kalmış son kişiydim. Ötekiler, sekiz yiğidimiz dahi yollarda öyle böyle telef olup fire verdiler. Ben bu geçmişine yandığımının dünyasında son Ethemciyim, anlayacağın...

"Bana vefatından evvel vasiyet ettiği şeyleri bir bir yerine getirdim. Bir borcum ve mükellefiyetim kalmadı. Vasiyetinden geri kalan son emanetleri de şimdi sahiplerine dağıtmak ve onun nam ve hesabına ziyaret yapmak üzere buradayım. Memleketime, vatanıma İngiliz pasaportu taşıyan bir Ürdünlü olarak gelmiş bulunuyorum. Bu ne acıdır, bilir misin, bilmezsin; bilme! Karaköyü'ne yanaşan İngiliz vapurundan ayrıcalıklı biri olarak çıktım zira elimde İngiltere Kraliyeti'nin pasaportu vardır. Kapıda gümrük memurunun ayaklarımın al-

tına bir kırmızı halı sermediği kaldı. Niye, sor bakalım niye! Zira ben İngiliz idim, ah şu Batı kompleksi yok mu, işte o! Şimdi İngiliz olarak kendi vatanımda, Çerkes ama Türk ve dahi Sünni Müslüman ve fakat Ürdünlü olarak bulunuyorum. Ben neyim, azizim? Ben bir vakitler, gençken yani, Çerkes düğünlerinde kâşen* eskitir, dansa kalkar, yerden bir metre yukarıya dizimle zıplamazsam bana mısın demezdim; ben oydum, bu değildim. Düğünlerde tahtalara vurup tak tak tak diye tempo tutulurken sıra Hamdi Faruk'a gelsin isterdi köylerden toplanıp gelmiş Çerkes kızları, kasabanın dul hanımları da... Hepsi orada olur, dansıma hayran kalırdı. Ben, eğer düğüne derneğe yaşlılar gelmişse dans etmezdim. Bilirsin Çerkeslikte çok haynapedir, yaşlının yanında gençlik gösterisi yapılmaz, onun yaşlılığı ve kocamışlığı başına kakılmaz. Ayıptır! O zamanlar akordiyon da çalardım, akordiyon yoksa ağız armonikası... Bunların hepsi anlamsız şimdi, sadece bizim hatıralarımızda yer ediyor, bir de hainliğimizde... İngiliz olmasam bu ülkeye giremezdim ya! Sahi, bizim Üsküdarlı Âdil bu memleketten nasıl çıktı, nasıl pasaportunu alabildi *–Lafın burasında Nuridin'in, köyünün meşhur isimlerinden olan Âdil Bey'in bir Ermeni ismine düzenlenmiş sahte pasaport ile Avrupa'ya iltica ettiğini söylemesi üzerine!–* demek Çerkes'in biri İngiliz pasaportuyla memleketine giriyor, ötekisi Ermeni adına çıkmış pasaportuyla memleketi terk eyliyor. Anlaşıldı evlat! Bu kadarı bana yeter. Daha fazla yaramı birlikte deşmeyelim. Ben işimi tamamlayayım da Arap'ın Amman şehrine döneyim...

"Bandırma'nın Emreköyü'ne gideceğim, orada Ethem Bey'in akrabaları vardır, onları ziyaret vazifemdir. Gemi ambarındaki beş büyücek valizle oraya gidiyorum. İçinde Ethem Bey'in vefatından evvel tek tek akrabalarına yazdığı mektuplar, türlü türlü hatıra eşyaları, nakit ve kıymetli şeyler, hatıratı vardır. Bunları dağıtacak, sonra tekrar İstanbul üzerinden Beyrut'a,

* Kâşenlik, Çerkesler arasında, özellikle gençlerin bir araya gelebildiği düğün, dernek gibi yerlerde alenen gerçekleştirilen ve herkesin bilgisi dahilinde olan flört etmek ve flörte dayalı kız-erkek ilişkisidir.

oradan da Ürdün'e döneceğim. Benim kökenlerim kalmadı burada, belki vardır ya bulması ne zor, yaşamaktan daha zor. Akrabalarım desen hemen hiç yok, bir iki kuzen veya yeğen var, İstanbul'dalar ama gel de bul bulabilirsen, ne İstanbul eski İstanbul'dur, ne de ben eski Hakkı Faruk'um artık... Geriye, Amman'a gitmeliyim. Kim var orada? Kimse!.. Orada beni bekleyen mi var, bir kadınım, çoluk çocuğum mu var sanıyorsun, ne gezer... Amman şehrinde, tarihi Roma Tiyatrosu'na yakın bir Şapsığ mahallesi vardır, orada iki katlı bir evim, içinde kitaplarım var, bir iki fakirhane eşyayı hiç sayma... Başka neyim var?!

"Ben ömrümü Ethem Bey'e adadım, şimdi Ürdün Kraliyeti'ne kol kanat geren Kabartay Çerkesleri ve hükümet eden memurların ezcümlesinden olan Şapsığlar arasında hürmet görmekteyim, hepsi o... Burada kalsam, kalamaz mıyım sanki, kalırım elbette ama kimim kimsem yoktur ki nasıl kalayım?.. Her neyse! Vazifemi tamamlayıp emanetlerimi dağıtıp sonra döneceğim." Nuridin'in kafası iyiden iyiye karışmıştı, kimdi, neydi, nereye gidiliyordu, kim haklıydı, kim haksızdı, hak neydi ve haksızlık neydi, o Çerkes ise öbürü niye Boşnak, bir başkası niye Arap veya Ürdünlü idi, İngiliz pasaportu da neydi, Türk olmak ne demekti? Filiz Nurullah kimdi, Bahriyeli İsmet ne yapıyordu, peki İsmet Paşa, *Akbaba* mizah dergisinde niye takma dişlerini bileyliyordu, ya evladı neredeydi şimdi, ya orospu karısı neredeydi, yok bundan sonra ona orospu demeyecekti, peki ya ne diyecekti, Cânan Hanım diyecekti, yahu bütün bunlar neydi? Nuridin'in sersemlemiş hali yüzüne vurmuş olmalı ki Hakkı Faruk Bey, "Kalk, koluma gir, beraber çıkalım güverteye" dedi, "İskele yapılırken Bandırma'yı seyretmek her zaman bana kısmet olmayacak bundan sonra..."

Halatlar atıldı, vapur usturmaça diye bordosuna konmuş eski kamyon lastiklerine dayanıp bir gıcırtı kıyameti çıkarttı. Az sonra karaya ayak bastılar. Nuridin, Bandırma İskelesi'nden Biga, Çan ve Çanakkale yönüne giden otobüslere koşturacağı

sıra Hakkı Faruk Bey ile vedalaştı. Tarih görüp geçirmiş bir adam olan Hakkı Faruk gider ayak Nuridin'e dedi ki, "Evladını geride bırakma, onunla belki şu günlerinde alakadar olamazsın ama işini gücünü yoluna koyduktan sonra yanına al! İstanbul'da iyi mektepte okur belki diye evladını onun bunun eline de bırakma! Bahriyeli İsmet diye yere göğe koyamadığın, nihayetinde bir şehir eşkıyasıdır. Fazla güvenme! Evladın varsın yanında kalıp Mahmudiye'de çiftçi olsun ama önce adam olsun!"; işte bunları söyledi... Hakkı Faruk, bir hamal ve onun çektiği yaylı, binek hayvanı olmayan iki teker arabanın üzerine konmuş Ethem Bey'e ait valizlerle iskelenin arnavutkaldırımı sokaklarında tıngır mıngır kayboldu, gitti. Nuridin, onu Biga'ya varmadan tam da asfalt üzerinde ineceği Mahmudiye'ye götürecek olan otobüse zor yetişti; sakin sakin yürüyen ve hayat hakkında artık hiç telaşesi kalmamış bulunan Hakkı Faruk'un arkasından baka kalmıştı da ondan...

Bir roman yazılırken olayların akışını sıralayan yazarlar her şeyi yerli yerinde, zamanında ve okunup öğrenilmesi gereken yerlerde açığa çıkarır. Yoksa romanın tadı kaçar, okuyan zamanında gereken hikâyeyi duymazsa, "Bu ne biçim bir roman, şimdi bu olacak şey miydi, sırası gelmeden bu ne acele, niye erkenden açıklandı bu..." gibi sözlerle romanı eleştirir, hatta onu okumaktan vazgeçer. Bir romancı ise kitaplarının çok okunmasını isteyen bir yazı işçisidir. Bu romanın yazarı, bütün bunları biliyor olmakla beraber hem Nuridin'in evlat acısını bir an evvel okura duyurmak için hem de acemiliğinden çok fazla beklemeksizin, not defterlerinde ve aklının bir köşesinde saklı bir gerçeği, daha sonraki sayfalarda yer alması gereken acı bir olayı şimdi belirtecektir: Nuridin, Hakkı Faruk Bey'in tavsiyesini ve nasihatini unutmadan kalbinde sakladı. Bu sözlerle köyüne gitti, sonra Biga'ya yerleşti. Hep bu hevesle, evladını delikanlı olmadan alıp yanına getirmek aşkıyla oturdu kalktı, bir iki yıla kalmaz işlerini tıkırına sokar ve evladını ya-

nına alırdı, öyle tasarlıyordu. Ancak Hakkı Faruk Bey'in nasihati ardından daha iki yıl geçmemişti ki Bahriyeli'den bir mektup geldi, mektup acı haberi veriyordu. Anlatıldığına göre, Bahriyeli'nin gözetimi altında olup Cânan Hanım'da kalan ve Vartor dudu tarafından bakılan evladı bir süre evvel menenjite yakalanmış, ne yapılsa fayda etmemiş, zaten menfur hastalık hızla çocuğun beynini, kalbini, her yerini işgal edip onun Cennet-i Âlâ'ya gitmesine sebep olmuştu. Belediye doktoru ve savcılığın raporlarıyla çocukcağızın bedeni ilaçlanmış ve Bahriyeli'nin araya girmesiyle cenaze Tarlabaşı arkasındaki Hacı Yakup Mezarlığına defnedilmişti. Bahriyeli hiçbir masraftan kaçınmamış, daha şimdiden kırk mevlüdünün yapılması dahil olmak üzere ve naaşın bulunduğu mezarlığa mermer bir kaide konulması için talimatını kâtip efendiye vermişti. "Nurettin kardeşim, başın sağolsun, Allah kimseye evlat acısı vermesin derler ama başına bu felaket dahi geldi, Allah sana sabırlar versin, bizim kâtibi bilir ve tanırsın, merak etmeyesin, o her türden lüzumlu işi halletti ve bundan sonrasında halledecektir, eteğinde namaz kılınır iki yaşlı hacı hanım teyze bulduk ve onlara üç aylar boyunca sabah akşam sabinin ruhuna Yâsin-i Şerif ve Kuran okunması vazifesi de verilmiştir, buralara gelmene gerek yoktur, gelsen de zaten yapılacak bir şey kalmamıştır, icabını biz hal ettik, sen dualarını eksik etme evladından..."

İşte mektup bu kadardı! Nuridin'in doya doya sevip öpemediği, okşayıp kucaklayamadığı, bütün bu babalık hasretlerini sonraya bırakıp, gün gelir de baba ocağına *–Ne de olsa baba ocağı bas ekmek çıkarır, derler ya!–* döner diye beklediği evladından geriye Bahriyeli'nin mektuba yazılmış talimatı kalıyordu.

Nuridin, ömrü boyunca, evlat acısıyla yaşadı.

2

"Lasciate ogne speranza, voi ch'entrate!"
-Ey, buradan içeri giren, bütün ayrıcalık ve ümitlerinizi geride bırakın!-
Dante Alighieri, *İlahi Komedya*, Cehennem faslı, III. kısım, 3. mısra.

Arsız bir atsineği cilalı mor renkli kanatlarıyla Hacı Piti Hanı'nın caddeye bakan kaldırıma yanaşık yazıhanesindeki açık penceresinden, yazıhanenin tülleri arada bir arnavut kaldırımı döşeli Marmara Caddesi'nin köşesinden çıkıp ortalığı dolaşan hafif bir yelin havalandırmasını fırsat bilip perde aralanınca içeri daldı.

Yazıhaneye girer girmez vızlamaya başlayıp sirk çadırında akrobasi yapmaya çıkmış cambazlar gibi o duvardan ötekine,

bir camdan kapıya gidiyor geliyordu. Necip Bey bir saati aşkın zamandır oturmakta olduğu yazıhane masasından oflaya puflaya kalktı, duvardaki çiviye takılı bir sinekliği alıp ava çıkmışların pusu kuran sessizliğinde kıpırtısızca ayakta durdu, bir süre atsineğini izledi. Mübarek hayvan yerinde durmuyor, mabadına şap sürülmüş eşek gibi havada koşturuyordu. O günlerde meşhur olan Yoyo topu bunun yanında uslu kalırdı; bu delirmiş sinek Amok koşucusunu yaya bırakır hallerde o duvardan ötekine zıplıyordu.

Yazıhanenin kâğıt kaplı duvarına bir soluk almak istiyor gibi iniş yapıp konar konmaz Necip Bey sinekliği yapıştırdı. Neredeyse bir hamamböceği iriliğinde olan atsineği ortasından pörtleyip ezilmiş, vıcık vıcık iz bırakan bir iç sıvısıyla duvara yapışmıştı. Necip Bey'in zaten evvel eski midesi ona buna hemen kalkar, bulanırdı; sinekten kalan iğrençliğe dayanamadı... Üstelik bir süre evvel, uzun sürmüş bir ruhi, asabi sıkıntısının teşhisini misophonia diye koyan doktoruna bakılırsa, her türden insanı gıcık edici sesler onu ziyadesiyle rahatsız bırakıyor, buysa midesinin bulanmasına, kusacak dereceye gelmesine neden oluyordu. Doktoru, bütün fasılasız ve düşük tondaki seslere karşı dayanıksız olan Necip Bey'e ilaç verememiş, sadece 'Nevrol Cemal Ruhu' şişesinde satılan ve bütün eczanelerde kolayca bulunan sedatif etkili lokmanruhunu reçetesine yazmıştı. Necip Bey'in bu derdi büyüktü... Tırnak makası çıt çıtı, hatta tükenmez kalem çıtlaması, gıcırdayan ayakkabı, yağsız menteşesinden öten kapı, damlayan musluk, sessiz odada tik takları çalışan bir çalar saat onu deli etmeye yetiyordu. Bunların yanı sıra birisinin karşısında otururken masaya tık tık diye biteviye parmaklarıyla vurup tempo tutması, hele tahtaya sürülen bir tebeşirin çıkarttığına benzeyen cıyak cıyak sesler, hele sokağa zağcı denilen seyyar bileycinin gelip çarkını ayak pedalıyla çevirmekle mahallenin ne kadar kesici aleti varsa onları cayır cayır öttürüp bilemesi, hasılı buna benzer dayanılmaz gürültüler Necip Bey'i neredeyse yatağa düşürecek şeylerden-

di. Necip Bey bu tür seslerin saldırısına uğrayıp onlara karşı hassasiyeti ortaya çıkınca, hemen lokmanruhuna sarılır, kapağını açıp uzun uzun koklar ve biraz rahatlardı. Atsineğinin duvardaki ezik halini gördükten sonra ve az evvel kulaklarında bıraktığı sesin rahatsızlığıyla, yine, masasında her daim bu tür durumlar için hazırda bekleyen şişeye saldırdı. Tıpasını açıp derin derin koklarken yazıhanesine bitişik, arka tarafta olan öteki küçük camekânlı bölmeye, oradaki masasında başını muhasebenin yevmiye defterlerine gömmüş kâtibe seslendi.

"Kâtip Efendi, bir bez alıp gel de şu lanet sineğin leşini kaldır buradan, gözüm görmesin!"

Az sonra, mide bulantısı lodosa yakalanmış yolcular gibi bir artıp bir azalarak ama sonra yine başlar gibi olup ardından tamamen geçer geçmez, "Kâtip Efendi, vallahi içim kıyıldı, çeyrek ekmek arası küfte al karşıdaki seyyar arabadan!" dedi oysa yemekten kalkalı üzerinden iki saat geçmemişti. "Namussuzun mangal bacası da bir güzel kokuyor ki, Halil İbrahim Sofrası'ndan kalksa insan, bir çeyrekcik olsun yemeden geçmez küfte arabasının önünden..." sonra siparişine bir de ayran ekledi:

"Nuridin'e seslen de köpüklü bir ayran doldurup göndersin..." Durdu, bir düşündü, aklından geçen bir şey vardı, "Yok yok, garsonla göndermesin, alsın da kendi gelsin... Zaten o keratayla görülecek bir işim var!" diye lafı ardına ekledi.

Necip Bey, halk arasında götlü göbekli denilen tarzda kat kat şişman biriydi. Masasında oturdu mu omuz hizası masa seviyesinde kalacak kadar kısa boylu, ablak yüzlü, sık ve gür saçları beyazlamış, sakalı her daim sinekkaydı tıraşlı, kılığı kıyafeti düzgün, efendiden bir adamdı. Bigalı arasında sevilir, bütün sevilenlerde bir kusur bulunuyor olacağı gibi onun gevşek çenesi kasabalı tarafından parmağa dolanırdı. Necip Bey sadece bir parça dedikodu etmekten yana kötü şöhreti olduğundan, bu meziyetiyle tanınırdı; bunun dışında saygı gören biriydi. Necip Bey, gerçekten de dedikodu kulağına çalınmazsa rahat edemeyen, o vakit ne yapıp edip kendisi bir dedikodu

icat edip yayan birisidir. Böylesi insanlar gerçek olmayan şeyleri uydurup, sonra kendi uydurduğuna iyice ve kati olarak inandıktan sonra onun bunun kulağına fısırdamadan duramaz... Onlar için gerçek bir gerçeğin balıkyağına, muşmulaya, helvacı kabağına, acur hıyarına benzeyen bir görünüşü vardır, kabul edilmesi zordur ama hayali bir gerçeğin kabulü en azından daha kolaydır. Necip Bey duymasa uydurur denilen tarzda biri olmakla beraber gayet yufka yürekli, fazlasıyla eli açık, bu dedikodu huyu dışında ticaretinde ve iş hayatında lafına güvenilen, ahlaklı bir adamdı. Borcuna sadık, ödeme ahlakı olan birisini ticaret hayatında kim sevmez, o nedenle Hacı Piti Hanı'ndaki işleri bir yana, yazıhanesinde ufak tefek sayılmayan cinsten büyük çaplı ticaret yapar, büyük şehirlerin meşhur tüccarlarıyla al senet ver para, gönder malı gelsin tarzında telgrafla, mektupla, telefon sırası gelirse ahizeden iş bitirirdi. Bu sıkıcı işlerin yanında halktan bir adamdı ve nüktedanlığı da pek meşhurdu Necip Bey'in... Zaman zaman yaptığı, ince zekâ gerektiren tarzda nükte, şaka ve esprili sözleri eğer karşısındaki anlamayıp gülmezse, "Benim işte böyle şakalarım vardır yahu!" diye kendi kendine güler geçerdi. Bir de taklit yapmayı sever, sevmek laf mı, bayılırdı. Mukallit olduğunu dostları arasında sık sık hatırlatanlar çıkınca aklına geliveren bir iki benzetmeyle yahut kaş göz oynatmak suretiyle yaptığı mim sanatına başvurur ve insanları ne yapar eder, güldürürdü. Necip Bey'in yaptığı şakaların kimileri küçük birer parodi haline de dönüşmekteydi. Bazen boyun bağı yerine kullandığı fularını yahut o yoksa cebinden çıkarttığı bir mendili başına geçirmekle kadın eşarpı gibi bağlayıp mesela, şu taklidi yapardı:

-Nasılsın Mualla Hanım ? –Kalın bir erkek sesi çıkarıp bıyık burmakla çapkınlık gösterisi yapan bir haldedir!–

-Hastayım efendim, hasta? –Birdenbire titrek sesli bir bayan sesi çıkarmakta, o sırada başına da mendilini geçirmektedir.–

-Vah vah! Geçmiş olsun Mualla Hanım, canım ciğerim, iki gözümün nuru, e doktora git bari!

-Gittim efendim, gittim!

-Doktor sana ne dedi?

-Ah o senin elma gibi yanakların, dedi efendim... –Güya bir eliyle yanaklarını sıkıştırmaktadır.–

-Eee... Daha başka ne dedi?

-Ah o senin kiraz gibi dudakların, dedi efendim... –Dudaklarıyla öpücük sesi çıkartmayı unutmazdı.–

-Eee, desene çapkın doktormuş, daha daha ne dedi?

-Ah o senin inci gibi dişlerin, dedi efendim... –Bazen, hiç çekinmeden, ağzındaki takma ön dişlerini çıkarıp gösterirdi.–

-Deme yahu, daha başka, daha başka...

-Ah o senin, badem gibi gözlerin, dedi efendim...

-Oooo desene, karıyı kaptırıyoruz, daha neler neler dedi?

-Ah o senin hokka gibi burnun, dedi efendim...

-Yapma yahu Mualla, oh ne âlâ, pekâlâ doktor başka ne dedi?

-Ah o senin tombul tombul, bıngıl bıngıl, uçları zeytin tanesi gibi memelerin yok mu, dedi efendim... –Lakırdısının burasında şişmanlığından kat kat olmuş kendi göğüslerini avuçlardı.–

-Vay anasını! Daha daha neler dedi?

-Aman efendim neler demedi ki, ah o senin karpuz gibi kıçın, dedi efendim... –Söz buraya gelince kendi mabadına şap diye bir şaplak atardı.–

Necip Bey işte böyle yarı yarıya belden aşağı şakalar da yapar, lakin ciddiyetini hep muhafaza eder, taşkınlığa ve yılışıklığa vardırmadan şakasını tadında keserdi. Onun bu latifelerinde haddini aştığı ve işi sululuğa vardığı hiç görülmemiştir.

Necip Bey'in iyi huylarından birisi ise eli açık, cömert bir adam olmasıydı. O zaten evvel eski fukarası bol bir adamdı, kapısından bir dilenci girince ardından ötekiler sıraya geçerdi. İnsanlara yardım etmeye can atar, bir gününü en azından sadaka vermeden geçirirse, kimselere yardımcı olamamanın hüznüyle akşamına varmadan onu keder basardı. Yardım severliği

babacan görünüşüne nasıl da uymaktaydı... Talihsiz Çaycı Nuridin'e de, o tarihten bir yıl önce, Nuridin'in İstanbul'dan geriye döndüğü tarihten hemen hemen iki yıl sonra, ona yardım elini uzatırken, "Haydi öp bakalım bu Necip Babanın elini, yine sana benden fayda var ama bu kez uslu ol, herkese inanma, her lafa kanma, tamam mı?" diye babacan bir tavırla hem gönül almış hem kendisini pohpohlamıştı.

Nuridin, İstanbul'dan Mahmudiye'ye döndükten sonra tam iki ay boyunca dışarı adım atmaksızın, beyaz badanaya boyanmış, toprak sıvalı, tek katlı tertemiz evine kapanıp sırtüstü yatmıştı. O tarihten bir yıl sonra, bir gün aniden fenalaşıp ölüveren annesi, Nuridin'in bu halini "Karısının yaptıklarına kahır ve ar etti, n'apsın arıguş!"* diye önceleri hoşgörmüş, oğlunun sırtını sıvazlayıp uzun uzun teselliye dahi kalkışmıştı. Ancak Nuridin'in iyice uzayıp artık yatalak insanlar gibi yataktan, yatak olmazsa divandan kalmayacak görünen bu halleri daha sonra annesine fenalık getirmişti. Köyün hocasına danıştı, bir iki okutup üfletti. Çabuk tarafından bunun bir yararı görülmeyince, köyün ileri gelenlerinden ricacı oldu, eve gelip Nuridin'e akıl vermelerini istedi. Konu komşunun ve yaşlıların gelip söz söylemesi etkili olacaktı elbette... Nuridin'in derdi hemen anlaşılamadı ancak sonradan dilinin altındaki baklayı çıkartıp meramını anlattı. Meğer Nuridin, köy kahvesindeki çaycılık işini tekrar geri almayı istemekteydi. Uzun zamandır çay ocağına bakıp oradan ekmeğini çıkartan o zamanki çaycıya yol veremezdi muhtar, "Ama buna da bir çare buluruz be Nuridin" diye yüreklere su serpti.

"Bizim köy evindeki kahvede münhalimiz yoktur, kadrolarımız doludur diye sana iş mi bulamayacağız sanırsın, Toprak Mahsülleri Ofisi bile kadro şişkinliğine rağmen işçi alıp beleşe maaş veriyor... Bandırma asfaltı üzerindeki Hasan Çavuş'un benzinliği ne güne duruyor, kamyoncular lokantasındaki Pomak aşçıyla konuştuk mu onun tezgâhı yanına sen de çay-

* Çerkesçe zavallı, biçare anlamında söz.

danlığını koyuverirsin beyav"* dedi. Gerçekten bu Pomak aşçının işine de gelirdi zira yemekle bulaşıkla uğraşmaktan çay demlemeye zamanı kalmıyor, yemek üstüne sigara tellendirip çay kahve isteyen kamyoncular, gelip geçen otomobilli yolcular tatsız tuzsuz çaya rağbet etmiyordu. Muhtarın girişimi sonuç verdi ve Mahmudiye ile hemen bitişiğindeki Eşektepe arasında kurulu benzinliğe gidip oradaki lokantada işe başladı, Nuridin... Daha ilk günden çayının lezzetiyle lokantada oturdukça oturan, masalardan kalkmak bilmeyen müşteriler Pomak aşçının yüzünü güldürdü.

Ancak gel gelelim Nuridin'in çayına meraklı olup Eşektepe'den gelip giden, işsiz güçsüz takımından Recep adındaki hinoğlu hinliği ile meşhur ve malum bir hergelenin zavallı çaycıya oynadığı hınzırca bir oyun, Nuridin'in aptallık derecesindeki saflığını kısa sürede, bu tür insanları arayan, onları bulup dalga geçmek, sarakaya almak, küçültüp karşısında büyüklük taslamak isteyenler arasında duyulacaktır. Recep'in oynadığı oyunu sadece Eşektepe ve Mahmudiye'de değil Biga'ya kadar köylerin birçoğunda da duymayan kalmadı. Zalim yürekli köylülerden her biri, Recep'in tuzağından sonra, tilki sürüsüne düşmüş bir kuş yavrusundan payını almak isteyen çakallar gibi Nuridin'e askıntı oldu, adamcağıza yapmadık hile, hurda, şaka, yalan, oyun ve tertip bırakılmadı.

Bunlara yol açan ilk olayın Recep tarafından tasarlanışı şöyle olmuştu: Nuridin'in İstanbul'da yaşadığı talihsizliği duyup, "Vay, keklik gibi karıyı kaptırmış lavuk! Karı kendini kalıba çektirirken bunun da boynuzları çıkmıştır, dur sen beyav bu angutla bir kafa bulalım!" diye güya karısından gelmiş gibi bir mektup yazıp ona yetiştirmişti. Postadan yanlışlıkla Eşektepe Muhtarlığı'na gelmiş gibi mektubu Biga'ya pazar alışverişine gittiği sıra daktiloyla yazdırıp zarfı posta kutusuna kendi eliyle atmıştır ki posta memuruna elden vermesi halinde onu tanıyan

* Romandaki metin boyunca Biga ahalisinin *be yahu* vurgusunu *beyav* olarak yaptığı dikkate alınmıştır.

görevlinin kendi köyü muhtarlığına niye mektup gönderdiğini sormasının önüne geçmiştir. Böyle yaparak her hafta Nuridin'e bir mektup göndermiştir. Mektupları köy muhtarı olan enişte-sine durumu belli etmeden postacıyı yolda karşılayıp elden kapan Recep sonra soluğu benzincide almıştır. İlk mektupta, güya Cânan, eski adıyla Cahide daktilo öğrenip bir şirkette namusuyla çalışmaya başladığını bildirmektedir. "Ah kocacı-ğım, her ne kadar boşanma muamelesi sürüyorsa da sen halen benim biricik kocamsın! Ettim bir eşeklik ama bunun affı hiç olmaz mı? Sen o kadar büyük yürekli değil misin? Bak, bu mek-tubu oku, daktilodaki yazımı gör, benimle iftihar et, bir tanecik karım bir işe girdi, namusuyla hanım hanımcık oturup çalışı-yor, de diye yazdım!" biçiminde diller dökmekteydi. Cânan'ın mektupları böyle ardı ardına gelmeye başlarken, Nuridin'in henüz taşlaşmamış yüreğinin yufka tarafları iyice bel verdi, yu-muşadı, pütür pütür döküldü, boşamakta olduğu karısına gön-lünü yeniden açtı. Her mektup gelişinde Recep'le baş başa verip artık onu bir sır ortağı gördüğünden olan bitenin en ufak ve en hurda taraflarına kadar açıp anlatarak dertleşmeyi de unutmuyordu. Bu mektuplara cevap yazıyor, zarfı kapatıp pul parasını da Recep'e verip postaneye gönderiyordu. Fakat al-danmaya hazır olan herkes gibi o dahi, her iki günde bir ben-zinciye gelip posta bırakan dağıtıcıya akıl edip nedense Cânan'ın mektuplarını kendi adresi yerine halen niye Eşek-tepe'ye postaladığını sormuyordu. Cânan'ın ona mektup yo-luyla ulaşmasını Mahmudiye'de kimselere açmadı; o vakitler hayatta olan annesi dahi bundan habersiz kaldı. Pomak aşçı, kendi köylüsü Recep'in geliş gidişlerinden huylanmış, hatta biraz kaygılanmıştı. O yüzden bir iki kez Nuridin'i sıkıştırdıy-sa da aldığı karşılıklardan kaygı duyulacak bir şey olmadığını düşünmüş olmalı ki üzerine pek düşmedi. Mektupların birinde, Cânan, "Şu boşanma davasını durdursak ya, tekrar karı koca olmaklığımız mümkün değil midir ancak bunun için benim tut-tuğum avukata yüklüce para vermek icabı vardır, senin avuka-

tının ücretini Bahriyeli abimiz ödediğine göre mesele değildir ancak bana bir miktar havale yaparsan..." demekteydi. Recep, mektubu kendisine okuyan Nuridin'den Cânan'ın bu havale beklentisini duyunca çok üzüldü. O bir günlük dost değildi, "Bizim arkadaşlığımız pazara kadar değil, mezara kadar yahu!" dedi, arkadaşına yardım için hazırdı, cebinden bir yirmi lira çıkarıp uzattı, "Bilirim para sıkıntısı çekersin ama benim yardımıma da yüz vermezsin, bak aşkolsun vallahi küserim, bunu almazsan olmaz, üstünü de sen ekle, havale yap karıcığına" dedi. Böylece harekete geçen Nuridin, zar zor biriktirip evindeki yastık altında sakladığı parasını getirdi, Recep'e verdi. Recep, avukatlık tarifesi olarak hazırlanmış havale tutarı 150 lirayı, kendi parasıyla beraber alıp "Ben yarın Biga'ya ineceğim, senin namına Cânan Hanımefendi'ye posta havalesi yaparım" dedi. Nuridin akıllı adamdı, hiç çürük tahtaya basmazdı, arkadaşına hemen hatırlattı: "Yalnız benim hanımın adı Cânan değildir, o kötü zamanlarda kullandığı takma ismiydi, asıl adı Cahide'dir, sakın havale makbuzuna kötü şöhreti bulunan ötekisini yazma, sonra kadıncağız postaneden parayı alamaz!" Recep sırıtarak, "Afferin sana, bak hatırlattığın iyi oldu, akıllı ve tedbirli adamsın!" diye karşılık verdi.

Bu havaleden iki hafta sonra, köyündeki muhtar enistesi başta olmak üzere birçok saf köylüyü de dolandırmış olduğu bir anda duyulan Recep sırra kadem basacak, sonradan söylendiğine göre zaten öteden beri gidip yaşamak istediği İstanbul'a kapağı atacaktı. Aldatılmaya merhem olacak kadar bir zaman geçtikten sonra kimi Mahmudiyeli, Eşektepeli köylülerden İstanbul'a giden gelen veya Bigalı olup da İstanbul'a yolu düşenlerden bazıları "Recep'i Taksim'de gördük, pek afilliydi! Yanında kürk giymiş süslü bir karı vardı" yahut "Recep köprüaltına düşmüş, harap vaziyettedir, ispirto içmeye başlamıştır!" gibi haberleri taşıyor, gelip Nuridin'in yarasına tuz basar gibi anlatıyordu. Nuridin aldırış dahi etmemeye çalıştı, aldanışını unutmak için Recep de kim diyen bir gururla ve ba-

kışla onları cevapsız bıraktı. İnsanın kendisini aldatması kadar güç şey olmadığı gibi ama bir kez aldatınca da her şeyin kolaylaştığı bir çare aransa bulunamaz.

Nuridin'in başına gelen sadece bu kadar değildi. Orada, Hasan Çavuş benzincisindeki lokantanın çay ocağında geçirdiği bir yıldan fazla zaman içinde onu kandırmayan, aldatmayan, hile hurdasını ona yutturmayan ne gelip geçen kamyoncu kaldı ne de kendi köylüleri dahil olmak üzere çevre köylerin ahalisi...

Bir keresinde köyden yaya gelip gidebileceği halde, çocukluğundan beri özendiği velespite öteden beri merak salmış olduğundan, bir tane elden düşmesini almıştı; hem de ne elden düşmeydi... Gazelle marka bir bisikletti bu... Su içinde 200 lira eden bisikleti, aman gözüm görmesin diyen sahibi yok pahasına satıyordu. Benzinci Çavuş'un Biga'daki tüccar arkadaşı Muhittin Bey oğluna aldığı ama delikanlı daha ilk binişinde düşüp kolunu bacağını kırdığından, "Deyyus herif seni, bisiklet misiklet yok bundan sonra!" diye kızgınlıkla başından atmaya kalkıştığı bisiklete Hasan Çavuş aracı olmuş, Nuridin bu velespite 50 papel ödemişti. Tam bir kelepir idi... Nuridin'in keyfine diyecek yoktu, nasıl da şenlikle biniyor iniyor, evinden benzinciye sabahları ve akşam oldu mu benzinciden evine yolu azıcık tersinden tutup uzatarak Eşektepe'ye doğru pedal basıyor, köy içinde tozu dumana katıp geçerken o narin velespit yağ gibi kayıp gidiyordu. Sonra evine varınca ne annesini dinliyor ne de kadıncağızın tamam edemediği kimi işlere yüz veriyordu; varsa yoksa velespiti... Onu tozundan, kirinden pasından arındıyor, dakikalarca elinde bez orasını burasını silip ertesi güne hazırlıyordu. Bir aşk ki görülmüş şey değildi!

Günlerden bir gün, makarnacı diye namı çıkmış ama bisiklet yapmakta üstlerine olmayan İtalya'daki Gazelle fabrikalarının ürünü, bu 1955 model bisikletin zincir yuvasında bir sorun çıktı, arada bir zincir atıyordu. Zincirin yerine takılması zor değildi ama bunun köy yerinde tamiri de olanaksızdı; alet işler el övünür misali tamirci aletine gerek vardı. Bu tatsız şey Nuridin'i

bir hayli üzmüştü. Biga'daki bisiklet tamircilerine gitmeyi, orada bisikletin bakımını yaptırmayı tasarladığı sıralarda bir kamyoncunun Pomak aşçının elinden yediği tabak tabak kuru-fasulye pilav üstüne önce kahve, ardından çay üzerine çay söylediği için masasına gidip gelirken laf birden lokanta kapısında duran güzeller güzeli Gazelle bisiklete geldi. Kamyoncuyu, daha önceden bir iki kez görmüşlüğü sanki vardı. Bu asfalt üzerinden her gün gelip geçen onlarca, bazen yüze yakın müşteri oraya konup kalkardı, üstelik Nuridin'in belleği çok kuvvetli olmamakla beraber, onu sanki bu kalabalığın içinden hatırlıyordu. Kamyon şoförüne derdinden bahsedip Gazelle'yi öve öve bitiremedi, bisikleti kaça aldığını, asıl fiyatının kaç para olduğunu da söyledi Nuridin, "Gıcır gıcır kız gibidir benim velespitim ama şu günlerde zincir atıyor, beni üzüyor" dedi, "Biga'ya götüreceğim de fırsatım hiç olmuyor! Her gün iş, her gün mesai..."

Kamyoncunun yardımseverliği üzerindeydi, "Sen dert etme, ben az sonra Biga'ya değil ama Bursa'ya doğru yola çıkacağım" diye konuştu. "Orada Garajlar semtinde bir iyi bisikletçi vardır, tanırım. Yarın sabah yaptırırım senin için, ertesi gün Çan kasabasındaki linyit kömür ocağına geri döneceğim, buradan geçerken de bırakırım." Nuridin'in gözleri parladı, "Sahi mi!" dedi, "Gerçekten yapar mısın bu iyiliği?" Kamyoncu tereddütsüz cevapladı, "İnsanlık öldü mü yahu!" dedi. Fakat bir küçük sorun vardı ki henüz aybaşı gelmediğinden tamtakır, kuru bakır biçiminde parasızdı, "Mangır kesik birader, ay başına daha çok var, patrondan maaşa kesik atıp avans çekemiyorum, yani demem o ki tamirciye verilecek parayı hesaplamalıyız, bilmem ki kaç para eder bu iş? Yok yok, yani kamyon tamiri olsa şimdi şıp diye söyleyiveririm ama bisiklet dediğin şeytan icadıdır, kim bilir kaç paradır..." diye ağız yaptı.

Nuridin cebinden bir yirmi lira çıkarıp uzattı, "Aman abi, seni mahcup bırakacak değiliz ya bisiklet tamircisi karşısında" diye cevap verdi. "Bu yirmi lirayı al, fazlası tutarsa borç etsin bizi defterine o bisikletçi abi, sen dönüşünde üstünü tamamlarız, diyelim ki masraf az tutarsa kalanını geri getirirsin be abi..."

Kamyoncu, birer karanlık kuyu gibi derine kaçmış gözlerinde gezinen tilkilerini gizleyerek sitemle konuştu. "Yahu sen de beni amma paragöz yaptın, biz arpa peşinde dolaşsaydık, bugüne kadar kamyon üzerine kamyon sahibi olmuş idik ama bizim gönlümüz geniştir. Sende kalsın o para! Bir hal yolu buluruz elbette... Bana Bursalı Numan derler, biz de yamuk olmaz!"

Böyle diyerek alttan alan kamyoncu Numan'a zorla parayı veremeyince Nuridin'i bir dert aldı ki yüzünden düşen bin parça oldu. Ya Bursa'daki tamirci abi ille de para derse, Gazelle zinciri yapılmadan geri gelirse, olmazdı, işte bu hiç olmazdı, tuttu adamın ceketinin cebine parayı zorla sokuşturdu. Numan, "Bak hâlâ para diye ısrar ediyor, hay Allah müstahakını versin!" diye tatlı bir şivede konuşuyordu, bir yandan gülmekteydi, "Tamam, âlâ, dediğin gibi olsun! Yirmi papeli aldım, eksiği fazlası senindir kardeş!" dedi. Pomak aşçı orada olsa muhakkak ki bu hayali dostluğun gidişatına dur der, Nuridin'in kulağını çeker, cebe konmuş parayı geri alırdı. Ama bazen lazım olan insanlar ihtiyaç yerinde, orada bulunmaz! Nuridin, Gazelle'sini kucaklayıp kamyoncunun ardından gitti, bisikletini İngiliz malı Leyland kamyonun kasasına yükletti. Şoför Numan bisikleti özenle alıp tıka basa kömür yüklü bir tepecik yapmış kamyon kasasındaki branda bezi üzerine yerleştirdi, iplerle sıkıca bağladı. Numan, iki gün sonra geriye geleceğini söyleyip Leyland'ın şoför mahalline bindi, bir de el salladı. Leyland ağır sarsıntılar içinde yola koyuldu, benzinciden çıkıp asfalta, oradan da kim bilir nereye gitti. Bisikleti kamyona yüklendiğini gören benzincinin muhasebecisi cin gibi bir çocuktu, hemen iki adımda Nuridin'in yanına gelip olan biteni sordu. Nuridin'in Gazelle'sine veda ettiğini anlayan delikanlı, "Nuridin abi, sen bir bardak soğuk su iç bisikletinin üstüne" diye kalp kıracak biçimde durumu açıkladı.

"Ama yine de bir ihtimal vardır ki jandarma bu adamı belki yakalar. Zira kamyona doldurduğu yakıtın faturasını yazarken plakasını not almıştım, zannetmem ki sahte plaka olsun, o

kadar da değildir herhalde... Şimdi manyetoluya asılıp kasabadaki jandarmaya haber veririm, dur sen..."

O gece ateşler içindeki yüzünü soğuk yastığına bastıra bastıra uyumaya çalıştı Nuridin, boğazındaysa yumruk gibi bir sıkışıklık vardı, ne yaptıysa nafile, yumruğu sabaha kadar yutkunamadı. Bir daha Gazelle'den haber alınamadı; jandarma çavuşu her yana haber saldığını söylemişti oysa...

Nuridin'in saflıkları bununla kaldı sanılmasın! Nuridin'in daha o canım bisikletini kamyona yüklemediği zamanlardı. Köy sokaklarından bisikletiyle bir vakitler geçip gittiği, ahalisi serapa Pomak göçmenlerden müteşekkil Eşektepe'nin şakacı delikanlıları da bir oyun oynamış bulunuyordu; Allahtan bu şaka fazla uzayıp çirkin hallere dönüşmeden kapanacaktı. Eşektepe'de birkaç yıl evvel kocasını kaybedip dul kaldıktan sonra, eşinden kalan mal mülk, para ve varlık yeter derecede olduğu için baba evine dönmeyen, üstelik çoluk çocuğu da olmamış güzelce bir genç kadın vardı. Köyün kadınsız kalmış ne kadar erkek gözü varsa, onun kapısından ayrılmıyor fakat bir avuç insanın yaşadığı köyde emeline ulaşan da bulunmuyordu. Gerçi dul kadınlar hakkında orada burada icat edilen lakırdıların hemen tamamı bu kadın için de söyleniyordu; söylenmez mi hiç! Kadının adı Hacer idi, otuzlarını geçmemişti, Pomak sarışını bir tombul kadındı. Onun için karısını boşayıp evlenmeye razı çıkan Pomak erkekleri dahi görülmekteydi. Lakin kadının aklından geçen her ne ise, yüreğinde hangi aslan yatıyorsa, galiba o nedenle pek yüz vermiyordu ortalığa... Şöhretinden tenzilat yapmayan bir kadın olarak yaşamaya devam ediyordu. Eşektepe'nin gençlerinden bir iki zıpır çocuk, bir akşamüzeri evine bisikletini pedallayarak dönmekte olan Nuridin'i köy meydanında seslenip durdurdu. En yılışık olanlarından sarı saçlı, beyaz kirpikli, yüzü sivilceli bir tanesi "Nuridin abi, biliyon mu Hacer abla sana kesik beyav, yanıyo yanıyo valla..." dedi.

Nuridin, "Haydi ordan, akşam akşam haspi geçmeyin benimle!" diye tatlılıkla karşılık verdi ama hoşuna da gitmedi değil bu duyduğu şey... "Hem nerden biliyormuş beni de

bana kesik kalıyormuş?" diye sormadan geçemedi. İşte bu soruyla, kendi yemini onların sarkıttığı oltaya takmış oldu. Çocuklardan bir tanesi Hacer'in kuzeni olmalıydı, evine girip çıkan bir zibidi çaylak! Hacer'e ertesi sabah uğrayıp, "Şu salak Nuridin var ya, ona bir madik atacağız abla, senden ricam sabah akşam o buradan geçerken pencereye çıkıp uzaktan kaş, göz ve işmar etmendir, haydi şu dalgayı geçelim, bak sen de keyifleneceksin!"

Hacer kıkırdadı, aslında o bu kuzenine pek meraklıydı; her gün gelsin gitsin isterdi. Aslan gibi delikanlıydı, daha on yedisinde bile yok, hani bir denk zamanına getirse işte o vakit aldı mı yatağına, kucağına, kuzen muzen dinlemezdi; tövbe tövbe, diye baş salladı. Hacer, "Cımbız aynasıyla uzaktan ışık tutarım, olmaz mı?" diye bu oyuna razılık gösterdi. Bir hafta boyunca, sabah ve akşam, Eşektepe yollarında, sonradan Leyland'a yüklediği Gazelle'sine ah vah eden Nuridin aynayla yüzünde parlatılan ışık huzmeleri ve parıltılarla gözleri kamaşarak gitti geldi. Durumun farkına varınca, öğle saatlerinde de evine gider gelir oldu; sırf oradan geçmek uğruna... Annesi, "Oğlum Eşektepe'nin Pomak'ı sana iki tabak yemek vermiyor mu öğlenleri? Zati yediğin nedir, kuş kadar bir şey! Niye geliyorsun öğlen saatinde, evvelden ortalıkta görünmezdin?" diye sormadan edemedi. Nuridin yalan söylemeyi beceremezdi, yalan kıvırmak yerine susmayı tercih etti. Sonraları aynadan cesaret alıp Hacer'in evi önünde, ki dul kadının evi sokağa bitişikti, bahçesi arka taraftaydı, işte o köy yolunda sanki bisikletine ayar yapıyor gibi durup inmeye, orada bisikletin önünde çöküp tekerlek arasından camları gözetlemeye başladı. Ardından bütün âşıklar gibi işi bir adım daha ileri götürdü, köyün bu haberi ilk kez kendisine müjdeleyen çocuklarını buldu. Zaten cahil adam bir şeyin ifradında olan insandır; Nuridin'in de temiz kalpli bir cahil olduğunu söylemek kaçınılmazdır. Cahil cesaretiyle gidip Eşektepeli çocuklara, "Yahu haklısınız galiba, Hacer ablanız bana bayağı bitik, Manito vaziyetinde anlayacağınız!" dedi. Eşektepeliler hep bir ağızdan, "Amma yaptın Nu-

ridin abi, biz boşa laf etmeyiz ama elini çabuk tutmazsan kuş yuvadan uçacak, talipliler sırada, her gün bıyık bürüp buradan geçerler, sonra kuş yuvadan uçar bak, ona göre ha!" dediler. Akıllarına gelen ilk hikâyeye göre, mesela Biga'nın zenginlerinden olan bir dul beyefendi güya Hacer'e elçiler gönderiyor, araya kadınlar koyuyor, "Paraysa para, malsa mal, şan şöhretse o da var, neyimi beğenmiyor bu Hacer karısı?" diye ardından gözyaşı döküyordu. O zengin adam işi gücü Hacer yüzünden asmış, kendini içkiye verip Bigalı meyhaneci Pişirici'nin lokantasından çıkmaz olmuştu. Hacer'in kuzeni olan delikanlı, "Abi, Hacer ablanın gözü ise senden başkasını görmüyor, al karıyı nikâhına hem sen rahat et hem ablam rahata ersin. Sabah kahvaltısında çayı da sen demlersin..."

Nuridin'in aklına bu iş iyice yattı ama içgüveysi girmeye gönlü razı değildi. "Tamam ama bir şartla!" dedi, "Hacer hanım köyüme gelin gelecek, anamın yanında oturacak, benim evladıma da köye geldiği zaman analık yapacak... Yoksa nikâhı kıymam ha!" Delikanlılar hep bir ağızdan, "O dediğin kolay, sen Hacer'e evet de, gerisi hava cıva!" diye konuştu.

Hacer'in kuzeni bulunan çocuk, "Nuridin abi, şimdi sizi bir buluşturmak gerekiyor ama bu iş kolay değildir, en zor kısmı budur. Önce bir araya gelip iki lakırdı edin, ardından dul karının gamzeli yanağından bir öpücük de alırsın artık, tadı damağında kalır vallahi. Sonrası kızı istemeye kalır ki Eşektepe'nin Pomak dul karısı Çerkes Mahmudiye'ye allı pullu gelin gider" diye konuştu. Hacer'in fırsatını yakalar yakalamaz kucağına almak istediği kuzeninin yardakçıları ise Nuridin'e, "Biz seni haberdar edeceğiz, kimseye bir şey söyleme, kimseye bu gönül meselesimi sakın açma ha!" diye sıkı sıkı tembih etti...

"Hiç açar mıyım, biz de Çerkes delikanlılığı var, hem Hacer'in yüzünü kara mı çıkaracağım, namusuyla oynar mıyım sanıyorsunuz, amma yaptınız ha!" Nuridin böyle diyerek, ardından "Çok haynape olur beyav!" dedi.

Çocuklar bir saat sonra Nuridin'in çay ocağına gelip çok gizli bir sırrı ifşa ediyor hallerinde buluşma yerini açıklayacak-

lardı. Mahmudiye ile Eşektepe köylerinin Demirci dağlarına bakan ormanlık alanda, içerlerde bulunan bir çoban çeşmesinin başında, yatsı namazından hemen sonra buluşmaları uygundu. "Yatsı namazında, köyün sokakları gözleyen erkekleri camide olur, işte tam o sırada, Hacer ablam evden çıkıp koşa koşa çeşmeye gelecek, bizlerden sadece birimiz ona eşlik edecek, hani kadıncağız gecenin bir vakti kurttan kuştan ürküp korkmasın diye... Ama bir beş on adım ötede duracak ki siz iki âşık rahat rahat kucaklaşın, konuşun, halleşin, kavilleşin... Sen tam o saatte çeşme başında ol, yeter, Nuridin abi... Gamzeli yanaktan öpücüğü de unutma!"

Nuridin akşam yemeğini zar zor yedi, hatta yiyemedi. Derlendi, toparlandı, hiç âdeti olmadığı halde, "Anne ben bir köy kahvesine gidip geleyim" dedi, dışarı çıktığında yarısını kaybetmiş bir ay sisler içinde ışıldamaktaydı. Serin bir geceydi, yaza yaklaşan ayların serin gecelerinden birisi... Köy kahvesine doğru yokuş aşağı vurup ineceği yerde, tuttu, eskiden muhtarlık yapmış olan akrabasından Eşref amcaların evini arkalayıp köyü gerisine aldı, kıra çıktı, hafif bir yokuş yapan tepeye tırmanıp ötesindeki sırtlarda başlayan makilik ve orman karışımı, balta görmemiş alana girdi. Gece gece ormanda çakal olur, tilki olur, domuz olur, bazı bazı ayı olur diye korkmuyor değildi, "Fakat değil mi ki Hacer Hanımefendi kadın haliyle eksik etek olarak, yanına kuzenini alsa dahi, buralara kadar geliyor, ben gitmişim çok mu? Bu can sana feda olsun Hacer!" diye söylenip bir yandan da *Euzü bikelimatillahi tammati min şerri mâ haleka** duasını dudaklarını kıpır kıpır ederek okuyordu. Köyün bitip ormanın başladığı yerden yüz metre kadar içerdeki açıklık bir alanda beyaz badanalı, tepe taraflarında otlamaya çıkmış hayvanlar için derin yalağı bulunan uzunca çeşmeden şırıl şırıl, durup bitmeksizin su akıyordu. Geceleyin akan suyun sesi ormanda daha bir berrak duyulur ki, hangi romancı bunu kitabında öve öve anlatsa inanılmasın, bu şırıltı gece yarısı ürkütücü bir sestir. Su,

* *Allah bütün kötülükleri helak eder*, anlamındaki Kuran'ın Kureyş suresindeki bir duadan.

çeşme yalağından taşıyor, sonra çamurlu bir yol tutturarak kendisine akacak yolu buluyor, az ötede yine makilik ve orman fundalığı arasında galiba iki karış eninde bir ark yapıp dere oluyordu. Ak ile kara, dere kenarında belli olurmuş! Şimdi Hacer buraya gelince, ona açık açık hemen soracaktı, "Hacer Hanımefendi..." Yok yok, bu olmadı! Bu fazla ciddiydi ve İstanbul ağzı kokuyordu, onun yerine bu köy karısına, "Hacer, yavuklum! İki gözüm... Senin bende gönlün var mı, yok mu?!" diye soruyu yapıştıracaktı. Uzatmaya hiç lüzum yok! Sonra, Hacer'in kuzenine sen şöyle biraz uzak dur bakalım diye bir el hareketi yapacak, çocuk tırıs pırıs az öteye uzaklaşırken Nuridin, Hacer'i bir kucaklayacak, sonra önce yanağından bir öpecek, baktı ki Hacer karısı ses etmiyor, sonra gıdısından bir koklayacak, ardından dudaklarına yapışacaktı. "Sonra, benzinlikçi Hasan Çavuş abime söylerim, dünür başı olsun diye..."

Çeşme başında durup Hacer'i beklerken, makiliğin ardında fundalık, fundalığın gerisindeki büyük meşe ormanından bir hışırtı sesi geldi. Nuridin, sırtındaki tüyleri diken diken olacak kadar ürperip korkuyla o tarafa baktı, ne yazık ki bir şey görmüyordu; sade karanlık... Sırtı ürpermekteyken arkasını ormana döndü, yüzü tepeden aşağıya, ışıkları pencerelere dayanmış idare lambalarıyla parıldayan hem Eşektepe hem de Mahmudiye köylerine doğru bakınarak arkasındaki seslere kulak tıkamaya çalıştı. Bir orman hayvanı, belki bir domuz falandır diye düşünmüş olmalı Nuridin ama oradan yüzü gözü sargılar içinde bir adam çıkacağını, hem de dev gibi birisiydi, ona doğru naralar savurup koşturacağını kırk yıl düşünse akıl edemezdi. Ormanın içinden önce bir ses gelmişti, "Sen Nuridin misin, benim dul karıya göz koyan çapkın sen misin?" diye kesik kesik ama gür ve uluyan bir sesle bağırılıyordu. Nuridin arkasını dönmeye cesaret edemeden birkaç saniye kıpırtısız kalacak, sonra bütün cesaretini toplayıp önce hışırtısı çıkan, sonra sesin geldiği tarafa bakacaktı. Ormanın bitiminde bir gölge gibi dikilen adam sendeliyor hallerinde yavaş yavaş ilerlemek-

teydi, üstü başı lime limeydi, bir büyük kaza geçirmiş gibi yüzü sargı beziyle kapalıydı. Nuridin'e onun boyu yalan olmasın ama galiba iki metre, belki de fazlası vardı, işte öyle gelmişti. Kocaman dev gibiydi ve "Benim Hacerime, dul karımı iğfale kalkışıyorsun ha!" diye ağız dolusu küfür ederek yavaş yavaş çeşmeye doğru ilerliyordu. Dediklerine bakılırsa bu Hacer'in birkaç yıl evvel vefat etmiş, rahmetli kocası olacaktı. Nuridin orman içinde bir hayaletle karşılaştığını işte o zaman fark etti, aklına bir dua gelmedi, gelemedi, gelseydi hemen okur üfler, hayaleti inler cinler âlemine gerisin geri salavatlardı. Nutku tutulmuş, kala kalmıştı. Nuridin öyle olduğu yerde kala kalınca hayalet de ilerlemiyor, olduğu yerde dövünüp zıplıyor, baston gibi kullandığı bir meşe dalıyla ağaçlara vuruyor, ayrıca acaip sesler çıkarıyordu. Nuridin, Çerkeslerin korkusuz olduğuna dair içinde yer etmiş eski bir takıntıyı yüreğinden o dakikada silip attı, ardına bakmaksızın kaçmaya hazırdı. Bir iki adım atıp gerisin geri yürüdü, ayağı çamurda kaydı ve az daha düşer oldu, toparlandı, sonra arkasını dönüp kelimenin tam anlamıyla tabanları yağladı; o koşmaya başlar başlamaz hayalet de arkasından seyirtti ama çeşmenin az ötesinde duruverdi. Nuridin çoktan köyünün yolunu tutmuş, bir nefeste evin kapısından içeri kendisini atmıştı. Beti benzi yerinde değildi, yüzü sapsarıydı. Yatsı namazından kalkmış annesine, "Anne anne, hemen dua oku, mezardan kalkmış hayaletler gördüm" diye durumu sadece bu yönüyle anlatıp abdest almaya koşturdu ve sonra namaza durmaya hazırlandı.

Ertesi gün yine aynı yolu tutturup Eşektepe yönünden geçerek Pomak'ın lokantasına giderken, köyün zıpır delikanlıları önüne geçti. Geceleyin gördüğü hayaletin temposunda sesler çıkartıp hep beraber tepinen çocuklar, bir ağızdan, "Benim Hacerime sarkıyorsun ha, dul karıma göz koydun ha!" diye tekrarlıyor, köy meydanına köy kahvesinden çıkmış kimileri de buna gülüyordu. Nuridin, bu olay duyulduktan sonra bir zaman kendisine küs kalan Mahmudiyeli köylüsünden onun

adına bunu gurur meselesi yapanlara yalvardı, yakardı; af diledi, hiç olmadı!

Nuridin'in durumunu anlamıyor değillerdi elbette... Genç adamdı, çarpuk çurpuk ve endazesi bozuk bir delikanlı olsa ne olurdu ama ne de olsa erkek erkektir, diyorlardı. Karısından ayrılalı seneyi devirdi, eh kadına kıza da bakacak; ehli namus olana bakacak değil ya... Böyle durumlar için erkeklere göz kırpan, namusunu işportaya çıkartmış kadın yok muydu, diyorlardı. İşte Hacer meselesine böyle bakıp af edecekleri sıra, Nuridin bir çapkınlık daha yaptı. Bu kez, Mahmudiye köyüne tarla tarlaya, çayır çayıra komşu olan Demirorman köyüne yaz tatili için İstanbul'dan gelmiş bir kıza gönül koydu. Demirormanlılar da Çerkes'ti... Çerkeslerde bırak akrabayı, komşunun kızı dahi kardeş sayıldığından ona bakması, hele hele göz koyması fazlasıyla "haynape" olduğu için, Nuridin benzinliğe babasının 50 model Packard'ıyla gelip depo dolduran, sonra "Buranın çayı meşhurmuş diyorlar, hararet keser bu yaz gününde, bir çayınızı içsem ya bari!" diye lokanta dışındaki masalardan birine oturan kızı sormuş, soruşturmuştu da emin olduktan ve sargılar içinde hayalet bir kocası bulunmadığını öğrenip öyle âşık olmuştu. Demirormanlı Yaşar Bey'in kızı olan Berrin daha yirmi bir yaşında bir tazeydi. İstanbul'da eczacılık mektebine gidiyor, babasının zenginliği dillere destan olmakla hak ettiği harcama seviyesine uygun yaşıyordu. Yazları tatile oraya buraya giderse gitsin, yine de en azından bir iki haftalığına Demirorman'a gelir, baba çiftliğinde kalırdı. Berrin'in çocukluğunu şöyle böyle, hayal meyal hatırlayan Nuridin, o gün Berrin benzinlikte gölgelik bir yere masa koydurup, bacak bacak üstüne atmakla kalmayıp bir de uzunca bir ağızlığın ucuna sigarasını taktıktan sonra tellendirince ona baka baka meftun oldu. Çayın en halisinden bir bardak çayı kendi eliyle götürdü. Berrin, "Mersi canım!" dedi önce...

Berrin, çayını bitirdikten sonra bir daha sipariş verdi, sonra bir daha...

Ardından, her seferinde çayı kendi eliyle götürüp getiren Nuridin'e, "Çayı kim demliyor monşer? Ellerine sağlık der misin ustanın..." dedi. Nuridin, utana sıkıla kendisine çevrilmiş işaret parmağıyla kendini gösterip, "Çaycı benim hanımefendi, ayıptır söylemesi ama" dedi.

Böylece tanışmış oldular. Ertesi gün ortalıkta görünmeyen Berrin, bir gün sonra çıkageldi, üstü açık Packard'ın deposunu doldurmaya... Yine oturdu, çay siparişi verdi. Nuridin'in gözü zaten ne zamandır yollarda kalmıştı, bir koşu dışarı çıkıp hem çayı kendi eliyle sundu hem merhaba dedi. Berrin önce hatırlayamamıştı galiba, sonra bozuntuya vermeden toparladı. Lakin kadınlara özgü bir içsezişle işte o sıra hemen anladı ki bu gariban tayfasından adam kendisine zil zurna âşıktır. Berrin, onu tanıyanların laf aramızda kalsın diye aktardıklarına bakılırsa, zaten taşyürekli ve biraz da acımasız bir kızdı. Nuridin'le azıcık flört edip alay etmeye nedense bu taşkalpli oluşunun cesaretiyle birden heves duyacak, oldum olası pek akıllı olmayan Nuridin'i tamamen baştan çıkaracaktı. Bunun için bir iki kez daha oraya gelmesi yeterli oldu. Son gelişinde "Mösyö Nuridin, sizinle doya doya tanışıp anlaşamadık ancak burada kalmayacak olan bir dostluğumuz pekişmiştir, bakidir! Beni bekleyiniz olur mu? Mektebimi bitirir bitirmez artık kısmet olursa size varırım, karınız olur, çocuklarınızı emziririm!" demişti. Bunu son güne sakladı zira ertesi gün İstanbul'a dönüyor, oradan da bir arkadaş gurubuna katılıp Venedik, Milano, Roma hattında dolaşmak üzere İtalya'ya gemi seferiyle gidiyor olacaktı. Nuridin bunları duyunca çok hüzünlendi!

"Size bir andaç, bir armağan vermek isterdim Berrin Hanım!" dedi sulanmış gözleriyle bakarak... "Ancak hiç de şu anda hazırlıklı değilim. Aniden oldu bu, birden söylediniz... Önceden olsa, gider, Biga'daki kuyumcu Cahit Bey'den küçük bir hatıra alırdım size... Gerçi bunlara ihtiyacınız yoktur ama hatıra hatıradır... Fakat lakin fakat ama, naçar kaldım, heyhat bu ne çabuk bitti... Durun durun! Hiç değilse beni hatırlamanız için size en

sevdiğim bisikletimi –ben ona bazı bazı seni gidi kız velespit de derim, kızınca seni kaltak seni bile derim!– hediye etmek istiyorum, lütfen kabul edin..." Berrin şûh bir kahkaha attı, "Ayol, delinin zoruna bak! Altımda kız gibi Packard varken bana süprüntü bisikletini teklif ediyor..." diye düşündü ama aklından geçeni söylemedi. Tersine, "Mösyö, o bisiklet size ben yokken lazım olacaktır, kabul ettiğimi ve hediyenizi aldığımı varsayınız. Ama olmaz mösyö! Onu yanımda götüremem... Teşekkürler, mersi, mersi cicikom..." diye karşılık verdi; azıcık bundan sıkılmıştı da...

Nuridin, iki adımda gidip bisikletiyle geri geldi: Gerçekten, dediği kadar vardı! Bisiklet de Biga ahalisinin argosunda söylendiği gibi cillop gibiydi; parlak, temiz, göz alıcı, haydi bin üzerime seni gezdireyim diyen atik bir huysuzluk içindeydi...

Berrin, "Vallahi hiç niyetimde yoktu ama, şimdi bisikletinizi görünce fikrim değişti!" diye konuşup, "Ama zannetmeyin ki bunu yanımda götüreceğim, izin verin şuna bir binip azıcık dolaşayım, beş on dakikada yanınıza gelirim..." teklifinde bulundu. Nuridin'in canına minnetti. Sevdiği kız, Berrin Hanım onun bisikletine binecek ve selesine oturacaktı; oturduğu yerde kızın apış arasından belki kokusu kalacaktı, o seleyi günlerce koklasa yeriydi... Berrin bisiklete çıkıp oturduğu zaman etekleri açıldı, bacaklarındaki siyah naylon çoraplar jartiyerlerine kadar göründü, etek bir açıldı, bir kapandı... Eteğini çekiştirip bisiklete hazırlanan Berrin'e, Nuridin dedi ki, "Aman hanımefendi dikkatli sürünüz, mazallah düşer müşer, bir yerinizi yaralarsınız, ben sonra beybabanıza ne derim?"

Berrin bu sözlere güldü, içinden "Salak!" dedi. Berrin bisiklete atladığı gibi Eşektepe'den yokuşa vurdu, oradan Nuridin'in köyü Mahmudiye'ye geçti. Pedala basıp hızla uzaklaşması ardından bir yarım saat geçtikten sonra geri geldiğinde bisiklet de kendisi de toz toprak içindeydi. Berrin terden ıslanmış dudakları üzerinde ince ayva tüylerine yapışıp bir genç kız bıyığı oluşturmuş köy tozunu elinin tersiyle silip soluklandı. Bisiklet-

ten inip kendisini merakla bekleyen Nuridin'e teşekkür için uzanıp yanağından öptü. Dünyalar Nuridin'in oldu! Kız, sonra otomobiline binip arkasında bir büyük toz bulutu bırakarak uzaklaştı.

Berrin'den daha sonra hiç haber alamayan Nuridin, bir süre hayata küsecekti. Gel gelelim Eşektepe'nin haylazları yetmiyormuş gibi, başkaları alay ediyor bizim neyimiz eksik diye düşünen Mahmudiye ve hatta Demirorman köylerinin gençleri de gelip gidip, "N'aber Nuridin, Berrin Hanım'dan haber var mı?" yahut "Nuridin hazırlan Berrin Hanım'a güvey oluyorsun, doğru damat tıraşına, kolay mı oğlum Yaşar Bey'e içgüveyi girmek... diye takılmadan durmadı. Bütün bunlar ise Nuridin'in yüreğine cehennem ateşi salıyordu.

Nuridin'in bu saflıkları bir sona ermeyecek gibidir. Birkaçını aktarmakla, okur, olan biten her şeyin bu kadarla kaldığını sanmamalıdır. Daha niceleri vardır ki tek tek yazılsa ayrı birer roman olur. Fakat Nuridin'e ait asıl hikâyeye doğru, ağır ağır ve hafif sarsıntılarla biz satırlarımızda ilerlerken, sözümüzü uzatmamak için burada onlara yer vermiyoruz. Suya sabuna dokunmayacak cinsten şeylerin böyle bir büyük romanda lafı bile olmaz: Nuridin'i, mesela, Pomak'ın lokantasına gelen kamyon şoförlerinden birisinin, "Sana kadınları çıplak gösteren Amerikan icadı bir gözlük satacağım" diye kandırıp elli lirasını almakla dolandırdığını hikâye etmeye başlasak, arkası çorap söküğü gibi gelecektir, lakırdı uzayacaktır.

Ne ki bunların içinden bir tanesini dahi olsun aktarmazsa roman anlatıcınız hiç rahat edemeyecektir: Nuridin bir gün kimselerin lokantada olmadığı ölü bir saatte ortalığı temizleyip çaydanlıklarını birer çocuk gibi öpe koklaya yıkarken, dışarıya bir kamyon yanaştı, koca heyula bir şeydi. İçerde buğulanmış camların terleyip dökülen yerlerinden kamyonun Škoda amblemi motor kaputunun burnu ucunda görünmekteydi. Az sonra kamyoncusu da içeri girdi. Selam verdi, aldı; bir masaya oturdu. Ardından siparişini söyledi, önüne taşınan tabakları sildi

süpürdü. Sonra sıra çay faslına gelecekti; geldi... İlk çayı masaya taşıyan Nuridin'le ayaküstü biraz sohbet yapınca, onun İstanbul'da geçen zamanlarını, başından geçen sergüzeştlerin hepsini ama tamamını bir çırpıda öğrendi. Nuridin'in o gün galiba biraz çenesi düşmüş bulunuyordu, hayat hikâyesini fazlasıyla aktarıverdi. Škoda'nın bıçkın şoförü, "Yahu sen bu kadar meşhur adamsın da seni İstanbul gazeteleri fark edemedi, ne dersin gazeteci milleti tongaya mı bastı anam!" dedi. Şoföre bakılırsa, "Böyle meşhur bir çay üstadının gazetelerde yer almaması imkânsız" idi. "Sen var ya, sen!" diye konuşuyordu Škoda şoförü, "Allahıma imanıma, bir iki gazetede röportaja çıkacaksın, ardından Taksim'in en kral pastanesine çaycı, ne çaycısı be, ortak bile olursun" diye iddia ediyordu, "İstiklal Caddesi'ndeki Markiz Pastanesi seni ortak almazsa iki gözüm önüme aksın!" diye teminat veriyordu. "Ondan sonra Cânan yengem bak nasıl pişman olup ayağına kapanıyor, 'Ben senin bu kadar meşhur zevat arasında olacağını bileydim bu boku yer miydim, af et!' diye bileklerini kesmeye bile kalkışıyor da sen hiç yüz vermiyorsun..."

Duyduğu lakırdılar çaycının yüreğine su serpti, gönlü okşandı. Nuridin'i karşısındakinin lafları içinde en çok burası onu yüreğinden yakalayıp ruhunu kıskıvrak teslim aldı. Cânan'a kendisini kanıtlamak, ona ne kadar önemli birisi olduğunu gösterip sonra yüzüstü bırakma sırasını kendi eline geçirmek tutkusu, bir intikam ateşi gibi demek bir köşede onu bekliyor olmalıydı; bu ateş derhal Nuridin'i sarıp sarmaladı. Eski Yunan'da dahi farkına varılmış olunduğu gibi insanları ele geçiren ölçüsüz ve haddini bilmeyen o gurur, o zamanlar öylesine ayıplanmıştı ki, eskinin eskisi zamanların masalı olan mitolojiye Nemesis adlı bir yarıtanrıça koyup onu intikam işleriyle meşgul ettiler. Nemesis, o eski satirik vakitlerde, gerçekten hak etmişlere ait intikamları almak isteyenlerin yanında olmuştu, bu kez Nuridin'in yanına vardı ve onun kulağına, "Meşhur olmanın bir yolunu bul, Nuridin! Duyuyor musun

beni, Nuridin! Cânan'dan intikamını böylece al, Nuridin!" diye fısırdıyordu. Çaycı Nuridin, "İyi de ağabey, nasıl meşhur olunur ki, İstanbul gazetelerine nasıl çıkılır, bir yolunu bilsem, bu dağ başında durur muydum hiç?" diye yakındı.

Škoda şoförünün birden Şeytan'ı uyanmış, yanına gelmiş olmaydı; akıl verdi: "Sen dert etme, benim biraz gazeteciliğim vardır, bakma böyle kamyon üzerinde direksiyon salladığımıza..." dedi.

"Büyük gazetelerde değil ama ufak çaplı yerlerde yayımlanan mahalli gazetelerden muhabir kartı sahibiyimdir, gazeteciyim anlayacağın..." Böyle dedikten sonra kanıtını da çıkarttı. Kocaeli Vilayeti'nde yayımlanan haftalık Adaletli Haber gazetesinden alınmış gönüllü muhabir kartıydı bu, üzerinde fiyakalı bir fotoğrafı vardı, altında damga pulu yapıştırılmış, bir mühür basılmış, bir iki tane imzası bulunan yeşil renkli bir şey; gazetenin başlığı ise kırmızı puntoyla iri hurufata basılmıştı. Nuridin, "Deme ağabey! Yahu iyi olacak hastanın ayağına doktor gelirmiş... Eee ne duruyoruz o zaman, hemen bir röportaj yapalım..." diye çabucak kandırılan masal kahramanları gibi kendisini ateşe atıverdi.

Škoda'nın gazete muhabiri olan şoförü, "Oğlum, biz zaten yaptık röportajı, sen bana baştan sona hayat hikâyeni anlattın ya!" dedi, "Şimdi onu yazması kaldı, bu kısmı kolay, ben buradan şimdi Kocaeli'ne gidene kadar aklımda yazıyı hazır eder, yarın sabah daktilocu kıza yazdırır, evvel Allah önce bizim gazetede sonra ötekilerde çıkartırım. Ancak bir de fotoğraf lazımdır. Dur, kamyonda benim emektar makina var, onu alıp geleyim... Sen de git yüzünü bir yıka, saçını başını tara gel...."

Škoda'dan fotoğraf makinesi diye o vakitler İstanbul'a kaçak gelen ve Tahtakale piyasasında tel maşa fiyatına satılan Japon mallarından birisini getirdi. Lokanta bomboş sayılırdı, Nuridin'e oraya geç, burada dur, şöyle bak, çaydanlığı kaldır, bardağı uzat gibi emirler vererek biteviye deklanşöre bastı; ga-

liba elliden fazla kare çekmişti, saymadı... "Bir fotoğraf filmi rulosunda otuzdan fazla poz olmaz, bu herif Allahtan ya saymayı bilmiyor ya da bu işlerde nanik!" Sonra, filmi geri sarıyor gibi yaparak içi boş makineyi güya karanlık odasına hazırladı. "Buraya kadar işler kolay Nuridinim benim, canım kardeşim!" dedi, "Ancak bu fotoğraflar bedavaya yıkanmıyor, karanlık odacı arpa ister, papelsiz iş görmez. Böyle büyük ve önemli işlerde paraya bakılmaz, eli açık olmak gerekir. Fotoğrafların yıkanıp tab edilmesi için otuz liraya ihtiyaç vardır. Hani müsaitsen kesenin ağzını aç bakalım, yok değilsen ben şimdilik öderim, ne yapalım başa gelen çekilir, sonra senden alırım!"

Nuridin akşamın geç saatlerinde lokantayı ve çay ocağını kapatırken, Škoda kamyon benzinlikten gitti gideli üzerinden altı saat kadar geçtikten sonra, birden cebindeki paranın tümünü gazetelerde resimleri çıksın diye verdiğini anımsadı ve Pomak aşçıya dönüp, "Ustacığım, cebim boşaldı, bir on lira avans rica edeceğim senden" dedi.

Bu sahtekârlığın dilden dile birkaç gün oralarda dolaşması ardından unutulup gitmesi doğaldır zira arkasından başkaları sökün etti. Sadece bu yönlü kandırılmıyor, aynı zamanda siyasete de burnunu sokup başına bela alıyordu. Öyle ki siyasi işlerden bir başkasını da aktarmadan geçmek pek olanaklı değildir zira Nuridin bu işin sonunda kısa bir tutukluluk devresi dahi yaşamıştır. Berrin Hanım'ın gidişinden çok sonraları, hatta fotoğraf çeken Škoda şoförü unutulduktan sonra, Pomak aşçının bir uzak akrabası çıkagelecekti. İşsiz güçsüz biriymiş, büyük şehirlerde nedense dikiş tutturamamış... Garsonluk yapmak, bulaşık yıkamak, ortalığı temizlemek üzere Pomak abisinin yanına sığınacaktır. Yeme içme lokantadan, yatıp kalkma benzinliğin arkasındaki barakadan olmak üzere Pomak aşçı abisi, Osman adındaki uzaktan kuzenine iş verdi, yanına aldı. Osman otuzlarında biriydi, yapılı, adaleli, eline çabuk, tuttuğunu koparan bir inada sahipti. Kore'de yapılan savaşa Amerikan tarafında katılmış Türk Ordusu'nun bir çavuşu olarak gitmiş, savaşa

katılıp gazi rütbesiyle geri dönmüştü; ama o bu rütbeyi ret ediyordu zira vatanına döndükten hemen sonra komünist olmuştu. O nedenle, enternasyonalci oldum artık diye orada burada konuşup, işçi sınıfının vatanı yoktur, onların vatanı bütün dünyadır demekle askeri başarısını da hor görüyordu. Osman, 1950 yılında Türk askeri birliklerinin katıldığı Kore Savaşı dönüşünde, İstanbul'dayken Türkiye Komünist Partisi'nin üyeleri tarafından karşılanmış, onun ağzından alınan "Amerikan emperyalizmi Kore'de biz Türk emekçilerini de asker olarak harcadı" gibi sözleri, partinin Bizim Radyo yayınlarında ve kimi solcu gazetelerde yer bulup yayımlanmıştı. O andan itibaren, İstanbul'daki Tarlabaşı'nda oturan, bu mahallenin kırk yıllık delikanlısı Osman, azılı bir Komünist Osman oldu çıktı. Komünizm hakkında tek bilgisi dahi bulunmayan Osman bu unvanı bir lakap gibi kısa sürede benimseyecek ve parti üyeliğini kabul edecekti. İstanbul'da başına birçok kereler siyasi polis tebelleş oldu, az mı yattı Sansaryan Hanı'nın taşlığında, nezarethanelerde... Ancak şansı varmış çıkarıldığı mahkemelerde tutuklanmadı, mahkûmiyet hiç almadı, hep serbest kaldı; zahir onun saflığını, savaşta gösterdiği yararlılıkları dikkate alan hâkimler, "Bunca harp neticesinde zavallı aklını oynattı yoksa komünistlerin arasında ne işi olur biçarenin" diye düşünmüş olmalılar... Böylece hakkında açılan duruşmalara, yanından hiç ayırmadığı Kore hatırası bir Amerikan miğferiyle gelip onu başından çıkartmayan Osman her defasında serbest kaldı.

Kore Gazisi Komünist Osman, Pomak aşçının yanına geldiği gün de başında miğferi vardı. Nuridin, üzerinde bir iki kurşun deliği bulunan miğfere bakıp, "Yahu, öldürmeyen Allah demek öldürmüyor!" dedi, "Baksana azizim! Kurşun girmiş çıkmış çelik miğferden ama içindeki kafa sapasağlam!" Miğferine durduk yerde iki kurşun atıp onu güya delik deşik edip düşman kurşunu var gibi görüntü veren Komünist Osman, "Bu da bir şey mi?!" dedi, "Ben canlı savaş tarihi gibiyimdir, sen sor, ben cevap vereyim..."

Nuridin ile Pomak aşçının komünist kuzeni arasında böylece, kurşun sıksan aradan geçmez bir yakınlık doğdu. Nuridin baştan sona birkaç kez Kore Savaşı hikâyelerini tekrar tekrar dinledi, bir süre kahramanlık duygularıyla ayakta durdu. Osman, ötekiler gibi Nuridin'in ıcığını cıcığını öğrenmeye çalışmıyor, ona dair tek bir soru dahi sormuyordu; sorsa, beriki hazırdı, Cânan'dan başlayıp Bahriyeli'yle devam edecekti... Bu tek yanlı hikâye anlatma sanatı işe yaradı ve Osman ile Nuridin'in arası günbegün pek sıkı fıkı oldu. Bütün bu içlidışlı oluşa rağmen, Osman her şeyi bir komünist gibi paylaşmakla beraber, Nuh diyor Peygamber demiyor, başındaki miğferi arkadaşına bir kerecik olsun giymeye vermiyordu. Nuridin onun miğferini bir kere başına taksa, bundan ne çıkardı sanki...

Yatağa dahi başındaki iki kurşun deliği olan miğferle gidip yatan Komünist Osman, gün boyu miğferini başından eksik etmiyordu. Sabahtan akşama kadar lokantada oradan buraya, buradan oraya diye koşturup temizliğe, bulaşığa, garsonlara yardıma seyirtirken başında hep miğferi vardı; bu haliyle gelen gidenler ve her iki köyün halkı arasında merak ve ilgi uyandırıyordu... Nuridin ve Osman arasında miğferi bir kerecik olsun takmak ısrarına ait bir çekişme ve inatlaşma çocukça hallerde böyle sürerken, komünistin bir gün gevezeliği tutacak ve Hasan Çavuş benzincisinde iki vardiya çalışmakta olan dört pompacıyı ve kâtip efendileri ayartıp onlara sendika kurmak fikrini benimsetecekti. Greve gidileceği günü dahi planlayıp pompacılara anlatan Komünist Osman, "Ben ve yoldaşım Nuridin sizle beraberiz, pankartlarınızı ben hazırlarım, Kahrolsun Patron İktidarı Yaşasın İşçilerin Birliği Kahrolsun Hasan Çavuş Yaşasın Benzinlik Ameleleri, diye yazarım" dedi. Bu lakırdılar ertesi gün Hasan Çavuş'un kulağına gittiği gibi o sırada kasabaya gelmiş bulunan dönemin iktidar partisine ait mebuslardan Nihat Eğriboz'un Biga'yı ziyaretleri esnasında, bir punduna getirilip kulağına fısırdandı.

"Beyefendi, kasabamıza da komünistler sızmış bulunuyor, buraya bir Komünizmle Mücadele Derneği kurulsa yeridir, benim ekmeğimi yiyen işçilerimi ayartmaya çalışanlar var, yandım aman, elinize düştüm efendim..."

Bir hafta geçmeden Siyasi Polis Şubesi tarafından gönderilmiş iki sivil memur lokantada belirecek ve Komünist Osman'ı takibe alacaktı. Yıl 1958 yılı idi, devrin hükümeti komünizm aleyhtarlığına hız vermişti. Memleketin tamamında her an yeni bir tutuklama dalgası daha bekleniyordu, komünistler valizlerini hazırlamış vaziyette evlerinde bekliyordu. Siyasi iktidarlar kendilerine düşman yaratmazlarsa ayakta kalamazlar; o günün hükümeti için düşman belliydi: Önce muhalefetteki parti ve partiler! Sonra din, ahlak, millet ve namus düşmanı olan komünizm heyulası... Bu tehdit sürerken, ülkenin her yerinde komünistler takip altında kalmıştı. Tam da o günlerin Amerikası'nda, yüzlerce tutuklama, binlerce soruşturma dosyasıyla devam eden Senatör McCarthy davalarının yaşandığı hatırlanırsa, Türkiye'deki durumun eksikliği daha kolay anlaşılacaktır.

Miğferini başından çıkartmayan Komünist Osman, bir gün, mebus Nihat Bey'in "Vekaletini üstlendiğim vilayet dahilinde kanun dışı gırev mırev istemem, sendika da neymiş, Hasan Çavuş'tan daha iyi maaş veren var mı ki, icabını siz halledin!" diye verdiği talimata dayanılarak siyasi polis tarafından gözaltına alınmak üzere derdest edilip Biga'daki emniyet binasına götürüleceği sıra, Nuridin arkadaşının böyle sebepsiz alınmasına içerleyip polislerin yüzüne ağır bir laf etti: "Günahsız bir adamı zincirleyip yaka paça götürmek eğer vatan kurtarıyorsa, ben böyle vatanı sinkaf ederim..." dedi. Demesiyle birlikte sivil polislerin üzerine yüklenmesi bir oldu; zaten ne kadarcık adamdı, hap gibi, leblebi gibi bir şey... Birkaç gün Biga'daki polis nezaretinde, bir haftadan fazla Çanakkale Vilayeti emniyetinde kaldı. Daha sonra İzmir'e gönderilip orada mahkemeye çıktıktan sonra ilk celsede serbest bırakıldı; ama hâkimi görene kadar üç ay boyunca içerde yattı. Dayak yemiştir ya, utancın-

dan bunu kimseye söylemedi. Hatta, "Oğlum, bak, yüce mahkeme önündesin, doğru konuş, sonra ileri geri konuşma, ne diyeceksen burada de, işkence gördün mü, dayak mayak attılar mı sana?" diye soran mahkemeye "Tıck! Söylenmez, çok haynape olur sonra!" dedi. Mahkemeden beraat alıp çıktıktan ve nezarethane önüne konulduğunda kaç gündür görmediği kadar güneş dışarıda onu bekliyordu; İzmir'in sıcak havası... Nuridin'in geriye, köyüne, Pomak'ın lokantasına dönecek kadar parası yoktu ama davayı izlemeye gelmiş İzmirli komünistler kendi aralarında bir kese yapıp onun üç kuruşluk biletini almamazlık etmediler. Otobüs bileti alındı ancak Biga istikametine gidecek olan vasıta ertesi gün kalkıyordu. Nuridin'i ağırlayacak, bir gece yatıracak yer arandı, İzmirli komünist yoldaşlardan kimsenin evi müsait çıkmadı. Böyle olunca, Kemeraltı'ndaki buluşulmuş Zeyyat'ın Yeri adlı çay ocağında bulunan yoldaşlardan bir tek şair A. İsmet kapısını ona açtı. Aslına bakılırsa, A. İsmet pek konuksever birisi değildi, hatta yalnız yaşadığı Karşıyaka'daki evine en yakın arkadaşlarını dahi çağırmadığı için kınanır, hoş görülmezdi. Komünistler arasında bu yüzden hoş görülmemesini anlaması zor değildir zira komünist dediğin her şeyini herkesle paylaşmak hevesinde birisi olmalıdır. Oysa A. İsmet iş lafa geldi mi komünistlik üzerine mangalda kül bırakmaz fakat yoldaşlardan birisi on para istese yüz vermezdi. Bütün bu anti-komünist hallerine karşılık şiirleri de, şimdi Allahı var, çok güzeldi. İstanbul'un *Varlık*, *Hisar*, *Yeditepe*, *Mavi* gibi meşhur edebiyat dergilerinde birer ikişer yayımlanıyor, hatta gazetelerin sanat sayfalarında bile çıkıyordu dizeleri... Paris görmüşlüğü, Fransızca'ya mükemmelen hâkim oluşu, sanat çevreleriyle düşüp kalkması onu bir yandan bohem ve entelektüel züppe durumuna sokuyor ama öte yandan komünizme duyduğu merak, daha aşka tam olarak dönüşmediği için olsa gerek, bir türlü aralarında olmaya çalıştığı Komünist Partili çevrelere onu sokmaya yetmiyordu. Yasadışı durumdaki Türkiye Komünist Partisi'ne kayıt olmak için araya hatırlı yoldaşlar

sokmuş fakat kaç defa müracaat etti ise hep geri çevrilmişti. O da particilik hevesini gidermek için kalkıp o yıllarda yasal olarak kurulmuş bulunan bir başka sosyalist işçi partisine üye oldu; ama çabuk sıtkı sıyrıldı. Zira beklediği şöhreti bu partide yakalaması pek olanaklı görünmüyordu; istifa etti, istifası siyasi polisin umrunda bile olmadı. "Fransa'nın Jean-Paul Sartre'ı bile Fransız Komünist Partisi'ne üyedir, ben ki o fikirlere aşinayım niye beni TKP'ye almazlar?" Böyle düşünceler ve evhamlar beynini kemiriyor, o da oturup bütün öfkesini şiirlerde çıkarıyordu. Gerçi yağmurlu kaldırımların, boncuk mavisi ışıltılı ve jilet keskinliğinde aşkların gözyaşı şairiydi, bazı sembolleri tekrarlamasıyla tanınıyordu ama kısacası şiirinde iyiydi... A. İsmet'in komünistler arasında pek itibarı olmasa da ülkenin her tarafından ve her türden aydın kesimi içinde giderek şiirleri böylece yükselmeye, dikkat çekmeye başladı. İşte küskün bir şairin eşref saatine denk gelmiş olacak ki ertesi güne otobüs bileti bulunan Nuridin onun evine konuk gitti. Şair ona cömertlik gösterip dört dörtlük olmasa da bir çilingir sofrasından daha çok mezesi olan rakı sofrası kurdu. Nuridin, "Efendim, ben rakı içmem ki, hiç aram yok onunla... Size afiyet olsun! Ben size hizmet edeyim, elimden iş gelir zira bana Çaycı Nuridin derler, siz oturun rakının tadını çıkartın!" dedi. Ardından mutfağa girip bir köşeye tıkılmış çaydanlığı buldu, çıkarttı. Sonra onu bir kokladı, kokusundan anladı ki onda Nuridin'e has çayı yapması mümkün değildir; derhal sirkeli suda kaynatıp yıkadı, temizledi, arındırdı... El çabukluğuyla çayı ocağa sürüverdi. On beş dakika sonra kendi çayını alıp A. İsmet'in karşısına geçtiğinde rakıdan usanmış şairi çayının rengi, uzaktan gelen kokusu ve bardak üzerinde salınan belli belirsiz sıcak buharıyla mest etti. Şair A. İsmet o akşam içtiği çayı bir daha hiç unutmayacak, hatta bir şiirinde, "Islak kaldırımlarda geziniyor Ayla / ben senden çok artık tamamen senim / sen bana geldikçe ben acaba kimim / Çerkes Çaycı Nuridin dahi komünist tevkifatında / Ben artık galiba İzmir'de bir hiçim..." diye mısra dökecekti.

Öyle anlaşılıyor ki şair A. İsmet hayatında bir kerecik olsun tutuklansa fakat çok uzun süre nezarethanede kalmasa, hani sanki misafir ediliyor gibi ağırlansa ama fakat hapishanede hiç bulunmasa, sonra serbest bıraksalar da ağız tadıyla o bunu her yerde bir bir anlatsa; ne kadar mutlu olurdu. Ertesi gün şairin evindeki kitaplık duvarında asılı bir siyah beyaz fotoğrafa bakıp bakıp duran Nuridin, "Şair abi, sen ne zaman hapse girdin?" diye sordu, "Hani hiç seni içeri almamışlardı ya..." A. İsmet bu soruya biraz bozuldu ama açıklamadan duramadı. "Doğru dersin yoldaş Nuridin, ben hayatımda hiç hapse girmedim girmedim, girmek için can attım can attım ve ne yaptıysam beceremedim beceremedim, beni almadılar almadılar..."

Nuridin, "Pekâlâ abi, o zaman bu fotoğraf nedir, bu parmaklıklar arkasındaki sen değil misin be abi?" diye sordu.

A. İsmet derin bir iç çekip o sırada piposunu yeni doldurmuş olduğundan çakmağıyla tepeleme tütün yığılı ağızlığa mavi yalazlı ateşini salarken evet anlamında kafa sallamakla cevap verdi. Gerçekten de duvarda, ahşabında kurt yenikleri olan ceviz cilalı bir çerçeve içindeki fotoğraf, cezaevini gösteriyordu. Fotoğrafta sadece A. İsmet görülüyor, başındaki sağ tarafa basık Bask beresi dahi çıkarılmamış durumda poz veriyordu. Üstünde kırçıllı, balıksırtı bir kumaştan iyi kesilmiş, iyi bir terzi elinden çıkma palto vardı, paltonun açık yakasından bir mavi fular bağlı görünüyordu. Poza bakılırsa şair gerçekten parmaklık arkasındaydı. İki eliyle, parmaklığın soğuk demirlerini avuçlamış, hırs ve öfkeyle karşıdaki objektife bakarken aslında onu içeriye tıkan finans-kapital iktidarına kaş çatıyordu. Şair durumu şöyle açıkladı: Bütün arkadaşları hapse birer ikişer defa girip çıktıkları için A. İsmet bundan kendi payına fevkalade bir aşağılık kompleksi duyuyor, kendisini adam yerine koymadıkları gibi bir sonuç çıkarmanın ötesinde mapus damına girip çıkmanın kendi entelektüelizmine bir anlam katacağına inanmış bulunuyor-

du. "Ne yapayım yani, gidip de adi suç işleyemem ya! Ben de solcuyum, ben de sosyalist ve galiba birazcık da komünistim ama gel gelelim beni içeri tıkmıyorlar; oysa, sadece bir güne dahi razıydım!" dedi Nuridin'e. İşte o nedenle içinde ukde kalan bu eksikliğini gidermek üzere geçen yıl kapatılan İzmir'in Pasaport İskelesi'ndeki karantina binasına bir fotoğrafçı dostuyla gidip bu mizanseni hazırlamış, kendisi parmaklık arkasına geçip poz vermişti. O fotoğrafa baktıkça bu vazifeyi başından savmış olduğuna inanıyor olmalıydı. Nuridin, "Ha, şimdi anladım abi!" diye kısa bir karşılık verdi. Aynı gün Basmane Garajı'ndan otobüse binerken onu uğurlayan şair abisine defalarca teşekkür etti, tekrar görüşmek istediğini söyledi fakat hayatın koşturmacı temposu içinde ne o ve onlar bir daha Nuridin'i aradı ne de Nuridin onlara ulaştı. İzmir'deki komünistlerle ve oraya kadar gitmesine neden olan Koreli Komünist Osman'la bir daha hiç karşılaşmayacaktı. Sonra, bir ara, cesaretini toplayıp Pomak aşçıya sorduğunda, "Boyu devrilesice pis komünist! Beni de rezil etti, seni de... Bir de soruyorsun ne oldu, diye! Zıkkımın kökü oldu. Ne bileyim ben, sürgün cezası almış da bir yerlere gitmiş diyorlar. Bodrum mu, izbe mi nedir, işte öyle kalesi olan bir yermiş... diye karşılık almıştı. "Gittiği yerde bir adam varmış, sürgüne gönderilen solculardan birisiymiş, adına Halil balıkçısı mı ne diyorlarmış, onunla sıkı fıkı ahbap olmuş kerata!" diye eklemişti.

İşte İzmir'de yaşadığı bu olayların ardından tekrar kasabaya ve köyüne dönen çaycının adı ortalıkta bir süre Komünist Nuridin'e çıktı. Ancak her işin bir adamı ve layığı vardır, Nuridin'in bu lakabı o mevkide pek fazla parlak kalmayıp kısa zamanda hızlı bir düşüşe geçti; sonra yine adı "Aptal Nuridin" oldu.

Ona, aslına bakılırsa, acımayanı yoktu. Üstelik komünistlik bulaşığına zoraki biçimde yakalanmış olan Nuridin, tam da o sırada annesini kaybetmiş, onun ölümüyle iyice yalnız, ıssız kalmıştı. Çaycılığına söz getirmiyordu ama, işine zamanında

gidiyor, sabahtan akşama demliklerin başından ayrılmıyordu. Ne bir umudu vardı ne hayali ne de beklediği bir şey artık... Evladıyla ilgili acı haber, işte tam da o günlerde çıkıp gelecekti. Nuridin yaşayan cenaze dedikleri gibi bomboş bakışlarla bir oraya bir buraya sallanarak gidip geliyor ama çayını yapmaktan alıkalmıyordu.

İlerisi belirsiz görünen ve şimdinin bomboş zamanlarında, o takvimde sayılamayan belirsiz günlerin birinde, bir gün, Biga Kaymakamı Sabahattin Sami Bey'in yolu Hasan Çavuş benzincisine ve oradaki Pomak'ın lokantasına düştü. Civardaki bazı köyleri denetlemek adı altında gezmeye çıkmış olan Kaymakam Sami Bey, İngiliz torna tezgâhından çıkma Land Rover'ıyla dolaşıyordu. Kaymakam Bey'in teftişe çıkması aslında Land Rover aşkına idi; bir de makamında oturmaya sıkıldığındandır. Onun gümbür gümbür motor sesini duymak, şoförün yanında otururken II. Dünya Savaşı'nın ünlü kahramanlarından Amerikan generali Patton gibi bir ayağı içerde, ötekisi jipin açık kapısından dışarı çıkarılmış ve basamağa dayanmış olarak seyahat etmek hevesi vardı ve bu, Kaymakam'a büyük hava veriyordu; en azından o öyle sanıyordu. Kaymakam Bey, General Patton'ın sıkı hayranıydı. Kasabanın Marmara Sineması adıyla bilinen sinema salonunda onun hatırına üst üste Amerikan savaş belgeselleri beyazperdede oynatılır, Kaymakam orada gördüğü Patton'ı dilinden düşürmezdi. Land Rover'ın keşke üstü açık olsa, ayağa kalksa, köylüleri tıpkı Patton'ın askerleri selamladığı gibi selamlayıp köyün içinden geçse idi; ancak Land Rover kutu gibiydi, Amerikan Jeepleri gibi üstü açılmıyordu. Ama yine de kapısını açtı mı sağ ayağını dışarı atıyor, böyle durumlarda şoför ona belli etmeden aşırı dikkat gösterip aracı daracık köy yollarında çalıya çırpıya, makiye ağaca, toprağa kesiğe sürtmeden sürüyordu. İşte böyle geziler Kaymakam'ın sevdiği meslek vazifeleri arasındaydı.

Yanında şoförü, arka koltuktaysa kalemden kâtip efendiyle gitmedik köy bırakmazdı. Kaymakam Sami Bey, Land Rover'ı

bir ihtişamla Pomak'ın lokantası önüne park ettirdikten sonra, Hasan Çavuş'un "Devletten para mı alacağız, doldurun Kaymakam Bey'in deposunu" talimatına, "Bu devlet ebed müddettir, sayenizde..." diye iltifat gösterdi. Sonra yemekler yenildi, ardından Nuridin'in kahvesiyle sigara tellendirildi, en sonunda çay faslına geçildi. Birkaç bardak gidip geldikten sonra, Kaymakam Sami Bey, Nuridin'e işaret edip yanına çağırdı, dizi dibine oturttu ve dedi ki:

"Oğlum Nuridin, seni tanımam bilmem sanma, ben Biga ovasında kuş uçsa haberdar olurum. Senin başına gelenleri işitiyor, haber aldıkça üzülüyorum. Burada kaldığın sürece sana bu köylüden ve gelgeç kamyonculardan fayda yok! Sen Berrin'i de unut, Hacer'i de, hatta Bursa'ya kaptırdığın Gazelle velespitini de... Senin velinimetin sayılan hancı Necip Bey'le konuşayım mı? 'Gelsin elimi öpsün kerata, burada ona yatıp kalkacak yer mi yok, bir tencerede pişiriyoruz kapağında yiyoruz, bir lokma ekmek de ona çıkarırız tabii!' derse oraya tekrar gider misin?"

"Sahi sorar mısınız, böyleyken böyle olmuş Nuridin, başına ne haller gelmiş dermisiniz Necip Ağama?" diye büyük sevinç gösterdi, Nuridin...

"Bak şuna! Koca hükümetin kaymakamı bir de yalan mı söylecek evladım? Elbette!" dedi, "Hem de ısrar ederim..."

"Yaaa... demek ısrar edersiniz Necip Ağabeyime... Demek beni düşünüyorsunuz! Hay sen çok yaşa Kaymakam Beyim! Burada gelen parmak attı, giden şamarı patlattı... Varıp gideyim de Necip Bey'in Hacı Piti Hanı'na, bakalım devran ne gösterecek?"

Kaymakam, "Yahu, Karagöz Hacivat gibi konuştun. Neyse... Haydi bakalım, bu iş oldu bil ve şimdiden hayırlısı olsun evladım!" diye ötekinin sevincine ortak oldu. "Çok eğlenme buralarda, kimseye de takılıp inanma, kanma ve en kısa zamanda Hacı Piti'de ol, ben de gelip ilk kahveyi senin elinden içeyim, e mi?"

"Hem de göz göz en köpüklüsünü yapmazsan Kaymakam Beyim, bana da Çaycı Nuridin demesinler!"

Kaymakam Sami bu karşılığa güldü, vakit ilerlemişti, makam cipi olan Land Rover'a yürüdü; daha gidecekleri bir sürü köy vardı... Şoförü de o sırada yüzsüzlüğü iyice artırmıştı ve cipin yedek benzin çantasını doldurmakla kalmamış, Pomak aşçıdan tıka basa doymak bir yana, o akşam sanki gidecekleri yerde aç kalacaklar gibi nevaleyi de düzmüştü.

Kaymakam böyle dedi ama sözünü birkaç köy dolaşınca unutuverdi. Üstünden zaman geçip tavsayınca, Kaymakam'ın unuttuğu şey günler sonra bir gün Hükümet Meydanı'nda Necip Bey ile burun buruna uğradığı zaman birden aklına gelecekti. "Şu saf Çerkes delikanlıya söz verip de yerine getirmediğim şeyin şimdi sırasıdır!" Necip Bey'in kolundan tutup meydandaki şadırvanın yanına çekti, arnavutkaldırımı taşlarla döşeli yolda dengeyi terazide tutup yürüdüler. O eski zamanların kaldırım taşında yürümek ne kelime, ayakta durmak dahi zordur. Şimdi pek görülmeyen ama kasabaların eski mahallelerine gidince hâlâ karşılaşılan arnavutkaldırımında adım atmak bir sanattır; aralarında bir iki parmak aralık olduğu için taşlara takılıp, mazallah düşme ihtimali de vardır. O nedenle kasabalılar arnavut taşlı yoldan geçerken biraz zahmet gösterir, biraz da zaman kaybederdi; gidilecek yere geç kalınıyor gibi...

Necip Bey şişmanlığından ötürü zaten soluk soluğaydı, Kaymakam Sami onu ceketinden tutmuş çekiştirdikçe daha fazla tık nefes kalıyordu. Ne olduğunu da anlamamıştı: "Devlet yakaya yapıştı mı böyle olur, Allahtan vergimizi eksiksiz ödüyoruz, demek borçlu çıksak vay halimize, sessiz kalıp arkasından kuzu gibi gideceksin!" Şadırvan gölgesine girdiklerinde Kaymakam Sami onun kolunu bıraktı, aralarında birkaç havai lakırdı geçtikten sonra lafı, vakit israfı yapmadan derhal Mahmudiyeli Çaycı Nuridin'e getirdi.

"Necip Bey, vallahi içim parçalanıyor bu çocuğa... Baştan sona hikâyesini duymuş idim!"

Meraklanan Necip Bey sorunca, kimden duyduğunu da açıkladı: "Kasaba gazetesinde yazan Ahmet Levent Güçlüses

var ya, şu bizim İstanbullu hemşeri, Darüşşafaka'dan mezun gazetecimiz... İşte ondan mufassal havadisini aldım vallahi..."

Necip Bey, "Acaip iş doğrusu!" diye tuhaf bir karşılık verdi, "O adam Bigalı değil, buraya damat geldi, nereden bilir bu kadar şeyi... Ben bilmezken!"

Kaymakam Sami, Hancı Necip Bey'in dedikodu ve havadis yayma hevesini elinden kapan Ahmet Levent'e içerlediğini anlamıştı, biraz da bundan hınzırca bir zevk duyarak, yaraya tendürdiyot basmak misali, üzerine üzerine gitti. Onun bu kasabaya geldiğinden beri gösterdiği tanıtım çabalarına değindi, yere göğe koyamadan bir bir anlattı. Ahmet Levent'in Biga kasabasının taşrada unutulmaması için elinden geleni yaptığını, İstanbul gazeteleriyle temas kurup Biga'ya ait en iyi haberleri gönderdiğini söyledi.

" 'Biga'da buğday rekoltesi bu yıl Kaymakam Sami Bey sayesinde en üst raddeye vardı!' yahut 'Sık sık kabarıp taşan Biga Çayı, Kaymakam'ın üstün çabalarıyla set altına alınıyor!' veya 'Bigalı gençler için futbol takımını Kaymakam Sami kuracak...' gibi haberleri İstanbul matbuatına gönderen kim sanıyorsunuz sanki, elbette Ahmet Levent'tir. Onun gazeteci olarak her taşın altından çıkacağını söyleyebilirim. Buraya geleli daha üç beş yıl olmasına rağmen sokak sokak Biga'yı taramış, herkesle tanışmış ve en mükemmel havadisleri yazmıştır; daha ne olsun!"

Böyle deyince, Necip Bey fazla üzerine gitmedi. Zira bu verilmiş örneklerden anlaşılıyordu ki Kaymakam'la gazeteci arasında sıkı fıkı bir kaynaşma vardır. Belki bu koklaşıp anlaşmanın temelinde Kaymakam'ın da Darüşşafaka'dan daha evvelki yıllarda mezun olması ve Ahmet Levent'e mektep masonluğu yaparak böyle bir yaklaşımla sahiplenmesi bulunmaktadır. Ahmet Levent de bunu hak etmeyecek insan değildir, haliyle... Ahmet Levent, İstanbul'un Babıâli gazetelerinde uzun yıllar çalışıp mürekkebini yaladıktan sonra Bigalı bir hanımla evlenip, kasabalıların dediği gibi, "Hanımköylü olanlar" arasına girmişti. Biga'da çıkardığı haftalık yerel gazetede bütün hünerini gösteriyordu;

aslında o Biga'ya fazlaydı ama talihi onun arabasının tekerini oradan geçirtmişti. Kaymakam'ın gazeteci Levent'ten duyduğu bilgileri Necip Bey'e ballandırıp abartarak anlatmasından sonra, lafını Nuridin'in bir hacirden beter olduğu, mutlaka göz kulak olunması gereken insanların başında geldiği biçiminde yorumlaması, o anda Biga'nın ünlü hancısını yüreğinden yaraladı. O zaten her fırsatta gözyaşı dökmeye hazır olanların başında geliyordu. Hiç tanımadığı birisinin cenazesi Hacı Piti Hanı önünden geçiyor olsa kendini tutamaz ağlar, belki onun böyle ağlaması tabutun içindeki merhumun en yakınlarını dahi imrendirecek kadar, gözyaşı bereketli cinsten idi.

Necip Bey, konuşmanın nereye seyredeceğini daha başından görmüştü, Kaymakam Sami Bey, Nuridin'i ona yamamak istiyordu; gidecek başka neresi vardı sanki... Bu kez, madem Kaymakam'ın ona işi düşmüştü, biraz onunla didişse yüreğinin az evvel daralan yerlerindeki yağları eriyecekti. Hoş, Kaymakam olmasa ve Nuridin kendiliğinden gelse yine kapısını ona açardı, açmaz mıydı ya! Öyle güzel çay yapan adama kahvehane de teslim edilir, otel de; üstelik, ensesine vur lokmasını al bir adamdır Nuridin, ki başka işlere de koşturup durur...

Necip Bey, Kaymakam'ın Mülkiye Mektebi'nden mezun olacağı yıl bitirme sınavlarında birden ve bir gecede saçları ağarıp da başında bunun hatırası olarak kalmış kocaman bir beyaz yün yumağını andırmaktaki ak saçlarının tersine sırıtan kıpkırmızı yüzüne baktı, "Nuridin meselesi kolay!" dedi. "Asıl siz gibi tahsil terbiye görmüş bir muhterem zatın, kalkıp bir gazeteci parçasının laflarına hürmet göstermesi anlaşılır gibi değildir. Bilmez misiniz, bütün İstanbul matbuatı yalan yanlış yazıyor, haber ve havadis sıkıntısına düşerse oturup uyduruyor. Aynı havadis iki gazetede farklı çıkmaktadır, birisinin Belediye Reisi dediğine ötekisi Vali hazretleri diye isim kondurur; cehalet, cehalet... Şimdi soracaksınız, bunu nereden biliyorum diye, sorun efendim sorun... Şuradan biliyorum ki Biga gazetesine bir gün bir ilan için yolum düşmüştü, işte o vakit şahit oldum."

Böyle merak uyandıran bir konuya ilişkin olup da lafını ağırdan satarak konuşması üzerine Kaymakam ilgisiz kalamazdı, "Yapma yahu, e anlat bakalım birader, neler gördün orada?" diye sordu. Necip Bey, Kaymakam'ı az sonra kurusıkı çıkaracağı patırtıya hazırlıyordu. Bir uzun giriş yaparak, Kaymakam'ı önce yordu, canından bezdirip sorduğuna soracağına pişman etti. O gün hangi ilan için gazeteye gittiğini, nasıl gittiğini, hangi yollardan geçerek matbaanın yazıhanesine vardığını, orada nasıl karşılanıp izzet ve ikram gördüğüne kadar ayrıntısıyla, en ufak şeyi atlamadan tek tek anlattı. Sonra, gazetecilerin uyduruk yazı yazmaları savına yardım etmek üzere yetişecek lafını en sona hazırlayıp tezgâhına yerleştirdi.

"Ben parasını ödediğim otel ilanı için muhasebeci kâtipten makbuz beklerken, sizin gözdeniz damat gazeteci Levent Bey'in masasına dirsek dayama mesafesinde bir sandalyede pinekliyordum. Levent Bey, herhalde tuvalet ihtiyacı gelmiş olmalı ki teşarşür etmeye helaya yollandı. O ne, masanın üzerinde bir sürü kâğıt arasında birkaç adet fotoğraf bulunuyordu. Zaten masası karmakarışık idi, kâğıtlar, yazılar, dosyalar, kitaplar, mecmualar, kalem, silgi, mürekkep hokkası, bir daktilo ortalık yerde, yanında çay bardakları, sigara küllüğü, bir tane masa lambası... Bir mezbelelik ki sormayın, Biga'nın Çan yolundaki çöplüğü dahi bundan derli topludur. İşte ben böyle bir hercümerç içindeki masada görünen fotoğraf kartlarını elime aldım, biraz onlara bakıp oyalandım. Bir tanesi, bir deniz kenarında balıkçı barınağı yanında çekilmiş olmalıydı. Bir düzine kedi, sandalını boşaltan balıkçının çevresinde dolaşıyorken çekilmiş bir güzel fotoğraftı, kim bilir kim çekmiştir... Bir başka fotoğraftaysa dans eden bir çift görülüyordu. Onların yaptığı dansın tango olduğuna yemin edebilirim. Nereden mi anladım, sormadınız ama söyleyeyim, eh biz de zamanında genç olduk efendim. Az tango dersi almadım, İstanbul'da bulunduğum zamanlarda... Bir ki üç dört, bir ki üç dört, es, bir ki üç... İşte böyle ayak kıvırmasını iyi bilirdim, şimdi unuttuk ya! İşte o fo-

toğrafta bir dam kavalyesine sarılmış, görünüyordu. Kadının ayaklarından birisi kıvrılan bir yılan gibiydi vallahi... Çifte Yunan sütununa benzeyen bacaklarda siyah dantelalı çoraplar ve o ayaklardan birisi yerde ötekisi erkeğin bacaklarına sarılmış, eller bitişik, yanaklar yan yana, göğüsler deseniz adamın taş gibi göğsüne yapışık... Hoş bir ışık var geride, sigara dumanı basmış resmin her yerini... Bu fotoğrafa da uzun uzun baktım. Başka fotoğraflar da vardı ama lafı uzatmayayım. Bu ikisinden misal versem herhalde size yeterli olur, Sami Beyciğim...

"Efendim, gel zaman git zaman, benim otel ilanının yayınlanacağı haftaya ait gazete yazıhaneye geldi. Beş yapraklı on sayfa gazetedir, malum... Yarısı ihale ve resmi ilanlar, kalanı özel reklamlar, biraz spor, biraz dedikodu, biraz siyaset derken al sana gazete... Ama, bende kül yutar göz var mı? Gazeteye manşetten bir haber konmuş ki hiç gözümden kaçmaz. Şöyle yazıyor başlığında, 'Balık avı yasağına rağmen kedileri için denize açıldı!' Altında, o benim masasında gördüğüm fotoğraf, belli ki bir yabancı foto ajansından alınmıştır, burayla ve bizim kasabamızın Karabiga deniz nahiyesiyle ilgisi yoktur. Zaten fotoğrafta görünen balıkçının üzerindeki giysiler dahi buna ispattır. Galiba İtalya'da çekilmiş olmalıdır bu fotoğraf ama gazeteci Levent Bey sanki Karabiga'da çekilmiş gibi altına üstüne haber yazmaktadır. Haberde diyor ki, 'Bu yılın av yasağı sürerken sahillerimizin balıkçılarından Hüsmen –Bak bak, Hüsmen diye biri var sanki, bir de isim uyduruyor!– bir düzine kadar kediyi aç bırakmamak için denize açıldı. Fırtınalı bir lodosa rağmen Şarköy çakarı hizasına kadar çıkıp çipura balıklarını tek tek çekti. Böylece, olay yerinde bulunan muhabirimizin de şahit olduğu gibi kedilerine balık avladı.' Bir iki laf daha yazıp haberi tamamlamıştır. Bunu da Biga'nın muhterem okurları gerçek zannedip okumuştur.

"Durun durun, daha bitmedi. Ben, haydi bu bir defaya mahsus bir aldatmacadır diye düşündüm. Zannettim ki belki bu mesleğin arada bir haber kıtlığı çekilen vakitlerinde veya söl-pük, gevşeyip salıverilmiş zamanlarında başvurulan bir şeydir!

Ama değilmiş Sami Bey! Haftasında bir sonraki gazete nüshası elime geçti. Manşet başlığı şöyledir: 'Arjantinli ünlü tangocular Biga'da kurs açmak istiyor...' Yahu ne zaman geldi bu Arjantinliler, buranın yolunu bilirler mi, ayrıca buraya niye gelsinler?! Gelseler benden başka kalacak otelleri mi var sanki; Hacı Piti Hanı dururken.... Ben görmemişim de gazeteci Levent Bey görmüş, yuf bana... Yok, biz yalancı gazeteciden daha iyi mi bileceğiz, demek ki gelmişler efendim...

"Arjantinli güzel tangocu İsabel ile refakatindeki yakışıklı erkek dansçı Josė, –Sami Bey burada dikkat buyurunuz, gazeteci Levent üşenmeden İspanyolca ė harfini dahi bulmuş, hurufat kutusundan sihirbaz gibi çıkarıp dizgicisine vermekle kumpas cetvelinde Josė diye yazdırmıştır– kasabamızdaki ziyaretlerini tamamladı. Tangocular en kısa sürede Biga'ya tekrar gelip bir dans mektebi açmaya söz verdi. Güzel tangocu bayan İsabel, 'Biga'nın halkı çok iyi, hele erkekleri nasıl sıcak sıcak bakıyorlar, içim ısındı vallahi, erkek dediğin böyle olur, Türk erkeklerinin methini hep duyardım, artık bundan sonra ne onları ne de güzel Biga'yı asla ve kât'a hiç unutamam' dedi, ayrıca 'Biga'nın inciri, şeftalisi, elması, üzümü, yani her şeyi çok lezzetli. Havası güzel, suyu şerbet gibidir. Marmara Ekmek Fırını'ndan çıkarılan ekmekleri yemeye doyamadım, hele Karpuzcuoğulları'nın peynir tatlısı çok lezzetliydi, korkarım ki memleketim olan Arjantin'e kilo almış olarak döneceğim. Gerçi artık burası da benim memleketimdir... En yakın zamanda geri gelecek ve Biga'nın güzelliklerinden faydalanacağım' diye ekledi. Tango dansında ona refakat eden kavalyesi Josė ise, 'Biga'da evlenilecek hanım bulursam hemen evlenip Müslüman olmaya hazırım, bu durumda derhal kelime-i şahadet getirip kasabanın sünnetçisi Cerrah Osman'ın kapısına dayanacağım' dedi. Josė ayrıca "Biga'nın Balıkkaya Mesire yerini çok beğendim. Bizim Arjantin'de böyle yerler hiç yok! Bir de Pişiren Lokantası'nda içtiğim rakının tadını unutmak mümkün değildir, hele Biga'nın köftesi zıp zıp gibidir, Canbaz Köfte Salonu'nda piyaz ve köfte hem lezzetli hem de ucuzdur, tadı damağımdan hiç gitmeyecek şeylerin başında Biga'nın peynir mandıraları gelmektedir ki bunlar arasında Mandıracı Pomak Orhan'ın peynirleri, lor ve yoğurtları, hele tereyağları sağlıklı ve besleyicidir. Aklım geride kalacak ama ne yapalım, gitmek mecburiyeti vardır. Lakin en kısa sürede geri gelip tango mektebi için kolları sıvayacağız' dedi.

"Kaymakam Beyciğim, işte bütün bunlar yalan haber değilse, ya nedir Allah aşkına? Reklam yazarı gibi haber yazmış, Karpuzcuoğulları dükkânına da göz kırpıyor, artık akşama eve giderken bir kilo peynir tatlısı garantidir. Pomak Orhan'ı tavsiye ediyor ki arada bir ilan versin diye... Pişiren'e veya Canbaz'ın lokantalarına giderse bedavadan yemek de yer köftehor! Ben derim ki gazetecinin yazdığına inanma ama yazılanı okumadan da geri kalma; tıpkı fala inanma ve falsız kalma gibi... Gazeteci, pehlivan tefrikası yazar gibi haber uyduran adamdır. Zaten gazetecilik dediğin hem dedikodu işi ve hem cemiyetin kahve falına bakma mesleğidir. Siz bunları bilmezmiş gibi tutup bir de damat Levent Bey'in boş laflarına inanmışsınız!"

Kaymakam Sami, "Ben onu bunu bilmem!" diye karşılık verdi. "Basın dördüncü kuvvettir, basın hür ve güçlü olmadan bir memleketin kalkınması beklenemez. Bu anlamıyla Biga'da basını temsil eden tek gazetemiz mademki Biga gazetesidir, sahibi ve neşir haklarını elinde bulunduran Ahmet Levent kardeşimizdir, o ne yazsa doğru yazar..." diye arka arkaya anlamsız yorumlar yapıp duyduklarına karşı azıcık kızgınlık gösterdi; ama ciddi değildi öfkesinde... Necip Bey de aldırmadı, alınmadı zaten..

Necip Bey, Kaymakam'la konuşmayı uzatmaktan aslına bakılırsa memnundu, denilebilir ki azıcık keyiflenmişti dahi... Zira çevrede onları baş başa fısır fısır konuşurken, gayet dostane vaziyette kol kola şadırvan çevresinde dolaşıp sohbet ederken görenler oldukça nasıl keyfi yerine gelmesin? Bigalı şimdi orada burada, "Gördünüz mü, gördüm gördüm, Kaymakam'la Necip el ele diz dize sohbet eder, ben de gördüm!" diye konuşacaktır. Bununla beraber sohbetin fazlası da rahatsızlık verir. Fazlasıyla dakikalarını almış bulunan sohbetin uzaması iki tarafı da rahatsız etmeye başladığı bir sırada Necip Bey, "Pekâlâ Sami Beyciğim, bizim Çaycı Nurittin'den lafı açmış idik" diye ansızın bir ani dönüş yapıp lafı o mevkiye getirdi, sanki anlamamış gibi, "Emrediniz, biz de bir şey yapalım, ne yapmamız icap ediyor!"

"Estağfurullah, ne emri Necip Bey!" diye sitemkâr karşılık verdi Kaymakam, "Bizimkisi sadece rica olur!" dedi ve Nuridin'in son durumundaki içaçıcı olmayan şeyleri bir bir sıraladı.

"Şimdi diyeceksiniz ki koskaca Türkiye Cumhuriyeti'nin bir kaymakamı kalkıp, bunca işi gücü arasında her şeyle aslanlar gibi mücadele ederken, bir şuncacık Nuridin ile mi ilgileniyor, başka ilgi gösterilecek iş mi kalmadı... Böyle demeyiniz lütfen! Hem insani manada ilgiliyim şu düdük makarnası gibi dımdızlak kalan Çerkes ile... Hem de bir mülki amir olarak devletin mülkü içindeki herkesten sorumluyum. Bize Mülkiye Mektebi'nde öyle öğrettiler yahu! Necip Bey, sizden başka ona Biga'da sahip çıkacak kimse tanımıyorum. Sizin de bildiğiniz gibi saf, saftan öte aptal, hatta budalanın tekidir. Bir vakitler fakültedeyken Rus müellifi Dostoyevski'nin *Budalalar* romanını okumuş idim, oradaki Prens Mişkin'den farkı yoktur, tek farkı Prens olmayışıdır ama budaladır. Cebindekini avuç avuç saçacak kadar zavallı bir tabiatta insandır. Geçmişte ona yardımınız, yardım da ne kelime adeta babalık yaptığınızı biliyoruz; hem ben hem de bütün kasabalı ve dahi gazete muharriri Ahmet Levent Bey... Belki bu aralarda başka dert ve telaşeler yüzünden –malum a, son zamanlar işler kesat gidiyor, ekmek aslanın ağzında, gününü kurtaran kimse teyyare piyangosu çekmiş gibi oluyor, aslında her şey bozuldu, hatta önce ekmekler bozuldu– yani geçim ve iş idaresi sıkıntısından Nuridin'i unutmuş olacaksınız. Lakin Nuridin'in yediği içtiği kuş kadardır, çocuk beşiğine koysan sığışır ve hemencecik uyur; çocuk gibidir anlayacağınız. Size yük olması bir yana, Hacı Piti'nin çay ocağı ve kahvehanesi ona teslim oldu mu, bakın da hele görün, Bigalı akın akın oraya gelmez mi, gelir elbette... Hatta ben dahi her akşam bir kahvesini içmeye gelmezsem, yazıklar olsun; söz vallahi, geleceğim... Haydi, daha evvel onu Bahriyeli'ye göndermekle gösterdiğin babalığı bir daha göster ona..."

Necip Bey, bir kez daha, "Acaip iş doğrusu!" dedi, "Biz kapımızı ona kapamadık ki, velev kendisi gelmemiş olsun, efendim. İstanbul'dan dönüşünden beri Necip Baba ben geldim, ver elini öpeyim demedi eşek herif... Kapımızı çalıp bir hatır sormadı, kerata... Lakin beis yok, dert edilecek şey değildir! Biz onu akil insanlar arasında görmeyiz, af ediveririz. Siz dert buyurmayın, şimdi hemen ben haber salarım Hasan Çavuş ile benzinliğe, topla pılını pırtını, tek göz evini de kapat sıkı sıkı, acele gel derim, Necip Baba seni bekliyor derim..."

Kaymakam bu teminatlı sözleri duymakla içi rahatladı, lakin tek göz evini kapatması üzerine Necip Bey'in söylediklerine yetiştirdi: "İşin kötüsü şu ki, üç beş para etmez olmakla beraber iyi kötü başını sığıştıracağı bir hane sayılabilecek Mahmudiye'deki babadan ve anadan kalma, bir oda bir göz evini, bizim budala Çaycı Nuridin borçlarına karşı icra yoluyla satmak zorunda kalmıştır... Anlayacağınız yatacak yeri dahi yoktur."

Nuridin bir iki gün sonra çıkıp geldi Necip Bey'in oteline... Eskiden buranın kaldırımına ait olup ciğer peşinde dolaşmaya çıkıp kaybolmuş, yıllar sonra araya taraya adresi doğrultup tekrar geri gelmiş dükkân kedisi gibi sessizce kapıya yanaştı.

Necip Bey'in yazıhanesine geri dönersek, buraya kadar anlatılan Nuridin'e dair hikâyatın onun yanına böyle tekrar geri gelişini hatırlamakta olduğu sırada, çaycı çok gecikmeden yan kapıdan içeri adım attı. Bir kupa bardağı silme köpüğüyle dolu yandımçavuş ayranını otelin çaycısının elinden alan Necip Bey, Nuridin'e karşı çatık kaşlı bir ciddiyet takındı. Ayranı masaya bırakan Nuridin çay ocağına koşturdu, kahveyi ateşe sürmeye... O sıra, karşı kaldırıma cepheli plakçının açık vitrininde bir şarkı caddeye yayılıyor, dükkândan dükkâna, sokak aralarından cadde köşelerine kadar taşıyordu. Hacı Piti Hanı ile iki üç sokak ötedeki kasaba merkezinde olan Çingene çalgıcıların mesken ettiği Kesenkes Sokağı, böyle tahriklere hiç gelemez, hemen kıpırdamaya başlardı. Kesenkes Sokağı dükkâncısı plakçının çınlattığı şarkıyla hemen kendinden geçiverdi, işi

gücü terk etti. Ne zaman plakçıdan bir nağme duyulsa Çingene esnaf işi gücü, ekmek parasını o anda şıp diye bırakıyor hemen çalgılara uzanıyordu. Plakçının bir şey çalıyor olmasını da çoğu kez beklemezler, bazı bazı ritmik bir ses, bir demircinin örsüne çekicini vura vura at nalına şekil verdiği dükkândan çıkan ses, yahut çay yolundaki sandık imalatçısı kerestecilerin hızarlarından fırlayan ciyak ciyak bir ses, hatta sobacı ve tenekeciler sokağından gelen tak tak sesleri Çingenelerin huylu veya huysuzluk perilerini ayağa kaldırıyordu. Zaten bu yüzden, Kesenkes Sokağı'nda günün herhangi bir saatinde bir çalgı sesi duymamak olanaksızdı. Çingenelerin hünerli ellerinden çıkan sibemol klarnet ve göbeği ezik cümbüş, hatta darbuka sesleri derhal karşılık verir, gelen ses her neyse işte ona eşlik eder; Biga sokaklarında nameler yankılanırdı. Bu kez plakçının çalmakta olduğu şarkıya hepsi notası notasına yetişiverdi, Allah için plakta şarkıcıya eşlik edenlerden daha iyi çalıyorlardı. Çaldıkları Zeki Müren'in şarkısıydı...

"Zehretme bana hayatı Cânanım..."

Necip Bey o ana kadar fark edememişti ki, kaç gündür sabah akşam demeden aynı şarkıyı çalan karşıdaki plakçı Nuridin'in İstanbul defterinde yazılı kalmış, boşandığı karısı, Cânan Hanım'ı ona hatırlatarak dalga geçmektedir.

"Elemlerle doldu benim her anım."

Zeki Müren'in acemkürdi şarkısında "Kederimle yanıp sönse de canım" deniyor, sonra, "İnan ki ben sana yine hayranım" diye aşkının bitmediği ilan ediliyordu.

Necip Bey, günlerdir caddeye yayın yapan plakçı hoparlöründen dinlediği, Kesenkes Sokağı'ndaki ayakkabı boyacısı, tamircisi, bakırcı, semerci, sepetçi gibi işlerle güya uğraşıyor görünüp ama her fırsatta müzik aletlerini zuladan çıkartıp çalmaya hazır duran Biga Çingenelerinin de katıldığı bu şarkının anlamına birden vâkıf oldu. Şarkıda Cânan ismi geçiyordu, demek plakçı Nuridin'e uzaktan uzağa müzikle işkence yapmakta, ona eski karısını sık sık hatırlatmaktaydı. Zaten Cânan'ı

onunla evlendirmeye kalkışanda kabahat, diye düşündü Necip Bey! "Bana sorsalardı, o sicilinde zilli olan karıyı ona aldırır mıydım? Aldırmazdım, önüne kendimi atar mani olurdum... Nuridin'e namazında niyazında, efendiden bir kadıncağız bulurduk, süt dökmüş kedi misali ama beklemedi ki munzır herif! Gitti, anasının sicili belli bir kıza baltayı astı..."

Necip Bey, öyle ya da böyle, hafife alınacak tarifeden değildir. Biga'da kalıbına sığmayan bir otoritenin sahibidir. Öyle zamanlar olur ki Necip Bey'in dediğini bozacak, o lafı yedirtecek kimse ortada olmaz; zaten Necip Bey de ulu orta laf etmez, söylediği her kelam grama, tartıya, teraziye gelir... Şimdi şu karşıdaki zibidi plakçının haddini bildirmek zamanıydı. Kâtibine tekrar seslendi, "Oğlum, koş karşı kaldırıma, şu lapacı herife söyle, içinde Cânan geçen şarkı markı bir daha dinlemek istemiyor Necip Bey, de... Yoksa, dükkânına belediyeden adam göndertiriz, ona göre ha, de..."

Kâtip öte tarafa seyirtirken, Nuridin de az önce bıraktığı ayranın boşunu alıp, arada hazırladığı üzerinde köpük balonları dolaşan kahveyi önüne koymak için Necip Bey'in yazıhanesine tekrar girdi. Necip Bey sahte bir yüz aşımıyla, çalımsız bir keyif gösterip kahveye uzandı. Alıp bir iki kerede kocaman yudumlarla içiverdi, dudak şaplattı. Oradan ayrılmadan bekleşen Nuridin, "Oh, yarasın şifa olsun Necip Baba!" dedi, ardı sıra ekledi, "Beni istemişsin de hemen işi boşladım, geldim işte..."

"Ben bu herifi niye severim, severim zira adamda bir şeytan tüyü vardır, kırar döker, yaramazlık yapar ama ona bir fiske bile vuramazsın, hay yarabbim atsan atılmaz satsan satılmaz bir sevimli belaya çattık ki sorma gitsin Necip Efendi..."

Necip Bey, böyle düşünüp de birden, "Yok evladım bir şey, öylesine seni çağırdım işte, sen var git ocağına, işe güce devam" diyeceği geldi ancak mesele ciddi idi, ihmale gelmeyen cinsten... Karşı taraftan şarkı yayını yapan plakçının hoparlörü bu arada sustu; lakin Çingeneler makamı tutturup almış başını gidiyordu. Bir önceki şarkıyla yetinmeyen Kesenkes Sokağı çal-

gıcıları şimdi hüzzam makamında, 'Bu ne sevgi ah, bu ne ıstırap' şarkısını çalıyordu. Böylesine şenlikli bir kasabada tek çaresiz hüzünlerin ve iflah olmaz kederin kaynağı Nuridin değildi ya, Necip Bey birden iyimser oldu ve biraz gevşemeye karar verip şu budala çaycıyı fazla hırpalamamaya niyetlendi.

"Evladım Nuridin! Seni sevdiğimi bilirsin, hatta bir evlattan öte severim..." Nuridin'i evladı yerine mecazi manada koyunca, Necip Bey'in evlat tayfasından söz etmeden geçmek olanaksız kalır. Necip Bey'in Çerkes hanımından olma iki kızı ve bir oğlu vardı. Kızları henüz buluğ çağında, evladı ise daha oyun zamanındaydı. Necip Bey'in kırkından sonra evlenip çorçocuğa karıştığı düşünülürse, bu kadar kısa zamanda üç çocuk sahibi olması dahi Bigalılar tarafından pek beklenmezdi; ama oldu. Necip Bey hakkında bazı bazı uygunsuz bir cinsel hayatı olduğu biçiminde dedikodular arada sırada ortaya çıkar ama çıktığı gibi küllenir üstü kapanırdı. Bunların Necip Bey'in kulağına geldiği doğrudur fakat o bunları ırgalamaz, üzerine alınmaz, hatta güler geçer, bazen de mukallitliği yine tutmuş olurdu ki kendisini birden kırıtmaya bırakır, elini kolunu bükerek, ince kadın sesleri çıkartıp güya taklit yapardı. Necip Bey'in erkeklerle düşüp kalktığını söyleyenler bazen başka şeyleri de icat ederlerdi; dilin kemiği yok ya! Necip Bey'in güzel havalarda, Hacı Piti Hanı önüne attığı hasırdan sandalyesinde oturup kahvesini höpürdeterek içerken kaldırımdan geçen küçük çocukları yanına çağırıp okşadığı, onlara cebinden küçük harçlıklar yahut her daim yanında taşıdığı karamela şekerlerinden birer ikişer dağıttı görülür, duyulur, öyle olunca da bu kez hakkında kulampara yakıştırması çıkar, Necip Bey de "Hoppala, şimdi de oğlancı mı olduk, hay yarabbim, sen akıl fikir ver şu dedikoducu takımına!" diye söylenip bu laflara güler ama kendi dedikoduculuğuna söz söyletmezdi. Necip Bey'in Nuridin'i evlattan öte sevdiğini söylediği cümlesinde en ufak bir yanlışlık yoktur. Gerçekten Necip Bey, başka çocukları sevdiği gibi ve hatta onlardan daha çok Nuridin'i seviyor, ortalık yerde

çocuk diye sesleniyordu koca adama... Zaten onun gözünde Nuridin'in bir çocuktan farkı mı vardı?..

"Evladım, oğlum! Bak yine bir haltlar karıştırmışsın ama artık fazla oluyorsun ve benim de canıma tak etmeye başladı. Kırdığın yumurta sayısı kırkı geçti; yeter artık... Şeytan'ın yattığı yerden haberdar olmanı beklemiyoruz ama bu kadar İbişlik olmaz ki! Haberin olsun, böyle giderse külahları değişiriz, ona göre!" dedi Necip Bey... Kaşlarını çatmaya lafı bittikten sonra devam ettirip gözlerini Nuridin'in üzerine devirdi. Nuridin yaptığı kabahati biliyordu, "Vallahi Necip Baba, bu son! Bir daha mı, bir daha hiç olmaz, artık kimseye Allah bir dese inanmam, yeminle sana!" diye alttan aldı. Necip Bey, kes yeter anlamında bir el savuruşuyla Nuridin'i susturdu. "Bu kaçıncı af dileme be evladım Nuridin?" diye kızgınlıkla konuştu; galiba şimdi ufak ufak ve hakikaten kızmaya da başlamıştı. Oysa lafına girişirken o kadar üzerinde durulacak bir şey değilmiş gibi davranıyordu.

"Nuridin evladım, bak, af dilemek güzel bir şeydir, biz büyüklere hürmet göstermek demektir. Lakin senin af dilemen, adeta laf ola beri gele biçimindedir. Sen önüne gelenle pek çabuk teklifsiz olup onlara inanıp pabucu kaptırdıktan sonra gelmiş benden laf olsun diye özür diliyorsun. Tamam, aferin özür dilemene ama sen uslanmıyorsun ki, a benim akılsız evladım Nuridin!"

Nuridin, ayakta dikiliyor, ezilip büzülüyordu. Keşke Necip Bey ona bir okkalı Osmanlı tokatı aşketseydi de bu lafları duymasaydı. Kendine bir yandan "Hay rezil Çerkes, bir haltı beceremiyorsun, bir karıya bile sahip çıkamadın, sen ne biçim adamsın yahu..." diye için için söylenmiyor, değildi. Alı al, moru mor vaziyette dururken, Necip Bey esip gürlemeye devam etmekteydi: "Hangi birini sayayım ki? Ufak tefek sakatlıklarına eyvallah... Ama gel gelelim öyle aptalca şeyler yapıyorsun ki bunların telafisi çok güçtür! Şimdiye kadar seni ortalığa, ele vermedim. Yaptığın hataları gizledim... Yok, Allah

için işinde gücünde bir adamsın, ahlaklısın, namus ehlisin, temiz adamsın, yalancı değilsin ama gelgelelim çok budalasın be Nuridin! Yaptıklarının kefaretini ben ödüyorum, tamam sen de benim evladımsın ve bunları öderiz, dert etmeyiz ama gel gör ki son yaptığın yenilir yutulur cinsten değildir...

"Şimdi asıl büyük kusuruna gelmezden evvel, de bakalım geçen hafta yediğin naneyi, daha doğrusu sana yedirilen naneyi... Adamın biri otele geliyor, müşteri kalıyor, iki gün sonra adam vız diye ortadan kayboluyor, belli ki sahtekârın tekidir, sana da kazık atmadan gitmiyor. Oğlum evladım, otelcilik yahut hancılık insan idare etme sanatıdır. Bize hırlısı hırsızı gelir, orospusu kulamparası da gelir, meb'un olanı da gelir ablacısı da, işadamı da gelir fakiri fukarası da; biz hepsine aynı mesafede kalırız. Sen de hem benim manevi evladım olarak buradasın hem de bu Hacı Piti Hanı'nın bir parçası sayılırsın, mademki dükkânımızın çay ocağı ve kahvehanesi sana bırakılmıştır."

Gerçekten de Nuridin, Hasan Çavuş'un "Haydi pılıyı pırtıyı topla, büyük kısmeti olan yere gidiyorsun, bizim Necip Bey babalık gösterdi, seni yanına alıyor evlat!" dediği günden sonra Biga'ya gelir gelmez, her tür tehlike ve tehditten, kendisine yönelebilecek her cins alay ve aldatılmadan korunacağı yere adım atmış oldu. Necip Bey, çaycı Nuridin'e koskoca bir kahvehaneyi teslim etti; elbette kâtip efendinin kontrolü altındaydı... İki yıldan fazla zamanını, Nuridin'in burada geçirmişti.

Hacı Piti Hanı yekpare bir bina olmakla beraber, yukarıya çıkılmış teras katıyla birlikte dört katlı bir otel idi; fakat girişteki geniş alan üçe bölünmüştü. Necip Bey, otelinin girişini cepheden bakıldığında binanın sol tarafına almış, oraya kendi yazıhanesini ve arka tarafta otele ait malzeme depolarını koymuş, buradan merdivenle çıkılan üst katlardaysa her birinde on üç adetten otuz dokuz odayı sıralamıştı. Otelinde kene, güve, bit, pire, tahta kurusu gibi mahlukata asla rast gelinmezdi. Bazı

odalar hususi banyo ve tuvalet ile donanmışken, birçoklarında bu fazlalık bulunmaz, müşteriler için koridorlarda umumi hela ve duş yeri yer alırdı. Otelin girişindeki kendi yazıhane ve müşteri kabul yerinden sonra sırasıyla önce bir çay ve kahvehane yeri, ki bunu Nuridin'e teslim etmiştir, bir de binanın yan taraftaki öteki binaya sırt vermiş yerinde bir lokantası vardı. Lokantayı da icara verip bir işleticiye devretmiş bulunuyordu; lokantacıdan yana bir şikâyeti yoktu.

Tarihi Hacı Piti Hanı'nın, yahut şimdiki adıyla Necip Bey Oteli'nin geçmişi zengindir, anlatmakla bitmez. Biga'nın tarihinde önemli bir yer işgal eder. Hacı Piti'nin bu anlatmakla bitmez hikâyeleri yerine onun bodrum katında yer alan büyük şaraphanesinden söz etmek gerekecektir. Necip Bey'in bin dokuz yüz otuz beş senesinde satın aldığı Hacı Piti'ye ait bu hanın altındaki mahzen ne Biga'nın ne de Çanakkale Vilayeti'nin görüp görebileceği, çuval dolusu para dökülse kolayca sahip olunamayacağı bir yerdir. İçinde üç koridorda sıralanmış kırk iki adet dev gibi tahta fıçıların içinde tonlarca şarap bekler. Necip Bey alafranga usulde degüstatördür, bu şarap tatma işini kimselere bırakmaz; bazen ölçüyü kaçırıp sarhoş dahi olur. Necip Bey fıçılarında bekleyen şaraplarını tarih sırasını takip ederek ve arada bir damağını şaklatarak tadışına göre piyasaya sunar. Şarapların orada olduğundan ise Biga'nın mütedeyyin kesimleri, hacı ve hocaları habersizdir yahut haberlidir de şimdilik sessiz kalıp bilmezden gelmektedir. Zira bilmezden gelmenin takiyye etmek biçimindeki kuralını gayet iyi uygulayıp bir öfke ve intikam perdesi arkasında durmayı iyi bilirler. Şaraphaneye bir tek Necip Bey ve kâtibi olan efendiyle, Mahmudiye'den geldiği günden sonra kendisine her yerin anahtarı teslim edilen Nuridin girip çıkabilir. Nuridin'de şaraphane anahtarı olduğunu duyan Kaymakam Sami Bey, bundan biraz kaygılanmamış değildir. Ancak Necip Bey'in arada bir Kaymakam'a şarap gönderdiği sıralarda ona söylediği gibi, "Eşek hoşaftan ne anlarsa, işte Nuridin evladım da şaraptan o

kadar anlar, siz dert etmeyin, ona anahtar verdi isem sadece oradan hatırlı müşteriye şarap kupası çeksin diyedir" demekle güvenini kazanmıştır.

Biga'nın bir eski zaman Hıristiyan katakompu gibi saklı, gözlerden uzak bir yerinde bulunan dev şarap hazinesi üzerinde yükselmiş Hacı Piti Hanı'nın girişindeki çay ocağı ve kahvehaneyi ise uzun uzun anlatmaya hiç gerek kalmayacaktır, eğer Nuridin'in bir vakitler Cahide, namıdiğer Cânan ile evli kaldığı İstanbul'un Tophane semtindeki Bahriyeli Kahvehanesi günleri hatırlanır ise...

Nuridin çay ocağında geçirdiği saatlerin dışında başka bir hayat yaşamadığından, sadece uyku ve öteki gereksinmeleri için Hacı Piti Hanı'na ihtiyaç duymaktaydı. Necip Bey, ona otelin belediyeden ruhsatsızca çıkılmış kaçak olan dördüncü katındaki otuz dokuzuncu, en son odayı vermişti. Nuridin orada yatıp kalkıyor, zaten serçe kuşu kadar yiyen yemekleri yandaki lokantadan gelip gidiyor, banyosu ve çamaşırı da Hacı Piti'de temizliği gelip giden Aygır Zeliha adlı Boşnak kadın tarafından karşılanıyordu. Aygır Zeliha'nın kulağını kâtibi aracılığıyla büktüren, söylemek istediğini söyleyeceği sırada yüz göz olmak istemeyen Necip Bey'den bu laf çıkmamış gibi kadına denilmişti ki "Ne de olsa genç adamdır Nuridin, hani arada bir canı çekerse, ses etme Zeliha'nım, sen bu işlerin dilinden anlarsın ya, bir defa olmakla bin defa yapılması arasında rakamca fark vardı, fark etmez yani, sen icabını hallet, Necip Bey gereken bahşişini veriverir."

Kelimesi kelimesine böyle söylenmediyse de herhalde buna yakın bir ima ve ihsasta bulunulmuştu. Aygır Zeliha ellisini geçmiş bir kadın olmakla beraber eli işte, gözü oynaşta denilen kadınların başında geliyordu ve biraz da kötü şöhrete sahipti. Ancak Aygır Zeliha'nın bahşiş sözünü duyduktan sonra Nuridin'in peşinde dolaşıp, arada bir orasına burasına el atması, hatta bazen adamcağızın en hassas yerlerini avuçlamasına karşılık berikinden tık gelmiyor, ses çıkmıyordu. Bunu, Aygır

Zeliha, "N'apsın zavallı, iktidarını kaybetmiş işte, zaten öyle olmasa gül gibi karıyı yem eder miydi İstanbul'un çapkınlarına" diye yorumladı. Durumdan üstü kapalı haberdar olan Necip Bey ise "Çerkesler böyledir, en yakında olan kadına dönüp bakmazlar, onları kardeş, abla, uzak akraba gözüyle bakıp öyle görürler, hay seni gidi budala Nuridin seni, ülen karı orada duruyor işte, iştahsız herif seni" diye bir iç konuşmasıyla olan biteni değerlendirdi. Ne ki Nuridin kendine eğlenecek başka şeyler bulmuştu; Aygır Zeliha sanki nesineydi... Nuridin'in son zamanlarda ortaya çıkmış yeni tutkusu sinemaydı; Holivud ve Yeşilçam filmleri geldi mi, keyfine diyecek yoktu... Nuridin'in biteviye hayatına bir zevk ve eğlence ilavesi sayılacak biçimde denilebilir ki sadece haftada bir ya da iki kere gidip seyrine daldığı kışın kapalısı, yazın ise açığı olan Marmara Sineması'nda gösterilen filmler belleğinde silinmeyecekti. Nuridin, Hacı Piti'ye geldikten sonra yavaş yavaş film tutkunu olup çıkmıştır. Marmara Sineması'na gelip gösterilmekte olan filmlerden izlemediği neredeyse kalmamış bulunan Nuridin, özellikle Amerikan Holivud filmlerinin birer hayranı kesilecekti. O filmlerin yakışıklı jönleri ne yapıyorsa o da bir bütün hafta dersini çalışmakta olan talebeler gibi aynılarını taklit ediyor, bir hafta kovboylukta karar kıldıysa, ertesi hafta bir dedektif oluveriyordu. Bir sonraki hafta savaş kahramanı bir Amerikan askeri olmuşsa, sonraki hafta aşkta karar kılıyor, âşık bir jönü yaşıyordu. Nuridin'in iki dünya bir araya gelse bulamayacağı bu rahatını fark eden Necip Bey sinema zamanı gelince ona ne karışıyor, ne görüşüyordu... Yazıhanesinden kalkıp da bir tek gün olsun, beş adım ötedeki tuğla duvarla ayrılmış çayevini, kahvehaneyi teftişe gittiği mi vardı, sanki...

"Evladım Nuridin, senden çay ve kahve, bir de içine Kızılay Maden Suyu katılmış ayran istemekliğim dışında işlerine karıştım mı, hesap mı sordum, ne kazandın ne yedin ne içtin diye soran mı var, yok! Bundan âlâ baba ocağı var mıdır, evladım Nuridin, yoktur! Sen hesabı kitabı kâtip efendiyle görüyor, ha-

sılatı ona bildiriyorsun. Bir gün olsun sana bugün ne kazandın diye sordum mu, sormadım. Rahmetli pederin olsa sorar mıydı, sorardı...

"Bu kadar serbesti içinde yaşarken sen nasıl olur da bu hataları, hata değil ya bunlar birer budalalıktır, böylesi ahmaklığı yapmaya devam edersin... Hangi birini anlatacağıma karar veremiyorum. Al birini vur ötekine... Mesela, iki yahut üç hafta evvel otelde kalan bir seyyar satıcı vardı, İstanbul'un Tahtakale işi tapon mallarını buralara, taşraya gelip ona buna kakalayan birisi... Adamla ne yaptın, hemen ahbap oldun! Adam kim, bilmiyoruz dahi... Gelgeç birisi, bugün var yarın yok, çaylak avına çıkmış bir üçkâğıtçı. Ben daha defterde onun adını görünce anlamıştım: Sadık İncetaş adında bir adam, geçmişi karanlık birisi... Sen niye aldandım bu herife, bak onu da bilirim, bilmez miyim!

"Adamın fötr şapkası, üzerinde tiril tiril kesilmiş kupon kumaştan takım ceket pantolonu, hafifçe gevşetilmiş kravatı, ceket üst cebinde kravatıyla bir örnek mendili, gıcır ayakkabıları seni mest etti, değil mi... Etti, etmez olur mu? Sen o zibidi Amerikan filmlerine gidip artizlere baktıkça böyle adamları hayal ediyorsun. Nereden biliyor Necip Baba deme, ben bilirim, çay ocağının arka duvarına astığın gazete kesiklerinden biliyorum. Ne o, Cary Grant, Humphrey Bogart, Rock Hudson, James Dean hepsi senin duvarındadır. Onlara özenir dursun... Ayranı yok içmeye, paytonla gider sıçmaya sana denir... Seni gidi dayak düşkünü seni..."

Nuridin susuyordu. Az evvel şarkıları türküler çalmaya başlamış olan karşıdaki plakçı da bir zamandır susmuştu, galiba plaksız kalmıştı. Plakçı susunca Kesenkes Sokağı da susar, sonra bir vesile çıkar, cümbüş yine başlardı. Nuridin, Necip Bey'in dediği kadar var, her hafta en az bir kere, hatta bazen iki yahut üç defa Marmara Sineması'na abone olmuşların başında gelmekteydi. Ama Nuridin'in tercihi Amerikan filmleriydi, son zamanlarda bunlara takılmıştı. Necip Bey bu ayrıntıyı, onu

azarlarken söylemeyi unutmuştu. Nuridin en çok Marlon'un *İhtiras Tramvayı* filmindeki hallerine muti idi, tutkundu, adeta aynısı olmak istiyordu. Onun gibi daracık gömlek giymek istiyor, onun gibi kadınları öpmek istiyordu.

"Sen o Sadık denilen sahtekârla ahbaplığı ilerlettin de ne oldu, ha!.. Ne oldu? Fötr şapkalı Sadık, otelden ayrılırken sana gider ayak kazık attı. Kendi kolunda bir saat vardı, onu gösterip, 'Bak hemşerim bu saat dünyanın dört bucağını gösterir, o kadar önemlidir ama yola devam etmek için onu satmaya mecburum, bunu alacak talihli ve şansı açık bir adam tanıyor musun Biga'da?' diye sordu. Sen de sazan balığı gibi atladın! 'Başkasına gitmeye gerek yok abicim, sen o saati bana ver' dedin. Dedin mi, demedin mi? Adam da nazlanarak, güya olmazlanıp kolundaki sahte saati çıkarttı, 'Al kardeşim, ananın ak sütü gibi helal olsun, sana yarasın, ben hayrını görmedim, demek ki kısmet bu kadarmış, ne yapalım!' dedi, saatine karşılık senden bir 30 papel aldı, bu da yetmiyor gibi, 'Fakat ben saatsiz vaktimi nasıl tayin ederim, Allah muhafaza etsin namaz vakitlerini dahi kaçırırım, yahu ucuza mucuza bir saat yok mu?' diye sordu, sen de akıllısın ya, hemen kendi kolundaki saati çıkardın ona verdin. Fötr şapkalı adam senin verdiğin o kıymetli saati biraz dudak bükerek koluna taktı. Konuş, o saati verdin mi, vermedin mi? Verdin! O saati sana kim hediye etti, ha, kim?! Necip Baba! Geçen sene sana bayram hediyesi diye Nacar markalı o saati vermiştim, saat su içinde elli papel ederdi. Otuz papel de nakden vermiştin dolandırıcıya... Oldu mu zararın seksen papel! Karşılığında aldığın ne, a benim avanak Çerkesim... Bir sahte saat, içine bazı dünya şehirlerinin resimleri konmuş... Paris, Londra, Roma falan... Saatin kurma kolunu çevirdikçe pır pır dönüyorlar, sen de dünyayı gösteren saat diye imrenip buna inanıyorsun... Neymiş, adam film artizi birine benziyormuş, güvenmemek elde değilmiş!"

Necip Bey'in azıcık asabı bozulmuştu; ama bu sefer gerçekten bozulmuştu... Durdu, bu kadar sinirlenmeye ne gerek vardı

sanki, derin derin soludu, ceket içi yeleğindeki cebi karıştırıp dil altı tansiyon ilacının orada olup olmadığını bir yokladı. Sonra lafa devam etti, artık lakırdısı hızını almıştı, Necip Bey oradan buradan bahsediyordu:

"Allahtan sende Biga'nın tapusu yok! Olsa yanmıştık! Vallahi billahi, İstanbul'un meşhur dolandırıcısı Sülün Osman buraya gelse, tapusuyla kasabayı ona satarsın, hem de üç kuruşa tamah edip. Kıçındaki donu kaptırmadığına şükür et... Donu kaptırmadın ama karıyı İstanbul'un çomar çapkınlarına teslim edip geldin. Sana o karı ne lazımdı, yani sonradan Cânan adını alan Cahide karısı... Ben daha o zamanlar karşı gelecektim de dinleyen kim! Kenarına bak bezini al, anasına bak kızını al diye boşuna dememişler... Kız anaya öyle ya da böyle ama illa ki bir gün çekecektir. O senin Cânan'ın var ya, canı çıksın, onun anası meşhur ebe Dürdane idi... Sen kaynana diye elini öptüğünde o duaya çöküp Cenabı Allah'tan af dilenmeye bakınıyordu. Dürdane, eskiden, doğurtmaya gittiği evlerde allem kallem edip hamile kadının kocasını ayartır, adamın keyfini ayaküstü sahanlıkta veya samanlıkta görür, üç beş kuruş da oradan kazanırdı. Ebe Dürdane dedin mi on dakika düşüneceksin. Öylesine fettan bir karıydı, göçtü gitti. Arkasından dedikodu yapıyor gibi olmayalım ama..."

Necip Bey'in dedikodularından birisi daha, işte, başlıyordu; artık onu kimse durduramazdı.

"Bu Ebe Dürdane var ya, senin eski kaynanan olacak karı, bir gün kasabadaki karnı burnuna dayanmış hatunlardan birisinin kocası çağırınca gece yarısı kalkıp gidiyor. Bakıyor ki kadının suyu gelmekte, bebeğin başı göründü görünecek... Hazırlıklarını yapıyor, kadının bebeğini hop diye çıkarıp kucağına veriyor. Yeni loğusa olmuş kadına bol şekerli bir çay da hazırlıyor, eline veriyor. Şimdi gidip bir temizleneyim, diye ayakyoluna geçiyor. O sırada kadının kocasına da kaş göz ediyor. Adam da ardından seyirtiyor, ayak yolunda adama yapışıyor Dürdane, ille de burada olacak diye, şimdi oldu oldu yoksa

kıyameti koparırım, herif bana tecavüz etti derim diye üstüne üstelik tehdit ediyor...

"A be kadın, bunu yapacaksan iki arada bir derede, hem de kutlu ve dahi mutlu bir doğum hadisesinden hemen sonra yapmanın acelesi, telaşesi niyedir, diye adam soruyor; soruyor da erkek değil mi işte, nefsi uyanmış bir yandan da Dürdane'nin üzerine çıkmış tepinip duruyor herifçioğlu. Dürdane ne dese beğenirsin, meğer o karılara doğum yaptırırken çok tahrik olurmuş, hemen gidip çiftleşmezse rahat edemezmiş. Maksat bu işi yapmak ise de sonradan dahi yapabileceği halde ossatte yapmasının zevki başka olurmuş. O gece bu hadiseye şahit olup iştirak etmiş bulunan bu adamdan dinlemiş idim.

"Her ne ise, bir kere oldu, olmasaydı iyiydi ya! Geçmişe mazi, yenmişe kuzu derler evladım Nuridin... Ben Cânan yahut annesi Dürdane'de değilim, benim derdim seni düşünmektendir. Otuz yaşına geldin geçtin, elin çaydanlık ve demlikten başka bir şey bilmiyor, bir baltaya sap olamadın. Köydeki evini de verdin yalaza, savurdun gittin. Elinden tutalım istiyoruz hep beraber, sen hâlâ uslanmıyor, gidip gidip çürük tahtaya basıyorsun. Fötr şapkalı adamdan yediğin kazık yetmedi, iki gün sonra otele gelmiş bir müşterinin sivri zekâsına kanıp büyük haltlar karıştırdın. Yaptıkların aslına bakarsan mahkemelik işlerdir, dua et ki Kaymakam Sami Bey seni kolladı yoksa şimdi devlet ve hükümet işlerine fesat karıştırmak ve sahtecilik suçundan içerideydin. Zaten eskiden kalma bir komünistlik lekesi de var adli sicilde, vallahi bu kez deste altına giderdin de ben bile seni kurtaramazdım. Senin ne işine bunlar oğlum! Kala kala hilebaz ve sahtekâr bir adamın uydurduğu safsatalara inanmak mı kaldı geriye?.. Haydi inandın diyelim, kalk gel bana sor! Yok sormazsın, sen akıllısın ya! Aferin sana, utanmıyorsun bir de boyundan posundan!"

Necip Bey karşısındakinin boyuna posuna baktı, acıdı ve boy pos noktasına lafı getirdiği için de üzüldü. Nuridin'in

sıska, çelimsiz, azıcık kambur duran kısa boyu hele bu azarları işittiğinden beri iyiden iyiye kısalmış, adamcağız cüce derekesine inmişti. Necip Bey biraz gönül alıp sonra meselenin anhasını minhasını anlamak üzere ona lafı verecekti: "Evladım, bak aslan gibi delikanlısın ama aklını başına devşir! Olacak iş miydi, adamın suyla çalışan motor yapacağız, burada fabrika arazisi arıyorum demesine hemen şapka çıkartmak. Anlat bakalım, bir de senden duyalım!"

Nuridin titrek ve çatlak sesiyle, arada bir borazan gibi öterek çatlayan sesler çıkartıp cümlelerini ağzında evire çevire, birer birer olan biteni aktardı. Yalnız ne var ki seslerden rahatsız olmak hastalığından muzdarip bulunan Necip Bey, o her seferinde a, i, ü gibi seslerde horozvari bir çığlık attığında yerinden zıplıyor, kulağını kapayacakmış gibi davranıyordu. Buna rağmen, Nuridin'e saygı gösterip sonuna kadar sabırla olan biteni ondan dinledi.

"Necip Babam, aslına bakarsanız neyi anlatayım, yaptım işte yine bir eşeklik!" diye yutkuna yutkuna sözüne başladı Nuridin, "Siz zaten duymuşsunuzdur her bir şeycikleri. Benim anlatacaklarımda eksiği bulunur, onların söylediklerinde fazlası vardır. Ama madem emrettiniz, ne haddime düşer reddetmek, hemen başından itibaren anlatırım yoksa çok haynape olur... –Hay senin şu haynapene, rezil Çerkes, diye içinden geçti Necip Bey'in, biraz tebessüm bile etti...–

"Malumuâliniz, bu son vukuatımın baş kahramanı otelimizin müşterilerinden idi. Kendisini ileri zekâsını çekemedikleri için üniversiteden kovulmuş bir profesör diye tanıttı bana... 'Üniversitedeki kürsümde kalmaya devam etseydim, şimdi çoktan ordinaryüs olmuştum, ordinaryüs demek ordulardaki bütün paşaların en değerlisi olup meydan muharabesi kazanmış mareşale eşit rütbededir, yani ben öyle biriyim!' dedi. Sonra makine profesörü olduğunu da öğrendim, ardından bana tek tek icatlarını, yeni yeni fikirlerini açıkladı. Neler yoktu, neler bunların arasında; gözlerim kamaştı vallahi... Mesela hiç

sönmeyen ve patlamayan, ayrıca ışık verirken bir yandan elektrik üreten ampul fikri vardı ki bu mesela çok ilgimi çekti. Nasıl çekmesin zira ampulü yakmak için düğmeyi çevirirız, çat diye patlar, at çöpe gitsin. Keseye zarardır bu! Üstelik profesörün fikrine göre sonsuz ömürlü olan ampul orada öyle boş boş yanmayacaktı. Bir yandan yaydığı ısıyı odanın münasip bir yerine konulacak ayna gibi bir şey emecekmiş ve oradan elektrik üretilecekmiş. Aklıma yatkın geldi... O elektriği de evin bir başka cihazında, mesela buzdolabını çalıştırmaya harcayacakmışız. Harika bir fikir... Zaten oldum olası hep büyük bir fikir adamı olayım istemiştim, işte karşımda öyle biri vardı. Dinelemeye devam ettim onu...

"Daha neler anlatmadı ki... Mesela çizimlerini bana çantasından çıkartıp gösterdiği bir hızlı yürüme makinesi vardı ki inanın siz duysanız, dayanamayıp kalkar adamı kucaklardınız, tebrik üzerine tebrik ederdiniz. Şimdi düşününüz, iki bacağımızın sağlı sollu iki yanına birer madeni çubuk yerleştiriliyor, bu çubukları karşılıklı tutan ara bağlantıları var, ayağımız onun içinde ve ayakkabımız da bununla irtibatlı bir halde... Çubuklar belimizde bir kemerle vücuda bağlanmıştır yoksa olmaz! Sonra bu çubukların üzerinde bazı dişliler, çarklar, yay ve sübaplar var... Orası biraz karışık ama bunu kullanan insan üçer beşer metre zıplayarak çekirge gibi oradan öbür tarafa gidiveriyor. Yaylar insanı, ayakla bir kez bastı mı ileri fırlatıyor, sonra öbür ayakla bir daha... Vallahi buradan vilayete kadar insanlar on dakikada seke seke gider bununla...

"İşte böyle şeyler gösterdi bana, iki gün boyunca... Ben hepsini takdir ve tebrikle karşıladım, adama çaylar kahveler taşıdım, bir iki de yandaki lokantadan yemek ısmarladım, galiba yemeklerin parasını kâtip abiye yazdırmış lokantacı oysa benim hesabıma da olurdu. Neyse... Bütün buluşlarını gösterdikten sonra, geriye bir tane daha ama çok önemli bir buluşu olduğunu söyleyip, aslında o buluşu için imalat yapacak bir fabrika kurmak peşinde dolaştığını, bütün resmi başvuru dos-

yalarının hazırlanıp hükümete teslim edilecek vaziyette görüldüğünü anlattı. Biga'da arazi uygun, deniz ulaşımı yakın, karayoluyla vilayetlere ulaşmak hiç mesele değil, üstelik Biga halkı açıkgöz, çalışkan ve işini bilir insanlardır, diye burayı tercih ettiğini açıkladı. Ben o bunları anlatırken hâlâ açıklamamış ve çizimlerini bana göstermemiş olduğu icadını merak ediyordum, bir anlatsa ihya olacak, mest kalacaktım. Sonunda ağır ağır açıkladı, 'Bak kimselere bunu göstermem zira henüz hükümetimizden tescil almak aşamasındadır, evraklar bak burada, müracaat ettim, bekliyorum. Sana güvendiğim için bu icadımı şimdi söyleyeceğim, aman kimseye sır verme!' dedi, o bilmiyor ki ser veririm de ben sır vermem...

"Eğer Biga Kaymakamlığı emrindeki özel idare parasından bir miktar kendisine tahsisat yapılırsa proje araştırmalarına burada kalmaya devam ederek hemen başlayacağını belirtti, 'Ama, kaymakamlığın özel imzası ve mührü gereken izin belgesini oradan alamazsam, o vakit ben de başka bir kasabaya gideceğim, orada talihimi deniyeceğim' diye durumun ne kadar kritik aşamada olduğunu da söyledi. Ben sabırsızlandıkça o uzatıyordu sanki... Sonunda icadını açıkladı ki az daha dilimi, küçük dilimle beraber yutuyor idim. Bu, suyla çalışan bir araba motoruydu!"

Necip Bey, sıkıntıdan patlamak üzere kalmıştı. "Evladım, benim akılsız oğlum, bu suyla işleyen motor hikâyeleri Amerikan Ford firması araba üretmeye başladığından beri bir sürü cin fikirli adam tarafından öne atılmış, ileri sürülmüş eski ve çiğnenmiş sakız gibi bir masaldır. Hemen her memlekette şeytanca zekâsı olan insanlar bunları yeni bir şey gibi düşünür, sonra icadın hem yapılamaz olması hem de bu yüzden yüz bulmaması sonucunda kabahati otomobil sanayicilerine yahut Masonlar gibi gizli adamlara veya hükümete yükler, 'Biz suyla işleyecek bedavadan gidecek otomobil yapacağız ama gelin görün ki müsaade alamıyoruz' diye sonra yaygara koparırlar. Bu birinci kısma giren suyla araba işleticileridir ve iyiniyetlidirler, yapılacak şeye

inanıp iman etmişlerdir. Arada bu işin sahtekârları da çıkar... Onlarsa sen gibi avanakları avlayıp kaz misali canlı canlı yolar. Şimdi, böyle birisiyle karşı karşıya olduğunu demek anlamadın?"

"Anlamadım vallahi, Necip Baba..." diye sayıklar gibi zorlukla karşılık verdi Nuridin ama sonra sesini tekrar toparlayıp devam etti. "Anlamadım ve inanıp onun bana verdiği evrakı ertesi gün kaymakamlığa elden götürdüm. Kaymakam Sami Bey yoktu, olsaydı, çayıma kahveme hürmeten kapıdaki yazı işleri memurunun ses çıkartmayacağını ve beni makama alacağını adım gibi biliyordum. Keşke o alsaydı da elimdeki evrakın sahte olduğunu ve bu işin yalan dolandan düzmece olduğunu söyleyip yıkıl karşımdan deseydi, hem de polise jandarmaya haber vereydi... Ama yoktu... Nitekim yazı işleri memuru beni içeri almadı ama ben ona olan biteni anlatınca, o da suyla işleyen araba projesine canıgönülden inanıp, memlekete ve hassaten Biga'ya bir hizmette bulunmak hevesiyle 'Sen o izin belgesini ve dilekçeyi bana bırak, az sonra Sami Bey gelir, ben ondan imzayı alır, mührü de basar sana veririm, sen de götür şu Ordinaryüs Profesör'e veriver, bu iş bir olsun, hepimizin çoluğu çocuğu fabrikada iş güç sahibi olur, sevaptır, Biga'da kahvehaneler işsiz gençlerle dolu...' dedi. Koskaca Kaymakam'ın yazı işleri müdürü böyle derse, demek ki ben aldanmıyordum, aksine doğru bir şey yapmıştım; işte böyle düşündüm."

Necip Bey, yalvaran bir sesle, "Lahavle vela kuvvete, Allahım sen bana sabır ver!" diye mırıldandı, "Al ötekini vur berikine, tencere yuvarlanmış kapağını bulmuş, senin yaptığın budalalığa o mıy mıy yazı işleri müdürü de ayak uydurmuş. Sonunda adamın başını yedin. Sami Bey yine insaflı çıktı! Ele güne rezil etmeden durumu ört bas etti de adamı kovmadı memuriyetten, sadece makam indirimi yapıp herifi arşive memur gönderdi. Yaptığınız devleti soymaktır be evladım, sen Kaymakam'ın imzasını çaktırmadan kaşla göz arasında alıver, sonra mührü de bastırıver, ardından götür dolandırıcıya teslim et... Lahavle

vela kuvvete, illa billah il aliy ül azim! Allahım sen hiçbir kulunu doğru yoldan sapmasına izin verme, yarabbim..."

"Doğru diyorsunuz Necip Baba ama oldu bir kere... Yazı işleri müdürü benden aldığı dilekçe ve izin belgesini bir iki saat sonra hazır olur diye beni gönderdi, iki saat sonra gidip imzalanmış evrakı aldım..."

"Götürdün sahtekâra elinle teslim ettin. Bin Türk Lirası hayırlı iş yapmak isteyenlere destek olmak üzere dolaysız devlet yardımı diye devletin hazinesinden parayı aktardın."

"Yok para aktarmadım, Necip Baba... O izin belgesiyle, Ziraat Bankası'na gidilecek, oradan para çekilecekti..."

"Adama zahmet çıkardın desene... Sen gidip çekseydin ya parayı, banka kuyruğunda bir de adamı ayakta beklettin. Vah vah hem yazık hem de haynape olmuş!"

"Bakın bunu önce düşünmedim değil ama zaten bana vermezlerdi ki parayı. Zira profesörün vekaleti gerekirdi. Banka memuru benden noter vekaleti isterdi, o zaman iki iş; bir de Noter'e gitmek gerekecekti..."

"Aferin evladım, bak bunu iyi akıl etmişsin...

"İyiniyetle bir şey yapayım istedim, Necip Baba ama sonu yine kötü oldu!"

"Kaymakam Sami Bey'in her gün ayaklarına kapansan yeridir Nuridin! Yoksa, sahtecilikten seni kimse kurtaramazdı, cezası da ağırdır... Kaymakam Bey kendi uhdesinde olan bu ödemeye dair hesabı bakalım devlet babaya ve müfettişlere nasıl verecek, artık bundan sonrası onun bileceği bir şeydir. Ama herhalde bir mazeret beyan edecektir. Fakat öyle ya da böyle sizleri kurtardı bu aptalca şeyden... Büyük verilmiş sadakan varmış, bir daha asla yapmayacağına bir inansam ben de adak adayacağım senin için ama..."

"Eline ayağına kapanayım Necip Baba... Yeter ki sen küsme bana, darılma! Yoksa ne ceza ne de başka bir şey beni korkutur. Ben senin üzülmeni ister miyim hiç, senden başka kimim kaldı bu dünyada be baba... Bana darılmana hiç dayanamam...

Böyle deyince Necip Bey'in yelkenleri suya indi, şekerini çekmiş hurmacık tatlısı gibi yumuşadı, "Köftehor öp o zaman şimdi elimi, bir de Sami Bey'e en kısa zamanda git, af dile! Ayrıca bizim kâtipten al şu parayı da kimseye göstermeden teslim et eline... Bu devlete karşı işlenmiş kusurun yarısını Necip Baba iade ediyor, hükümete geri veriyor, de... E mi!" diye karşılık verdi. Nuridin susuyordu, galiba başı öne eğik olduğundan görülmemekle beraber sızım sızım ağlıyordu, yanakları ıpıslaktı. Necip Bey devam etti lafına...

"Adamın adını bile hatırlamıyor olmalısın, şu senin su motorcusu ordinaryüs profesörün adı neydi bakalım? Otel defterinde başka ad yazıyor, sahte hüviyet göstermiş anlaşılan... diye ayrıca sorduğu vakit Nuridin, "Bana adının Münir Saffet olduğunu bir ara söylemişti fakat şimdi siz böyle söyleyince hatırlar gibi oldum ki benim imzalattığım bin liralık evraktaki adı bir başkaydı ama ne idi çıkaramıyorum..."

Necip Bey, Münir Saffet adını duyunca hafif bir ürperme geçirmiş gibi titreyerek, "Evladım büyük bir bela atlattık! Verilmiş sadakamız varmış!" dedi. "Ben bu Münir Saffet'i gayet iyi bilirim, demek yıllar sonra yine buraya geldi. 1942'de bir kez daha gelip ortalığı soyup soğana çevirmiş idi. Lakin uzun hikâyedir bu... Haydi sen bana bir çay getiriver, gel de anlatayım, bu Münir Saffet'i sana..." diye oflaya puflaya konuştu. Nuridin oradan uzaklaşırken, Necip Bey belleğinden Münir Saffet'in bir vakitler, yine Biga'ya gelip eski dostlarından Çerkes Âdil Bey'i* nasıl dolandırdığına dair hikâyeyi bulup çıkartmaya koyulmuştu. Nuridin az sonra geri gelecekti: Kaynar suda yıkanmış, üzerinde dumanı tüten tertemiz peşkirin bulunduğu tepside göz göz köpüklü bir kahveyi, gıcır gıcır parlayan bir bardak içinde ve buğusu tek tek tanecikler halinde görülen suyu, ayrıca üç parça kavrulmuş latilokumunu getirdi. Necip Bey, kahve içmeden evvel suyla ağzını çalkalar, ağız tadını kahveye hazırlar, dudaklarını sıcak elbeziyle sildikten sonra

* *Çerkes Âdil Paşa'nın Tahsildarlık Günleri* adlı romanda aktarılan bir eski hatıradır.

kahvesini höpürdetirdi. Necip Bey, önüne gelen kahve tepsisinin keyfine dalınca, üzerine bir tembellik, tembellikten öte bir yorgunluk geldi, Münir Saffet hikâyesini tekrara üşendi; hatta biraz unuttu bile...

Bazı insanlar, kurulduğundan beri zaman yoksunu olan bu dünyada hayata uyumak için gelmiştir.

Sanırsınız ki onlar, bir acı cıyaklamayla doğup da rezil bir dünyaya geldiklerine bin pişmandırlar, o yüzden yatarak zamanı çabuk tarafından tüketmek, hayatın sonuna bir an evvel varmak isterler. Zaten uyku, geçici intihar sayılır. Göz çapağını silmeye üşenen bu insanlar yataktan kalktıklarında, "Yine zalim ve her şeyin aynısının tekrarı yapılacak bir gün başlıyor, ah akşam olsa da yine yatsak!" demekle uykuya olan hasretlerini açıkça ortaya koyar. Uyku severlerin gözü hep yatakta olur. Bıraksanız, dokunmasanız günün yarısını pufuduk yatağında geçirecek olan bu insanlar, sabahları uyanmayı bir hayat işkencesi gibi görür.

Onlara bakılırsa sabahleyin hayatın telaşesi kendileri içinde olmaksızın yaşanıp bitmeli, her şey yerli yerine oturduktan sonra acul kalmadan yavaş yavaş yataktan çıkılmalı, ağır aksak yaşanmalıdır. Onlar yataklarında mışıl mışıl uyurken sütçü süt güğümlerini kapılarda kaplara boşaltıp mandırasına dönmeli, sabah simitçisi tablasındakileri satıp gevrek ve çıtır simitlerden dökülmüş susamları arada bir ağzına atıp geveleye geveleye fırının yolunu hesap görmeye gitmek üzere tutmalı, belediye arazösü kasaba sokaklarını ıslatıp yıkamalı, çöpçüler çöpleri toplamış, gazete dağıtıcıları yalan yanlış ne yazıldıysa bunlardan ibaret olan havadisleri abonelere yetiştirmiş, bu arada alınan alınmış satılan satılmış, taşınacaklar taşınıp her şey yerli yerine yerleşmiş olmalıdır. Tamamen böyle olmalıdır ki yatak düşkünleri kalktıklarında onlara bakiye kalan bir telaşe ortalıkta görülmesin! Yatak ve yastık, çarşaf ve yorganından zor ayrılan bu insanlar, aslına bakarsanız, o kadar çoktur ki kendilerini

saklamak, gizlemek istediklerinden türlü gerekçelerle bu durumlarına kılıf arayacaklardır: Kimisi gece geç yatıldığından böyle olduğunu, bazısı bir sağlık gerekçesini, kimisi ansızın bastıran yağmurla evin bodrumunu su bastığı için sabaha kadar pompacılık yaptığını, yeni bebe sahibi olanlar ise sabaha kadar pış pış yapıp beşik salladığını, bir başkası ise gece boyu bekçi baba düdüklerinden gözüne uyku girmediğini söyler. Bu bildik mazeretlere güvenmeyenler, o güne kadar icat edilmemiş yepyeni başka başka nedenleri dahi ileri sürer; ama gelgelelim kimsenin buna gerekçe olarak, hayatın telaşesinden kaçıldığını kabullenip söylediği görülmemiştir. Zira fazla uyumak toplumsal bir emek hırsızlığı sayıldığından, insanlar arasında kabahat değil, adeta suç sınıfında gösterilir. Kabahat samur kürk olmuş, kimse üzerine almamış misali denilen, işte budur... Uyku sever olmakla işgücü sunumundan uzak kalmak aynı anlama geldiği için, kantarın topunu kaçırmış bir uykuya dalıp bu uzun ağdalı uykuyu çekenin bir tür toplumsal ayıp işlediği kabul edilir. Bu kabul ediş toplumsal hafızada yer aldığı gibi tek tek bireylerin de zihin altında yattığından, uyumak hevesinde olanlar hep saklanır, gizlenir; aman Allahım, bilseniz, bu ne eziyettir!

Kapı çalar, uykucu zar zor kalkacaktır, geceliğini veya pijamasını çekiştirip sallapati üstüne bir sabahlık geçirip kapıyı açar, bir arkadaşıdır; saat öğleden sonra iki olmuştur... "Oooo, beyim, bu ne uyku yahu!" diye sorulsun yahut bu ima edilsin, uykucunun yalanı hazırdır, "Yemekten sonra biraz içim geçmiş, azıcık gözümü kapatayım dedim, meğer saat 2 olmuş ha!"

Gerçi, saklanamayıp yakalanan ve böylece tarih sayfasına geçen kimi ünlüler de yok değildir. Amerikan'ın otuzuncu başkanı Calvin'in günde 13 saatten az uyumadığı, sonra kalkıp bir iki saat bir şeyler yaptıktan sonra tekrar bir öğleden sonra uykusu çekip aşağı yukarı 3-4 saat daha uyuduğu söylenir. Anlaşılan o ki Amerikan eski başkanlarından Calvin'in hayatın telaşesinden epeyi ürkmüş bir hali vardır, o uykuday-

ken her şeyin yerli yerine konmasını memurlarından istemektedir.

İşte, bu kadar uzun tasvirden amacımız bu durumda olan bir Bigalıyı tanıtmaktır. Uyku bahsinde geçenlere benzer biçimde Bigalı tüccardan ve büyük çiftçi Muhittin Bey'in uyku severliği dillere destandı. Muhittin Bey, bu kocaman zannedilen ama aslında küçücük yerkürede gezip tozmadığı için başka bir yer tanımadığından kendine şahsi dünyası seçtiği Biga kasabasında, her karışık buruşuk işin anhasına minhası yuvarlanıp tencere kapağını buluyor gibi oturmasını bekler, sonra ayaklanırdı. Gerçi ayaklandıktan sonra dahi aklı fikri uykuda kalır, bir fırsatını bulur bulmaz, mesela yazıhanesine gelen giden olmadı mı, bir iki dakikacık olsun ayaküstü kestiriverirdi. Bu yönde bir bedensel beceri kazandığını söylemek yanlış olmaz.

Sabahtan onu sokakta gören olduysa bu ya tesadüfi idi yahut bir talih işiydi. Onun öğleden önce kasaba merkezindeki yazıhanesine gittiği görülmemiş şeydi. Orayı çekip çeviren kâtip Mustafa, Muhittin Bey'in kendini ele verdiği bu aczinin farkına çok evvelden varmış, böylelikle acar marifetini sergileyip velinimetini bu yönde avcu içine alıvermişti. Açıkçası Muhittin Bey üzerinde gölge bir kral gibi hüküm sürmekteydi. Muhittin Bey'in sabahları ortaya çıkmamasından duyduğu sosyal ezikliğin pekâlâ farkında bulunan cin gibi kâtip Mustafa, öğleden sonra gelip de yazıhanesindeki üstü sekiz milimlik kalın camlı, bu cam ile ahşabı arasına sıkıştırılmış elliye yakın kartvizitin görüldüğü masasına oturduğu zaman azıcık kinayeli, küçümser, hatta bazı bazı sarakaya alır biçimde ona sabahtan beri olan bitenin havadisini verirdi. Patronun uykuculuğuyla dalga geçip işte böyle böyle konuşurdu ki demek istediği aslında, "Siz uyurken biz burada ne işler bitirdik, öyle sırtüstü uyumakla ticaret oluyor sanıyorsanız yanılıyorsunuz beyim, tarla tapanı da buradan biz idare ettik, size kalsa yanmıştık, biz olmasak var ya!" idi ve kendi önemini göze sokmaya çalışıyordu. Muhittin Bey bunları an-

lamaz mı, anlıyordu elbette ama uykusu tatlı olduğundan, uyku denilen o derin uçuruma yuvarlanmanın tadını bir kere aldığından, uykusuna ve rüyalarına hiç kıyamıyor, dünya yıkılsa bu ikisinden vazgeçemeyeceğinden laf sokuşturmalara katlanıyordu. Yoksa kâtibin ipini çekmesi bir saniyelik işiydi... Demek ki uykuyu sevmenin de böyle bedelleri vardı.

Muhittin Bey iri yarı olmasına karşın kırkından sonra aniden çökenlerin sıfırı tüketmesine benzer bir haldeydi. Onu gören, o bakım ve şatafata rağmen, bu adam yarın sabaha çıkmaz diyebilirdi; gerçi ciddi bir sağlık sorunu yoktu, lakin hep ölmeye, yatmaya, ortalıktan yok olmaya yüz vermişti. Hep yorgun dururdu, hep bir yeri ağrıyor olur, yüzündeyse devamlı, "Bırakın yakamı da biraz dinleneyim, hatta azıcık uyuyayım!" diye tercüme edilebilecek bir ifade gezinirdi. Onda mazi aranmaz, hal sorulmaz ve istikbal onunla konuşulmazdı. Sorulara kısa cevaplar verir, fazla soru sorulmasın diye hiçbir yerde görünmezdi. Bu adam gülmez mi, iki üç arkadaşıyla buluşup tavla partisi dahi olsun yapmaz mı, bir davete gitmez mi; ya ne yapardı! Eskiden arada bir nasılsa becerdiği çapkınlık ve işret âlemlerini de şimdi hepten boşladığı için artık başka şeylere kulak vermişti. Varsa yoksa tansiyonunu ölçen Bigalı sağlık memuru Bahattin ile baş başa fısır fısır sohbetleri, varsa yoksa şekerini kan tahlilinden anlayan doktoru Sâlis Bey'in nasihatleri, varsa yoksa ona halk tababeti diye kesekâğıtlarına doldurulmuş şifa getiren kasabanın aktarı Remzi Efendi, bu yüzden gözdeleri arasındaydı. Hele Remzi'nin getirdiklerini kaşık kaşık denemektedir. Az bundan biraz ondan diye koca aktarın dükkânına giren ne varsa midesinde deniyordu... Remzi dükkânından taşıdıklarına tavsiyeler de eklemeden duramıyordu: El değirmeninde çekilmiş keten tohumu –yaşlanmaya bire bir idi–, kırmızı üzüm çekirdeği –Allah muhafaza etsin, kötü tümörlere karşıydı–, ısırgan otu –erkeklerin baş belası prostat büyümesini durdururdu ki aynı zamanda yengeme de yarar, anlarsın ya abi, aganiki maganiki vaziyeti!–, bir tutam şeytan

otu –cildi güzelleştirir, parlaklık verir deriye abi–, Valeryan diye adlandırılan kediotu, ille de kediotu Muhittin abi, ondan da yüz gram yaptım, azıcık pahalı ama sana lazım, niye mi diyorsun zira uyku derdine bire birdir, adamı bebek gibi uyutur, zamanında uyutur erkenden de kaldırır be abi!, bir de ezilmiş, un ufak olmuş çörek otu –Hazreti Peygamber efendimiz çörek otu bin derde devadır, yiyiniz buyurmuştu, be abi...–

Sadece bunlarla kalsa iyiydi, aktar ve baharatçı Remzi nereden ne bulursa, ilk kez denemek üzere Muhittin Bey'e getirir, onları müşterisi üzerinde dener, sonuç iyi çıkarsa hep beraber sevinirler, yok eğer memnun kalmamışsa bu kez onun yerine başkasını koymak üzere Remzi araştırmaya, yeni bir şeyler bulmaya koştururdu. Denilebilir ki Remzi, Muhittin Bey'in bir bakıma özel eczacısı, gizli büyücüsü, baklacı Çingene kadınları gibi falcısı, belki de sihirci başıydı. Aktar Remzi, Muhittin Bey'in bütün kirli çıkılarını biliyordu, sırdaşı sayılırdı bu bakımdan... Eskiden, zaten eczacı yahut aktar demek bir parça sırdaş adam demekti... Eczacılara aile hayatına dair her türden gizli saklı bilgi verilir, onlardan şifa edinmek uğruna yapılan bu tevazu karşılığında derde deva aranırdı. Muhittin Bey'in eczacı diye kendine sırdaş aldığı Remzi, işte bu türden biriydi.

Muhittin Bey'in böylesi kendine düşkün dünyasında ailesine zaman ayırdığı da görülmüş, işitilmiş şey değildir. Karısı, eski bir İstanbul ailesinden çıkıp buraya gelin geldikten sonra, bu uykucu ve mız mız adama daha fazla dayanamayacağını söylemiş ancak Râfik ve Aişa adlı iki çocukları olduğundan ayrılmak lafını ağzına almaksızın, sadece İstanbul'a geri döneceğini, orada yaşaması için gereken tedbirleri almasını Muhittin Bey'e tembih etmişti. Tembihini bir kere etmişti ya, bu yeterliydi. Tembih denilen şey tekrarlamak için yapılmazdı, o yüzden Muhittin'in karısı lafının tekrarına ve bu kararının onaylanmasına gerek duyacak da değildi. Bir iki saat içinde valizlerini topladı, Bigalı meşhur şoför Yamuk Fahrettin'e haber salıp emrine taksi çağırdı. Taksiyle yola koyulacak ve ya-

nında çocukları olmak üzere seyahat edip Bandırma'dan İstanbul'a kalkacak vapura yetişecekti. Fahrettin ne kadar iyi direksiyon sallarsa sallasın, yol hali bu, ne olacağını kimse önceden kestiremez. Gönen yolunda bir sise yakalandılar ki körebe oynayan sokak çocukları gibi ortalıkta kalakaldılar. Sisi atlatıp yola devamdan sonra Bandırma iskelesine vardıklarında, vapurun dumanı uzaktan dahi olsun görülmüyordu. Muhittin Bey'in emrivakisi bol olan karısı, "Tamam Fahrettin, dert etme, parasıyla değil mi canım!" dedi, "Çek oğlum Bursa üzerinden Yalıovası'na, oradan da arabalı vapura bindik mi ver elini Kartal, ardından İstanbul... Sana bu yollar çıtır gelir be Fahrettin!" dedi.

Fahrettin yanında iki çocuğu olsa da kadının kur yapmasından hoşlandı, üstelik Muhittin Bey'in hanımı üç dese Fahrettin onu Biga'ya dönünce beş diyecek, belki taksi ücretini on liraya, hatta on beşe bağlayacaktı. İstanbul'da Boğazı geçip Florya'daki Muhittin Bey'in karısının ailesine ait, ne zamandır kapısı kapalı köşke vardıklarında, Fahrettin çok yorgun olduğundan iki gece de orada misafir kalacak, yediği önünde yemediği arkasında denilecek tarzda ağırlanacaktı. Fahrettin bu taksi macerasından ve Florya'da geçirdiği misafirlikten her anlamda büyük keyif ve mutluluk duyup Biga'ya yüzü gülerek döndü. Ne var ki ağzı sıkı bir delikanlı şoförü, bu uzun taksi yolculuğuna dair ve köşkte geçen güzel zamanlarına ait ağzından tek kelime çıkmadı.

Daha sonraki zamanlarda da Muhittin Bey'in hanımından, Biga'da dedikodu yapmaya yetecek kadar olsun işe yarar haber hiç gelmedi. Kadının orada ne yaptığı, neler karıştırıp hangi çorbaya kaşık salladığı ise bir gizem olarak geride kaldı. Çocuklar ise kâh orada kâh burada yaşıyorlar; okul zamanı İstanbul'da zaman geçirmişlerse, yaz geldi mi babalarının Biga'nın sahil kesimi olan Karabiga'daki çiftliklerinin deniz sayfiyesine geliyorlar, arada bir kasabaya uğrayıp canları çabucak burada sıkıldığı için kurdeşen dökerek geri gidiyorlardı.

Muhittin Bey, işlerinin başından ayrılmak bir yana, Biga'nın kâşane gibi dillere destan bir köşkünde yalnız başına yaşıyordu. Elbette böyle bir adamın ve içinde yaşadığı bu cinsten bir köşkün bakıcıları, bahçevan ve temizlikçileri olur, hatta bu türden bir evin kâhya gibi her şeyinden sorumlu insanların bulunması da kaçınılmazdır. Muhittin Bey de birçok temizlikçi, bakıcı, bahçe ve onarım işlerine gidip gelenlerin yanı sıra, hep elinin altında bir kâhya kadın bulundurmaktaydı. Bu kadıncağızın artık takatı bittiğinden olsa gerek yaşı daha kırkını devirmediği halde birdenbire erken bir emeklilik rica etmiş, onun yerine yetiştirilecek kadın bulmak üzere araya taraya köylerin birinden yeni bir bakıcı hanım köşke alınmıştı.

Yeni gelen bakıcı hanımdan evvel, kırk yaşına gelmeden işi bırakan eski kâhyanın Muhittin Bey üzerinde çok hakkı vardı, çok emeği geçmişti. Muhittin Bey ailesinde yaşayıp Bigaca meşhur olan bu hanıma Fatoş deniyordu. Asıl adı, bu kısaltmayı bilen herkes tarafından anlaşılacağı gibi Fatma olan bu kızcağız daha yetim çağındayken, demek ki bu tarihten yirmi beş yıl kadar önce Muhittin Bey ailesine karışmıştı. Fatoş kısa sürede evin ve ailenin her şeyi olacaktı, bir anda kendisini adı konmamış bir hanımağalık içinde bulan bu yarı saf ama bir o kadar kurnaz kızın hikâyesi Biga'da olur olmaz insanların ağzında, dilden dile dolaşırdı. Fatoş, evin asıl hanımı İstanbul'un Florya semtinde yerleştikten sonra, yılda bir ya da iki kez Biga'ya usulen ve eşe dosta ayıp olmasın diye geldikçe, nazlana nazlana evin hanımlığını tekrar ona devrediyor ama güya bu devredişinde bile alttan alta denetlemeyi elinden geldiğince bırakmıyordu. Muhittin Bey'in İstanbullu hanımının bu çok umrundaydı sanki... Yeter ki Biga'daki ev ve aile düzeni sürsün, ona iş çıkmasın, başına Biga'ya ait hiçbir şey kakınç olmasın, uykucu Muhittin Bey'in ihtiyaçları giderilsin de gerisi hiç mühim değildi... Bu ihtiyaçlar içinde akla gelebilecek her türden hizmet zamanla sıraya girdi, Fatoş'un bunları yerine getireceğine hükmedildi. İstanbul'da bulunan Muhittin Bey'in

hanımı bunlara aldırış dahi etmedi, zaten Muhittin'in kıskanacak bir şeyi de yoktu. Şişko tarifesinden yusyuvarlak bir adamdı ve yatağa girildiğinde karısını öperken bile uykuya dalma hazırlığındaydı. İstanbul'un İstanbul olduğu zamanların Floryası'ndaki deniz âlemlerinde yetişmiş bu kadın bilmez mi kocasının nerede nesi var, ne kadar var, ne kadarı işe yarar ve ne kadarı fuzulidir diye...

O sıralarda, demek ki bu tarihlerden on ya da on beş yıl kadar evvel Biga'da bir söylenti aldı, yürüdü: Güya Muhittin Bey, Pomak köyü Çeşmealtı'ndan evlatlık diye aldığı Fatoş ile aşk hayatı dahi yaşamaktaydı. Birçokları buna inanıp vah vah çektiyse de öteki tarafta kalan birçokları ise bunun olanaksızlığından söz etti zira karşı çıkışa kanıt olarak söyledikleri yabana atılır değildi. Onlar, Muhittin Bey'in uyumaktan sevişmeye zaman ayıramayacağını söylüyordu. Söylenti yayanlara bakılırsa, abartının sonu yok ya, Fatoş evde nikâhlı karı namına kimse olmadığından gece olunca beyinin koynuna girmekte, sabaha kadar karı koca gibi yatmaktaydı. Bu dedikodu ve şayia açığa çıkınca, birçok Biga zengini Muhittin Bey'le selamı sabahı kesmek istedi. Ne var ki bu o kadar kolay olamazdı. Zira Muhittin Bey'in işleriyle kasabada ve civarda öyle ya da böyle ilgisi olmayan, ilişiği bulunmayan insan mı vardı? Alın, mesela benzinlikleri olan Hasan Çavuş'u, onun Muhittin Bey'le küsmesi mümkün müydü sanki, değildi. Hasan Çavuş, Muhittin'in bütün traktörleri, kamyonları, vızır vızır çalışan amele minübüslerine akaryakıt satmaktayken, koskaca Muhittin şuncacık bir Fatoş'u kucağına alıyormuş, varsın alsın, helal olsun, yarasın afiyet olsun dahi denilebilirdi... Diyelim ki Hasan Çavuş ifrada kaçan bir misal olmuştur, ya Necip Bey'e ne denir? Onun Muhittin'den varlıkça epeyi geri kaldığı bilinse dahi kasabadaki iktidarı ondan fazladır ve bu anlamda eyvallahı da olmasa gerekir. Ama böyle düşünmek saflık işaretidir zira Necip Bey'in oteline, Hacı Piti Hanı'na yılın en kesat zamanlarında müşteri yazdıran Muhittin Bey değil midir, odur elbette... Muhittin

Bey'den eski zamanlarda zirai mahsül denilen ancak son zamanlarda tarımsal ürün diye adlandırılan malları almaya gelmiş şehirli komisyoncu ve tüccarların Biga'da yatma kalkma masrafı ondan çıktığı sürece Necip Bey'in dedikodu severliği bir yana dursun, kâr ve ticaret bir yana... Necip Bey dere geçerken at değiştirmeyecek, laf söz ettirmeyecektir. Bütün bunlara rağmen unutulmaması gerekir ki dedikodu denilen şey gelgeçtir. Bu gerçeği bilenler haklı çıkacak ve bu nedenle söylentilerin ardına sonradan düşülmeyecektir.

Zira Fatoş tam da o sıralarda, yani laf sokmaların ve çekiştirmelerin ardı arkası kesilmeye yüz tuttuğu bir zamanda gözünü sokağa dikip mahallenin genç delikanlılarıyla düşüp kalkmaya başlayacaktır. Muhittin Bey'in bu gelişmeler üzerine soluk aldığı doğrudur. Eski İstanbul'un fesi ensesine devrilmiş, ceketi omuzda, ökçesi dağılmış ayakkabılarının arkasına basan tulumbacıları misali ne kadar Bigalı genç varsa, Fatoş Fatoş diye inleyerek bir müddet köşkün civarında mart kedileri gibi dolaşıp atılmadık nara bırakmadan geçmedi. Bu kopuklar arada bir, birbirleriyle kanlı bıçaklı kalarak ortalığı velveleye verdi ve zamanla herkes ihtiyarlayıp sakinleşince, bu günlerin de sonuna gelindi. Zaten kasabanın it kopuğu Fatoş'la düşüp kalkarken eski şayiaların da hükmü kalmamıştı. O saatten sonra bir daha Muhittin Bey ve Fatoş lafı hiç edilmedi... O şenlikli zamanlar gelip geçtikten sonra, Fatoş da durulacak, yavaş yavaş cinselliğini bir yana bırakıp bunun yerine gösterişe önem veren bir hanım kadın olacaktı. Fakat ne yapsa elinde değildi, cakalı hallerini hiç bırakmadı. Bu kadın külhanbeyi tavırlarına bir örtü çekecek biçimde kendisini arada bir kapatıyor, etraftaki mevlütlere, loğusa dualarına, kırk hatimlerine, Kuran indirme şerefine yapılmış ev cemiyetlerine ve kadınların son zamanlarda artış gösteren dini toplantılarına katılıyordu. Bir keresinde Biga'ya gelen İstanbullu meşhur dindar Şûle Hanım'ın toplantısına dahi katılıp zikir etmişti. Hu, hu, hu çekip başını sağa sola biteviye ve tempoyla salladıkça babaları tutmuş zencilerin kafa çalkala-

masından aldıkları hazzın benzerini tadınca bu işe merak saldı. Hatta namaza niyaza başladı... Bir seferinde ise Muhittin Bey, Fatoş hacı kafilesine girsin, hacı hanım olsun diye Arabistan'a, Mekkeyi mükerremeye dahi gönderdi de o ihrama bürünüp Peygamber türbesini tavaf etti, Biga'ya öyle döndü.

O tarihten sonra bir süre eli öpülen ve eteğinde namaz kılınan bir Hacı Fatoş Hanım olan bu evin evlatlığı, hatta beslemesi ve bakıcısı olan kadın, hacılığının üzerinden bir iki yıl geçer geçmez, bir gün "Of yeter, sıkıldım artık bu tülbent ve eşarbı bağlayıp hacılık taslamaktan" dedi ve aslına rücu etti. Unutulmaması gereken bir söz vardır ki topal topallığını saklayamaz, bir gün kendi aslına dönüverir. Hacı Fatoş'un açılıp saçılması çok zaman almayacaktı. Muhittin Bey'e söyleyip İstanbul'dan son moda askılı kadın mayolarından getirtti ve Biga'nın deniz sayfiyesi olan Gürece plajlarında yahut Çanakkale Boğazı'na birkaç yüz kulaç uzaklıktaki Çardak sahilinde mevcut Muhittin Bey yazlığına gidip püfür püfür bir havada denize girdi. Böylece, Bigalılar derin bir oh çekip eski Fatoşlarına kavuştukları için sevindiler. Muhittin Bey ve çevresi de bundan memnun olmuştu. Bütün bu dedikodular bir yana, Fatoş'un elinin uzunluğu da vardır ki bunun dedikodu olmadığı, kısa süre sonra Fatoş'a ait Çanakkale Vilayeti merkezinde iki daire, Biga'da kimselere belli etmeksizin satın aldığı birkaç parça emlak, evlatlık çıktığı köyünde satın alınmış ve icara verilmiş geniş çiftlik araziler ortaya çıkınca sicilli olarak belli oldu. Fatoş'un, "Eve Muhittin Bey'den beş para geldi, ikisi eve, biri efendiye, birisi borca harca, kalan birisi de banadır!" diye diye dişinden tırnağından artırdığı bu paralar, mal ve mülkler için Muhittin Bey'in tek laf etmemiş olması ise, dedikoducuların eski defterlerinde yazılı bulunan evlatlıkla efendisi arasındaki yatak maceralarına yorulmuştur. Öyle ya da böyle, Fatoş, yaşı kırkı geçtiğinden artık daha fazla çalışamayacağını söyleyip ayrılmak isterken, "Ama Muhiddin Beyciğim, burası benim evim, gözümü açtım buraya geldim, siz ne zaman emrederse-

niz derhal gelirim" demekle müsaade istediği gün Muhittin Bey, onun çalıp götürdüklerini hiç saymıyor olmalı ki kasabanın Hamdibey Mahallesi'nde tek katlı, birkaç mermer basamakla çıkılan, eski Rum evlerine taklitle sonradan yapılmış kâgir bir binayı satın alıp ona emeklilik hediyesi yaptı, anahtarını teslim etti. Fatoş'un Muhittin Bey'den aldığı anahtar sadece bu değildi. Zengin köşkten ayrılırken de evin cümle kapısı ve arka bahçe kapılarıyla, odaların ve hatta Muhittin Bey'in özel kasa anahtarlarından birer kopyayı da yanında götürecek kadar bir şımarıklık göstermekle kalmadı, aynı zamanda bu aileyle eskiye yönelik bir muhabbet bağının varlığını güya duymayan kalmasın diye milletin gözüne sokar gibi göstere göstere cebine attı.

Fatoş'un köşkten gidişi biraz olsun Muhittin Bey'i rahatlattıysa, bir o kadar da üzmüş olmalıdır. Hatta karısının onu gayrı resmi olarak terk edip İstanbul'a yerleşmesi bile bu derecede etkilememiştir. Fatoş'un gidişiyle köşk pek sessizleşti, kolu kanadı kırık kuşlar gibi kala kaldı Muhittin Bey. Ama bunun bir ilacı ve çaresi vardı, o da iyiden iyiye kendisini uyumaya verdi. Muhittin Bey'in uykudan geri kalan zamanlarında kimi kimsesi yok değildi, muhakkak ki birileriyle, mesela Hacı Piti Hanı'nın sahibi Necip Bey'le yakın ahbaplığı bulunuyordu. Bu kadar da değil elbette... Muhittin Bey'in öyle böyle değil, geniş anlamda bir çevresi vardı; Ankara'daki iktidar ve muhalefet partilerindeki mebuslar, hükümet üyeleri, hatta başbakan, yüksek rütbeli kimi subaylar, en üst düzeyde memurlar ve memletekin ileri gelen sanayici, işadamı ve tüccarları onun hatırını sormadan geçmeyenler arasındadır. Bu kadar geniş çevresi olan ama uyumaktan zaman bulup, bir başkası olsa tozunu attırarak dumanını peşine katacağı bu zevat, Muhittin Bey için masa üzerinde tozlanmayı bekleyen bir adres defterindeki A'dan Z'ye kadar olan isimlerden başkası olamazdı. Bu isimler listesine o kadar ilgisizdi... Bu ilgisizliği, bu hayattan kopuşuna karşılık, babasından kalma ucu bucağı olmayan ara-

zileri üzerinde kurulu sıra sıra çiftlikleri, kasabadaki han ve hamam gibi binaları, arazileri arasında hükümetin maden arama ruhsatına sahip Etibank tarafından bulunmuş maden ocaklarındaki hisseleri, Karabiga limanında kayıtlı olup sefere çıkan iki adet kosteri, Çan'daki linyit kömürü ocaklarındaki ortaklığı, daha saymaya gerek var mı, hepsi harıl harıl çalışıyor, o bu okyanus gibi uçsuz bucaksız bir servetin içinde hiçbir şey yapmaksızın sadece nefes alıp veriyordu. Bütün bunlara karşılık, yine de, takdir edilmesi gereken bir şey vardır ki Muhittin Bey babasından kalma bu serveti birçoklarının yaptığını duyduğumuza benzer biçimde, ucundan kıyısından akide şekerini kıtır kıtır dişleyip yer gibi yemedi, sermayeyi kediye yüklemedi. Bu dahi Muhittin Bey adına alkışlanacak bir sermaye kıymetidir.

Hayatının altmış yılını böyle denizanası gibi yumuşak bir beden içinde, az kıpırdayıp çok şeye sahip olmakla geçirmiş bulunan Muhittin Bey, bundan sonraki hayatında önüne çıkacak zor ve zalim şeylere karşı ise direnecek gücü olmadığından yatıp kalkıp, "Allahım bana şer olacak kimseyi karşıma çıkartma, onları sen hallet, hepsiciğini al götür, kaynar ziften olma Cehennemine at yahut nasıl takdir edersen öyle yap, gerisini sana bırakıyorum ama yeter ki beni rahatsız eden olmasın!" diye dua üzerine dua ediyor, pek alışık olmamakla beraber, hatası bol namaza arada bir duruyordu.

O gün, Muhittin Bey'i böyle etraflıca anlatmaya kalkışmamıza neden olan kâtibinin alaycı bir şekilde karşıladığı gün Biga'da hava kapalı, sıcak ve bunaltıcıydı. Kâtip Efendi camları açıp Muhittin Bey'in masasında duran bir pervaneyi de çalıştırdı, pırpırın yeliyle masa üzerindeki kimi kâğıtlar uçuşunca üzerlerine orada olan zımba, mürekkep hokkası, şişe suyu, kül tablası, çay bardağı gibi şeyleri koyarak buna engel oldu. Sonra, Muhittin Bey'in karşısına onun kâtibi gibi değil de sanki kırk yıllık arkadaşı yahut dikyarı ortağı gibi geçip oturduktan sonra şöyle dedi:

"Sabahleyin Biga Borsası'ndan aradılar buğday taban fiyatı için vilayet komisyonuna ne fiyat vereceksiniz, derler... Bu bir! İkincisi, Danişment tarafındaki arazilerde su meselesi vardır, köylüler biz suyumuzu vermeyiz, daha fazla artezyen açmasın Muhittin Bey demiş bulunuyor... Bu iki! Üçüncüsü, Florya'dan hanımefendi telefonla aradı sabah sabah, siz uyurken yani, Beyoğlu'nda Capon mağazasındaymış ve az daha rehin kalıyormuş zira aldıklarına cüzdanındaki parası yetmemiş, acilen havale bekliyormuş, ben size vekâleten hemen para havalesi yaptım..."

Muhittin Bey gözlerini kapatmıştı, o haldeyken elindeki kahve fincanını düzenli aralıklarla dudaklarına götürüp getirerek ama her seferinde tek bir yudum dahi almaksızın bu hareketi tekrar ederek kâtip efendiyi dinliyordu. "Şimdi, şu herifi kıçına bir tekme atıp caddeye fırlatacak, kovacaksın! Sonra İstanbul'a telefon açıp ulan orospu kimselere söylemedim ama alışverişini bir yana bırakayım, gidip Taksim'deki en afilli delikanlılarla yatıp kalktığını bilmiyor değilim, seni de attım başımdan kahpe karı, diyeceksin... Sonra evlatlarını bir yatılı okula vereceksin... Ardından buradaki mal mülk ne varsa üçe beşe bakmadan satacaksın, ardından köşküne kapanacaksın ki bu servet sana yaşamış olduğun hayatın iki misli kadar yeter!" Bunları söylemesi kolaydı, bekâra karı boşaması zor değildi. Muhittin Bey hâlâ gözlerini açıp dışarıdaki gerçeklikle karşılaşmamak üzere ısrarla kendisini karanlık içinde tutmaya devam ederken sordu: "Kâtip, başka ne oldu, hepsi bu kadar mı?" Demek istiyordu ki, "Kâtip Efendi kısa tarafından kes bu konuşmayı..." ama ne gezer, karşısındaki hızını almıştı; zaten suya batmazın biri dedikleri cinsten bir adamdı. Kâtip bir iki şey daha ekledi, galiba bunları Muhittin Bey duymadı bile; yoksa masasına dirseklerini dayamış, parmakları arasında düzenli aralıklarla dudaklarına gidip gelen kahve fincanına rağmen uyuyor muydu ne! Kâtip bankadan geri dönen protesto görmüş senetlerden ve bankalar arası takas odasında karşılıksızdır mührü arkasına basılmış bazı çeklerden bahsedince, işte

onlara içerledi, "Kısa kes dedim ya!" diye azarını tekrarladı. "Senin vazifen ödenmeyenleri ödemek, ödememişlerden ödenecekleri almaktır, annadın mı, hallet gerisini..." Muhittin Bey, anladın mı demez, işte böyle annadın mı diye lafı yuvarlardı.

Kâtip bu azarlanmaya biraz bozuldu, bu kadarına da gelemezdi yani... Sen kâtip ol ve koskoca Muhittin Bey mülkünü idare et, sonra bir de azar işit!

"Vallahi kısa keseyim ama bir de Necip Bey aradı, şu dedikoducu Necip!"

İşte o vakit Muhittin Bey tam parladı.

"Bana bak götü boklu herif, sen benim kırk yıllık arkadaşıma dedikoducu diyemezsin, haddini bil, kulağından tuttuğum gibi atarım ulan" diye bağırdı.

Kendi bağırışından kendisi de biraz ürkmemiş değildi hani... Ama patlayan mermi geri gelmezmiş misali tükürdüğünü de yalamadı, lakırdı söyleme cesaretini toparlayıp devam etti.

"Diyelim ki Necip Bey kardeşim dedikoducudur, olur ya o da insandır, herkes gibi kusurları olabilir. Ama sen kimsin de böyle cüretkâr konuşuyorsun, ha! Bir daha olmasın yoksa kendini sabahçı kahvesinde mesai bekleyen amele arasında bulursun, ha!"

Esip gürlemenin, kurusıkı olsa bile bağırıp çağırmanın insan üzerinde etkisi büyüktür. Hele bu bağırış haykırış halk kitleleri üzerine, kalabalıklara yapılıyorsa sesin meydanlarda, sokaklarda yankılanması önüne geçilemez ve sonuçları da beraberinde getirir. Halk kendisine yapılan sert uyarılara karşı her daim hazırlıklıdır. Mesela, kalabalık bir caddede deneyiniz, bir kaldırım taşına çıkıp "Tutun, yakalayın kaçmasın, yeşil ceketli adam hırsızdır" filan cinsinden bir şeyler söyleyip bağırınız! Bakın, ne olacaktır? Halk yeşille pembeyi karıştıracak, hırsızla arsızı aynı kefeye koyacak, hele arkasından kovalanması mümkün olan biri ortaya çıkarsa linç yapmaya hazır bir kalabalık gibi peşine hemen düşecektir. "Tutun, yakalayın!" komutu halk arasında bu yüzden pek muteberdir. Şimdi Muhittin Bey'in uyku

halinden ayırıp bir çabayla son takatını harcayarak sarf ettiği bu kelimeler üzerine, bütün sahte heybetlerin korkak sahipleri gibi karşısındaki de hemen pısıp sustu, kelimenin tam anlamıyla kuyruğunu kıstı.

Hızını alamayan Muhittin Bey, "Bir daha Necip Bey için bu lakırdıyı ettiğini duymayayım, kulaklarını keserim senin, hırbo!" dedi fazladan ek olarak; Muhittin Bey, bu lafını harcadığını kendi kulaklarıyla duyunca bundan pek memnun kaldı. O cesaretle, "Sen kim, kaç yılın eski tüccarı, kasabanın muhterem zevatından Necip Bey kim! Utanmadan bir de laf kakıyorsun; kes!" diye bir iki söz daha sarf etti.

Kâtip önüne bakıyordu, Muhittin Bey aslına bakılırsa, bir Necip Bey değil, bütün kasabayı topa tutsa, kendisine uyku zamanlarında lazım olacak bu herifi gözden çıkarabilecek durumda değildi. Biraz gönlünü alıp tekrar günün işlerine dönmek için hoş sözler söyledikten sonra, "Pekâlâ, Necip Bey arayıp ne dedi?" diye sordu.

"Necip Bey, hayırlı bir iş için gelmeyi, baş başa bir sohbet etmeyi size sordu efendim!"

"Acayip bir durum! Bahsetti mi hayırlı işten?.. Hay Allah!"

"Hayır bir tek kelime söylemedi, efendim... Sadece hayırlara vesile bir iş için geleceğim, dedi... Ben de merakta kaldım zatıâliniz gibi..."

"Nasıl hayırlı bir iş imiş bu, anlamadım! Hani yaşı geldi ve evlendirilecek diye kızımı birisine istemeye gelecekse, buyursun gelsin... Lakin kızım desen İstanbul'da, Florya'daki hostes hanımlara takılıp Yeşilköyü Hava Limanı'nda Türk Hava Kurumu hosteslik imtihanlarına hazırlanır. Onu istemeye gelecekse, gelsin! Hoş kime isteyecek ya, o da ayrı mesele... Diyelim ki istemeye geldi fakat kızım bu işe hayır der; o halde geç onu..." Aklında uykuya yatmış olan bütün cin fikirleri ayaklanıverdi, ne zamandır uykuda olan tilkileri de kulak kabarttı, – Ulen benim karıya kısmet çıkmış olmasın, ver karıyı derhal, kurtul!– aklından neler geçmedi neler...

"Pekâlâ, diyelim ki oğlum Râfik'e bir kız buldu, onu teklife gelecek hayırlı iş diye... Râfik daha dümeni doğrultup demir atmış değildir, nasıl evlenir, evlense bu işi nasıl becerir, bundan şüpheliyim. Necip Bey onun için de böylesi hayırlı işe gelmez... Nedir bu hayırlı iş, tam bir çapanoğlu! Sana hiçbir şey çıtlatmadı mı evladım?"

Kâtip az önce yediği zılgıttan ve ağır paparadan sonra susmakla karşısındaki Bey'ini hizaya getirmeye çalışacak kadar ustaydı. Ezilenlerin ezenlere karşı takındıkları sahte pozlar vardır, işte o maskelerden birisi şimdi kâtibin yüzündeydi, "Vallahi ben orasını bilemem, bana bir şey söylemediydi ama galiba bizim emekliye ayrılmış Fatoş Hanım'dan söz etti, bir ara onu sordu..."

O böyle deyince, Muhittin Bey'in evindeki yatağından yazıhanesindeki masasına kadar taşıdığı uykusu, mahmurluğu, gevşek ve sölpük halleri birden silindi gitti, adama bir canlılık geldi. "Ulan yoksa bu azgın herif, bu yaşından sonra bizim eski cıbıl Fatoş'a mı sarkıyor, onu mu istiyor, hani olur ya, erkeğin hevesine kıtlık kıran girmez derler, bakarsın kart horozun gönlü birden Fatoş'a kaymıştır, gerçi o karının hurdası bile iş görür ya, neyse... Hay Allah, gördün mü çapaklı işleri..."

Kâtip efendi, Muhittin Bey'in aklından geçenleri anlamış gibiydi, en azından öyle göründü... "Merak buyurmayın efendim, Fatoş Hanım hakkında ileri geri bir laf etmediği gibi, herhangi bir şeyi de sual etmiş değildir. Ancak benim anladığım şu ki, Fatoş Hanım'ın evlenmeye müsait olup olmadığı konusunda bazı soruları var idi dilinin altında ama elbette bendenize sormadı. Zaten ben kimim ki efendim, az evvel buyurduğunuz gibi ben bir hiçim, ben dış kapının tokmağıyım, çamurlu paspas deyip üstümden geçip çiğneseniz yine kabulümdür efendim..."

Böyle diyen kâtibi artık azarlamak olmazdı, onun biraz daha gönlünü almak gerekiyordu, "Yahu evladım, sen benim kolum kanadımsın, azıcık kızdım diye bu ne poz? Babalar ev-

latlarına kızmaz mı, kızar; sen de bir evlat sayılırsın... Sen olmasan var ya, sen olmasan bu çember nasıl döner? Gerçi senin hakkını hukukunu da veriyoruz yoksa vermiyor muyuz, evladım? Evini aldın, döşedin... Altına Bıyık marka Amerikan arabası çektin, gür gür sürüyorsun... Yediğin önünde yemediğin arkanda..." sıra yine azıcık tatlı bir azara gelmişti, "Sen de bulup bunama, yediğine içtiğine şükür et. Tavuk su içer Allah'ına bakar, evladım!"

"Allah razı olsun beyefendi, sizin tuttuğunuzu altın etsin, ne muradınız varsa versin, gelmişinize geçmişinize duacıyım, Allah iki cihanda..."

"Sus ulan, Yenicami dilencilerini geçtin, yüz vermeye de gelmiyor sana!"

"Haklısınız efendim, yüz vermeye hiç gelemem...

"Sus ulan, beni deli edeceksin kâtip!"

"Sustum efendim, ben zaten hep susarım... Fakat lafım daha bitmemiş idi... Hasılı Necip Bey, hayırlı bir iş konuşmak üzere sizin telefonunuzu bekliyor imiş ve ona göre buraya bir kahve içmeye gelecekmiş..."

"Buyursun gelsin... Biz arayalım, davet edelim öyleyse" dedi Muhittin Bey...

Sonra masanın yanındaki yüksekçe ahşap sehpada bulunan, yılankavi kablolu, Buda heykeli gibi şiş göbekli, bakalitten kalıbı dökülmüş siyah renkli telefona sarıldı, almacını kaldırıp Buda'nın göbeğine takılı manyeto kolunu çevirmeye başladı. Buda karnından gıdıklanıyor gibi kıkırdayıp sesler çıkardı, telefon almacı kasabanın merkez santraline bağlandı. Beşinci çevirişinde Biga santralinin telefon memuresi karşısındaydı, "Hanım kızım, zahmet olmazsa bana Hacı Piti Hanı'nı bağlayınız!" dedi. Her kelimesi bir kahkaha gibi patlayan telefon memuresi kız, "Necip Bey desenize ayol!" dedi, "18-888 numaralı telefonu derhal bağlıyorum efendim, bu arada, nasılsınız Muhittin abi, vallahi Fatoş abla gittiğinden beri hiç görüşemiyoruz" diye bir de sululuk yapmayı unutmadı... Fakat sorduğu-

na cevap almaksızın aradan çekildi. Bir iki düt düt ötüşünden sonra telefon açıldı, karşıda Necip Bey vardı. Aralarında bir iki havadan sudan laf geçti, sonra saat dört sularında akşam kahvesi içmek üzere sözleştiler. Necip Bey, ötekisinin yazıhanesine gelecekti.

Necip Bey oflaya puflaya gelmişti. "Katran kazanına düşmüş böceklere döndük bu sıcakta!" diye söylene söylene Muhittin Bey'in binasındaki ikinci katında yer alan yazıhanesine tırmandı. Üstelik yazıhane katına çıkan dar merdivenler ona son dakika eziyeti olmuştu. Kasabanın üzerine çöreklenmiş, nemli ve o yüzden bunaltıcı bir havada fazla yürümeye gelmezdi, ondan şikâyete başladı içeri girer girmez... Zira kasabanın eski kıdemli doktorlarından Cemal Bey, kendisinde bir kalp yetmezliği görmüştü. "Doktorun dediğini hayatımda ilk kez duydum, azizim Muhittin Bey!" diye açıklamaya koyuldu, "Kalp üfürmesi diye bir şey hiç duymuş muydun, vallahi ben ilk kez işitiyorum. Cemal Bey, kalbimi dinlerken üfürüyor dedi, meğer kan akışı sırasında üfürük bir ses çıkarmış, buysa kalp kifayetsizliğinin ya sebebi yahut nedeni imiş. Hasılı ilerde bir kalp ameliyatı dahi söz konusu olabilir, diye endişelendirdi beni... Hakikat! Fazla yürümeye gelmiyor, bizim otelin alt katındaki şaraphaneye insem üste çıkamıyor, üst katlara çıksam merdivende tıkanıyorum. Kötü azizim, kötü! Yaşlanmak ne kötü şeymiş, yaşamadan anlamak mümkün değildir. Otelde sadece yazıhanede oturup işleri takip ediyorum yoksa oteli çekip çevirmek artık bana fi tarihi kadar uzaktır. Nerede o eski günler!.. Bir koşuda üst katta isem, iki saniyede aşağıya iniverirdim; heyhat, gel gör şimdi! İşleri derleyip toparlayacak bir oğlan çocuğuna da vaktiyle sahip olmak varmış ama bizim delikanlı paşamız biraz geç oldu, sağ olsun var olsun... Lakin hem daha on üçünde bir çocuktur hem de bu işlere pek hevesi yoktur. Aramızda kalsın, biraz kız tabiatlı bir çocuktur. Nedendir bilinmez ama öyle oluverdi işte... Arada etek giyer, gizli gizli ablalarının makyaj mal-

zemelerini sürünür, bunları biliriz de bilmezden geliriz a canım kardeşim Muhittin... Hani aramızda sır ve ser meselesi kalmadığından söylüyorum... Hani sen nasıl karının orada kırdığı cevizleri anlatıyorsan bana, sadece benimle dert ortağı oluyorsan, kasabada dedikoducu Necip diye adım çıkmış olmasına rağmen sırf bana güvenip karının yediği herzeleri bana aktarıyorsan işte aynı biçimde ben de sana söylemekteyim. Oğlum Nejat'ın tahsili terbiyesi kadar önemli olan bir başka şey daha beni tasalandırıyor ki taşradaki kasaba hayatında bu davranışlarıyla o göze batmadan burayı terk etmeli, İstanbul'a göçmelidir. Orası kalabalıktır, gözden yiter gider. İster etek giysin, ister sutyen taksın, kim fark eder!"

Necip Bey'in içeri girer girmez, ateş almış kestane fişeği gibi parlayıp, esip köpürmesi Muhittin Bey'in dikkatini çekecekti, "Yahu birader, hayırdır ne oldu?" diye sormakla yatıştırmaya çalıştı, "Anlaşıldı ki, sana yine hey heylerin gelmiş! Dur sakin ol be birader, baştan sırasıyla anlat..." dedi.

Necip Bey, "Vallahi öyle anlık ve bir kerelik bir hadise yoktur, şükürler olsun!" diye karşılığını verdi, "Sadece bir süredir birçok şeyi enine boyuna ölçüyor, biçiyorum ve doluya koyuyor boşa alıyorum, sonra boşa koyup dolduruyorum; hasılı artık buradan gitmek zamanı gelmiştir, diyorum. Oğlum Nejat bu yöndeki kararımın bir tarafıdır. Ayrıca benim kalp rahatsızlığım için İstanbul'da tam teşekküllü hastanelere yakın olmakta yarar var gibi görünüyor. Kızlar zaten nişanlı, evlenecekler, herkes kendi yoluna... Hanım desen, kız kardeşleri İstanbul'a gelin gittiğinden beri aklı fikri onlarda kalmıştır. Herhalde ona da bu iyi gelecektir. Hakikat şu ki ben de sıkıldım Biga'dan; hep aynı, hep aynı... Eski ahbaplar da birer ikişer gittiler, kimisi mevtâ oldu, kimisi göç eyledi. En yakın dostumuz Çerkes Âdil Paşa'dan sonra kim kaldı geriye, o da gitti... Ya, Tahirovalı Fadıl Bey'e ne demeli, rahmetli bir yağlı ipin ucunda kendisini sallandırıverdi... Geç azizim geç, yalan dünya...

"Ayrıca şu da var ki, Hacı Piti Hanı artık eskimeye yüz tutmuştur. Odaları elden geçmek bir yana bütün bina baştan aşağı tamir istiyor. Her sene çatıyı aktarmakla, binanın dışına boya badana yapmakla bu iş bitse, tamam! Nerede azizim... Gün geçmiyor ki ya kanalizasyonu tıkanıyor ya çeşmeleri bozuluyor yahut baca tıknefes olursa ardından tahta parkeler eskiyor, perdeleri epriyor, yatakları gıcırdıyor, bir sürü teferruat... Hasılı, artık bana bu bina, çabalama kaptan ben gidemem diyor. Tarihi bir binadır diye fazla tamirat da yaptırmıyorlar, hükümet kararıdır bu... Çivi çaksan niye çaktın diye geliyor, ceza yazıyorlar. Neymiş, birinci dereceden tarihi eser imiş! Sevsinler, bir de bana sorsunlar... Döşeme tahtaları altından fare leşlerini ben temizliyorum, bitlenmesin pirelenip tahta kurusu gelmesin diye belediye ilaçlama ekip başına döndüm. Biz de eften püften şeylerle oteli ayakta tutuyoruz. Eskiden şaraphanede dinlendirdiğim Cennet iksirlerinden para kazanırdım; o vakitler Rumlar vardı, şarap içerlerdi. Şimdi hepsinin köküne kıran girdi, İstanbul'da ve Marmara'da, hatta kasabamızda Rum mu kaldı? Hepsi Atina'ya, yallah! Demem o ki şarapçılıktan da para gelmiyor... Zaten hükümetteki Menderes kabinesi ve Demokrat Parti'nin bugüne kadar görülmemiş dinci yobazları pohpohlama sevkûlceyşi* yüzünden tarikatlar tekrar hortladı, cami imamlarına bir gözükaralık ve horozlanma cesareti geldi, orada burada gizli gizli açılan Kuran kurslarının yerini resmi olanları kapladı. Bilirsin biraderim, imanı tam bir adamım, Allah'a inanırım, bu kadarı yeter! Ama bu yobazlar yüzünden şarap kötüye çıktı, şimdilik rakıya bir şey dedikleri yok... Ama sen dur, bak gün gelir, yirmi sene mi desem kırk sene sonra mı artık Allah bilir, bunlar rakıya da kontra eder... Gidişat o gidişattır!

"Lafın kısası şudur ki, hani eskiden üç beş kuruş kazanıyordum kırmızıdan... Şaraphanede demlendirdiğim benim üzüm bağlarımın meyvelerini de artık şarap olarak satamıyorum,

* Sevkulceyş, strateji veya taktik anlamdaki eski bir sözcük olarak Necip Bey tarafından arkaik biçimde kullanılmıştır.

bazı bazı dereye döküyorum. Yazıktır günahtır yahu... Gelelim giriş kattaki lokantaya ve kahvehaneye... Lokanta desen icar kirasındadır, Midilli'den gelme Rum aşçı Aleko'ya teslim ettiğimden beri yemeğini yedim, kira parasını almakta zorlandım. Bakıyorum o da zorda kalıp işletir, adam orayı meyhaneye çevirse paraya para demeyecek ama tarihi otel diye buna da müsaade etmezler. Aşağı tükürsen sakal, yukarısı bıyık misalidir anlayacağın. O da esnaf lokantası gibi çalıştırır dükkânı, tezgâh altından sattığı rakıları saymazsak para kazandığı söylenemez. Ben de insan evladıyım, alnımda şerefsiz yazmıyor, Aleko'nun durumunu görüyor ve ondan kira almıyorum; neredeyse iki sene oldu... Sırf orayı açık tutsun, el âlemin diline düşmeyelim diye bekliyorum. Beş kuruşunu istemeden sadece lokanta iş yapıyor denilsin niyetiyle böyle karar almış bulundum. Aleko da bundan üzüntü duymuyor mu, duyuyor; namuslu Palikaryadır ha! Ama elden ne gelir?

"Durum bu merkezdeyken, Hacı Piti için bir iki teklif geldi. Bir tanesi Ankaralı bir müteahhitten... Müteahhit der ki, oteli bana sat, sana İstanbul'un Cihangir semtinden bir dikili apartman binası vereyim, içinde 4 daire, her katta ikişerden... Birinde sen otur, gerisini kiraya ver... Olur mu desem, demesem mi şaşkına döndüm azizim? Müteahhit güya binanın dış yüzünü, yani tarihi eser sayılan görünüşünü muhafaza ederek arkasını yıkacak, oraya beş katlı bir işhanı kuracakmış. Geldi, anlattı: Her katta yirmişer büro, alt katlarda pasaj adını verdikleri bir dekâkin olacak, şaraphanede bir kapalı garaj, vesaire vesaire... Kârlı işe benziyor, onun adına sevindim; ama kendi adıma üzülmekteyim. Bunca senenin Hacı Piti Hanı, maske takmış soytarılar gibi dışı tarihi kalacak, içi moderen olacak. Ama bu paranın saltanatıdır, o yapınca yakışır... Galiba bundan böyle artık eski binalar hep yıkılacak, yenilerini müteahhitler yapacak; Allah sonumuzu hayreylesin..."

Muhittin Bey, karşısındakinin soluk almadan nefes nefese kalıp bütün bunları aktarmak hevesiyle buraya gelmediğini an-

lamıştı. Acaba Hacı Piti'yi satmak için aracılığını mı istiyor yahut orayı kendisinin almaklığını mı umut ediyordu? Yahut borç para mı isteyecekti?

"İnan bana biraderim, bu aralarda nakden dardayım!" diye Necip Bey'e karşılık verdi, "Bu hükümetin icra ettiği iktisadi siyaset yüzünden enflasyon canavarı hortlamış bulunuyor, hayat pahalılığı herkesin parasını yedi bitirdi. Alacakları tahsil edemiyor, ödemeleri hep hazır paradan yapıyoruz, ticaret ise bıçak keser gibi ortadan kesildi, bitti... Bugün sattığımızın yerine aynısını koymak mümkün değildir, her gün esnafın mal stoku azalıyor, envanterler daraldıkça büyük şirketlerin kârları artıyor. Kimsede ne alacak ne satacak hal kalmaz böyle giderse... O yüzden binaya alıcı çıktıysa, şansın var demektir, hiç bekleme... Bu işler beklemeye de gelmez!

"Lakin Hacı Piti'ye talip olan bu müteahhitten başka paralı müşteri arıyorsan benden paso, benim aracılığımı hiç ümit etme, seni oyalamış olmayayım... Yok, eğer, benim Hacı Piti'yi almamı arzu ettiysen âlicenaplık göstermişsin diye teşekkür edebilirim sadece, nerede bende o para... Yani paramız hem var hem yok! O nedenle Hacı Piti'ye müşteri de olamam. Geç benden bunları, ben senden fazlasıyla hayat yorgunuyum; yakamı bıraksalar üç gün uyuyacağım..."

Necip Bey gülümsedi, "Yok, yok!" dedi, "Zannettiğin gibi değil... Artık Hacı Piti'den sıtkım sıyrıldı, bazen nevrim dönüyor, üçüne beşine bakma, her şeyi bırak da git diyor Şeytan bana..." Birisinin bir şeyden tersi döndü mü bir vakitler en değerlisi sayılan o nesne bir anda mezbeleliğe döner. İnsanın gözü görmez olur, geçmişte en pahalı ve değerli olan nadide şeyi kulpundan iğreti tutar gibi eller... Bu vazgeçişi anlaması çok zordur ama sadece bir gerçeklik olarak hayatta bu yaşanır, gider... Necip Bey de, herhalde uzun yılların bıkkınlığıyla Hacı Piti Hanı'ndan yaka silkmeye başlamış, çoktan beri onu gözden çıkarmaya hazırlanmıştı. Buraya kadar lafları anlaşılırsa da Muhittin Bey'in anlayamadığı bir şey geriye kalıyordu. Otelci

Necip'in dili altında dolaşan, bin bir gerekçe ve neden arayıp söylemekte zorlandığı, oraya geldiğinden beri şu kelime ve cümleyi de hele bir harcayayım sonraki sırayı ona getiririm dediği bir gizi vardı. Necip Bey, arada ikram gelen soğuk meşrubatları arka arkaya, lıkır lıkır dikip de ferahlamaya çalışırken, bir yandan giriş yapacağı asıl konuya dair açık kapıları yokluyordu. Sonunda lafı ziyaretinin asıl nirengi noktasına getirdi.

"Hakikaten zannettiğin gibi değil, aziz biraderim Muhittin!" dedi, "Burada bulunuşum biraz farklı bir niyet yüzündendir..." Böyle dedi ve derin düşüncelere dalan sessiz bir adam gibi sustu.

Muhittin Bey, "Yahu çatlatma adamı, kırk yıllık sohbetimiz var, bana rahat rahat açamayacaksan ya kime derdini dökeceksin? Söyle be adam, nedir derdin, nedir derdimiz!" diye doğrudan sormak dışında çıkış yolu bulamadı.

Necip Bey, "Hacı Piti'yi verdik diyelim, buradaki evi barkı, üzüm bağlarını, bir iki araziyi de sattık, sonra kalkıp Cihangir'de müteahhit sözü eve yerleştik; oh kekâ!.. Diyelim ki bizde çalışanların hakkını da ödedik. Zaten yanımdaki Kâtip Mustafa fazlasıyla aldı alacağını, arada tırtıklaya tırtıklaya kara kaplı defterden yürüttükleri yeter ona... Haydi ona da kıyamadık ve biraz daha çorbadan birkaç kepçe dağıttık, gözünü doyurup hayır duasını aldık... Hükümete olan vergi borcu, alım satım vergisi, emlak vergisi, her ne zıkkımsa hepsini de ödedik; temize çıktık. Onlar da bitti... Sonra kasaba ahalisiyle tek tek helallaştık, kimsede borcumuz kalmadı ama alacağımız deve yüküyle bakidir; ona da bir kırmızı kalem çektik... Lokantacı Palikarya Aleko'ya başka adres gösterip karısı, eski şetaretlerden Ferhunde'yle birlikte bir yerlere onu da postaladık; hani hak hukuk geçmesin diye... Malum, ölümlü dünya: Buradan nihayetinde ayrılırken iki elimiz yanımızda kalacak, hazır ola geçmiş vaziyette sırtüstü uzatacaklar, bir beyaz kefene girip öte tarafa yolcu olacağız. Kul hakkıyla gitmeyelim, velev ki Rum olsa dahi..." Muhittin, işi biraz çakar

gibi olmuş, Necip Bey'in dili altındaki baklayı anlamıştı, "Çatlatma dedim ya be adam! Peki sonra, sonrasında ne istersin?" diye lafını yapıştırdı.

Necip Bey, "Pekâlâ, ben bu Nuridin'i ne yapayım, nerelere koyayım bu saf ve deli Çerkes'i; işte bunu çözemem be kardeş..." dedi. "Kaç zamandır yatıp kalkıp düşünüyorum, bu naif adamı bugün sokağa bıraksak kurda kuşa yem olur... Yanıma alıp götüremem ya! Benim Boyacıköy'de cami yaptırmışlığım, Demirci Mahallesi'nde çeşmeden su akıtmışlığım, kasaba okullarına her sene erzak ve fakir fukara talebeye giysi dağıtmışlığım, kendi adıma Gümüşçay'da mektep açmışlığım, eskiden Köy Enstitülerine yardım gönderirken daha sonra onların komünist olduğu ilan edilince Halk Eğitim Merkezlerine destek olmuşluğum vardır; daha sayayım mı? Her yıl kurban kesip zekât dağıtmışlığım, Kızılay, Yeşilay ve Çocuk Esirgeme Kurumları başta olmak üzere, Tayyare Cemiyeti'ne dahi paraca yardım etmişliğim neye yarar..."

Muhittin Bey, "Nutuk atar gibi konuşmayı bırak artık, kes, sadede gel birader!" dedi.

"Sadedi ve sadesi şu ki benim başımda atsan atılmaz, satsan satılmaz bir adam var, onun günahına giremem kardeş; el aman..." diye konuştu Necip Bey... İkinci kez gelen soğuk şerbetlerden içtiler; bu sırada ikram edilmiş Karpuzcuoğlu ailesinin meşhur Biga peynir tatlısından birer lokmayı ağızlarına atıp takma dişlere yapışan macun gibi şeyin gevişini getirdiler. Necip Bey sonrasında hıçkırdı, aklına Doktor Cemal Bey'in tavsiyeleri gelince, kendine dur dedi, yemeyi kesti; ama gözü tepside kaldı... Bu peynir tatlısı denilen lezzet lokumu doktorların yeme dediği ne varsa, tereyağından yumurta sarısına, undan tuz ve şekere kadar her şeyi içinde bulunduruyordu. Zaten ne kadar lezzetli şey varsa hep zararlıydı!

Necip Bey damağındaki peynir tatlısının yapışığını büyükçe bir yudum suyla çalkaladıktan sonra yutup ardından koltuğunda biraz da doğrulup lafının istikametine devam etti.

"Biraderim, günlerdir düşündüğüm şey şu ki bu naif çocuğu koyacak bir yer bulmak lüzumundayız..." derken, öteki cevabını çoktan hazırlamış idi, ibiğini kaldırmış horoz gibi dikildi.

"Yok birader yok! Sana, çoluğuna çocuğuna sittin sene bakarım ama bir deliyle baş edemem, bana Nuridin'i yamamak istiyorsun belki ama ben güllabici başı değilim. Sakın Nuridin'i bana bırakıp bir yerlere gitme..."

"Yine aldanıyorsun be birader!" diye cevap geldi karşısındakinden, "Böyle bir şey düşünmedim zira senin altından kalkacağın herze değildir bu herif. Öyle çocukluklar yapar ki ne kadar başında gardiyan kesilsen nafiledir... Ona başka bir şey lazım ve bulmamız da lazımdır..."

"Karışık iş! Sen şunu lafı eveleyip gevelemeden bir yumurtlasan da bundan kurtulsak..."

"Vallahi Muhittin birader!" dedi Necip Bey sonunda, "Bu saf oğlanı bir hanıma teslim etmekten başka çaresi yoktur. Ona ancak höt deyince oturtan, yanağında şamarı patlattı mı sesini kesen bir karı lazımdır..."

"Yapma yahu, demek o derekeye inmiş bulunuyor Çaycı Nuridin! Peki birader, böyle bir karı ortada var mıdır ki soruyorsun? Yoksa benim tanıdığım ama bilmediğim bir hatun kişi var da onu Nuridin'e mi layık gördün? Yahu dur, bu derece çaptan yoksun adamı kim alır?"

Necip Bey azıcık darılmıştı yahut öyle göründü. "Böyle demen ne acı, birader!" dedi, "Senden bunu duymamış olayım... Şu kısacık hayatlarımızda, sen de ben de neler gördük geçirdik! Dün azılı bir aslan gibi olan erkeğin aslında nasıl biri olduğunu hiç duymadık mı? Düne kadar kız gibi dolaşan hanım evladının bir kadına toslayınca birden erbezleri çalışır olmadı mı, bunları da duymadık mı? Ne kaymakamlar geldi, ne subaylar, nice memurlar geçti bu kasabadan... Hepsinin bir sakatı, bir eksiği, foyası çıkmadı mı, bir komedisi duyulmadı mı; hatırlasana be birader! Çaycı Nuridin'in erkek olmadığı, yetersiz olduğunu söylüyorsan bunda yanılıyorsun zannederim. Sadece

onu aslan kaplan gibi kükretecek bir kadına düşmemiş olmalıdır. Ama dert etmeyiniz ve bütün bunlar beis değildir. Ben böyle bir kadını biliyorum!"

Muhittin Bey, "Amma yaptın birader, lafı uzatmaya ne hacet! O zaman durma, git, hemen iste, kahvehaneyi kapatınca sokakta kalacak bu naif adama elbirliğiyle bir yuva kuralım... Benden de epeyi bir papel işler bu evliliğe, destek olurum hani..." dedi.

Necip Bey, "O vakit, madem böyle dersin, biraderim Muhittin!" diye içine sinen bir güven duygusuyla konuşmaya devam etti, "Allahın emri ve Peygamberin kavliyle kızınız Fatoş'u oğlumuz Nuridin'e istiyorum, he deyin şimdicik ve mübarek olsun!"

Muhittin Bey iyice şaşırmıştı. "Yahu birader ben buna mezun muyum, buna hakkım var mı ki bana sorarsın? İyi düşünmüşsün, gelip sormakla nezaket gösteriyorsun ama gel gelelim Fatoş evi bacası ayrı bir kadındır, üstelik yaşı kırk beşi bulmuş, hatta yaşı elliye biraz mütecaviz bile sayılır. Artık ondan ne çoluk çocuk çıkar ne de tam karılık yapar! Ayrıca Nuridin'e katlanır mı o azgın Fatoş, hani ben bunda bile şüpheliyim. Zira karının parası pulu vardır, aklına eseni yapar. Başına buyruk kalmıştır. Ayrıca Fatoş tersi döndü mü, siz bilmezsiniz, az şirret değildir. Tam eli maşalı cinsten bir hatundur. Bu saatten sonra evinde belki erkek nefesi istemez... Hay Allah! İşleri sarpa sardıracağız, anlaşılan...

"Tamam âdet usul bilirsin, anladık ki benim Fatoş üzerindeki hakkımı hukukumu gözetip bir efendilik göstermekle geldin, güya kızımız sayılan Fatoş karısını benden istiyorsun. Pekâlâ, verdim gitti diyelim. Buna Fatoş razı olur mu, burası zor bir iştir. Üstelik birbirlerini bilmeyen, tanımayan, birisi otuzlarında ötekisi karta kaçmış karıyla adamı yan yana koymak ne zordur. Biz bu işi kendi aramızda oldu bitti diye karar verip onların nikâhını kıysak bile Fatoş nazarında bu kaç para eder? Sen Fatoş'u bilmezsin, o ne karıdır, yedi cihana bedeldir!"

Necip Bey dalgın dalgın düşünmeye merak salan filozoflar gibi gözlerini derinlere çevirip uzağa bakıyor, belli ki ciddi bir ayrıntıyı aklından geçiriyordu. Bir sessizlikten sonra, aralarında şu konuşma geçti:

"Fatoş'un durduk yerde bu evliliği kabul edeceğini ben de tahmin etmem!" dedi Necip Bey, "Lakin her işin suyuna göre deresi, damarına göre şerbeti vardır. Fatoş'u bu işe layık görmemin nedeni şudur: Birincisi, eli maşalı bir karı olduğundan benim yokluğumda, eğer evlenmiş olurlarsa tabii, Nuridin'in yaramazlık yapmasına mani olur... Çaktım mı oturtuverir! Çekip çevirir... Nuridin'e ufak bir çay ocağı açarız, ki bu aramızda maddeten bir mesele değildir, kolay iştir yani... İşte orada Nuridin günlük harcırahını çıkartır, Fatoş ablasına yük olmaz, akşama gideceği adres de bellidir. Fatoş'un evinde içgüveysi olmuştur ya... Oraya gider. Fatoş yalancıktan da olsa ona koca muamelesi yapar, okşar sever, yıkar temizler paklar, sonra yatağa da girer çıkarlar. Yatakta kimin ne yaptığını kim bilebilir? Her şey yorgan altında geçer, abani yorganlar birer sır perdesinden başka nedir sanki! Bir de bakarsın zaman içinde gün gelmiş, yaşı kocamış olan Fatoş bile kocasını sevmeye başlamış bulunur, ona âşık bile kalır ki aşkların en iyisi böyle gecikmiş olarak sonradan gelen tehirli aşklardır. Zamanında gelen tren, vaktinde kalkan vapur mu kıymetlidir yoksa bekletip usandırdıktan sonra çıkagelen mi? İlk bakışta aşka inanma azizim, tecrübeyle ve hata yaparak yakalanan aşk en güzelidir. Niye olmasın ki Fatoş günün birinde, şuncacık saf ve naif Nuridin'e kul köle olacak gibi Leyla durumunda kalmasın, kocasını Mecnun gibi sevmesin... Olmaz olmaz deme...

"Gelelim şimdi bu güzel hayalin hakikat kısmına. Böyle muhayyel işlerin bir de oltası ve zokası olur, başka türlü hayale kapılmak olmaz... Her işin bir maddi tarafı vardır, birader! Bunu bilmez miyim, domuzuna domuzuna bilirim... Fatoş karısını bu işe razı etmek için iki çare aklımdan geçmiş bulunuyor. Bu iki çareden evvel, usulen ve âdet üzerine sizin evlatlık diye

ilan ettiğiniz Fatoş'a, 'Kız çok konuşma, ağzının ortasına bir tane çarparım ha! Ben ne dediysem o olacak, seni Nuridin'e verdim gitti... demeniz gerekecektir; illa ki bu şarttır. Zira Fatoş öyle ya da böyle sizi ve sizleri dinler... Diğer iki önemli şey ise şudur: Birincisi Fatoş'a bu evliliğe rıza göstermesi ve Nuridin'i hem koca gibi hem de evinin deli oğlanı gibi kabul etmesi için bendeniz bir başlık parası vermeye, bunu bir mülk olarak onlara hediye etmeye hazırım. Fatoş'a bu evlilik için çarşı içindeki kirada olan dükkânımı gözden çıkarmış bulunuyorum. Zaten öteden beri arsa kıymeti dışında bana bir yararı yoktur ama belki Nuridin'e bir ekmek parası olur, Fatoş da bunu yanına kâr sayar. Bu da benim başımın gözümün sadakası olsun! Biga'dan çok para kazandım, çok ekmeğini yedim, şimdi bir parçasını Fatoş ile Nuridin'e bırakmak istiyorum. Yalnız bu mülkü karı koca namına, ikisi üzerine tapulayabilirim, bunu da baştan söylemiş olayım.

"Fatoş'un gönlünü karı kısmı nazarında yapacak olan birisine de ayriyeten ihtiyacımız vardır. Fatoş'a, 'Kız bana bak, bazı geceler seni ateş basıyordur, basmıyor deme, bütün karılara arada bir sıcak gelir, işte öyle zamanlarda yanında bir erkek olsa ne iyi olur, erkeğin çirkini güzeli olmaz, erkeğin dürüst, çalışkan ve ahlaklısı olur' diyecek ve böylece Nuridin'i işaret edip gösterecek bir akıl hocasına ihtiyacı bulunmaktadır. Sen, biraderim Muhittin, pek bilmezsin ama Fatoş'un bizim Aleko'nun hanımıyla arası gayet iyidir. Ben derim ki, sen bu işe tamam dedikten sonra Aleko'nun hanımı Ferhunde bu işe önlük bağlar, hemen kollarını sıvar... O kısmı bana ait. Gerisi kolay yani!"

Muhittin Bey, "Ferhunde mi, şu eski zaman orospusu mu yani..." diye şaşkınlıkla sordu.

Necip Bey, "Birader, ayıp ettin ama!" diye lafa karşı çıktı. "Bir kere geçmişe mazi yenmişe kuzu denir; bunu unutma!" diye bir karşılık verdi. "Ayrıca kimin orospu olup kimin olmadığını yüce Rabbim bilir, biz tam olarak bilemeyiz. Meryem

anamız için bazıları orospuydu diye iftira eder, bazıları hiç olur mu yahu o İsa Hazretlerini doğurmak üzere Tanrı'dan hamile kaldı der. İyisi mi sen karıştırma bu işleri... Herkes kendinden sorumludur birader... Hiç kimse bir başkasının sorumluluğunu yüzde yüz olarak, tam anlamıyla eline alamadığı için ne onun orospuluğundan söz edilebilir ne de ibneliğinden... Geçelim bunları... Ferhunde, zamanında bu mesleğin bir numarası olmuş olabilir; hatta muhtemeldir ki bir müşterisi de o vakitler sen olmuşsundur... Lakin bugün aşçı Aleko'nun karısıdır, hürmet gösterilmesi gerekir ve gayet mesuttur, gayet namusludur, gayet iyi bir kadındır. Artık kim diyebilir ki o kadın eskiden bir fahişeydi? "

Muhittin Bey azıcık terleyerek ve yüz kızarıklığıyla lafından dolayı utancını belli etti. "Haklısın birader! Ayıp ettim doğrusu... Peki, hayırlısı olsun o vakit! Kızımız Fatoş'u oğlunuz Nuridin'e verdim gitti. Şimdi sıra öteki işlerde, Fatoş'un evet demesinde, Ferhunde'nin bu yoğurda maya çalmasında, senin çarşı içindeki mülkünü bu yeni aileye devretmende, sonrası da bir düğün dernek kurmakta... Ben de eşek değilim yahu! Seninki kadar olmasa da evi donatır bir düğün hediyesi yaparız elbette..."

Böyle dedi Muhittin Bey, sonra bunu kutlamak için birden aklına geldiği gibi yemeğe gitmeyi teklif etti arkadaşına oysa o gün yazıhanesine gelirken, erkenden akşam olsa da gidip yatsam diyordu... Ne var ki Necip Bey'in ısrarı tutmuştu, "Bu akşam bir meyhane yapalım be birader, ne zamandır adım atmadık taşradan mukassi görünen yere..." dedi. Ötekisi onayladı, birbirlerine birader diye hitap eden iki eski dost, Pişiren ismiyle dört bir yana nam salmış meyhaneye, kafa kafaya verip aralarında aldıkları bu kararı kutlamak için akşama gitmeyi kararlaştırdı... Necip Bey, "Bak, gecikme ha! Tam saatinde orada, radyoda ajansın 7 gongu çaldı mı karşımda isterim seni, uyudum uyanamadım gibi laflar istemem..." diye latifeyle hatırlatmadan gitmedi. Onun ardından yazıhanenin kapısını örten

Muhittin Bey, daha akşama dünyanın vakti var diye oturduğu yerde gözlerini kapatıp azıcık bir şekerleme yaptı.

Ferhunde, kocası Aleko'nun yüzüne dik dik bakıp, "Sen dalga mı geçiyorsun benimle marito?"* diye konuştu. Aleko dil döker biçimde yarım saattir anlatıyor, Muhittin Bey ile Necip Bey arasında varılan karar gereği uygun görülmüş bir evliliğe Fatoş'u razı etmesi için karısını iknaya çalışıyordu. "Ferhunde! Al Fatoş'u karşına, ona de ki senin de yaşlılık zamanların geliyor kız, her daim böyle taze ve dinç kalamazsın, de –Ne taze, ne taze ya!– anlat ona ki kadın kısmının erkeksiz, yani kocasız kalması bütün dinlerde kusur sayılır, Hıristiyanlık'ta neyse İslam'da da öyledir..."

Ferhunde, ayak direyeceği bir konu hazır önüne geldi diye seviniyor hem gerçekten buna karşı çıkıyor hem de kendisine daha çok yalvarılsın diye ipe un seriyordu. O istiyordu ki on yıllık kocası meyhaneci-lokantacı Aleko değil, asıl ayağına Muhittin ve hatta Necip beyler gelsin, "Aman çare ve derman sendedir, ne yap et, şu Fatoş karısının gözünü boya, hatta onu Çaycı Nuridin'e âşık et!" desinler. O vakit Ferhunde de nazlansın ve "İhtimaldir belki Derya tutuşa Padişahım, derler böylesine... İmkânsız görünüyor ama madem ısrar ettiniz!" desin...

Aleko'nun karısı, elli yaşın verdiği kadın tecrübesiyle konuştuğundan fazlasına sahip olduğunu kocasına ihsas eder gibi kinayeli güldü. Aleko, karısının bu gülüşüne hep hayran kalırdı, o ne çapkın bir gülüştü öyle... Aleko da karşılık verip güldü. Ferhunde dedi ki, "Siz erkekler kadın kısmının öyle şıp diye bir erkeğe gönül vereceğini, kapısını açacağını ve hatta yatağına alıp 'Yahu nerelerdeydin, ben zaten seni bekliyordum, dünyada erkek kalmadı desem yeridir, aman iyi ki geldin, al bu vücudum senindir, ister ez ister çiğne, ne yaparsan yap' diyecektir sanıyorsunuz.

"Hayır Aleko Beyim, hayır! Bir kadın isterse âşık olur! Erkek denilen zavallı takımı karşısında takla atıp ağzıyla kuş tutsa na-

* Marito, Anadolu Rumlarında, kocaya-zevceye hitap biçimidir.

filedir. Erkeğin ona meftun olması, âşık kalması da kadını ilgilendirmez... Kadın için varsa yoksa kendi aşkıdır. Hemencecik, hani masallarda Keloğlan vardır ya, işte onun benzeri bir saflık derecesinde hemencecik âşık olabileceği gibi, erkeğinin aşk işlerinde bir kez olsun kaytarmasını görmesin, bir anda aşk maşk kadında saman alevi gibi bitiverir. Ben bu işlerin kitabını yazsam yeridir, Beyim... O nedenle Fatoş'u bu işe razı etmek zordur, imkânsız değil ama zordur. Ben karı ve erkek milletini iyi tanırım!"

Ferhunde doğru söylüyordu, gerçekten ondan daha iyi her iki cinsi tanıyacak insan Biga'da aransa taransa bulunamazdı. Ferhunde, Lapseki'de meşhur kırmızı fenerli ev olan Melahat'ın kerhanesinde on yıldan fazla çalışmış, ondan evvel ise İzmir pavyonlarında gezmedik masa bırakmayan konsomatrislerden biri olarak şöhret yapmıştı. Elinden geçmedik erkek kalmamış, bu arada hem başına belalısı kesilip parasını yiyen bir dosta sahip çıkmış hem arada bir pavyon dışında ekstra işlere gittiği müşterileri olmuş hem de zaman zaman mahallenin yumurta gibi delikanlılarına âşık olup kendisini ateşler içinde yanarak yataklara attığı zamanlar görülmüştü.

Ferhunde, İzmir'de bu işlere kalkışmadan evvel ailesiyle beraber Ayvalık'ta yaşıyordu. Anne tarafından Rum olan bir Ayvalık ailesinde büyüdü. Ama daha orta mektebe yazıldığı yılın ilk ders haftasında "rüya gördü" Anlatırdı sık sık, "Rüya görünce donum ıslandı ve anladım ki artık erkeğe muhtacım ama bu nasıl olacaktı, daha on ikisindeydim, sancılanıp adet zamanı görmüş, aybaşı olmuştum" diye o gününü nedense çok önemserdi. Ferhunde'nin rüya gördüğünü önce mektepteki hocası fark etmiş, genç ve bekâr hocası tarafından evlilik vaadiyle iğfal edilmesi çok zaman almamıştı. Öğretmeni –şimdi adını bile hatırlamıyorum gözü çıkası herifin, diye anlatırken eklerdi– ona vaadini nedense, tayini bir başka kasabaya çıkınca unutmuş, zaten Ferhunde'de bu işe bir merak ve istek görülmediğinden arkasına düşülmemişti. Artık on üçünde genç irisi,

serilip serpilmiş, yüzüne bakılır, erkek koluna takılır bir kadındı Ferhunde ve dilediğini yapabilirdi. Evden kaçıp İzmir'e gitmeye karar verdi, orada hayatına ait bir macera varsa işte onu yaşamak istiyordu. Başında kavak yelleri esen zamanlardı, yıl bin dokuz yüz otuz yılıydı... Zaten ailesiyle, hele hele babası ve abileriyle kanlı bıçaklıydı; evini terk etti, gitti. Ailesi oh kurtulduk beladan diye sevinç duydu, peşine düşmediler... Ferhunde'nin İzmir'de yaşadıkları, şimdi bir bir anlatılsa roman olur denilecek kadar çok olduğundan, lafa söze gelmez bir hayat parçası olarak geride kaldı. Otuz beş yaşına geldiğinde artık bedeni pörsümüş, sigara ve alkol, arada bazı uyuşturucular derken bir batağın kadını olarak eskiyip gitmişti. Ama hâlâ güzel bir kadındı, hâlâ para karşılığında fahişelik yapıyor olsa da canı bir adamı istedi mi istiyor, o vakit parayı bastırana değil gönlü kime kaymışsa o adamı alıp götürüyordu. İzmir'de artık yapamayacağını anlayınca, eski meslek arkadaşlarından Melahat'ın Lapseki'de çalıştırdığı eve gitti. Orada çalışan genç hanımlara ablalık, tecrübesiz delikanlılara ilk göz ağrısı, Melahat'a ise kahve ve fal arkadaşı oldu. On yıl kadar çalıştıktan sonra, bir gün Ayvalıklı, eski mahallesinden çocukluk arkadaşı Aleko ile Melahat'ın malum evinde karşılaşacaktı. Ferhunde, o gün utandığı kadar hayatında hiçbir zaman ve hiç kimseye karşı, hatta anlatılması çok zor olan öylesi fuhuş durumlarında dahi böyle utanmadı. Samimiyet hemen anlaşılan bulaşıcı bir duygudur. Ferhunde'nin yüzünde samimi bir utancı gören Aleko, o gün, Lapseki kerhanesinde kimselerle eyleşmediği gibi, Ferhunde'yle de yüz yüze duramadı, sadece ona "Böyle olmasaydı da beraber büyüseydik bre, o zaman karım diye seni alırdım be!" dedi, ardından çıktı gitti. Ferhunde bunu gecikmiş ve yıllanmış bir evlilik teklifi kabul etti, Aleko'nun ardından yataklara düşecek kadar perişan oldu. Lapsekili Melahat, onun bu haline acıyarak, "Ne o cicim, eski sümüklü aşkını görünce yaralarınız depreşti herhalde!" dedi, "Müşteriyi de kaçırdık ama canın sağ olsun dert etme... Erkek mi yok! Biri gider, biri gelir. Bu serma-

ye bizde oldukça..." Böyle demekle beraber, kırk yılın fahişesi Melahat durumu anlamış, "Hey gidi kahpe dünya! Demek senin de yuva kurma zamanın geldi Ferhunde!" diye konuşmuştu. Ferhunde o gün hiçbir müşteriye çıkmadığı gibi, sonraki günlerde de ortalıkta görünmedi. Ertesi gün Lapseki'nin tarihi hamamına gidip boy abdesti aldığı, kasabanın yine tarihten bir parçası olan Çardak Yakup Bey Camisi'ne gidip bütün gün namaz üstüne namaz kıldığı dahi rivayet edilir. Günahı boynuna denilecek biçimde söylenebilir ki Ferhunde, Aleko'yu gördükten sonra bir başka erkeğe parmağının ucunu dahi göstermedi, kerhanedeki odasından dışarıya namaz kılmaya gidiyor, yüreği bir mangal alevi gibi yanıp duruyordu. Bu durumda Melahat'in evinde kalamazdı. Birkaç gün sonra eski arkadaşı Melahat'in ona yol vermesini beklemeden sermaye kızlarla vedalaşıp, "Allah sizi de kurtarsın, tez elden kocaya kısmet etsin!" diye dileklerde bulunup valizini toparladıktan sonra başına eşarbını da geçirdiği gibi, ilk otobüsle Ayvalık'a gitti; baba ocağı olan kasabasına... Ayvalık garajında otobüsten iner inmez kasabada ailesinden olanların yanı şurada dursun, tanıdık bir yere bile uğramadı ve hiç naz poz dahi yapmadan kocası olacak adamın adresine adımlarını yöneltti. Lapseki'den ayrılmadan Melahat'in yardımıyla yaptığı el altından soruşturduğu kadarıyla bildiğince, doğru Aleko'nun aşçılık yaptığı lokantaya gitti. Lokantanın kapısına dayandı, adeta emir sayılacak yüksek perdeden bir sesle, "Aleko! Sana çocukken demek ki âşıkmışım, bunu bilmiyordum, içimde hem de tam şuramda hep bir boşluk vardı, demek o boşluk sana ait imiş, şimdi seninle karşılaşınca gördüm ki sensiz artık yaşayamam, senin de bekâr ve yalnız olduğunu öğrenmiş bulunuyorum, herhalde sen de beni bekliyordun, al beni nikâhına, namuslu bir evli kadın olarak yaşayacağım bundan böyle!" dedi. Bu emrivaki öyle pattadanak olmuştu ki galiba buna Ferhunde bile hazır değildi; bir anda dile gelen lakırdılar vardır, onlardan biriydi ağızdan çıkan...

Ferhunde omuz koyup dayandığı kapıda yanıtı beklerken, lokantada ellerindeki kaşık ve çatallarla, masalarında kıpırtısızca kala kalan müşterilere döndü, "Utanacak neyim var ey asil beyler, ben bu adamı seviyormuşum da yıllardır bunu bilmiyormuşum, onunla bir yastıkta Allah'ın emriyle kocamak istiyorum!" diye gelişigüzel bir söylevi az evvelki lakırdısına ekleyince, içerden alkış sesleri yükseldi.

Ferhunde böyle deyince, alkış alması bir yana, içerdeki erkekler utanıp çekinmeseler neredeyse kalkıp kadını kucaklayacak, yanaklarından öpecek, bir bir sıraya girip tebrik edeceklerdi. Birden, lokantada samimi bir hava doğmuştu. İçerde oturanlar arasındaki iki erkek müşteriden birisi, kapıda durup arkasına güneşi almış ve o yüzden, başına gevşek bir düğümle doladığı beyaz tülbentiyle bir ışık halesi içinde görünen kadına bakıp arkadaşına döndü, "Yahu ben bu hanımı bir yerden tanıyorum ama nereden, çıkartamadım!" dedi.

"Öylesine iyi hatırlıyorum ki, sanki yan yana durduk, sanki karşı karşıya oturduk; hatta bir sohbetimiz dahi bulunuyor! Ama nereden diye sorma, vallahi çıkartamıyorum..."

Ötekisi dalgın bir tebessümle dinliyordu, "Ben de tanıyorum!" diye karşılığını verdi, "Zannımca, Parmak Çeşme tarafındaki Ayazma Kilisesi'nde Rum gâvurun duvarlara resmettiği Meryem Ana işte bu olmalı!"

Arkasındaki güneşin azizliğine uğramış, zaten orada ışık olmasa dahi güneşin vereceği parlaklık bir yana dursun, çehresinde temiz bir bakışı her daim gezdiren ve o yüzden yüzü ışıl ışıl bulunan Ferhunde'nin tanışı çıkmış müşterilerden bu ikisi, neyse ki onu Çanakkaleli Melahat'in evinden hatırlıyor olamadı.

Aleko bütün bu harıla güreleyi tınmıyor, sanki oralı değil görülüyordu. O sırada tezgâh gerisinde kapakları açık ve kömür ateşinde hafif hafif fokurdayıp ısınan yemeklerin başındaydı. Sabahtan bir hünkârbeğendi hazırlamıştı ki, parmaklarını yersin yahut yeme de yanında yat misali bir yemekti.

Hünkârbeğendisine kepçesini daldırdığı sıra bu olanlar olmuştu. Aleko ise, "Kadın kadın! Tamam bundan böyle iki cihanda karımsın... Nikâhıma alacağım seni. Şimdi git, evde bekle... Gördüğün gibi ekmek parası için çalışıyorum, akşama gelirim!" diye karşılık verdi. Ferhunde, ciğerci kapısında dolaşan uslu bir kedicik gibiydi, "Tamam beyciğim, sen nasıl istersen, öyle olsun! Yalnız hangi eve gideceğim?" diye sordu. Aleko, karşısında tabak bekleyen garsona tezgâh üzerinden tepeleme dolu zerdeli pilav ile hünkârbeğendiyi uzatırken dedi ki, "Canım bilmeyecek ne var, bizim mahallenin çocuğusundur, Taksiyarkis Kilisesi sokağında 9 nomaradır. Kapıyı it açılır... Hava soğuk, bahçe duvarında kesik odunlar duruyor, evi ısıt, kocanı bekle!" dedi.

Oradaki herkesin ve daha sonra bu konuşmalar Ayvalık Çarşısı esnafı arasında duyulur duyulmaz ahalinin bunu bir oyun sandığı sırada, Ferhunde ve Aleko, birbirlerini çoktan karı koca ilan etmişlerdi. Resmi nikâhlarını gün geçirmeden Ayvalık Belediye memuru kıydı hem camiye gidip imam efendiden dini nikâh almayı hem de Aleko'nun kırk yıl evvel vaftizini yapan Papaz Paul'dan kutsanarak kiliseyi terk etmeyi unutmadılar. Birkaç aydan sonra gelişmeler gösterdi ki Ayvalık'ta yaşamaları zorluk çıkaracaktı. Aleko, "Bilirim kadın kısmı gezmeyi, taşınmayı sevmez, onu bir yerde sabit ve zımbalanmış gibi tutmayan kocaya koca demez" diye yorum getirdi verdiği karara. "Lakin gitmemiz gerekmektedir, burada ekmek parası zor ve zahmetlidir. Zeytin hasadından zeytin satışına kadar para aldın, aldın... Sonrası veresiyedir!" dedi. Ferhunde, "Senin aklından zorun var galiba, ben seni görür görmez âşık olmuş bir kadınım, öl de öleyim... Nereye istersen oraya gideyim!" diye onun kararına kolaylık gösterdi. İstanbul, İzmir, Ankara gibi şehirlere gitmek istemediler, gitselerdi Aleko'yu havada kapardı oranın lokantacı yahut meyhane esnafı. Ama onlar daha sakin bir hayat istemekteydi. Aleko, Biga'daki eski ahbabı Necip Bey aklına gelince, ona bir telgraf

çekerek ağzını aradı. Necip Bey'in kapısından geri dönen kimse Biga kuruldu kurulalı görülmediğinden, Aleko da geri çevrilmedi. Aleko, kasabaya otobüsle dağları aşıp zorlu bir gece yolculuğundan sonra indikleri gün, onlara Hacı Piti Hanı'nda hemen bir oda açan Necip Bey'i bir yana çekerek dedi ki, "Allahın emriyle evli olduğum kadın mazisinde orospuluk yapmış ve hatta Lapsekili Melahat'ın yanında meslek icra etmiş biridir. Ama şimdi benim iki cihanda karımdır. Artık namus ehlidir, tövbekârdır, yanından erkek sinek geçemez. Bunu söylemeden buraya yerleşemem Necip Bey! Sen de bilesin, bizim aile namusumuza göz kulak olasın bre..."

Böyle deyince, Necip Bey gözleri yaşardıktan sonra Aleko'ya sarıldı, Rum aksanına özenip bolca bre sözcüğü paralayarak, "Sen ne yüce kalpli bir adamsın bre Rum Palikaryası Aleko!" dedi, "Yerin Cennet-i Alâ'dır bre... Rabbim senin gösterdiğin efendiliği o kalın defterine çoktan yazmıştır, inşallah defter sayfalarını karıştırıp senin iyiliğini başkalarına ciro etmez bre!" diye lafını hıçkırıklar altında zor tamamladı. Bu arada zaten bu konuşmaya başından sonuna kadar şahit olan Ferhunde'ye dönüp "Dünya ahret kardeşimsin, bacımsın! Hoş geldin aramıza Ferhunde yenge! İnsan her zaman, her sabah, yeniden taptaze ve süt kokusuyla doğar. Allah evliliğinizi mübarek etsin, bir yastıkta kocayın kardeşler..." dedi. Biga'da eğer o günden sonra saçlarına kır düşmüş dünya güzeli Ferhunde ile yaklaşan yaşlılık zamanlarına rağmen kasabanın gelmiş geçmiş en yakışıklısı sayılabilecek Aleko'nun ardından teneke çalınmamış, nanik yapılıp dalga geçilmemiş, arkalarından ileri geri ve öte beri laf edilmemişse, hasılı olabilecek tüm dedikodu ve şayialar olmamışsa bunu dedikoduculuğuyla ün yapmış olan Necip Bey'e borçludurlar. Aleko böylece derin hürmet beslediği ve bir dediğini iki etmediği Necip Bey'in otelindeki lokantayı da işletmeye başlamış bulunuyordu. Ferhunde ise hayatından gayet mutlu olarak yaşamaktaydı. Sadece arada bir, bütün evli kadınlar gibi tutturakları azıp ve mız mız şımarıklık yaptığı zamanlarda,

"Beyciğim benim, sana çocuk verecek zamanım geride kaldı, keşke erkenden olsaydı da çoluk çocuğumuz olaydı ama olmadı, istersen gel bir fakir çocuğu evlat alalım" biçiminde konuşmakla onu razı etmeye çalıştıkça Aleko, "Bre, yok yok istemem be kalsın, sen çocuğu sever beni unutursun, benden iyi sana çocuk mu olur be!" diyor, başka laf ettirmiyordu. Öyle böyle yuvarlanarak bugüne varmışlardı. Aralarında tek bir çekişme, niza, münakaşa dahi duyulmadan afiyetle yaşamaktaydılar.

Karı ve erkek milletini iyi tanırım, diyen Ferhunde, burada nakledildiği kadar anlaşılmış olacağı gibi hayat tecrübesine evvel eski sahip bulunduğundan doğru söylüyordu. Ferhunde, Fatoş'u ayrıca ne zamandır tanıdığından ve kocasının dükkânına bitişik çaycılık yapan Nuridin'i de iyi bildiğinden, eğer bir başlarsa bu işin rint meşrep olacak ilk günlerinin hemen ardından kapkara fırtına bulutlarının geleceğini kestiriyordu. Fırtına kasırgaya, kasırgadan tufana kadar dönecekti ve bu evlilikten günün birinde Nuridin'in başka işlerde olduğu gibi yine kazık yiyip çıkacağını, Fatoş'a dünyanın en sivri kazığı batsa ona hiçbir şeycikler olmayacağını dili döndüğünce Aleko'ya anlattı. Aleko ise ısrarcıydı, Nuridin'in kurtuluşunu bu evlilikte gören Necip ve Muhittin beylere katılıyordu. Sonunda Ferhunde pes etti ve "Bu evliliğin masrafı gönüllü Haseki'lerden çıkıyorsa, ne âlâ... Zaten Fatoş'un bu işe razı olmasında çarşıdaki emlakın mülkiyeti esas rolü oynar, gerisine hacet bile yoktur. Bir de Muhittin Bey'in paraca yardımı arkadan lazım gelir, ayriyeten konu komşu ve akrabalardan gelecek altın takıları da onun iştahasını artırır. Bir de lüzumu eden bir şey vardır ki Fatoş kaçığı Nuridin kardeşimizin azıcık horozlanmasını isteyecektir! Yoksa horozlanmayan erkeğe yatakta sırt dönmesi bir yana evinden içeri sokmaz o karı, kümesinden kovalar da avluya gönderir..." dedi.

Ferhunde, Aleko'ya açık açık, hatta yeri gelince kaba bir dille anlatarak daha ilk günden, gerdek gecesinden başlayarak Nuridin'in Fatoş'u yerle bir edecek biçimde hazırlıklı olmasını,

biraz antremana ihtiyacı bulunduğunu aktardı ve Fatoş gibi yelloz bir karının aşk kibriti, üflesen yanıp derhal sönecek kadar çabuk tükendiğini, o tükenişe izin vermeyecek hamleleri Nuridin'e öğretmek gerektiğini söyledi. Aleko, bütün bunları dinleyip tecrübeli karısından aldığı nasihatlerle ertesi gün Nuridin'i futbol takımları gibi büyük maç öncesinde sıkı bir kampa alacağına söz verirken, Ferhunde ise "Tamam, yarın ben de o çalımı bozuk Fatoş'a giderim! Ağzı kokan karıyı ne yapar bu erkekler bilmem a! Fatoş'a damla sakızı da götüreyim bari... Ah siz erkekler, karı seçmekte usta değilsiniz anlaşılan... Nuridin'e bu karı uymazdı aslında ama mademki ısrar ettiniz, elçiye zeval olmaz, eh ne yapalım... Fetebârekallah!" dedi.

Bu konuşmaların ardı gelip bitiverince, günün öteki aldılı verdili ve aksatalı işleri kısaca konuşuldu. Ardından, henüz evlerine elektrik bağlı olmadığı için aydınlanmaya kullandıkları gazlı idare lambasını söndürüp yatak döşeğine giriverdiler. Ferhunde, her gece Aleko'ya yaşattığı kadınlık hallerinden birisini daha göstermek üzere geceliğini iki laf arasında kaşla göz arası çıkarmış, göz alacasında mesafeleyip az öteye fırlatıvermişti. Bir yarım saat geçince erkeğinin üzerinden kalktı ve geceliğini fırlattığı yerden alıp üzerine geçirdi, çoktan uykuya dalmak hazırlığında olan kocasına sokulup başını yastığa koydu.

Fatoş, Ferhunde'yi oldum olası sever, sözlerine dikkatle kulak verir, dinler! Yine öyle oldu... Ferhunde, ertesi gün, "Vallahi bak, kısmetinde olanın kaşığında çıkar kardeş!" diye lafa giriş yapacağı uzun ve razı edici konuşmasını Fatoş'un evindeki misafir odası koltuklarında oturduğu sıra, kahveler içilip ardından nane likörü faslına geçilir geçilmez başlattı. Oradan buradan lafı gezdirmeden hemen sadede geldi, birtakım fuzuli lakırdılarla oyalanmadı ve ardı ardına şu sözleri sarf etti:

"Çaycı Nuridin'in dikiş tutturamaz bir adam olduğu belki kulağına çalınmış olabilir... Buna çok itibar etme kardeş... Onun teyel attığı kumaşa belki sağlam dikişi sen atarsın. Öyle erkekler vardır ki yanlarında bir dişi aslan olmadan birer hiç

sayılırlar... Erkeğin ne zaman heybetini göstereceği hiç belli olmaz. Erkek tahtıravelliye binmiş çocuk gibidir, bir bakarsın yukarıda, sonra bir bakarsın aşağıdadır. Biz kadınlara düşen vazife ise, eğer evliliğimizi sürgit olsun istiyorsak, erkeğimizi her zaman tahtıravellinin üste çıktığı yerde görmektir, herkese böyle göstermektir. Ne yaparsın, Allah bizi bu vazifeye memur etmiş, işimiz erkekleri yüceltmek adam etmektir. Bu zor ve güç sayılmaz, bir maharet gerektirmiyor, âşık olmak bu işe yeterlidir. Şimdi diyeceksin ki ama abla ben Nuridin'e âşık değilim ve hatta tanımam bile, lakin unutma nikâhta keramet vardır. Nah, buraya yazıyorum belki gerdek gecesi sabahında sen yataktan aşk ve meşk içinde kalkmış olabilirsin. Hangi erkeğin neye ne kadar sahip olduğunu kimse bilemez, onunla sarmaş dolaş olmadan adam terazisi anlaşılamaz. Belki Nuridin sana çehre züğürdü gelebilir ama temiz kalbi her şeye değer..."

Bu konuşmanın pek yararlı olmadığı, Fatoş'un asık ve nemrut suratından düşen bin bir parça halinde yerlere döküldüğünü görünce Ferhunde, öteki silahına sarıldı. "Ayrıca unutma ki hem Necip Bey bu evlilik için kesenin ağzını açmakta, çarşı içindeki ufarak emlakını mülkiyetiyle beraber sizin kuracağınız yeni aileye bağışlamaktadır... Bu bir! İkincisi Muhittin Bey, ki senin velinimetindir, onca yıl ekmeğini yedin onlara sen hizmet verdin, işte Muhittingiller de bu işe madden ve manen yardımcı olacaktır. Muhittin Bey baştan aşağıya evini donatacak, artık yeni buzdolabı mı istersin, elektrikli fırın mı, lafı olmayacaktır. Biga'dan sana yağacak yüzgörümlüğü altınların haddi hesabı ise olmayacaktır. Daha neler neler..."

Fatoş kendisine gösterilen bunca ilgiden memnuniyet duymayacak kadın değildi. Ferhunde böyle anlattıkça Nuridin gözünde büyüyor, yüceliyor ve daha şimdiden eğer evlenmiş olursa her gece sabaha kadar vakitli vakitsiz duyacağı karyola gıcırtısı sesiyle içi gıcıklanıyordu; galiba kendini tutamayacak, fazla nazlanmadan evet diyecekti. Evet desin, bir evlensin, kocasının eve gelince ayaklarını bile sıcak su doldurulup sabunla

köpürtülmüş leğende elleriyle yıkardı, tertemiz peşkirlerde kurulardı. "Vallahi öyle dükkânlı ve kısmetli koca olsun elimle yıkar, peşkir bir yana saçlarımla kurularım ayol!" dedi, Ferhunde'ye...

Böylece Ferhunde, fıkır fıkır kaynayan bir tencerenin kapağını kaldırıp içine kolayca bakabilmek rahatlığıyla Fatoş'un artık köpüğünü alıp fazla suyunu süzmek zamanı geldiğini anladı. Bundan sonrası ıvır zıvır tafsilat idi: Ayrıntıları konuşmaya başladıklarında, laf birden Fatoş'un düğünde nasıl bir gelinlik giyeceği konusuna geldi ki bu konuda Ferhunde'nin hakkı yenmezdi, o nicelerini evlendirmiş bir kadın olarak duruma hemen el koydu. Kerhanede çalışıp sonra namus ehli bir kocaya giden nice kızı evlendirmişti, bilmez mi bu işleri... Eline geçen bir deftere tükürüklü kalemle birkaç eskiz çizdi fakat çok ısrar etmedi çizdiklerinde... Huyu terelelli olan Fatoş'u hazır razı etmişken birazcık yoluna, şerbetine gidip o nikâh günü giymeyi aklına koyduğu demode ve çirkin gelinlikte hemfikir oldu. "Kız, zevkine hayranım! Bundan daha iyisini Beyoğlu'nun İstiklal Caddesi'ndeki modacı gelinlik terzileri bile yapamazdı" dedi...

Bu konuşmayı, ardından öteki şeyler izledi: Düğün nerede olacak, gerdek odası ve çeyiz nasıl düzenlenecek, düğün yemeğini Aleko usta hazırlarken hangi yemekler yapılacak, belediye ve imam nikâhı nerede kıyılacak gibi ayrıntılar konuşulurken düğün eğlentisine gramafonda plak çalıp danslı bir şeyler yapmayı düşündüklerinde, Kesenkes Sokağı'ndaki esnaftan olan Çingene çalgıcılarının sırf Nuridin abileri evleniyor diye ve onu candan sevdikleri için, son dakikada habersiz katılacağı akıllarına asla gelmeyecekti. Büyük süpriz ve iltifat oldu, tam bir düğün hediyesiydi. Nuridin'le Fatoş'un evliliği böylece yoluna girip hazırlıklar tamamlandıktan sonra, düğün tarihi saptanıp nikâh ardından eğlentiye geçtikleri gece, Hacı Piti Hanı'nın arka bahçesinde kurulmuş düğün alanında önce uzaktan keman, klarnet, darbuka, kanun ve cümbüş sesleri duyuldu. Curcuna

çalına çalına sokakları geçti, Hacı Piti'nin bahçesine geldi. Biga'da, 1959 yılının yaz aylarından Temmuz idi, kasaba ahalisi çekirdek çıtlatıp sokaklarda kol kola dolaşırken, Kesenkes Sokağı'ndaki ayakkabı tamircisi Naim Usta cümbüşüyle, terzi Nihat darbukasıyla, yazları dondurma limonata ve kışları boza şırayı seyyar dolaşıp satmakla ekmeğini çıkartan Abdi kanunuyla, kasabanın tek otoparkı olan hükümet meydanının kâhyası ve hep kısık sesiyle ona buna laf yetiştirerek dolaşan Saffet kemanıyla, klarneti konuşturan Çingene Rauf ise hamam külhanına ateşi verdikten sonra oraya koşturmuştu. Yanlarına Kesenkes Sokağı çengi ve zennelerinden birkaç kız ve oğlan da katmış bulunan Çingene çalgıcıları, "Abe Nurtin abimiz evleniyor da bize haber vermiyor, yaşşa be Nurtin abi! Hanım ablaya bu gece gösteresin malı be abi... Yaşa varol abi..." diye arada bir laf atarak çala çala düğün meydanına vardı. Onların katılmasıyla cin ve peri padişahının düğün eğlencesine dönen bahçede rakılar su gibi akarken, Necip Bey yıllanmış şarap fıçılarından gözü gibi sakladığı, hem de en dinlenmişlerinden olup Narince üzümünden yapılma birisini cömertlik göstererek ortaya çıkarttı ve herkese sebil misali sundu. Yenildi içildi, bunların paraca tasası Muhittin ile Necip beylere kaldı. Ama onlar da iyi bir iş yaptıkları inancıyla mutluydular. Herkes eğleniyor, adeta felekten bir gece çalınıyordu. Gece yarılarına kadar süren eğlence fazlasıyla uzayınca, tayin olduğu Elbistan kasabasına ertesi gün gidecek olan Biga halkının sevdiği kaymakamlardan olup Nuridin'e dahi sahip çıkmış Sami Bey, "Bu kadar tımbırtı yeter, kesin bakalım, eğlencenin de bir tadı var... Gelin ve güveyi şimdi serbest bırakalım, bizler de dağılalım" dedi, otoritesini gösterdi, böylece düğüne bir son verdi. Aleko ise, "Yahu, tam da zeytinyağlı dolmayı vurmuş idim ocağa, daha lezzetine bakmadan nereye gidersin be Kaymakam Bey!"diye ardından sitem etti.

Çaycı Nuridin o gece, ne olduğunu ve neye uğradığını anlayamadan kendisini Fatoş'un kolları arasında buldu. Fatoş

güçlü kollarıyla adamı sıkıyor, cendereye girmiş peynir kalıbının suyunu salması gibi Nuridin hababam terliyordu. Bu kadar sıkmasa ne vardı, nihayetinde aşk meşk denilen şey birbirini okşayıp sevmek değil miydi? Nuridin karısının gösterdiği çabalar karşısında bir iki çırpındı, elinden geldiğince ona yardımcı oldu, geceyi ter içinde kalarak kadının üzerinde tepinip zorlukla sabahı etti. Besili bir çiftlik danası gibi iri yarı ve güçlü kuvvetli olan Fatoş, Nuridin'i sabaha kadar kucakladı, sarmaladı, güreş tutar gibi yerden yere vurdu. Bütün bunlara evlilik hayatı işte budur, koca olmanın zahmeti böyledir diyen Nuridin ses çıkarmadan katlandı.

Fatoş ile Nuridin'in karı koca hayatı kadının emri ve istekleri doğrultusunda sürüyor olmakla beraber, bundan Fatoş'un memnun kaldığını söylemek güçtür. Bütün kadınlar gibi Fatoş da istiyordu ki Nuridin emretsin, azıcık hort zort olsun, icap ederse diş göstersin... Nuridin, "Bak ben falanca yere gidiyor, bu gece orada kalıyorum, gitme dersen gitmem ama gitmeyeceksin ulan karı demen gerekir!" diye kendisine açıktan açığa ipucunu veren Fatoş'a karşı, "Fatoşcuğum benim ne haddime sana gitme demek, sen kendine bunu layık görüyorsan, ben nasıl ses çıkarırım!" diye yumuşak bir karşılık verince, kocasını böyle görmek, görüp geçirmiş Fatoş'un cinlerini başında toplamaktaydı... Ancak ne çaredir ki ne Nuridin'in varoluşunda böyle bir buyurgan taraf vardı, ne de terbiyesi gereği bunu karısına dayatabilirdi. Çerkesler isterler ki karşısındaki insan kendisine uyarı yapılmadan, ona yap denilmeden yapılması gerekeni ifa etsin; buna uygun bir deyiş zaten onların dilinde çokça gezinir: "Kendisine yoldan çekil dedirten delidir!"

Nuridin, günler geçtikçe durumunu anlıyordu. Fatoş'un yanında bir sığıntı gibi kaldığının farkında değil miydi sanki? Elbette bunu biliyor, kavrıyordu. Lakin ne diyebilirdi, mademki Necip Baba emretti, madem Muhittin Bey amca tamam dedi, madem Kaymakam Sami Bey nikâh şahidi olup imzayı bastı,

işte bu onun kaderiydi. Fatoş'un nikâhtan az zaman geçer geçmez başlayan dikleşmeleri, kabadayı halleri, terazisi ayar kabul etmez biçimdeki bozuk tavırları, eziyetini gösteren suratı yüzünden Nuridin neye uğradığını anlamadı. 'Soyu soydan al, köpeği mandradan al, diye boşuna dememişler... Bir insanın soyunda soysuzluk varsa, ne yapmak lazım düşer be Nuridin!' diye kendiyle dertleşiyordu. Kimselere açamadığı, zaten açsa da artık hiç kimsenin kulak kabartmayacağı, olsa olsa gülüp geçeceği, hatta sarakaya alacağı bu evliliğin komik hallerini içinde konuşup dışa vurmuyordu...

Bir yaz, bir kış, sonra bir bahar geçti. Nuridin, Hacı Piti'deki çay ocağına gidip gelirken bir gün Aleko'nun lokanta kepengini kapatıp içersini toparlamaya koyulduğunu, o sırada İmroz adasından gelmiş Papazbağı şarap evi sahibinin Necip Bey'in reçineli fıçılarda beklettiği kırmızı lezzetleri satın alıp taşımaya koyulduğunu, kâtip efendinin son hesapları çıkarmaya başladığını, temizlikçi Aygır Zeliha ve ekibindekilerin otelin odalarını birer birer boşaltıp temizlenecekler bir yana ve atılacaklar öte yana diye işbaşında olduğunu gördü. Bunlara bir anlam veremedi. Necip Bey'in otelinde erkenden yaz temizliği yaptığını sanmıştı... Bu, zamansız yapılan telaşeye güldü geçti, 'Bu kadar zahmeti bir araya getirmeye ne gerek var! Her gün yavaş yavaş yapılabilirdi, ilahi Necip Baba!' dedi. Çay ocağına girdiğinde orasının çoktan boşaltılmış olduğunu gördüğü zaman gözlerine inanamadı: Ne oluyordu ki! Harp çıkmış da o yüzden memleketi acele olarak terk ediyor gibi bir hal içindeydiler. Bu olan bitenlerin bir açıklaması olmalıydı ama kime sormalıydı? Sabah çayını demleyemezse hayatının bir anlamı kalmayacaktı. Önüne çıkana değil, bu işleri sormak üzere doğrudan Necip Babaya koşturdu; onu ararken Aleko'yla karşılaştı.

Aleko, Nuridin'in kolundan tuttu ve bir silkeleyip kendine getirdi, az daha tokatı yapıştırıyordu.

"Oğlum Nuridin, saçmalama, saçma sapan işler yapma!" dedi Aleko. "Ne zamandır konuşuluyor ama sen kulak tıkıyor olmalı-

sın... Zaten senin hayatta yaptığın hep bu: Kulak tıkayıp dünyaya uzak durmak. Varsa yoksa çay ve çaydanlık! Seni dünyaya bağlayan tek şey, çay demlemektir. İçine ettirme şimdi çayının... Benim deniz börülcesi salatalarımdan, hünkârbeğendi ve tas kebaplarımdan, zeytinyağlı imambayıldılarımdan ne farkı var senin demliğindeki çayın... İkisinin de hükmü bu kadarmış... Dün gece Necip Bey ailesi efradıyla beraber İstanbul'un Cihangir semtine taşındı. Bilir misin orayı, belki bilirsin, senin Tophane'de kalmışlığın var ama çay demlemekten dünyaya baktığın mı vardı sanki?.. Bahriyeli'nin kahvesinde sadece demlik kaldırıp süzgeç indirdin. Cihangir'e gitti diyorum Necip Bey, galiba duymuyor işitmiyorsun! Heeey, burada mısın sen, bak tokat geliyor ha... Necip Bey oteli Laz müteahhite verdi, içini boşaltıyoruz. Sen de boşalt kendi eşyalarını... Sonra evine git, Fatoş Hanım ile güzel güzel geçin, Aleko abine kulak ver oğlum... Fatoş'u memnun et, Necip Bey'in size bıraktığı fırından ekmek yemeye bak, başka işe el at, bırak şu çaycılığı... Artık kimseden sana fayda yok Nuridin! Duydun mu beni Nuridin? Duymuyorsan, bak şamar geliyor... Kendine gel Nuridin, ağlamanın sırası değil be Nuridin, ben ağlıyor muyum be Nuridin, bak bizim gidecek yerimiz mi var be Nuridin, bak Ferhunde ablanla biz de nereye gideceğimizi sanki biliyor muyduk be Nuridin!"

Nuridin böyle denilince, birden Ferhunde ve Aleko'ya üzüldü, "Sahi, Aleko abi, siz nereye gideceksiniz, nerede aş tutacaksınız yahu?" diye sordu. Aleko, "Sat anasını be Nuridin, boşver içine ettiğiminin dünyası işte!" diye hiçbir şeye teselli olmayan yetersiz bir karşılık verdi. "Necip Bey'in yaptığı aslına bakılırsa babalıktır, sana da bana da ekmek, iş ve aile kapısı açtı da öyle gitti... Sakın arkasından kötü söz söyleme evladım Nuridin. İyi insan ağzından her daim iyi söz çıkaran insandır. Böyle olması gerekiyor imiş, de..."

Nuridin, Necip Bey'in sellemehüsselem, selamsız ve sabahsız geçip gitmesine çok üzülmüştü, "Bari, gitmeden beni yanına çağırsa, bütün bu olacakları söylese, elini öpsem ve hak

helalliği dilesem, bu bana çok muydu be Aleko abi?" diye sitemkâr konuşunca, beriki güldü. "O sana aylar evvel bunu söyledi ama sen anlamadın. Seni Fatoş ile evlendirirken babalığını yapıyordu, evlat!" dedi, "Ayrıca senin helallik istemen için Allah gecinden versin Necip Babanın vefatını beklemen gerekecek ki o vakit cenaze namazında sıraya girip imam efendi sorunca, helal olsun demek sana vazifeden sayılacaktır."

Nuridin, "O nasıl söz Aleko abi!" diye konuştu, "Allah gani gani ömür versin Necip Babaya..."

Necip Bey'in ömrü çok uzun olmadı, Biga'dan mal mülklerin satışı, taşınmalar, tahsilat ve tediyeler, yeni bir semte alışmak, ailesine yeni bir hayat kurmak ve bunlardan daha önemlisi sayılacak biçimde denilebilir ki altmış küsür yıllık ömrünü bir kasabada geçirip orada bir dolu hatırat bırakmanın yüküyle nefes alamaz oldu. Cihangir'e taşındıklarından birkaç ay sonra nefes yetmezliği ile Cihangir'in Alman Hastanesi'nde acil servise gitti, daha doktor yüzü görmeden orada son nefesini verdi. Ölüm haberi Biga'ya ulaştığında Nuridin çarşı fırınındaki giriş kapısı yanına kurduğu küçük ve seyyar işportacı çay ocağında demlik başındaydı, ona bu acı haberi getirenlere donuklaşmış masmavi gözbebekleriyle baktı; sahi, Nuridin'in gözleri maviydi ama çakır değil...

Sanki sözleşmişler gibi o acı haberden birkaç ay sonra, bir gün koltuğunda kestirmeye devam ederken Muhittin Bey'in uykusundan uyanamadığı haberi de geldi. Fatoş bu haberi duyunca, artık sahipsiz kalmış burnu bir karış yukarıda ekin iti gibi başıbozukluğunu ilan edip hürriyetini ele aldığını birdenbire ilan etti. Onu evli tutan, evlilik bağında bırakan iki önemli isim, Necip ve Muhittin beyler artık yoktular. Bundan sonra üzerinde bir vesayet kalmaksızın, dilediğini yapabilirdi. İlk iş kiradaki fırının tapusunu tamamen üzerine almak, sonra bu uyuz kocadan kurtulmaktı; böyle düşündü Fatoş...

Muhittin Bey de vefat edince zincirlerinden boşalmış bir yılkı atı gibi kendisini özgür hisseden Fatoş'ta müteveffanın

kırkını beklemek gibi bir kısa süreyi dahi geçirmek sabrı görülmedi. Onun gönlünde derhal ve hemen bin bir heves dolaşmaya başlayacaktır. Birdenbire huyu değişen Fatoş'la gece gündüz beraber olan Nuridin bunalıyor, sıkılıyor, gizli gizli ağlıyordu. Nuridin'in gidip dert yanacağı Aleko abisi de yoktu artık... Duymuştu ki Aleko, Samatya'da Sandıkburnu adlı bir Rum meyhanesine aşçı girmiştir ve İstanbul'daki hayat pahalılığı nedeniyle Ferhunde ablası da elinden gayet güzel dikiş zenaatı geldiği için evinde terziliğe başlamıştır.

Nuridin, fırın yanındaki işportacı kılıklı eften püften çay ocağına gidip gelirken hep başka yolları kullanıyor, asla Hacı Piti Hanı enkazı önünden geçmiyordu. Zaten kısa sürede bazı canavar kılıklı, gür gür işleyen, toprağı çimentosu ve betonuyla demirini bana mısın demeden yerinden alıp kaldıran, öteye fırlatan iş makineleri gelmiş, Hacı Piti'den geriye toz ve toprak kalmıştı. Hanın tarihi kabul edilen ön yüzü, arkasından desteklenmiş iskelelerin yardımıyla ayakta duruyor ve bir maske gibi görünmeye devam ediyordu... Hacı Piti arsasına işhanı dikecek olan müteahhit bir yıl sonra orayı dükkân dükkân, büro büro, daire daire satışa çıkaracağına dair reklam ve ilanları daha şimdiden gazeteci Ahmet Levent'in Biga gazetesine vermişti.

Necip Baba, Aleko ve Ferhunde abla, hatta Muhittin Bey, adını unutmamak gerekir ki Kaymakam Sami Bey, eskiden yanında çalıştığı Pomak aşçı ve benzinci Hasan Çavuş gibi isimler olmadan Biga, Nuridin'e Fizan çölleri gibi ıssız gelmekteydi. Birden kendisini uzlete düşmüş, gurbete çıkmış gibi hissetti. Aslında emanet edildiği Fatoş'tan sevgi, destek, anlayış beklerken ondan sadece her gün azar işitiyor, hakarete uğruyor, arada bir Fatoş onu omuzlarından tutup küçük bir çocuk gibi silkeliyor ve sarsıyor, bazı bazı yataktan kovuluyor ve bu durumda üzerine bir battaniye alıp öteki odanın sedirine gidip orada ağlıyor, ağlarken bütün sevdikleri ve yıllar evvelden kalma hatırasıyla saçlarının mis kokusu hâlâ burnu ucunda dolaşan ölmüş evladı aklına geliyor, bu sefer büsbütün katıla katıla ağlıyordu.

Onun ağladığını duyan Fatoş yatak odasından çıkıp geliyor, "Bana bak, seni kolundan tuttuğum gibi atarım kümese... Doğru tavuk kümesine... Sabaha kadar orada kilitlerim. Sen, sana diyorum sen, ya ne sandın sen beni! Kes sesini, karı gibi zırlamayı bırak!" diyerek tehdit ediyor, bağırıp çağırıyordu.

Nuridin, "Mademki Necip Baba, beni bu kadına layık gördü, demek ki bir bildiği vardır, sabret oğlum Nuridin, sabreden ve doğru yoldan çıkmayan kazanırmış, sen sabret be gönlüm!" diye kendisine teselli veriyor, katlanıyordu. Böyle böyle birkaç zaman geçti. Fatoş'un evinde sığınma olarak yaşadığı bu zamanlarda kadının canı çektiği vakit bir görev yerine getiriyor gibi koynuna giriyordu ancak Nuridin'in olup olmaması hiç fark etmeyecek biçimde zaten bedenini rahatlamaya koyveren kadın nasıl beceriyorsa kendini mesut ediyor, işi bitince yanında yatan erkeğini birazcık hoş tutar gibi davransa dahi sonrada itip kakıyordu.

Bu eziyetli gecelerin birisinde Fatoş ve Nuridin çırçıplaktılar ve kadının üzerinde olup gücünü kuvvetini işittiği her türden hakarete karşılık toplamaya çalışan Nuridin bir başka hakarete daha uğrayacaktı. Fatoş üzerinde başı kesilmiş horoz gibi tepinen, kendisini ispata çalışmak zorunda kalmış hissettiği için takatı tükendiğinden sönmeye yüz tutmuş bir fener misali son ışıklarını yansıtmaya çalışan Nuridin'i eliyle öteye bir iteledi, sonra, "Sen bu yüzden Cahide adındaki eski karını Cânan adında bir orospu yaptın çıkardın!" dedi. "Senin Cânan ile bizim Ferhunde aynı kaba işiyenlerden, al birini vur ötekine..." Böyle deyince, Nuridin'in üzerine öyle bir kabadayılık çöktü ki, Bahriyeli orada olsa bundan daha iyisini yapamazdı. Nuridin terbiyesiz değildi, edepsiz hiç değil! Nuridin'in saflığı ve ensesine vur lokmasını al halleri ne kadar bilinen bir şey ise, Fatoş'un terbiyesizliği ve edepsizliği o kadar ayyuka çıkmıştır. Terbiyesizle edepsiz arasında fark vardır. Her terbiyesiz edepsiz olmaz, terbiyesizler arasında bazı bazı edeplisine dahi rast gelinir... Aynı şekilde, edepsiz adamın terbiyelisi, terbiyeli gö-

rüneni hemen her köşebaşında kendini gösterir ki böylesi daha fenadır. Zira karşınızda edepsizliğine terbiye kuralları çerçevesinde kalıp ve kılıf uyduran birisi vardır... Terbiyesiz aynı zamanda görgüsüzdür, kabadır, tüyü bozuk adamdır, hat derken hot der, yontulmamıştır; hasılı terbiye edilmemiştir. Terbiyesi eksik kalmış adamı eğitebilirsiniz, ona ahlaklı davranmayı gösterebilirsiniz; çıkmayan candan umut kesilmediği gibi terbiyesizin terbiyeli olmak ihtimali de mevcuttur. Ama edepsiz öyle midir ya! Ona ne yapsanız, ne etseniz nafiledir. Onun fıtratında değişiklik yapmanız olanaksızdır. Edepsiz adam terbiyeli olabilir ama ne yapar eder, ahlaksızlığını ele verir... Konuşurken karşısındakini ısırır gibidir, dudaklar zehirden, dili ateştendir. Son söylenecek hatta hiç ağıza alınmayacak şeyi pattadanak yüzünüze tokat atar gibi söyler; acımasızdır... Kalp kırmak onun için sıradan bir şeydir, pazardan alınmış üç kuruşluk bir çay bardağını yere fırlatır gibi kırar, geçer... Edepsiz aynı zamanda gamsızdır, dünyayı dert etmez... Dahası, dünyayı kendisine hediye edilmiş sanar; arsızdır... Her şey ona hizmet etmeli, her zaman her şey onun çevresinde dönmelidir. Bu haliyle sıfır numara bencildir... Lakırdısını dirhemle satan eskiler, "Dünya arsızla gamsızındır" derdi; hiç boşuna laf sarf eder mi onlar... Nuridin'in karşısında diş bileyen, ona zulüm eden Fatoş, işte böyle bir edepsizdi; terbiyesini Muhittin Bey ailesi vermiş olsa dahi, edepsizliği galebe çalıyordu.

Nuridin, hayatında kimseye el kaldırmamış, el kaldırmak şurada dursun sinek raketini ele almamış biridir; onun kahveyi ve çay ocağını basan sinekleri elindeki peşkir yahut kanaviçe desenli pazenden masa örtüsüyle havayı havalandıra havalandıra kapı dışarı etmeye çalıştığı zamanlarda, "Yahu deli Nuridin, senin işin mi yok allasen, bas fitili, bas DDT'yi, gebersin pislikler" diyene, "Olmaz kardeş, hiç olmaz, onların da yaşaması lazım ki bir işe yarayacaklardır" biçiminde karşılık verirdi. Böylesine çocuk kalpli, yufka yürekli olan Nuridin'in o gece, eski karısını bahane ederek kendisine hakaret eden Fatoş'a

tokat atmış olabileceği, onu yakından tanıyan insanlara anlatılsaydı, kimsenin inanacağı olmazdı. Ama gerçekten bu sataşmayı çekemeyen Nuridin, tokatı yetiştirdi. Şirretliği yedi mahalleden duyulmuş bulunan Fatoş'a bir Osmanlı tokatını sağ yanağına isabetle atarken, "Bu tokat ölmüş evladımın orospu anası için, seni gidi orospu Fatoş!" diye elinin tersiyle bir patlattı, Fatoş'un yanağında beş parmağının tersine izi çıktı. Sonra öteki yanağına bir Osmanlı tokatı daha gönderirken, "Bu da bize dünür olan, keşke olmasaydı, temiz kalpli Ferhunde abla için ve dahi onun efendiden beyi olan Aleko için..." dedi. Öteki yanağındaki elinin izi kıpkırmızı bir mürekkep damgası gibiydi. Sonra ardı arkasına tokatlarını yapıştırmaya devam ederken, her biri için Necip Bey'i, Muhittin Bey'i, ardından Kaymakam Sami Bey'i ve düğünlerinde bir süpriz yapan Kesenkes Sokağı Çingene çalgıcılarını da isim isim sayarak bunlara ilave etti... En son olarak, "Al bu da benim için, aşağıladığın, azarladığın, hakir gördüğün Çaycı Nuridin için..." dedi.

Burada bir ayrıntıyı okura ulaştırmak, yeri gelmiş şeyi geciktirmemek becerisine sahip bulunması gereken bir romancının vazifesidir: Nuridin tokat attı ama tokatları sıradan değildi. Attığı tokatların her birisini elinin tersiyle atmıştı zira ona bir vakitler Bahriyeli Ağası öğretmişti. "Delikanlı erkek adam, karı kısmına tokatı öyle avucuyla atmaz, elinin tersiyle aşağılayarak atar, tamam mı delikanlı!" diye öğretmiş, "Hani Cânan'a bir tokat sallayacaksan avuç içiyle atma, bunun karı üzerinde mana ve ehemmiyeti olmaz, sadece vurmuş olursun ama elinin tersiyle atarsan işte o zaman ülen erkeğe bak, tokadının tarifesini dahi biliyor, der!" demişti. Nuridin, Cânan'a atamadığı bu tokatları bugüne saklamış olmalıydı.

Aslına bakılırsa, Nuridin'in yapacağı şeylerden değildi bu! Birisine, hele hele karısına, bir kadına tokat atmak; olacak şey miydi sanki... Ama bir kere olmuştu işte, olmayan şeylerden miydi? Mademki o da insandı, insana ait çok eski bir davranış biçimi olan tokat atmayı o niye yapmasın, yaptı işte... Ağır

tahrik var, diye duyduğu hukuk kitaplarında geçen bir şey hemen diline dolandı: "Fatoş beni ağır tahrik etti, polis bey!" diyecekti veya "Hâkim Bey nevrim döndü, tokatı yapıştırdım zira Fatoş Hanımefendi bana böyleyken böyle dedi..." diye meramını anlatacaktı. Beri yandan itiraf etmek gerekir ki Fatoş tokat yiyecek cinsten birisi değildir, isteseydi Nuridin'i alaşağı eder, göğüs tahtasına oturup pestilini çıkartırdı; fakat onun bu dayağın ardından yapacağı şeyler vardı, bunu bekliyordu.

Nuridin polise, hâkime ne diyeceğini böyle böyle düşüne dursun, Fatoş'un evin pencerelerini açarak bütün terbiyesizliğini takındıktan sonra bağıra çağıra çığlıklar atıp seslenmesine karşılık gece bekçilerini bulamaması üzerine yarı cıbıl sokaklara düşüp Biga polis müdürlüğüne gitmesi karı kocayı bir anda karakolluk yaptı. Orada kocasından şikâyetçi olması üzerine Nuridin önce nezarete alındı, savcılığa gönderildiği sırada bu işleri duymuş bulunan rahmetli Necip ve Muhittin beylerin kâtipleri araya girince, serbest kaldı. "Karı koca meselesidir Savcı Bey, Nuridin'in kaçacak hali yoktur, ayrıca biz kefiliz, serbest bıraksanız ya!" diye teminatlı konuşunca zaten Nuridin'i tanıyıp bilen Savcı buna razı oldu. Nuridin serbest bırakılmıştı ama gideceği, yatacağı, sığınacağı yer olmadığından Biga Çayı kenarındaki otobüs garajında sabahçı kahvesi işleten bir tanışına gitti, barınmayı dilendi. O geceden sonra, onun kahvehanesinin arkasındaki depo gibi bir yerde yatıp kalkmaya başladı. Nuridin'in Fatoş'un evinden çıkarken yanına aldığı emektar, perçinli, orası burası yamalı deriden bavulu ve içindeki ıvır zıvırı dışında bir şeyi de yoktu. Ortalık biraz sakinleştikten sonra Necip Bey'in evlilik hediyesi olarak bıraktığı biricik ekmek teknesine yollandı. Fırını kiracı olup işleten adam sert çıkarak karşıladı onu, "Fatoş Hanım dedi ki, o Nuridin denilen şerefsiz bir daha buraya adım atmayacak dedi" diye konuştu. Karşısında kapı duvar olmuş bir fırın, kaldırıma bırakılmış bir iki çaydanlık, demlik ve çay, kahve takımları dışında bir şey bulamayan Nuridin, derhal polise, sonra belediyeye, sonra da tapu daire-

sine koşturdu. Anlamadığı şeyler söyleyen bu insanların dedikleri bir kulağından giriyor ötekinden çıkıyordu. "Nasıl olur, burası Necip Ağamdan bana kalan mülk değil midir?" diye üst üste soruyor, görevli memurlar ise fırının üzerinde bulunduğu avuç içi kadar bir arsanın üzerinde kurulu tek katlı binanın sahibi olarak Fatoş'u gösteriyorlardı. Arsanın tamamı metrekare olarak bir şey etmiyordu zaten, iki bina arasına sıkışmış üçgen bir aralık... Binaların sıkışığında kurulu bir fırın! Epi topu 43 metrekare... Dört metre cephesi var, on metre derinliği; hepsi o... Ama Fatoş için burası değerliydi, Nuridin'e hiç! Fatoş'un başörtüsü çene altından bağlanmış çehresini gösteren siyah beyaz bir fotoğrafın ilişik olduğu tapu kayıtları öyle söylüyordu. Nuridin deliler gibi, bu tanımlama yetmez, hatta kuduza yakalanmış hastalar gibi kafasını oraya buraya vura vura gitmedik, çalmadık kapı bırakmadı. En sonunda aklına rahmetli Muhittin Bey'in kâtibi Mustafa geldi. Mustafa Efendi, Muhittin Bey'den sonra yükünü tuttuğundan artık işe güce bakmıyor, birkaç emlakıyla geçinip gidiyor, zamanını ibadete vermiş olarak cami ve nargile keyfi için kahvehaneler arasında pay ediyordu. Nuridin gitti, onu buldu. Derdini ona açtı. Mustafa Efendi'nin yapacağı pek bir şey yoktu ama insanlık vazifesi diye adlandırıp Nuridin'i yanına katarak daire daire hükümet ve belediyeyi dolaştı. Sonunda anlaşıldı ki Fatoş, nasıl becerdi ise, evlilikleri sırasında kocası Nuridin'in imzasını alarak fırını da üzerine geçirmiş idi. "Oğlum Nuridin, 43 metre karelik bir yanar döner fırını kendisine mülk etmek hayatının bütün amacı olan bir karıyla karşı karşıyasın, ya uğraşırsın onunla ya da çekip gidersin!" dedi sonunda ve "Karar senin!" diye ekledi. Mustafa Efendi bu sözleri ettikten sonra Nuridin ile daha fazla yüz göz olmamak için onu çevresinden uzak tutmak üzere akıllar vermeye de kalkıştı.

"Nuridin, bana göre hava hoş, burada kalsan ne olur, kalmasan bana ne? Ancak İstanbul'a yahut başka bir büyük şehre gitsen, orada ekmeğini kazansan iyi olacak. Bak yaşın, neredeyse

kırkı buldu, şunun şurasında ömür dediğin nedir ki, elli, altmış dedin mi insanın gözü toprağa bakar... Gel etme, eyleme... Üç beş kuruş yol masrafı ve yardımı ederiz, kalk git İstanbul'a, orada rahmetli Bahriyeli abimizin çömezlerini bul. Sana belki sahip çıkarlar, yok yok, kesinlikle arka çıkarlar... Zaten masrafın ne, yediğin içtiğin parmak kadar bir şey..." Böyle diyordu ama anlattıklarına kendisi de inanmıyordu. Nuridin ise zaten bir yerlere gidecek ve yeni bir hayat kuracak güçte değildi. Mustafa Efendi, "Vallahi benden bu kadar be kardeş!" dedi, "Zaten şekerim çıkmış tavana, tansiyonum desen cıva gibi oynayıp duruyor, siyatiğim cabası, ülserim ilaç almaya engeldir, safrakesesinden sıkıntım var, daha sayayım mı? Ben evime çekiliyorum Nuridin, Allah sana kolaylık ve yol açıklığı versin... diye son selamını da verip ortadan kayboldu.

Biga'yı terk edemeyen Nuridin garajlardaki kahvehanede yatıp kalkıyor, sanki bir mübarek elin kendisine dokunacağı ve böylece her şeyin tekrar düzeleceği zaman varmış gibi orada bekliyordu. Yatıp kalktığı yerde boş durmuyor, helaya varıncaya kadar ortalığı temizliyor, çay ocağına girilmesine izin verilmediği için sadece arada bir garsonluk yapıyor, getir götür işlerine bakıyordu. Karşılığında orada yatmakta idi, orada karnını doyuruyordu. Artık kaybedeceği bir şey kalmadığından kimse ona tebelleş olup cebinden cüzdanını, kolundan saatini, üstünden gömlek ve ceketini de almıyordu. Bu arada sağlığı Allah'a emanet vaziyetteydi. Neyse ki paraya pula tamah etmeyen Doktor Cemal Bey hâlâ hayatta idi, arada bir ona görünüyor, ona ecza firmalarından gönderilmiş ilaçlarla sıkıntısı olursa şifa buluyordu; ama bu nereye kadar sürecekti...

Günlerin anlamsız biçimde arka arkaya birbirini devirerek geçtiği bir sürenin sonunda, Biga garajındaki kahvehaneye bir gün bir mahkeme çağrısı geldi. Fatoş, kocası olarak bundan iki yıl evvel nikâhı altına girdiği Nuridin'den boşanmak üzere dava açmış, dava vekili olarak da Biga'nın son zamanlarında sükse yapmış, genç ve yakışıklı, acımasız ve dönek, genç ya da

yaşlı demeden boşanmak için kendisine başvuran kadınlara göz koyduğu biçiminde dedikodulara sebep olmuş avukat Günal Ünüsal'ı seçmişti. Avukat Günal şiddetli bir boşanma dava dilekçesi hazırlamış bulunuyordu. Bu dilekçe karşısında bir mahkemenin, bir hâkimin Nuridin gibi bir kocayı boşaması şurada dursun, hatta dilekçeyi bir ihbarname kabul edip savcılığa sevk etmesi, ardından karısını demek böyle tokatladı, o halde cinayete tam teşebbüs diye idam talebiyle tutuklu olarak yargılanmak üzere dava açması gerekirdi. Avukat Günal insan hakları, feminizm, kadınlara verilen eşitlikler gibi sosyal meseleleri de içine kattığı edebi bir dilekçeyle Biga mahkemesini harekete geçiriyor, Nuridin'in boşanması bir yana, üstüne üstelik Fatoş'tan bir şey talep etmesin diye onu borçlu dahi çıkarıyordu. Dava iki ay sonraya alınmıştı. Nuridin'i savunacak kimi kimsesi yoktu. Ah rahmetli Necip Baba orada olsaydı, Bahriyeli Ağasına çoktan razıydı...

Mahkeme günü geldiğinde üstü başı döküldüğünden, garajın şehirlerarası şoförleri ve köylere yolcu taşıyan minibüslerin sürücüleri kendi aralarında kıyafet düzdüler. Bursa ve İstanbul hattına her gün gidip gelen bir şoför yemek ve makine yağlarıyla yağlanıp kirlenmiş, ucundaysa sigara yanığı görünen bir siyah kravatı boynundan çıkarıp Nuridin'e verdi. Nuridin'in birkaç gömleği vardı ama kravatlık değil... Çan kasabasına günlük git gel yapan minibüsün sürücüsü aracında bulundurduğu yedek gömleği hediye etti, "Senden kıymetli mi be Nuridin, az çayını kahveni içmedik, davadan sonra sende kalsın, geri verme!" dedi. Ceketi vardı Nuridin'in ama her tarafı yara bere içinde, lime lime, yamalıydı. Bir vakitler Muhittin Bey'in İstanbullu hanımını Florya'ya kadar götürmüş bulunan Biga'nın bıçkın şoförlerinden Fahrettin ise gıcır gıcır ceketini sırtından çıkarıp, "Al be kardeş, bu da benden" dedi. Pantolon ve ayakkabıyla kemer, başına bir fötr şapka garajın öteki şoförlerinden elde edildi. En sonunda orada ayakkabı boyamakta olan bir Çingene şoparı, elinin boyasına ve kirine aldırmadan, "Abe Nuridin abi, bu ter-

temiz ve sümük görmemiş mendil de benderdir beyav, alasın ve ceketin cebine süs diye takasın!" dedi. Nuridin, Biga Asliye Hukuk Mahkemesi'nde açılmış olan davaya gitmeye artık hazırdı. Avukatı olmamakla beraber, çektiği sıkıntılara tanık olsun diye bütün şoförler, kasaba esnafından kimileri ve şimdi duyulunca inanılmayacak ama Kesenkes Sokağı'nın bütün çalgıcı takımı mahkeme salonunu dolduracaktı. Her zamanki yaygaracılıkları ve bilinen fanfaronculuklarına karşın Kesenkes Çingeneleri bu kez terbiyeli ve uslu bir halde, süt dökmüş kedi gibi mahkemenin dinleyici sıralarında sıralanmış oturuyordu. Nuridin ve Fatoş'un davasını daha ilk celsede çözmek isteyen hâkim Tekin Solfasol Bey dava dosyasına iyice bakmış, işi uzatmamak için bir kerede boşanma kararını vermeyi çoktan uygun görmüştü. Hâkim Solfasol, kimlik ve nüfus sorgusunu yaptıktan sonra iki tarafı dinledi. Fatoş birkaç kere yalancıktan baygınlık numaraları yapıp, "Aman hâkim beyciğim, ben bir oyuna geldim, evinde çalıştığım şimdi rahmetli olan Muhittin denilen adamın aklımı çelmesiyle bu herifle evlendim. Beni kurtar Hâkim Beyciğim hem paramı yiyor, işsiz güçsüzdür, güya çaycılık yapıyormuş, işsiz yani hem de dayak atıyor..." dedi. "İşsiz ne demektir Hâkim Beyciğim, siz daha iyi bilirsiniz, işe yaramayan demektir, işe yarasaydı işi olurdu..." Bu türden sözleri sıraladı. Bu sarf edilen sözlerdeki "O bundansa bu da bundandır ve şu dahi ondandır!" biçimindeki basit Aristotales mantığı doğruydu, mantıki çıkarımlarında Fatoş haklıydı..

Hâkim Solfasol davalı Nuridin'e "Evladım bu hanımın dedikleri doğru mu, sen bu zevcene dayak mı attın, ha, ne yaptın, söyle bakalım!" diye gözlüklerini burnu üzerinde devirip sordu. Nuridin, "Efendim, dayak atmadım ama adam gibi, adam oğlu adam gibi tokatı yapıştırdım, hem de elimin tersiyle!" diye karşılığını hiç tereddüt etmeden bir kerede verdi. Hâkim Solfasol, "Yaz kâtip efendi!" diye mahkeme kürsüsü önündeki masada yer alan daktilo memuruna seslendi, "Elinin tersiyle tokat atmak suretiyle fiziki ve maddi işkence yapmak

amacında olmadığı, sadece edepsizliğine karar verdiği karısının terbiyesini yerine getirmek üzere eski usül ve Türk geleneklerinde yer aldığı gibi tokat attığı anlaşılan Nurettin Karasu –Evladım senin adın Nurettin ama herkes Nuridin diyor, acaip iş doğrusu, sen bunları yazma kâtip efendi, nerede kalmıştık!– boşanma talebine ve mahkememize arz edilen dava dilekçesine karşı olmadığını beyanla, –Karşı çıkmıyorsun, evliliğim devam etsin, bu edepsiz karıyla sittin sene kalacağım demiyorsun değil mi, Nuridin?– kendisine sorulduğu gibi boşanmaya razı olduğunu başını aşağı yukarı kaldırıp evet anlamında sallamasıyla anlaşılan davalının, 1959 yılında evlendiği, daha evvelden kızlık soyadı Güllübeyaz olan Fatoş Karasu'dan –Evladım, Güllübeyaz bitişik yazılır, ayrı yazıyorsun kâtip efendi, düzeltiver hemen!– bir celsede ve behemehal boşanmasına karar verildi." Hâkim Solfasol, henüz bitmemiş olan karar yazdırımına burada bir ara verip Nuridin'e döndü ve sordu.

"Evladım ne iş yaparsın, neyle geçinirsin ve malın mülkün var mıdır?"

Nuridin, "Hâkim Bey hiçbir dikili ağacım yoktur. Çarşı hamamı yakınındaki fırını evlenirken velinimetim rahmetli Necip Bey bize karı koca hediyesi yapmış idi fakat nasıl olduğunu anlayamadığım bir biçimde sonradan baktım ki buranın 43 metrekarelik tapusunu da Fatoş Hanım üzerine almış bulunuyor. Hasılı tek bir kümesim dahi yoktur. Ben çaycılık yaparım, geçimim bundan gelir, elimden başka da iş gelmez efendim..."

"Evladım Nuridin, bu ciddi bir ithamdır, yani Fatoş Hanım'dan bu yönde bir alacağım kaldı diyorsun ve talep ediyorsun değil mi, ettin değil mi evladım, ben öyle duydum değil mi, 43 metre kare ya da az, fark etmez, sen bu hakkını arıyorsun değil mi evladım, bak bir hak ediş davası açarsın, dava bana gelir, tapu kayıtlarında gereken düzenlemeyi yaparım, yaparız yani evladım. Değil mi evladım, sen tapudaki sahte kayıtlara itibar edilmemesini istiyorsun!"

Nuridin, hâkim beyin yardımsever lafzından yararlanmayı istemiyordu, kendisine uzatılan eli kibarca geri çevirdi: "Hayır efendim, ben fırın tapusu peşinde değilim, o fırını yüz görümlüğü diye vermişti Necip Baba, ben şimdi geri alırsam çok haynape olur..."

Hâkim Solfasol, kelimeyi anlamamıştı, "Ne olur, ne olur?" diye sordu.

"Haynape olur efendim, ben bunu yapamam...

Daktilosu başındaki kâtip efendi yerinden kalktı, geriye dönüp hâkime yaklaştı ve "Hâkim Bey, bu adam Çerkestir, onlarda haynape demek ayıptan da öte bir ahlaksızlık derecesidir, onu demek istiyor!" diye aktardı. Hâkim Solfasol'un "Sen nereden bunu biliyorsun be adam!" diye sormasını beklemeden sanki sorulmuş gibi yanıtını verdi, "Benim hanımım da Boyacıköylü Çerkeslerdendir, oradan biliyorum, haynape dediler mi kessen dönmezler artık..."

Hâkim Solfasol kâtibe "Yaz kâtip!" dedi ve devam etti, "Davalı Nuridin'e, –Nuridin değil Nurettin olacak, oğlum kâtip!– ortak tapularında tahrifat yapıp üzerine mülkiyet geçirdiği iddia edilen Fatoş hakkında istihkak ve geri alma davası açılmasını davalı Nuridin'e sorulmakla hatırlatılmış fakat davalı –Nuridin değil Nurettin olacak oğlum!– istememiştir." Hâkim devam ediyordu yazdırmaya, davayı sonuçlandırmaya yönelik son sözlerini kayıt altına aldırmaya... "Davacı Fatoş Karasu'nun boşanma talebi itirazsız olarak kabul edilirken, kendisini maddi olarak bir eli yağda bir eli balda olduğu cihetle, bu evlilikten çaresiz ve imkânsız biçimde çıkacağı anlaşılan davalı Nuridin'e tekrar soruldu."

"Evladım Nuridin, ben sana şimdi karıdan bir nafaka bağlatacağım, az da olsa bir para eline geçsin, karı parasıdır deme sakın, bu senin hakkındır, bundan sonraki hayatında zorluk içine düşme diye nafaka bağlıyorum, tamam mı?" diye davalıya herkesin içinde bunu sordu Hâkim Solfasol...

Nuridin kabasına iğne batırılmış gibi yerinden sıçrayıp, "Olmaz Hâkim Beyim, ben karı parasından nafaka alamam, çay demler ekmek paramı çıkartırım ama nafaka istemem, çok haynape olur yahu..." dedi.

Duruşmayı uzatamayacak kadar başka dosyalarla kafası karışık olup iyice bunalmış bulunan Hâkim Solfasol, "Pekâlâ sen bilirsin, benden günah gitti çocuğum!" dedi ve "Yaz kâtip, davalının mahkemece tayin edilmek istenen nafaka gelirine ise –Nasıl diyordu ayıp diye bir laf ediyordu, tamam haynape!– haynape olur diye karşı çıkan Nuridin bu celsede bir defada karısı Fatoş'tan boşanmıştır ve karısının isnat ettiği tokat atma eylemleri için ise takipsizlik ve davaya gerek olmadığı yönüyle karar verilmiştir." Hâkim Solfasol, tokat yediysen oh olsun sana demek istiyordu aslında ve bunu hukuk diliyle yazdırıyordu. Karar metninin bundan sonrası ilgili kanunlardaki madde ve hüküm numaralarının sıraya dizilmesiyle sonlandı.

Kesenkes Çingeneleri, mahkemeden çıkışta, adliye binası önündeki kaldırımda ellerine aldıkları çalgılarla Nuridin'i kapıda karşıladı. Öyle ki alışık olunmamış, o güne dek Biga'nın görmemiş bulunduğu bir viyolonsel dahi çalgıcı takımında yer alıyordu; bir yandan yeri göğü inletip çalıyorlar, bir yandan ise çaycıyı kurtulduğu bu rezaletten dolayı kutluyorlardı. Kendisini mahkeme kapısından çıkar çıkmaz pek yakında bekliyor olacak sonraki zor zamanlarında ve kara günlerinde Nuridin'e arka çıkıp sahiplenen, çalgısı eğlencesi bir yana, yine bu Kesenkes ahalisiydi.

Hâkim Tekin Solfasol mesai bitip cüppesini çıkardıktan sonra evine yollanmazdan evvel hemen her akşam, kasabanın Şehir Kulübü adıyla bilinen yere giderdi. Orada meze tarifesinden birkaç tabak silip süpürür, evde karısı yüz asıp surat sarkıttığından rakısını da burada tamamladıktan sonra bir cila rakısını dahi gırtlağından yuvarlayıp evine öyle yollanırdı. Nuridin'in boşanma ilamı çıkarılan gün, mahkemesi bol bir

mesai günüydü ve adliye binasından yorgun argın çıkmıştı Hâkim Bey, ertesi gün de hafta sonuydu; tatil... Hafta sonu planları yaparak Şehir Kulübü'nden içeri girdi.

Hâkim Solfasol, Ankaralı'dır. Ankara'nın kenar mahallelerinden olan Solfasol'da doğmuş, orada büyümüştü. Solfasol, Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirip yedeksubaylığını askeri hâkim olarak tamamladıktan sonra evlendi, çoluğa çocuğa karıştı, taşrada tayin olunup da gidilmedik yer bırakmayacak kadar sık sık taşındı. Zira soyadından dolayı üst makamlar tarafından bilinir bilinmez biçimde tariz görüyor ve sonra tehlikeli bulunup oraya buraya sevk ediliyordu. Onun gizli bir solcu olduğunu soyadından keşfeden amirleri ve siyasi makamlar adamcağıza gidilmedik kasaba bırakmadı; öyle ki bir taşındıkları yerde üç ay kalıyorlarsa, daha eşya denklerini çözmeden dördüncü ay başka yere tayin oluyorlardı. Ne zaman ki Hâkim Solfasol Biga'ya tayin oldu, burada kendisine sahip çıkanlar sayesinde biraz olsun eskidi, dibi yosun bağlayan midyeler gibi köklenip yerini sağlamlaştırdı. Hatta Biga'nın sahil köylerinden sayılan Gerlengeç'te kurulan memurlar yazlık kooperatifine girip derme çatma bir sayfiye evi bile aldı. Karısı söylenip duruyordu, "Kışlık evimizi yokken kıçımızı deniz rüzgârına açmak üzere yazlık aldık, benim beyimin aklı bu kadar işte!" diyordu. Solfasol, dışarıda baş ağrısı olan işlerden yılmış bir adamdı, bir de evdekiyle uğraşamazdı. Onun zaten Solfasol soyadından dolayı hep sıkıntısı olmuş, bu sıkıntı yetmez gibi bir de evlenip çoluk çocuk bostanına bekçi kalmıştı.

Hâkim Tekin Bey'in hep baş ağrısı olan bu soyadını alışı başlı başına bir hikâyedir. Solfasol soyadını almazdan evvel babasından kalan soyadını kullanmak ona öteden beri, çocukluğundan bu yana hep sıkıntı verdiğinden, hâkimlik mesleğine geçer geçmez babasını dava etmiş ve ondan miras bulunan Köftehor soyadını terk edip doğduğu mahallenin adını almıştır. Aslına bakılırsa, Türk argosunda pezevenk anlamına gelen köftehor sözcüğünü babası bilmeden, sırf köfte sevdiği için

kütüğüne yazdırmıştı. Köftehor'dan kurtulup soyadını değiştiren Hâkim Solfasol'un bu yüzden sonradan başı hep derde girmekle kalmamış, ülkede komünist paranoyasına kapılmış olan siyasetçiler ve onlara eşlik eden bürokratlar yüzünden birkaç kez sorguya çekildiği gibi, iki kere dava görüp beraat etmiş, bütün bunlar yüzünden bir türlü sicilini yükseltip büyük şehirlere tayin çıkartamamıştır. Karısıyla bu nedenle arası epeyi açıktır. Kadınlar güçlü, başarılı, hatta pokerde kazanan, tavlada galibiyet elde eden, arada bir ayak topuna çıkarsa topu filelere takan, iş hayatında ise hırsından kendisini yiye yiye başkalarına çelme takıp öne geçen, hasılı para kazanıp evine bakan erkekten hoşlanır; Hâkim Solfasol bunlardan hiçbiri değildi. Tavlada her zaman yenilir, oyun oynamayı hiç sevmez, futbol diye sorsanız sadece Fenerbahçe-Galatasaray-Beşiktaş adlarını sıralamak dışında susar, onunla romanlar üzerine konuşacak insan pek ortalıkta görünmediğinden çenesi bir türlü açılmaz bir adamdı. Hâkim Solfasol mesleğinde iyidir ama para kazanamaz zira büyük davalara giremez, üstelik mesaiden sonra Şehir Kulübü'nde rakıyı parlatıp sonra evine kapanır ve kocaman kütüphanesinde hababam okur da okur... Böyle bir hâkimin hanımı olmak, hâkim karısını pek memnun etmiyor, zaten evvel eski çakırpençe bir kadın olan zevcesi, hele son zamanlarda adamcağızın üzerine yürüyor, cadalozluğunu dahi gösteriyordu.

O gün aralarında Nuritin ile Fatoş da olmak üzere birkaç boşanma davasını gören ve bunları hal yoluna sokarken, sanki kendi hanesinde çapaklı, karmaşık bir hayatı yokmuş gibi kürsüden yüksek perdeyle konuşan Hâkim Tekin Solfasol, bütün gün akşam olsun da gidip iki duble rakı içeyim, biraz rahatlayıp diye hasret çekerek beklediği saatlere sonunda kavuşmakla şimdi mutluydu. Mutluluğun yüze yansıtan derin tebessümleri vardır, Solfasol öyle bir tebessümle Şehir Kulübüne girdi; hatta sırıtıyordu... Hele karşısına Biga Lisesi'nde felsefe öğretmeni olan Mehmet Aykanat çıkınca daha çok mutlu oldu.

Aykanat Hoca stajyer öğretmen olarak geldiği Biga Lisesi'nden bir daha hiç ayrılmamış, buralı bir Çerkes ailenin kızıyla evlenip yerleştiği kasabayı benimseyerek kalmıştı. Kayınpederi kızını Aykanat Hoca'ya verirken, bir öğretmenin olur olmaz zamanlarda oraya buraya tayin olduğunu bildiğinden, baştan şartı koşmuştu. "Kızıma düşkünüm, hemen yan kapıdaki evde oturursanız ve bir yerlere gitmezseniz bu evlilik olur yoksa olmaz!" diye konuşup tayin meselesini de hükümetler değişse bile başkente kadar eli uzun olduğundan halledeceğine de söz vermişti. Dönemin iktidar partisinin Biga teşkilatının başkanı olarak bir telefon açtı mı Milli Eğitim Bakanı'na bağlanıyor, azıcık sohbetten sonra, damadını olağan tayin listesinden çıkartıyordu. Aykanat Hoca, İstanbul Üniversitesi'nden felsefe diploması alıp hocalığa başlamıştı, lise son sınıf talebesine Sokrates, Aristotales, Epictetus, sonra Spinoza, Descartes, Kant öğretiyor, bu isimlerden sonrasına gelinince müfredat gereği susuyordu. Hasılı o ne sağcıydı ne solcu! Hiçbir taraftan olmayışını nihilist ve anarşist bir ruh haline bağlayarak ruhbilimci açıklamalar yapıyor, sabırla onu dinleyen karşısındaki anlarmış gibi lafı da hep uzatıyordu. Aykanat Hoca felsefeciliğinin yanı sıra resim sanatına da yatkındı. İyi bir ressam olduğu kadar iyi bir karikatürist idi fakat zamanla ikisi arasında bir seçim yapmak gerektiğini anlayıp resimden para kazanılamayacağı için tuttu, karikatürü tercih etti. Bazı bazı İstanbul basınında onun karikatürleri de yayınlanıyordu. Üç beş kuruş da olsa telif ödüyordu gazeteler... Çok uzun zaman sonra Aykanat'ın uluslararası karikatür yarışmalarında birincilik başta olmak üzere türlü ödüller alması dikkati çekecekti. Ancak Biga'da geçirdiği o yıllarda karikatür ve resim yapma yeteneğini esnaf dükkânlarına tabela yaparak kullandı, para kazandı. Aslında kayınpederinin paraca durumu uygun olmakla beraber, ta başından beri ikisi arasında bir limonilik bulunuyordu. Kedi köpek gibiydiler ki aralarındaki açıklığı ne yapsalar kapatamaz durumdaydılar. Kırk yıl bir kazanda kaynasalar ünsiyet kazanamayacak denilen iki insan varsa, bu kayınpe-

derle damadıydı. Aykanat maaşından başka, velev ki kayınpederi olsa bile, ondan dahi eve bir katkı girmesini şiddetle karşı çıkarak karısına öğütlüyor, bu öğüdünü sık sık tekrarlıyordu. Hocalık maaşı denilen şeyin ucu sınırı belliydi, haliyle sıkıntı çekeceklerdi... Ama Aykanat Hoca çalışkan bir adamdı. Geçim derdini gidermek ve maaş açığını kapatmak üzere hanımının adına bir vergi numarası alıp çarşıda dükkân kiralamış, orada tabelacılığa başlamıştı. O yüzden elleri hep boya kurusu içindeydi. Tırnaklarının diplerinde kabuk kabuk kurumuş kırmızılı, yeşilli, mavili renkler, olur olmaz zamanlarda ziyadesiyle felsefe yaptığından aklını oynatmış sanılan Aykanat Hoca için sanki deliliğinin işaretleriydi. Öte yandan, felsefe hocası her gün ayrı bir dükkânın tabelasını yaptığından tırnaklarına farklı farklı oje sürmüş gibi dolaşırdı.

O günün akşamı Şehir Kulübü'ne geldiğinde, üzerinde yağlı bezir boya, terebentin ve tiner kokusunu etrafına dağıta dağıta gidip Solfasol'ün karşısına oturdu ve hasreti çekilen bir sohbete koyuldu. Aykanat Hoca oradan buradan bahsedip günün raporunu karısına veremeyip hâkim arkadaşına verirken, benzer biçimde Solfasol da gün boyu olan biteni felsefeci ve tabelacı karikatüriste aktardı; arada bir kadehler şerefe kaldırılıyordu... Hâkim Solfasol, "Yahu adamı kurtarmaya çalışıyorum, domuzdan ne kadar kıl koparsan faydadır diye ben kürsüde debeleniyorum, ondan tık yok! Şıllık karı Fatoş'tan bir nafaka bağlayacağım, her şey hazır, kimsenin ve hatta avukat çok bilmiş Günal'ın dahi ses çıkaracağı yok... Kanunen hakkımız bu, adamı kurtaracağız fakat davanın bu kısmında tıkanmış vaziyetteyim!" diye anlatırken, felsefeci "Eee... Ne oldu peki, Fatoş mu nafakaya direndi?" diye sordu.

Solfasol, "Ne gezer yahu, keşke öyle olsa, Fatoş'un ağzına elimin tersiyle bir çarptım mı Osmanlı tokatı neymiş görürdü!" diye söylendi."Tam tersine, Nuridin, ben nafaka makafa istemem, bu gurur meselesidir anlamında konuştu... Dur, neydi, yahu neydi?.. Evet haynape diye sayıkladı durdu, adam mah-

keme boyunca çok haynape olur dedi de başka bir şey demedi..." Felsefeci Aykanat, Solfasol'ü dinlerken bir yandan tırnakları arasına girmiş boya kurularını temizliyordu ama tüm dikkati ondaydı. "Vallahi bu haynape denilen şey enteresandır azizim... Başlı başına birey felsefesidir bu! Dur, bak, sana anlatayım... Önce birer yudum rakı çakalım da sonra..." Çaktılar, rakı kadehlerini diktiler, ardından birer beyaz peynir lokmasını ağızlarına atıp meze yaptılar. Sonra Aykanat Hoca anlatmaya devam etti.

"Sadece Çerkeslere mahsus olduğunu sanmıyorum, galiba hemen her toplum ve topluluğun ahlak anlayışına karşılık gelen yasaklar manzumesi vardır. Biz bunlara ayıp şeyler diyor ve öyle telakki ediyoruz. Ayıp sadece cinsi manada veyahut küfür mertebesinde olan şeyler değildir. Ayıp, bir bakıma sosyal hayatı düzenleyen kurallar, bunu yap onu yapma anlamındaki yazılı olmayan anayasa maddeleridir. Çerkeslerde ayıp denilen kategorileştirme hem cemiyet hafızalarında derinden yer bulur hem de bugün içinde oldukları bir başka hayata rağmen Çerkesler ayıp kavramını, yani haynapeyi sürdürmekte ısrar eder. Zira haynapeden başka onlara kalmış bir ayrıcalık, bir hususiyet, bir farklılık yoktur. Haynape dedikleri şey doğru ya da yanlış, onlar için bir bakıma vatan toprağı demektir; zira vatanlarından sürgün edilmişler, uzun zaman Osmanlı saraylarında ve köşklerinde hizmete tabi tutulmakla bir nevi köle olmuşlardır. Osmanlı'da kölelik, Amerika güneyinde pamuk tarlasında çalıştırılan zenci köleliğe benzemez. Osmanlı hak hukuk bilen adamdır, sekiz yüz yıllık bir tarihe sahiptir. O nedenle Çerkeslerden Osmanlı devlet yapısında bir sürü paşa, vezir, ulema, asker, memur ve hatta tüccar çıkmıştır. Bütün bu tabloya karşılık vatansız kalıp dilini rahat rahat kullanamayan zavallı Çerkes ne yapsın, haynape kültürüyle kendisini korumuştur. Bir nevi devekuşu emniyeti içinde kalmaya benzer bu... Kıçı dışarda kafası haynape denilen bir kumun içindedir. O yüzden, haynape önemli bir kelamdır Çerkeslerde...

"Haynape, Osmanlı'da Mecelle ne ise, Cumhuriyet'te anayasa ve diğer kanunlar ne ise işte odur. Çerkes için haynape sayılan bir alana girmek kanuna karşı çıkmak demektir. Onlar madrabazlığı sevmez. Bilirsiniz Farsça'da Mâder-Bâraz –Hâkim Solfasol bunu bilmiyordu, bilir göründü! Ama öğrendi...– yani anasını satan anlamındaki madrabaz kelimesine uyan her ne kadar yolsuzluk, cibiliyetsizlik, sahtecilik, elimsendecilik, aldım sattım ben sana kandımcılık varsa bunların topu birden Çerkes'e uymaz... O yüzden haynape derler... Kendi aleyhlerine olsa dahi bunu söylemekten geri durmazlar. Haynape bir bakıma Çerkes'in özgüven direğidir, bir anlamda kendisine saygı göstermek için bir fırsattır. Haynape kapsamına giren her ne varsa ondan uzak durmakla, Çerkes kendisini dışa tanıtır ve işte biz buyuz, böyleyiz demenin kapısını açar. O yüzden hayatları da sıkı sıkıya kurallar içinde zorlukla geçer.

"Bir Çerkes yaşlısı, yanına gençten biri gelince elinde olmaksızın yerinden kalkar, doğrulur, ayaklarını uzatmışsa toparlar, kendisine çeki düzen verir. Bu başka halkların kültüründe ve günlük hayatında pek görülen bilenen şey değildir, o yüzden Çerkes'in bu davranışını karşı taraftaki eğer Çerkes değilse anlamaz, gülünç gelir ona, fazlasıyla ezik bir davranış gibi gelir de acıyacakları tutar; oysa öyle değildir. Siz bilmezsiniz, bir Çerkes ile yaşamak ne demektir, hiç bilmezsiniz! Bir de bana sorun... Solfasol Hâkimciğim, bu Çerkes denilen mahluk var ya, baştan aşağıya gurur abidesidir. Kendisine bir laf edilmesin, üzerine çamur sıçratılmasın, bir azar işitmesin diye hayatını gözden çıkarır. Yeter ki Çerkes'e senin şu şu kabahatin var denmesin, çek vur, ona razıdır... Gücünün yetmeyeceği bir şeyle karşılaşan ne yapar, bükemediğin bileği öp misali, gider ona teslim olur... Çerkes bunu yapmaz! Bak, inan bana, burada şovenizm gibi ayrımcılık yapmıyorum, vallahi öyledir. Dünyada hiçbir halkın böyle olduğunu sanmıyorum. Çerkes, gücünün yetmediğini gördüğü şeye boyun eğmek yerine haynape kültürüne sarılıp onun-

la baş eder, gururunu böylece korur. Bu ezilenlerin ezene karşı, tahakküme karşı gizli direnişidir. Galiba ayakta kalmalarının tek sırrı da budur. Bir şey daha var Çerkes ruhunu anlamak için, o da Çerkeslerin karşısındakinden ruh titizliği, kibarlık ve incelik, anlayış ve saygı beklemesidir ki ne yazık buna başkalarından hiç karşılık bulamazlar. Bu durum, bana kalırsa, onların aynı zamanda haynape kültürünü de anlatıyor olmalıdır. Çerkeslerin gururu artık onları bazı bazı saflık ve aptallık derecesine indirir ama vazgeçmezler bu haynape'den. Fıkrası bile var: Çerkes beyi ölür ve kabahatleri iyiliğinden fazla çeker, sonra Cehenneme düşer, zebaniler ona dayak atmaya başlarlar, güya günahkârdır... Çerkes, 'Vurmayın yahu!' der, 'Çok haynape oluyor, öteki Çerkesler duyarsa size çok kırılırlar...' İşte böylesine saf insanlardır.

"Bir Çerkes karşısındaki insandan anlayış bekler, bu anlayış maddi tarafı olmayan bir şeydir. Nasıl anlatmalı ki, yani şöyle olur mesela, diyelim bir Çerkes kadını kocasından eve gelirken bir şey getirmesini dilemektedir... Bu dilediği şey ya da şeyleri kocasına söylemez, sadece onun hissetmesini, görmesini ve bu eksiğini kavramasını bekler. O getirilmesini istediği şey önemli değildir, nesnel olarak ve paraca değeri yoktur. Diyelim ki, bak Solfasol Hâkimciğim uyduruyorum şimdi, mesela hıttırıbıt istemektedir. Hıttırıbıt da nedir, hiçbir şeydir; de ki hıttırıbıt taşlı okey oyununda joker olsun, her şey yerine geçen bir şey, ikâme edilen bir şey... Hıttırıbıt diye bir mal, ürün, eşya, hizmet yahut nesne var mı; yok!.. Ama Çerkes kendisine bir hıttırıbıt gelmesini arzu eder, o hıttırıbıt mevsimine göre meyve yahut bir sebze olabileceği gibi, başka bir şey de olabilir. Yeter ki getirilsin... Gelmesini beklediği şeyin açlığı içinde olduğundan bunu istemez. Bu kendisine önem verildiğini görmeye olan ihtiyaçtır. Getirilmiyorsa bunun özürü yapılabilsin ki Çerkes'in gönlü hoş olsun. Israrla tekrarladığım gibi hıttırıbıt adıyla burada alaya aldığım o şeyin ne olduğu önemli değildir, herhangi bir şey olabilir fakat önemli olan Çerkes'in hatırlan-

dığı, gönlünün okşandığı, saygıyla dikkate alındığını hissettiren bir şey olsun; bu yeter... O yüzden hep karşılıklı iltifat ve takdir iletişimine önem verirler. Bu nedenle bir Çerkes'in aşkı büyük olur, erkeğin karısını her gün şaşırtan ve mutlu eden hıttırıbıtları bulup buluşturmasına karşılık, Çerkes kadınının erkeğe gösterdiği iltifatın haddi hududu yoktur."

Hâkim Solfasol, "Yahu, sen bunları nereden biliyorsun?" diye sordu.

Felsefeci karikatürist tabela esnafı Aykanat Hoca, "Bunu sorman çok haynape oldu yahu!" dedi, "Benim evdeki kaşık düşmanı hatun Çerkes'tir, bilmez miydin? Ve her akşam eve giderken yeni bir hıttırıbıt bulmak için akla karayı seçerim be birader, sen ne dersin, çok haynape edersin..." Güldüler, gülüştüler, ardından rakı kadehlerini birbirlerine çarpıp çaktılar.

Onlar Nuridin'le başladıkları sohbetin ucunu kaybedip başka konulara zıplaya hoplaya geçtikleri sıra çaycı Nuridin valiz toparlıyordu. Birkaç günde birkaç yıl yaşanmış gibi birden omuzları çökmüş, karnı içine kaçmış, mecalsiz ve sıhhatsiz bir haldeydi. Ayakları onu taşımaya adeta isyan ediyor, o ayak sürüye sürüye buna direniyor, kendiyle kavga ediyordu. Nuridin üç beş sakil eşyasına eklediği kendisine mahkeme öncesinde hediye edilmiş şoför giysilerinden bazı şeyleri de valizine tıkayıp sabahleyin Biga'dan yola çıkacak bir otobüse kendisini yolcu yazdırmak üzere son mecaliyle buna hazırlanıyordu. Arada bir, gelmiş geçmiş ne kadar çilekeş derviş varsa onlar gibi, geçirdiği bu süfli hayatı aklına geliyor, o vakit gözleri hemen doluyor, gözyaşı döktü dökecekken kendisini buna engelliyordu.

"Ağlamayacağım ulan, ağlamayacağım... Doğduğumdan beri eziyet çekiyorum ama ağlamayacağım!" diye dilini, dudağını ısırıyor, kan kırmızısına dönmüş gözlerini ovalayıp geceyi geçirmekte olduğu arkadaşının çay ocağı arkasındaki merdiven altı daracık yüklükte oturup sabahı bekliyordu. Bir gün öncesinin mahkemesinden sahneler henüz hafızasında çok tazeydi,

onları bir bir yeniden hatırlıyor ve "İyi oldu Hâkim Bey'in nafaka teklifine hayır demek yoksa çok haynape olurdu, arkamdan denmedik kalmazdı, Nuridin karı parasına tamah etti denirdi, bana yakışmazdı yahu..." diyordu.

Ertesi sabah Nuridin, büyük sarsıntılarla bozuk bir asfaltı ezip geçen otobüsün muavin koltuğunda, arkadaşı bir şoförün yanında oturup Biga'yı geride bırakırken uyuklamaktaydı. Uykuya benzer o dalıp gitmelerinden sıyrılıp başını doğrulttuğu zamanlarda şoförle sohbete dalıyorlar, oradan buradan çene çalıyorlardı.

"Yol uzun Nuridin, direksiyonu salla salla, bitmez bu yollar!" dedi bir ara şoför, "Cigara ve sohbet olmazsa çekilmez... Yahu, uzun etme, yak bir cigara da sen! Cigara yalnız adamın arkadaşıdır yahu..." Nuridin o güne kadar dudaklarına yanaştırmadığı sigarayı bu ısrar üzerine aldı, yaktı, bir iki nefesten sonra biraz öksürdü, azıcık başı döndü ama sonra alıştı gitti.

Geride bıraktığı Biga'da ise her şey, her gün olduğu gibi yine yolundaydı. Kasabalılar sabahleyin evlerinden çıkıp işlerine güçlerine devam etti, okullar açıldı kapandı, dükkânlarda ve pazar yerinde kârlı kârsız alışverişler edildi, insanlar yedi, içti, sevişti, uyudu, kavga etti, didindi, direşti, söyleşip dedikodu etti; hasılı hayat kendi çemberini bildiği gibi çevirdi... Öyle şeyler oldu ki o gün, hangi biri anlatılsa yine de yetmeyecektir. Mesela kasabanın ünlü kuyumcusu Zahid Bey, bir bilezik almak için dükkâna gelen Boşnak mahallesinin kızlarından Nuriye'yi arkadaki odaya götürdü, beş dakika sürmedi kızla beraberliği, kız nazlanmadan dünyanın parası bu bilezik karşılığında şalvarını sıyırdı, ardından o bileziği bu hizmeti karşılığında koluna taktı.

Çarşı içindeki mandıracı Hikmet'in yoğurt kazanına bir fare düşmüştü, mesela o gün bu da oldu fakat bir tonluk kazandaki sütü fare yüzünden dökecek değildi ya! Görgü şahidi çırağına "Ulan kimseye belli etme yoksa kovarım ha! Getir şurdan faraşı küreği..." dedi. Akşama nefis yoğurt çanakları vitrin do-

labında dizildi. Başka başka sıradan şeyleri aktarmaya gerek yoktur; bütün bunlar hep oldu! Ama Nuridin'in yokluğunun kimse farkında bile olmadı!

Nuridin daha dün buradaydı, nereye kayboldu, ne yaptı, nerelerde yaşadı, niye terk etti kasabasını diye arkasından bir iki meraklı soru soran çıktıysa da dünyanın harala gürüle geçen günleri içinde boğulup da bu soruların peşine düşecek insan yoktu.

Otobüs harlaya gürleye yol alıyor, Nuridin'i Biga'dan uzaklaştırıyordu. Nuridin, Cehennem kapısından içeri girer gibi her türden ümit ve beklentilerini arkada bırakıp ateşe doğru adım atıyor, hayat ise ona hayali ve hain teselliler vermekten başka bir iş yapmıyordu.

3

"Cahile cesareti fazladır...
Halk sözü

Ankara'dan gelen otobüs Biga garajına girdiğinde sabah saatleriydi. Hava yağmurluymuş, ıslak ve soğukmuş yahut sisliymiş de az sonra güneş galebe çalacak ve ortalığı ısıtacakmış, kimin umrunda, böyle tasvirlere gerek kalmayacak kadar sade bir sabah vaktiydi...

Köylerden gelen minibüslerle Biga'nın ahalisi kasabaya o saatte adım atıyordu. Pomak, Boşnak, Manav, Muhacir, Arnavut, Çerkes, Abhaz, Türkmen, Yörük ve dahi Osmanlı zama-

nında İstanbul'a getirilmiş olup sonradan Padişah Abdülaziz'in özel fermanıyla kendilerine hem hürriyetleri verilmiş hem de toprak sahibi olsunlar diye bir köy yeri baştan sona onlara bahşedilmiş bulunan zenci Habeşler ve Mısır Kıptisi Arapların bugünkü melez çocukları, Romen Çingenleri, hatta Kürtler, birkaç Tahtacı Alevi köyü ve şimdi duyup da şaşırmayınız, bir tane de Polonez göçmenlerden olup kirpiklerine kadar sapsarı insanlardan oluşan fakat gözden ırak kaldıkları için ülkede pek kimsenin bilmediği bir koyakta yaşamayı devam ettiren bir Biga köyünün Polonez insanları da kasaba pazarına akın akın geliyordu; hepsi cümleten, pazarda Bigalı'ydı...

Dünyanın her tarafından gelme bu köylüler, yani oradaki herkes alışverişle akşama kadar geçecek bir günün telaşesi içinde garajı adımlıyor, kimisi de oradaki lokantalara girip sabah çorbasını, masalara konmuş beleş ekmek dilimlerinden bandırarak içiyordu. Garaj bir karınca yuvası gibi hababam işliyordu. Gireni çıkanı, oturup kalkanı, elindeki valizi veyahut yükü kaldırıp indirenleriyle dolup taşıyordu. Orada çok iş yapan yerlerden bir tanesi ise Belediye tarafından kira karşılığı işletilen garajın helasıydı; hela kapısı da sabahın o saatlerinde tıklım tıklımdı. Bu telaşeyi o gün kurulacak olan Biga kasabasının haftalık açık pazarına bağlamak gerekir; zira herkesin köy evlerinde hevesle yatıp kalkarak beklediği çarşamba günüdür... Biga'nın Çarşamba Pazarı pek meşhurdur. Gerçi ihtiyaç olduğu için Biga Belediyesi cuma günlerini de pazar ilan ettiyse de kulak asılacak gibi değildir. Biga'nın Çarşamba Pazarına sadece Biga ahalisi ve köylüsü gelmez, civar kasaba ve yerleşim yerlerinden de insanlar akın akın buraya doluşur. Ortalık bir mahşer yerine döner ki Biga Belediyesi'nin temizlik işçileri bu aksatalardan sonra iki gün uğraşsa nafiledir, kargaşaya ait geride kalan pislik ve döküntüyü temizleyemez.

Ankara otobüsü işte bu kargaşanın içersine girdi, şoförün becerikli direksiyon çevirmesiyle otobüs kendine bir yol açıp, bu arada tek bir korna dahi öttürmeden, kalabalık içinden

geçti, gitti, gitti ve insan kaynayan bir alanda park etti. Şoför ve otobüs muavini delikanlı, bir ağızdan, "Cümleten geçmiş olsun ahali" diyerek otobüs yolcularına seyahatin bittiğini resmen açıklamış oldular. Otobüs yolculukları, sanki sonunda şoför bu sözü etmezse yolculuk bitmemiş sayılacak gibi, herkes bunu duyunca ayaklandı, eşyalar toparlandı, uzun yoldan gelen otobüs sanki doğanın gösterdiği bir felaket anında boşaltılacak bir binayı terk etmeye benzer durumda süratle terk edildi. Böylesi bir itiş kakış içinde, hızla, otobüsü bırakıp dışarı çıkanlar geride muavin çocuğa saatlerce uğraşıp didişse bitiremeyeceği kadar temizlik işi çıkartacaktı. Ortalık pislik, döküntü içindeydi. Muavin bunları dert etmiyordu, hepsini yolcuların ardından temizlerdi de o en çok kusmuğa illet oluyordu. Gece yarısı Ankara'dan sarhoş binmiş bir yolcunun öğürtüsüne zar zor bir kesekâğıdı yetiştirmeye çalışırken, ötekisi kendisini tutamamıştı; safra kokusu ortalığı kaplamıştı. Bütün bir gece boyu yolculuk yapılmış, otobüs şirketinin tek şoför dışında sürücü vermemesi yüzünden direksiyonu bırakamayan şoför sabaha karşı esnedikçe, durumun vehametini anlayıp önüne gelen her benzincide dura dura, oralarda çay kahve içerek, serin sabah havasında dolanıp sigara üzerine sigara tüttürüp zor bela Biga'yı doğrultmuştu. Şehirlerarası otobüslerde henüz sigara yasağının olmadığı zamanlardı, sigara yasağı da ne kelime, otobüslerin içi nargile şişesi gibi duman dumandı. Ama Nuridin'in Ankara'dan bindiği bu otobüsü işleten şirketin kuralları kesindi, otobüslerde sigara içilemezdi. Tıpkı, sıkı bir tiryaki olduğu bıyıklarındaki sarartıdan anlaşılan ve kravatı, beyaz gömleğinin düğmelerini gerip patlatacak kadar kocaman göbeği üzerinde sarkmış şoförün, sigara molasını çokça vermesine yolculardan tütün düşkünü kim varsa herkes razıydı. Otobüsün Biga yolcusu Çaycı Nuridin, ne zamandır, ölümü göstersen sigaradan vazgeçmeyecek derecede bir tiryaki olup çıkmıştı; aksatmadan sigara molalarına katiyetle uyuyordu.

Nuridin yirmi beş yıl sonra döndüğü kasabanın garajındaki kalabalık, yenilenmiş mekân, yeni açılmış birkaç çay ocağı ve lokanta, ülkenin büyük kentlerine doğrudan bağlantı kuran otobüs seyahat şirketlerinin sıra sıra yazıhanelerine dikkatini verecek halde değildi; sigarası yolda tükenmişti. Hemen gidip bir paket almalı, sabahın bu serin saatinde ciğerini dumanla doldurmalıydı yoksa zekâsı beş para etmezdi, çevresindekini görmek şurada dursun aklı yerine gelmezdi... Garajdaki birkaç büfeden en yakın olanına koşturdu, iki paket birden Bafra sigarası aldı. Karadeniz sahilindeki Bafra'nın tütününden yapılmış filtresiz sigara, kibriti çaktığında hemen tutuşmadı. "Bafra'yı da bozdular, nemli tütünü sigaraya sarıyorlar, yanıp tutuşmuyor namert!" Nuridin çökmüş avuçlarını ağız boşluğuna çeke çeke sigarayı körükledi, ateşi alevlendirdi ama bundan tat ve keyif alamadı. Bir iki paf puftan sonra sigarayı fırlattı, izmaritini ayağıyla ezdi. "Bu paketleri bir köşede kurutmaya bırakmalı, azıcık kurusun bak havai fişek gibi o zaman yanıyor bu zıkkım tütün, kurutmalı akşamdan sabaha güneş alan bir pencere pervazının kenarında ama önce kalacak yeri bulmalı!"

Kalacak yer bulma telaşı habersiz gelinen her şehirde, oraya adım atmış tüm yolcuların tek, ortak derdidir. Nuridin'in yıllar sonra geriye dönerken haberdar edeceği kimsesi olmadığı gibi, "Ben geldim, birkaç gün misafiriniz olacağım, açın kapınızı" diyebileceği tek Allah'ın kulu Biga'da yoktu. Ancak Nuridin, "Nasılsa gidince bir yer, bir olanak bulurum, olmadı Kesenkes Sokağı'nın yolunu tutarım, Çingenler vefakârdır, kapıları kapanmaz hiç!" diye düşünmüş olmalı ki ani bir kararla, Ankara'daki Samanpazarı semtinde çalıştığı kahvehaneden bir dakika içinde ayrılmış, kalmakta olduğu kira odasına hemen gidip eşyalarını toparlamış, zaten ne eşyası olacak Nuridin'in, bir valiz dolusu çerden çöpten giyeceğini, birkaç potin ve ufak tefek şeylerini, yatak çarşafı, battaniye, yorgan, yastık gibi lüzumlu şeylerin arasına karıştırıp yol hazırlığı yapmıştı.

Nuridin, sigaradan umudu kesince bu kez sabah açlığını bastırmak üzere garaj lokantalarından birisine daldı. Orada masasına gelip siparişini alan garsona, Biga'ya ait bir iki eski isim sordu. Falanca nerede, filanca ne yapıyor diye sorulanlara garson omuz kaldırıp silkeleyerek, "Ben bilmem be dayı!" diye yanıt aldı. Çocuk bir zaman evvel Doğu vilayetlerinden buraya gelmişti, Biga'yı tanımaz bilmezdi. Lokantadan çıkarken ödediği hesap sırasında lokantacıya da aynı soruları sorunca benzer karşılık alması Nuridin'i biraz şaşırttı. Bir lokantacı esnafı olacak da Biga'yı, kasaba ahalisini tanımayacaktı; garip iş doğrusu... Garajda daha fazla oyalanmadan kasaba içine yürümek, hatıralarda yer etmiş bir iki sima görmek, ardından onlarla muhtemelen ayaküstü dahi olsa bir sohbet olacağından kalacak yer bulması için lafı açmak niyetindeydi. Nuridin valizini evvel eski çelimsiz olan vücudunu dengeleyerek taşımaya başladı, yürüdü. Biga Çayı'nı geçen köprüyü adımladı, kasabanın köyiçine gelmişti. Burası hem hükümet binalarının ve hem de esnafın yoğun olarak yerleşik bulunduğu yerdir. Kesenkes Sokağı da hükümet meydanına paralel bir arka sokaktır, köyiçindedir. Valizini daha fazla taşıyamıyacağını anlayan Nuridin, bir meslek dayanışması beklentisiyle, önüne çıkan ilk kahvehaneye girdi ve ricayla eşyasını çaycıya teslim edip dışarı çıktı. Bu çaycı da Biga'ya yeni taşınan bir Doğulu'ydu; ne Nuridin'i tanıdı ne de kimseyi tanırmış gibi bir hallerdeydi. Nuridin buna teessüf etti... Nuridin valiz taşımak yükünden geçici olarak kurtulunca hareketlendi, baştan aşağı kasabanın köyiçini gezdi. Birkaç sima ona tanıdık geliyordu ama adlandıramıyordu; galiba o tanıdığını sandığı insanlar da Nuridin'i bir yerden hatırlıyor gibiydi fakat o eski hatıralarında kalmış insana benzeyen şimdikini, işte bu Nuridin'dir diye kucaklayacak halleri hiç yoktu.

Nuridin'in yirmi beş yıl içinde iki büklüm olduğunu söylemek romancılara ait bir abartı sayılırsa da o derecede kamburlaştığını yazmak gerçeklere uygundur. Nuridin yirmi beş yılda

her gün iki paket Bafra sigarası içmek yüzünden iyice sararıp solmuş, beti benzi atmış bir haldedir; her şeyden önce bu değişikliğini vurgulamak gerekir. Nuridin sinsi sinsi gelişen bir kemik rahatsızlığından da mustariptir. Öylesine ıstırap çeker ki bir o bilir bir de yaradan... Ankara'da göründüğü bir iki doktor, nihai sonuç verecek bir tedavisi olmadığı ve günden güne ikiye katlanmış insana döneceğini söylediğinden beri Nuridin bu hastalıkla ilgili iyileşme ümidini terk etmiş, kaderine razı olmuştur. Biga'ya geri döndüğünde, belinin tam ortasından kırılmış gibi acı çeken insanlara mahsus öne eğimli, yampirik adımlar atıyordu; 12 saat süren otobüs yolculuğu da dimdik koltukta oturmaktan derdine dert katmıştı. Bütün bu sıkıntılı hallerine karşın Nuridin bir ümit pınarı gibiydi, bir saniye sonrasından iyilik beklemeye devam ediyordu. Nuridin eski günlerdeki gibi gülümsüyordu, zaten bu hiç değişmemişti. Bir insanın her şeyi değişir, heyet-i mecmausı denilen genel görünüşü tamamen değişir ama yedi yaşındaki gülüşü ve gözlerinin bakışı hiç değişmez; yetmişinde bile... Bakışlar hep aynıdır! Gerçi Nuridin'in yetmiş yaşına daha epeyi vardı, şunu şurasında 1929 doğumlu olan Nuridin elli küsur yıl yaşamış olmasına karşın, 1984 yılında kasabasına dönerken iyice yaşlanmış bir adam hayaletini yanında taşıyarak gelmiş bulunuyordu. Aynada kendini beğenmemek olmaz! Herkesin kendisine âşık olduğu zamanlar vardır. Nuridin de kendisine aşk duyduğundan bakımını iyi kötü ihmal etmiyordu. Sakal tıraşını her gün olan Nuridin, bıyıklıydı; sigara dumanı istilasına uğramış kırçıl bıyıklar çarpık burnuyla incecik dudakları arasındadır... Gözlerinin feri gitmiş, miyopisi artmış... Parasızlıktan göz doktoruna görünemediği için Ankara'da çay ocağının müdavimi olan müşterilerinden birisinin, "Al şu benim eski gözlüğü sana uyacak mı, bir tecrübe et bakalım!" demesiyle burnu üstüne koyduğu çerçevedeki mercekler bir anda ortalığı pırıl pırıl yapınca, "Oldu be, canım abi!" demişti. Bunun üzerine, gözlüğünü denemesini isteyen müşteri "Senden kıymetli değil ya, para pul

istemez, al senin olsun, zaten doktor bana yeni gözlük reçetesi yazdı" demekle, yıpranmış gözlüğünü ona vermiştir. Nuridin bu gözlüğü sadece okumak, bir şey yazıp imzalamak, yahut iğne deliğine iplik geçirmek sırasında kullanır, onun dışında ceketinin sol üst cebinde bir süs olarak taşır. Nuridin'in Ankara'da edindiği fötür şapka da onun bir parçası gibi olmuştur. Nuridin zaten evvelden beri, hatta eskiden Marmara Sineması'na gittiği ve orada arkası arkasına birkaç kez seyrettiği Amerikan filmlerinde hayran kaldığı fötür şapkalı jönlere olan özenciyle, hep başında bu şapkayı taşımak isterdi. Bir gün Ankara'nın Ulus semtinde kurulan bit pazarından yolu geçerken bir güzel şapka görmüş, ona hayran kalmış, paraya pula acımadan gıcır gıcır kâğıt paralardan beş tane onluk bastırarak satın almıştı. İçinden de Konyalı müşterilerinden öğrendiği bir türkü geliyordu: "Bas bas paraları Leyla'ya, Bir daha mı geleceğiz dünyaya..." Bir cüzdan dolusu para saydığı bu fötür şapkayı başından ayırmıyordu. Bu yüzden saçları dökülmüş mü, kıra mı çalmış yoksa hepten kel mi olmuş diye merakta kalanın Nuridin'in şapkayı çıkartmasını beklemesi gerekir. Ancak biz iyi biliyoruz ki Nuridin'in saçları hatırı sayılır biçimde mevcuttur ve yaşını ele vermez, hatta alnında bir perçem gibi salınan kâkülisi onu sevimli dahi yapar. Nuridin bu yaşlılık emarelerine karşın halihazırda çevik ve atak adımlarla yürüyor, adım atıyor, sendelemeden görünmeye çaba gösteriyordu. Üstü başı, kılık kıyafeti ise fötür şapkası bir yana, sıradan giysiler ve kuşamlar altındaydı. Bütün bunlarla Nuridin, derme çatma durumda kalmış taşra kasabalarının manifaturacı dükkânlarındaki köhne bir vitrin mankenine benziyordu. Nuridin'i Biga'ya tekrar döndüğü o sabah, bu haliyle onunla rastlaşan kasabalı eski bir hemşerisinin onu bu yönüyle tanımadan önünden geçip gitmesi beklenebileceği gibi, Nuridin de kendisinden daha beter durumda kalmış kasabayı tanımakta zorlanmaktaydı. Biga'da geçen zaman, yirmi beş yılın arkasından burayı tanınamayacak kadar bozup çirkinleştirmiş, değiştirip başkalaştırmış-

tı. Nuridin o eski Biga'ya değil, sanki adı rastlantıyla Biga olan bir başka kasabaya girmişti. Bu duygu gitgide içinde yer etmeye başladığı dakikalarda bir ürkü yaşamaya başladı. Birilerine rast gelmek istiyordu, tanıdık birilerine...

Can havliyle hareket eder gibi bir iki dükkâna girdi, çıktı. Eskiden buralarda olanları sordu... "Mandıracıoğullarından Vedat Bey mi dediniz, rahmetli oldu efendim, sizlere ömür, ben damadıyım, buyrun ne istemiştiniz, eski bir müşterisi miydiniz, biz yardımcı olalım, evladım amcaya bir tabure ver, çay söyle, ne kadar peynir istemiştiniz, hemen sarıverelim!" gibi karşılıklar alıyordu, her girdiği yerden... Nuridin, böylece o dükkân senin bu dükkân benim diye dekâkini tarayarak belki birine rast gelir ümidiyle yarım gününü kasabanın köyiçinde geçirdikten sonra, iyice yorgun düşüp belediyenin parklarından birisine girdi, bir banka çöküp oturdu. Düşünüyordu, ne düşüneceğini bilmeden düşünüyordu ama aklına bir şey gelmiyordu! Düşünülecek şeyleri birer birer aklına getirmeye çalıştı. Buraya niye gelmişti, Biga'da ne yapacaktı, Ankara'da sevilip sayıldığı bir kahvehane ahalisi arasında müdavimleri, üniversite talebeleri, emekliler, mahallenin ve semtin işsiz güçsüz takımı, ameleler, esnaftan insanlar, her seviyeden büyüklü küçüklü unvanı olan memurlar, öğretmenler, küçük çapta kumar meraklısı kesilmiş iskambil oyuncuları, tavla iddiacıları, bir iki masada bulunan satranç yahut dama tahtasındaki taşları ileri sürerken sanki dünyanın en zeki insanı kendisiymiş gibi bir tavır takınarak kafa patlatıp oynamaya dadanan birkaç subay emeklisi, hatta bir tane Dışişlerinden emekli kâtip, minibüs ve dolmuş, taksi şoförleri; yahu, eskiden, kocaman bir cumhur cemaat vardı hayatında... Onları terk etmiş, nedenini ancak buraya gelince anlayabileceğini sandığı bir gizli itkiyle ansızın çıkıp gitmişti. Nuridin'in arkasından, bunca insana, hatırlı müşteriye bir daha aynı demde çay yapacak kimse kolay beri bulunamazdı. Uzun zaman evvel merakından yerinde duramayıp Ankara'daki Japon Konsolosluğu'na dadanıp, oradaki çay

üstatlarını sorgu suale çekerek öğrendiğince hazırladığı ve sırrını kimselere vermediği kokonatlı çayı demleyecek bir çaycı bundan sonra zor bulunurdu.

Japon Konsolosluğu'ndaki beyler dil ve yol bilmez bu saf ve temiz adamı hiç kimseye yapmadıkları bir misafirperverlikle karşılayıp bir odaya almışlardı. Türkçe'yi Japon dili gibi konuşan bir memure Nuridin'in "Capon çayı merakına düştüm, ben otuz şunca küsur yıldır Türk çayı yaparım da şimdi sizinkini öğrenme zamanıdır" demesindeki sevimli ve samimi ifadeye hayran kalmış, amirlerine rica etmiş, böylece Nuridin'i elçiliğe kabul etmişlerdi. Saman rengi hasır örtülü bir zeminde bağdaş kurarak hep beraber oturmuşlardı. Adına geyşa dedikleri tahta göğüslü bir Japon kızı çıkmıştı ortaya... Nuridin filmlerden hatırladığı bu kızın elçiliğe nasıl geldiğini düşüne dursun, Türkçe'ye dili dönen memure, geyşanın konsolosun kızı olduğunu söylemesiyle durum ortaya çıkmıştı. Geyşanın rengârenk, allı güllü çarşaflara sıkı sıkı dolanmış bir kıyafeti vardı, ortalıkta ne yağmur ne de güneş olduğu halde elinde bir şemsiye tutuyor, onunla bir bütün olarak sarmaş dolaş içeri giriyordu. Galiba böylesi geyşayı, Nuridin bir filmden hatırlıyordu. O anda, o telaşe içinde, o heyecan içinde filmin adını belleğinden çıkartıp adlı adınca dillendiremedi ama gelgelelim konsolosluktan öğrendiği yeni çay tariflerini ezberinde tutarak sokağa adım attığında, o film de aklına gelmişti. Hey gidi insan beyni, garip şeyler yapmakta onun üstüne yoktur. Nuridin, "Tamam, *Sayonora* filmiydi, 1959'da seyretmiş idim, Biga'daki Marmara Sineması'nda, Marlon Brando cakalı cakalı oynuyordu... *Sayanora*'daki kız bugün işte buradaydı!" dedi.

İşte o gün Japonlar gösterip o da iyicene kavrayınca –Nuridin onlara Capon diyordu, kendisine Nuridin denildiği gibi!– Caponlardan görüp kaptığı çaylar arasında kendisince en meşhuru kokonatlı çayı –Her zaman kullandığı Rize çayına, kimselere göstermeden bir çay kaşığı kokonat kattı mı al işte

sana kokonatlı capon çayı, oluyordu– Biga'da hazırlamaya mı gelmişti yoksa başka bir nedenle mi buradaydı, geçmişiyle hesaplaşmak mı istiyordu yoksa iyice yaşlanıp bir ayağı çukura girenlerin sıkça yaptığı gibi biraz eskiyi tekrar hatırlamak merakı mıydı bu! Onun hikâyesine dair son sayfaları okuyup anlatılanları dinleyenlere bakılırsa, Nuridin, insanın doğduğu yere dönmesi adıyla anılan bir delice hasrete yakalanmıştı. O, dünyanın kurulduğu günden beri gelip geçmiş milyonlarcası gibi, insanlarda hayatın bir zamanında ve bu çoğu kez ömür merdivenlerine tırmanırken son basamaklara yaklaşıldığı hissedilen yıllarda olduğuna benzer biçimde, kasabasına ve köyüne dönmek istemişti. İnsanlar, eğer bir başka yerde bulunuyorlarsa doğduğu yere geri dönmek biçiminde ısrarlı bir tutkunun mutlaka bir gün gelir esiri olur. Başka yer diye adlandırılan, gurbettir. Gurbetteyken vatana, baba ocağına, anayurda duyulan hasrete, eskiler dâüssıla diyordu; yani vatan hasreti... Bu duygunun insanlığın çok eski zamanlarından beri varolduğunu şuradan biliyoruz ki Homeros'un anlattığı destan hikâyesinde Kral Odysseus, istemeyerek katıldığı fakat bir kez katılınca başkomutan gibi yönettiği Truva Savaşı'ndan sonra evine, kralı olduğu ada ülkesi İthaka'ya, adadaki sarayında onu bekleyen karısı Penelope'ye, oğlu Telemacus'a, hatta kapısında yatıp bekleyen yaşlanmış köpeği Argos'a hasret kalmış, geri dönmek üzere savaştan çıkmış bir avuç İthakalı askeriyle birlikte, sonradan Ege denilen o büyük Arşipel Denizi'ne atılmıştı. Onu bekleyen bin bir macerayla evine varışı on yılını aldı, on yıl boyunca on bin kez evini ve karısının adını sayıklayarak geri dönme çabasından bir adım geri durmadı. Odysseus'un evine dönüşünü aratmayacak denli maceralar yaşamış nice sayısız insan vardır geçmişte, insanlık tarihinde fakat çoğunca bilmeyiz onların hikâyesini; duyulduğu kadarıyla kalır, unutulur gider... Ne ki Nuridin'in geri dönüşü öyle hemencecik duyulmayacak, bir kısa süre sonra yaşananların ardından tüm kasabanın dilinde bir acı hikâye olacaktı.

Nuridin akşama kadar kasabanın sokaklarında dolaştı, durdu. Necip Bey'in oteli Hacı Piti Hanı yerine dikilmiş, çimento rengi gri sıvasıyla sevimsiz görünen, hatta sevimsizden de öteye basbayağı çirkin bir binanın önünden birkaç kez geldi, geçti. Binanın girişten çatıya kadar her yeri işyeri tabelaları, pencerelerden sarkmış telefon, elektrik ve televizyon anteni kablolarıyla salkım saçaktı. Nuridin onları görünce bir merdiven bulup getiresi, sonra üstüne çıkarak bütün bu düzensizliği yerli yerine koyup ortalığa bir çeki düzen veresi geldi; "İyi ki su borularını içerden döşemeyi becerebiliyor müteahhitler!" dedi. Oysa bazı bazı, su boruları dahi binanın dışından geçip gidiyordu. İki ayrı giriş kapısıyla U biçiminde koridora dizili dükkânların bulunduğu kapalı çarşıya, pasaja soldan girdi sağdan çıktı, sonra tersinden girip öbür kapıya kadar dolandı. Pasaj içinde sıra sıra gelinlikçi, parfümcü, berber, tuhafiyeci, manifaturacı, oyuncakçı ve kırtasiyeci, saatçi, elektrikli aletler satan ve tamir eden bir iki esnaf, caddeye bakan dükkânlardaki birkaç kuyumcu vardı ama hiçbiri ona aşina değildi. Hep yeni insanlar, sanki dışarılıktan gelmiş insanlar oradaydı... Bu dükkân kalabalığı arasında bir de pasajın içerlek kısmında kalmış bir çay ocağı bulunuyordu. Oradaki, üstü başı kir pas içinde bir çaycı, onun ardı ardına önü sıra geçişine baktı. Hacı Piti'nin yerine dikilen yamuk yumuk bir binanın üst katlarına çıkılan merdiven aralığının altındaki izbeye kurulu çay ocağı bakımsız, dökük, rutubet ve yapış yapış bir rezalet içindeydi ama gel gör ki çaycının iki garson çırağı harıl harıl dekâkine koşturuyor, birisi pasajı dolanıyorsa, ötekisi üst katlarda olan avukat, muhasebeci, sigortacı, diş hekimi ve doktor muayehanelerine çay, kahve, ıhlamur, kakao taşıyordu. Nuridin buranın önünden üçüncü geçişinde, "Amca birini mi arıyorsun, hayırdır!" diye açık çay ocağı kapısından seslenen meslektaşına duraksayarak bir baktı. Nuridin başını hiç kimseyi değil anlamında olumsuzca salladı, sonra içeri girip hasırdan bir tabureye oturdu; oturmadı, adeta çöker gibi kendini üzerine attı.

Günboyu sokaklarda dolaşmaktan yorulmuş, öğlen yemeği üzerinden saatler geçmiş, acıkmıştı da... Biga'daki ilk öğlen yemeğini ne zamandır özlediği kasabanın eski köftecilerden birisinde yemişti. Köfte ve ızgara lokantasına girince her şeyi değişmiş bulmuştu, tezgâh ve ocağın yeri, masaların dizimi, plastikten arkalıklı sandalyelerin özensizce konuluşu, duvarlara asılmış Doğu vilayetlerinden birisinin çıplak dağlarını gösteren manzara fotoğrafları, her şey farklıydı. Lokanta duvarında başköşeyi bir futbol takımına ait fotoğraf çerçevesiyle kaplıyordu. Yeşil kırmızı ve sarı renkli formaları içinde görünen futbol takımının on bir oyuncusu, çalıştırıcıları, yöneticileriyle yan yana gelmiş olarak sahada poz verdiği fotoğraf uzun uzun Nuridin'in dikkatini çekip oyalamıştı. Az sonra ortalıkta dolaşan bir garsona sorunca, dünyanın en cahil insanı sanki oymuş gibi garip bir bakışın eşliğinde ters bir karşılık almıştı. "Diyarbekir Spor amca, hey yavrum aslan Diyarbekir be..."

Bunca zaman sonra birçok şeyin değişmiş olacağını elbette Nuridin de bekliyordu ancak bu değişimin bir kötüleşme göstereceğini, incelikten uzaklaşacağını, dokunduğu her nesneye bir basitlik vereceğini tahmin edemezdi. O köftecinin, eskiden, masaları ahşap ayaklı, üzerleri camla kaplı ve pırıl pırıl yemek takımlarıyla dolu olurdu. Sandalyeleri hep ahşaptandı, dükkânın vitrini de cilalı ahşaptı. Vitrin camlarında oranın şimdi eskisini gösteren vitrin tabelası artık yoktu, onun yerine fiyat listesini müşteriyle daha o içeriye adım atmadan evvel sokakta pazarlık yapacak gibi peşin peşin gözüne sokan özensiz bir tabela asılıydı. Aş fiyatlarını bir kabalık içinde sokağa ilan eden esnaf mı olurmuş; Nuridin, bugüne kadar, hiç mi hiç, çay yirmi beş kuruş, kahve 1 lira diye koca koca yazılarla duvarlarına asmamıştı. Fiyatı duyurmanın bir nezaketi olmalıydı. Tabelaların kaba sabalığına karşı onların da bir yontulmuşluğu görülmeliydi. Bir vakitler tabelaları kasabada Mehmet Hoca yapardı, onun yaptığı tabelaların sanat eseri gibi olduğuna Nuridin yemin edebilirdi, şimdi burada gördüğü bu basit ve sıra-

dan şeylerin yanında onlar birer şaheserdi... Mehmet Hoca olsun kasabada yaşayan eskilerden kimse kalmamış mıydı yoksa? Demek ki köftecideyken, demek ki futbol takımının renklerine bakarken biteviye, bir yandan aklında kalan bütün eski isimleri bir bir yoklamaya devam ediyordu. Belki de Nuridin yanlış bir yere gelmişti, sokakları ve caddeleri birbirine bağlanan bir labirente düşmüştü, hiç tanımadığı simalarla dolu bir kalabalık arasında yalnızdı... Oysa daha birkaç saat evvel, sabahleyin, sigara aldığı garaj büfesindeki İstanbul gazetelerinin arasında *Biga'nın Güçlüsesi* gazetesini görünce, o vakit, az da olsa bir umut belirmişti içinde; demek eski kasabasını bıraktığı gibi aynen bulacaktı. Ahmet Levent Bey'i hatırlıyordu. Eskiden gazeteci... O halde belki tabelacı Hoca da buradaydı. Bu isimleri aklında sıralamaya çalışırken köfteciden içeri girmişti. Nerede o eski köfteci, nerede bu şimdiki!

Köftecinin sadece içerisi değil, galiba sahipleri de değişmiş olmalıydı ancak burayı üzerine alanlar ilk baştan meşhur edildiği ticari ismiyle işe devam ediyordu; "Ramazan Usta Köftecisi" Ramazan Usta yoktu görünürde ama çocukları olmalıydı köfteci Ramazan'ın, boy boy erkek evlatları, onlar da görünmüyordu içerde... Başkaları duruyordu ocak başında, tezgâh arkasında, elektronik yazar kasanın ardında... O ortalıkta aval aval dönüp duran garsonlar da bir başkaydı. Nuridin bir buçuk porsiyon köfte söylemişti, yanına bir piyaz ve bir de yeşil salata... Köftesi eskiyi aratmıyordu, demek burada bu olsun korunmuştu. Lakin piyaz ile salataya kullanılmış yağ, zeytinyağı değildi, daha ağzına ilk lokmasını koyunca anladı Nuridin... Garsonu çağırdı, kibarca sordu. Garson yabancı biriyle karşılaşmış gibi tuhaf tuhaf yüzüne baktı Nuridin'in, "Salata ya işte, ne yağı olacak, yağ işte amca!" dedi, öfkeyle masadan uzaklaştı. Tezgâh ardındaki aşçı başına gidip el kol sallayarak bir şeyler anlattı, aşçı da Nuridin'den yana garip garip baktı. Şikâyeti duymayı sevmeyen bir hali vardı, laf edene karşılığını vermekte üstüne yokmuş gibi duruyordu. O yüzden aşçı elinin bulaşı-

ğını bir havluya sildikten sonra, iki adımda Nuridin'in masasına geldi. "Ne o amca, beğenmedin mi salatayı?" diye usule gelmeyen bir tarzda sordu, Nuridin buna çok şaşırdı.

"Evet beğenmedim, bunun yağı olmamış!" diyemedi de Nuridin, "Ne yağı kullandınız ustacığım?" diye sorduğuna soracağına pişman kalıp tekrarladı sorusunu... Çiçek yağı kullanmışlar, aşçı "Fiyatlara bak amca, bu fiyata bu kadar olur, zeytinyağı kullanırsak o-hooo batmışız biz be abi!" diye gerekçesini de açıkladı. Nuridin boğazına bir yumruk irisi taş oturmuş gibi olup, kös kös önündeki tabağa bakarak sessizce yemeğini tamamlayacaktı; dayak mı yedi köfte mi anlamadı! Nuridin, Çerkeslerin âdeti üzerine laf işitmeyi sevmediğinden, en çok buna hayıflanıp hatta kahrolup dışarı çıktı. O vakitten beri zaten iyice keyfi kaçmış bulunuyordu, açlığı tekrarlayınca bir başka yere girmeyi göze alamadan ayaküstü bir şeyler yemeyi düşünüyordu. O köfteciden sonra akşam saatlarine kadar, o zamandan beri bir tek şey ağzına koymuş değildi; varsa yoksa çay ve sigara... Pasaj içindeki merdiven altı çay ocağına girdiğinde boş midesi işte bu yüzden gurulduyordu. Açlığını geçici olarak bastırmak istiyordu, bir bardak çayı tadıyla içer gibi değil, adeta içine boşaltırcasına bir iki büyük yudumda içti, yüzünü buruşturdu. Çaycıya belli etmedi ama, bir azar da şimdi burada işitmek istemiyordu. "Çayları da bozmuşlar! Necip Baba şimdi sağ olaydı ne bu binalara izin verirdi ne bu çaycıya burada çay yaptırırdı. Çayı mahvetmişler..." İçin için söyleniyor, sabahtan beri gördükleriyle içinden çekişip duruyordu. Bir yandan da akşam bastırmaya hazırlanmaktaydı. Nuridin akşama ait gölgeler uzamaya başlayınca, birden, kalacak yer derdine düştü. Ansızın hatırlanan telaşlar vardır, insanı iğneyle dürtüklemişler gibi harekete geçirir. Nuridin çaycıyla bir şey konuşmadan, bulaşık suyu gibi karbonat ekşiliğinde ısmarladığı çayın parasını ödeyip dışarı çıktı.

Valizlerini almak üzere sabah saatlerinde girdiği kahvehaneye doğru giderken aklına birden Kesenkes Sokağı geldi.

Bütün kasabanın sokaklarını sen tek tek dolaş da Kesenkes'ten geçme; olacak gibi değildi... Bu gecikmişliği biraz ihanet, saygısızlık, adam sendecilikten başkası değildi. Kırk yılın Bigalısı Nuridin, Kesenkes'i hiç unutur muydu; ama büyükbaşları dolaşıp orayı sona bırakmıştı işte... Nuridin belki oraya baştan gitseydi, onu tanıyacak kimselere, eski Çingene dostlarına merhaba der, hatta o vakit ruhu Biga sokaklarında bu kadar eziyet görmezdi. Belki adam gibi bir çay dahi içer, olmadı mı kalkar kendisi demlerdi... Hemen yönünü çevirdi, sürüklenir gibi giden ayaklarını açarak adımlarını hızlandırdı, zaten ayaklarına bir mecal gelmişti. Birkaç sokak geçtikten sonra Kesenkes'in üst tarafındaki sokak girişine vardı. Kesenkes Sokağı'nda park etmiş araba bolluğundan, zaten daracık olan sokak bir küçük patika yola dönmüştü. Hafif bir yokuş olan Kesenkes'in eskiden giriş tarafında bir banka yoktu, şimdi banka şubesiyle başlıyordu Kesenkes... Bu umudunu hemen kıracaksa da birkaç dükkân geçerek, bu kez yavaşlamış olup dükkânlara baka baka adım atarken ilk tanıdık ve hiç değişmemiş bulunan esnaf yerini gördü. Sabahtan beri ilk sevinciydi bu, süpürgeci ve hasırcı Çingene Rauf'un dükkânı önündeydi. İçeri attı kendisini Nuridin, Rauf'a benzer bir delikanlı buyur etti müşteriyi... "Yok evladım ben müşteri değilim, müşterilik sonra olacak inşallah!" diye durumunu açıklamaya başladı.

"Süpürgeci Rauf kardeş yok mu, burası onun dükkânıydı, Rauf çok güzel keman çalardı, hani Rauf usta vardı ya..." diye soru üstüne soru yağdırdı. Dükkân aynıydı, içerde tavana asılı boy boy süpürgeler, hasır sepetler aynıydı. Tezgâh masası olarak Rauf'un kullandığı da aynıydı, hatta sandalyeler ve tabureler aynıydı. Dükkâncı, "Buyrun oturun amca, bir soluk alın, çok helecanlıya benzersiniz, bu yaşta bu helecan iyi değildir!" diye sandalye uzatıp yer gösterdi.

"Rauf usta benim babamdır, beş yıl kadar oluyor, mekânı Cennet olsun, gitti babam!"

"Rauf mu? Rauf ha! Yapma yahu... Ah canım kardeşim, yalancı dünya işte, hay Allah... Genç adamdı oysa, daha neler, ne oldu böyle? Ah Rauf kardeşim benim..." Nuridin gecikmiş başsağlığı diliyor, eliyle dizlerine vuruyordu.

"Biz de baba mesleğine devam ettik be amca... Demek tanırdın babayı! Kaç sene oldu buradan sen gideli beyamca?" Nuridin anlatıyordu, sabahtan beri kimseye anlatamadıklarını anlatıyordu. "Yirmi beş yıl mı be amca, of yahu benimkinden fazla hayat bu beyahu... Ben askere babasız gittim, sokağın şopar amcaları olmasa askerde harçlıksız kalırdım vallahi, dükkânı emanet bırakıp gittim de geldim. Ben askerdeyken bizim Kesenkes Çingenleri elbirliğiyle dükkânı açık tutmuşlardı, kooperatif gibi çalıştırmışlar be amca... Çingen deyip geçme, icabında halisinden komünist olur... Askerden geldim, baba mesleğine devam! Baba da başta yok be amca, işler de kesat be amca... Şimdi halıfileks çıktı, kimse hasır almıyor beyav! Sorma hiç, sokağın tadı tuzu yok be amca ama bizler halen buradayız be... Mesela kalaycı Nihat amca, aynı dükkândadır, az sonra gideriz berabercik... Ben Nihat amcayı çocukluktan beri bilirim, hep aynıdır be...

İkisi de tabureleri kaldırıma doğru çekip dükkân girişine yakın oturmuşlardı, tüm sokak aşağıya doğru oradan görünüyordu. Sağlı sollu, epi topu yirmi dükkân... Rauf'un oğlu, Çingene esnafın bulunduğu Kesenkes Sokağı'nda aralarında başkalarının gelip açtığı dükkânları eliyle gösterip tek tek olan biteni açıkladı, Nuridin dikkatle dinlemekteydi. Kalaycı Nihat'ın yanına bir kasetçi gelmişti, Doğu'dan göç etmiş birisiydi, "Olsun be amca, gelecek tabii, o da bu memleketin şoparıdır, Kürt mürt, o da benim vatandaşım değil mi amca fakat olmaz ki be amca sabahtan akşama kadar sokağa namesi tuhaf şarkılar çalıyor, Kesenkes'in alışık olmadığı müzikler. Biz orkestra senfonisi dinlesek daha kıyağını çalarız, bilirsin... Bu yeni komşuya ayak uyduralım diye bir iki çalmaya giriştik, olmadı. Cıyak cıyak bağırıyor plakçı, uzun hava derlermiş, haki-

katen uzun be amca... Git git bitmiyor. Sibemol Klarnet o zurnanın sesini çıkaramıyor be amca, ne kadar üflesen nanay... Darbuka Ramazan'ın davuluna eş midir sanki, değildir. Bu yeni kasetçinin çaldığı müziklerle bizimkilerin müziği de bozulacaktı, şikâyet ettik de susturduk ama o zamandan beri bize hınç besler. Anlamaz mıyız, anlarız elbette..."

Konuşkan çocuktu rahmetli Rauf'un oğlu, hızını kesmeden anlattı durdu. Süpürgeci Rauf'un kapı komşusu, sobacı Suphi ustaydı. Nuridin onu sorunca, "Te be yanda durup duruyor!" dedi çocuk.

"Deme yahu, hemen şimdi giderim Suphi'ye, Suphi kardeşe! Darbukasını az mı dinledim yahu" diye sevinçle karşıladı bunu Nuridin. "Bulamazsın be amca, çok yaşlandı, evinde bunamış oturuyor, damadıyla oğlu çalıştırıyorlar dükkânı, seni tanımazlar, sonra yine kalbin kırılır, herkes ben mi be amca... Onlar da dükkânda durmaz zati, işler de tıngır vaziyette... Allah'tan Çarşamba Pazarlarına köy halkı geliyor da soba borusu, teneke maşa, galvanizden soba tablası veya altlık yahut tenekeden saç sobasını alıp gidiyor. Yoksa onların hali de haraptan beterdir... Kasabaya artık tüpgazlı soba satıcıları doldu ki bu iş bitti..."

Suphi'nin tam karşısındaki ayakkabı tamircisi Çingene Naim ise oradaydı. Akşam alacası hafif hafif bastırdığından dükkân ışıklarını bile yakmıştı. "Bak amca, Naim Usta elden ayaktan düşmedi, o seni hatırlar, dur istersen beraber gidelim!" Koluna girdi Nuridin'in Çingene kemancı Rauf'un oğlu... Böyle şeylere karşı tevazusu olan Çerkeslerden çıkma Nuridin başka zaman olsa bu kola girmeye karşı çıkardı ama bu kez bu dostluğa sevindi, delikanlının ellerini okşadı, birlikte birkaç adım atıp ayakkabıcı Naim'e girdiler.

"Bak bakalım tanıyacak mısın bu amcayı be Naim abi?" diye sordu Rauf'un oğlu. Naim hiç değişmemişti, sadece sürekli ayakkabı tamiri için oturmaktan iki büklüm kalmıştı. Hemen arkasındaki duvarda asılı çalgısını, Fatoş'tan boşandığı gün mahkeme binası çıkışında çalıp, güzel bir bahar günü ağaç da-

lına konmuş kuş gibi öttürdüğü cümbüşünü hatırladı Nuridin... Duvarlarda raflar doluydu ama Nuridin'in hatırladığı kadarıyla eskisi gibi değildi. Demek onun işleri de azalmaya yüz tutmuş olmalıydı. Naim sağlamlaşsın diye yapışkanlı kırtasiye bandıyla ortasından ve menteşelerinden bantlanmış kalın bağalı gözlüklerini burnu üzerinde bir iki düzeltip Nuridin'e baktı. Yüzü ışıldadı Naim Usta'nın... "Sen beni bunak mı sandım be! Bilmez miyim beyav, o gittiğinden beri adam gibi çay içemez olmuştuk. Vay Nuridin, canım kardeşim Nuridin, Çerkes kardeşim Nuridin, sen ha, vay be!" diye arka arkaya sıralıyordu. Naim kösele ve deri yapıştırıcısı tutkaldan iki kat kalınlaşıp ağırlaşmış abani önlüğünü boynundan çıkarıp Nuridin'i kucaklamaya geldi, sarılıştılar. Nuridin, işte şimdi, kendisini evinde hissediyordu. "Geri döndün ha! Ne vakit geldin, böyle habersiz, insan bir selam gönderirdi yahu... Geldin demek! Zamanı geldi mi herkes geri gelir zaten beyahu... Unutma başlayan her şey sona erer. Hayatın da bir sonu var... Mademki başladı, eh sona erecek tabi... Buna kızmak yok! Sen de geldin işte, zamanlar yaklaşıyor çünkü... Hoş geldin be Nuridin! Böyle yalnız mısın, eşyan bir şeyin yok mu?" Vardı, bir eski valizi vardı Nuridin'in... "Sabahleyin otobüsten inince, ayakbağı olmasın dedim ve bir meslektaş kahveciye bıraktım..." Nuridin'le hâlâ sarılışıyorlar, bir gözyaşı dökmedikleri kalıyordu. Rauf'un oğlu, "Ben tanırım o kahveciyi, valizleri almaya ben giderim be amca! Sen zahmet etmeyesin..." dedi hemencecik, ötekilerin hararetli konuşması sürerken... Bir koşu çıktı gitti, az sonra Nuridin'in oradan buraya gezdirdiği, emektar ve perçinleri paslanmış yamalı valizini kucaklamış olarak nefes nefese içeri girdi. "Kürt çaycı önce diklendi, vermem babo, sahabı gelsin diye tutturdu, yemin billah edip elinden aldım beyav..." Rauf'un oğlu valizi bırakıp müsaadeyle dükkânına koşturdu; terbiyeli oğlandı açıkçası...

Naim, "Bildiğin gibi değil, Çerkesim benim!" diye bir ucundan başlayarak anlatıyordu, kasaba son beş on yıl içinde akılla-

ra seza bir göç almaktaydı, "Hep Doğu vilayetlerinden geliyorlar, sorma! Biri geliyor, yerleşiyor, ardından akrabası elli kişiyi çağırıyor. Önceleri inşaatlara amele geliyorlardı. Görsen hallerini, acır, kapı açardın beyahu... Perişandılar, inşaatların naylonla kapatılmış penceresiz odalarında yatıp kalkıyorlardı. Sonra sonra bunlar bir hallendiler, burunları yere düşse eğilip almaz oldular... Kasabaya gelip iş beğenmemeye başladılar. Tabi beğenmezler, üstelik ceplerinde de para vardı. Kimisi dedi ki bunlar Doğu'da uyuşturucu kaçakçılığından paraya para demez oldu, parayı buldular ki artık dünya kendilerine ait sanırlar. Kimisi de bunlar için dedi ki sokmayalım kasabamıza, onlara kiralık ev vermeyelim, onları dükkândan içeri almayalım. Böyle şey olur mu ama oldu... Birçok esnaf, hele şu milliyetçi parti var ya, eskiden geceleri köpek gibi ulumayı seven adamlar, onun adamları böyle yaptı da aralarında kavga dövüş bile oldu. Polis, jandarma yetmedi bunların mahalle kavgasını ayırmaya, hatta Çanakkale'den askeri birlik dahi geldi... Sen bunları görmedin be Nuridin...

"Şimdi sana bir şey söyleyeyim mi, söyle dersin, söyleyeyim: Bu Doğu'dan gelenlerin acıması da yoktur, ben gözümle şahidim, söylerdiler inanmazdım. Belli ki dağ insanı olduklarından böyledirler beyahu... Burada iki Kürt ailenin kavgasına, kendi aralarında da kavga ederler ki ya ne sanırsın, ben şahidim. Yahu Allah yarattı demez mi insan, birisi ötekisinin kulağını bıçakla kesmeye kalkar, bir ötekisi baltayla kafa uçurmak ister. Ben bunları görünce tırstım, iyi mi Nuridin! Bunlar adamı diri diri gömer vallahi, hiç acıma diye bir şey görmemişler. Onlara da yazık beyav, insan insan olduğunu bilmezse, içinde bir parçacık acıma duygusu olmazsa kaç para eder be! Vaziyet kötüye gidiyor anlayacağın... Kasabada esnaf ahlakı denilen şey, bu göçten sonra iyice bozuldu beyav Nuridin... Nerede o Necip Beylerin, Muhittin Beylerin esnaf terbiyesi... Eskiden alacak verecek meselesi olmaz, söz senetti, eskiden kapı baca açık yatar kalkardık. Şimdi öyle mi ya! Kötü, çok kötü oldu....

"Çalışmak bu yeni gelenler için bir zahmettir, Nuridin... Bak, geçen seneydi, bir çırak almak istiyordum yanıma... Eski kalfam asker olunca, yalnızdım, bir çırak birkaç ayda yetişir kalfa olurdu. Kesenkes Sokağı'ndaki şu kasetçi var ya plak milak satar, onun yeğeni varmış yanında... Konuşurken, 'Babo, ben sana benim yegeni verirem, sen onu adam edesen!' dedi, tamam, dedim beyav. Ertesi gün oğlan geldi, on beşinde bir delikanlı, Diyarbekir'den gelmişler; hoş geldin evladım dedim. Bir kaş çatışı var, sanırsın anasına bacısına küfrediyorum. Ülen biz burada yüz elli yıldır, belkim iki yüz yıldır yaşayan Çingenleriz, tek bir kavgamız döğüşümüz görülmemiştir, böyle kaş çattığımız bilinmez beyav Nuridin... Korktum vallahi bu delikanlıdan... Geldi, git desen bir dert! Dedim ki kendime, evladım Naim, bu da insan evladıdır, vardır bir derdi belkim beyav... Sabret dedim... Yanımda duruyor, bir malzeme istiyorum versin diye, ondan isteyeceğime uzansam da alsam daha iyi... Çekici uzat oğlum diyorsun bir surat, astar kesmeye falçata uzat diyorum kaş çatılıyor, evladım sen git bir hava al gel diyorum gidiyor gelmiyor, geliyor camdan dışarı bakıyor... Nuridin sabır taşı olmak lazım bu oğlana; oldum beyav!

"Derken bir gün tepemi attırdı, ne mi yaptı Nuridin, sorsana beyav, daha ne yapsın be Nuridin! Bir müşteri çamurlu ayakkabılarını getirmiş tamire bırakmıştı. Müşteri bu, çamurlu da olur ayakkabısı yağlı da, ter de kokar terebentin de be abi... Yerde duruyor ayakkabılar, evladım dedim şunları bir veriver, temizle de öyle ver, gel bak nasıl kösele kesip yapıştırıyorum evladım... Ben senin evladın değilim lan, dedi... Bir kötü oldum, sorma! Ne diyeyim ki, beyefendiciğim şuradan şu çamurlu ayakkabıları verir misiniz lütfen mi diyeyim? Dilimi ısırdım, sustum.. Bu kadarla kalsa iyiydi be Nuridin... Ayakkabılara bir tekme atıp bana kadar yuvarladı... İşte o zaman tepem attı. Bana bak, dedim, bunlar bizim ekmek paramız, evladım sen ekmeğine tekme atıyorsun, atma beyav evladım, olmaz beyav, onlardan biz ekmeğimizi kazanıyoruz, onları fı-

rından sıcacık ekmeği alır gibi sevmek lazım, çamurlu ayakkabıyı temizleyip boyasını atarken seveceksin, sevmeden bu iş olmaz! Çamurlu ayakkabıyı eline alınca ekmeği sofraya koyduğunu düşünmelisin be Nuridin, ayakkabıya saygı duymak gerekir be Nuridin... Ertesi gün bu delikanlıyı bana getiren komşuya, işler kesat be dedim, yol vereceğim çocuğa... Demesin mi üç aylık maaşını ver de ondan sonra, daha gireli bir ay olmuş! Bu çocuk Biga ovasında taş mı yiyecek, dedi ve bir diklendi, korktum beyav... Ödedim be Nuridin, paşa paşa ödedim çatık kaşlı olan, kaşları bitişik kıl yumağına dönmüş, asık suratlı ve ekmeğe tekme atan çocuğa... İstersen ödeme, düşman kazanırsın beyav! Bu adamlar camı çerçeveyi indiriverirler beyav! Yaparlar mı yaparlar beyav!" Naim anlatırken bir yandan kendi sesindeki titremeyi duydukça ağlayası geliyordu, tekrar sustu. Nuridin de susuyordu.

"İşte Nuridin, Doğu'daki vatandaşlarımız yirmi otuz yılda böyle bir nesil çoğaltıp geldi buraya, bize düşman gibi bakıyorlar, hissediyorum be Nuridin... Biz Biga'da Boşnak Çerkes, Pomak Arnavut, Manav Türkmen, Çingene Rum demez, birbirimize böyle bakmazdık. Şimdi gelenler kendilerinden olmayan herkese düşman! Belki buradaki bizlerin de kabahati vardır, hükümetimizin kabahati vardır, onlara zamanında kollarımız uzanmamıştır, bütün bunları ben Çingen aklımla nereden bileyim beyav! Belki o insanların bu kızgınlığına biz eskiden sebep olduk da bilmiyoruz, belki öyledir ama ne olsa ayakkkabıya tekme atılmaz be Nuridin. Ekmektir o yahu! Benim gözümde ekmek ayakkabıdır! Ben bir ayakkabıyı kucağıma koyup sevmeye başladım mı, diyorum ki Allahım bana rızkımı gönderdin, evimin bereketini bana gönderdin. O ayakkabıya tekme atıyor be! Zor bundan sonrası be Nuridin... Bundan sonra buralara ekmeğe tekme atanlar hep gelecek be Nuridin!"

Naim birden lafını kesti, "Tüh benim gibi Çingene'ye beyav! Allah belamı versin yahu..." dedi, "Ben de adam olsam, adam gibi Çingenecik olsam, seni böyle bu saatte aç bırakır

mıydım! Kalk gidiyoruz, Nuridin..." Nuridin bir şey düşünecek halde miydi, zar zor sordu, "Nereye gidiyoruz be Naim Usta?" Çingene ayakkabıcı Naim, "Sen kocadıkça aklın başından gitmiş yahu Nuridin! İyice bir budala Çerkes olmuşsun, vah vah..." diye konuştu, "Nereye gitcez be! Yahu kırk yıllık arkadaşım gelmiş, sokakta bırakacak kadar adi bir Çingen miyiz biz, kalk bizim fakirhaneye gidiyoruz. Benim gacı şimdi çorbayı da yapmıştır. Yanına rakıyı alıp bir çilingir sofra kurduk mu tam olur be..." Nuridin, "Yahu iyi güzel de yengeye ayıp olmaz mı, habersiz gidiyoruz üstelik" diye nazlandı, "Bir de sonra otel bulması geç saatte dert olur be Naim..."

"Yok yok, ben kararımı verdim, senin kuş kadar beynin vardı, o da gitmiş be Nuridin!" dedi Naim, "Seni bırakan kim, yatacak bir tertemiz Çingen yatağı bulamayacak mısın sandın be Biga'da... Çingen isek çıfıt değiliz ya! Allah bir, Peygamber bir Müslüman ehliyiz biz de... Sünni'yiz ve dahi şart şurt nedir biliriz, kıçımızı suyla sol el kullanarak şap şap yıkarız, sonra da sabunlarız be; yaa... Benim karı abdestsiz mutfağa girmez be... Çalgı rakı başka, onlar müstesna... Yoksa sen bizim fakirhaneye teşerrüf etmez misin? Siz nasıl dersiniz, Çerkesce, haynape mi dersiniz, işte çok haynape ettin beyav Nuridin!"

Dükkânı beraber kapatıp çıktılar. Nuridin'le el ele, valizi elden ele aktarıp, arnavutkaldırımı yolların akşam esmerliği içinde takır tukur ayak sesleri bırakarak Biga'nın Çingenelerinin oturduğu Hamdibey Mahallesi'ne yollandılar. Yolda, bir bakkala uğrayan Naim bir yetmişlik rakı şişesini almadan öteye adım atmadı. Nuridin hiç ummadığı kadar büyük bir izzet ve ikram ile karşılandı, ayakkabıcı Naim Usta'nın evinde. Naim'in hanımı, anne ve babasını kaybettiğinden beri dedesinde kalmakta olan gelinlik çağındaki torunu olan on beşlik, fıkır fıkır bir kız çocuğu dört dönüp hizmet ediyor, saygıda Çerkesleri aratmayan bir dikkat ve özen gösteriyorlardı. Yemek boyunca Naim konuştu, arada bir Nuridin'e sordu soruşturdu ancak "Nuridin buraya niye geldin, Biga'da ne yapacaksın, ne yapmayı tasarlı-

yorsun" türünden can alıcı sorular yöneltmedi. Oysa Nuridin bu cinsten soruları bekliyordu ondan... Nuridin o sormayınca hırs kesiliyor, Biga'ya bir Capon Çayevi açmaya geldiğini, kokonatlı çay yapacağını, Capon geyşa kızından öğrendiği karanfilli, kakuleli, sütlü ve kahveli, tarçınlı ve portakallı çayları demleyeceğini, daha türlü türlü varyeteleri olduğunu söylemek istiyordu. Nuridin, artık burada ömrünü tamamlamak üzere hayatının ona hediye edilmiş kadarını tüketmeye karar verip geri döndüğünü anlatmaya fırsat arıyordu. O fırsatı iki laf arasında bulur bulmaz hemen anlattı. Naim dinledi, dinledi ama bir cevap vermedi, sadece "Hayırlısı neyse o olsun be Nuridin" dedi ve sonra "Geç oldu be Nuridin, sen yorgunsundur, haydi yatasın beyav!" diye lafını kesti. "Hiç rahatsız olmayasın, burası senin biraderinin evidir beyav, dilediğin gibi ayakyoluna git, bir şey lazım ise seslen... Seni bir yere yerleştirene kadar buradan bırakırsam, vallahi şu bıyıklarımı tek tek yolsunlar be Nuridin... Sabah ola, hayrola... Sabaha tafsilatını konuşuruz... Allah rahatlık versin beyav Nuridin!"

Sabah olunca, hayırlara vesile oldu. Nuridin ve Naim Usta birlikte Kesenkes Sokağı'ndaki dükkâna yollandılar. Beraberce kepenk açıp Karınca Duası okuduktan sonra besmeleyle içeri adım attılar. Naim Usta, Kesenkes Sokağı'na sabahın o saatlerinde gelip dadanan seyyar börekçiden açmalar, susamlı kurabiyeler, peynirli ve kıymalı börek, birkaç tane Ermeni poğaçası ve acıbadem kurabiyesi aldı. Kesenkes'in üst tarafındaki bankaya bitişik yerde olan çay ocağından çay söyleyeceklerdi, Naim Usta son dakikada bundan vazgeçti. "Sen beğenmezsin şimdi başkasının yaptığı çayı! Şu yandaki muhallebiciden sıcak sabah sütü alalım da bana sütlü kahvaltı yaptırdı Naim Usta diyesin, şöhretim işitilsin, Biga'da beyav" dedi ama çıraksızlıktan kendi gitti.

Onun yokluğunda başörtülü, pardesülü bir kadın geldi. Elindeki bir naylon torba dolusu ayakkabıyı bırakacağını, akşama gelip alacağını söyledi. Nuridin yaşında çırak olamayacağı-

nı kestirmiş olmalı ki ona "Kalfacığım!" dedi "Aman söyle Naim Usta'ya, her zamanki gibi boyayıp da temiz etsin! Parlatıp cilasıyla versin..." diye eklemeden dükkânı terk etmedi. Sabahın kahvaltısı yapılmadan evvel gelen ilk müşteri, az sonra sıcak süt bardakları elinde görünen Naim'e şöyle dedirtti: "A be Nuridin, rızkınla geldin be, bereketinle geldin... Bak, daha kahvaltıyı yapmadan ilk ekmekli müşterimiz burada beyav! Ekmeğimiz torba içinde şu ezik büzük, yamuk yumruk, kirli tozlu ayakkabılardadır be... Yaşa be Nuridin!" Kahvaltı nevalesini geveleyen Naim'in az sonra dili açılacak, çenesi düşecek ve aklından geçenleri sıralayacaktı. "Nuridin be!" dedi, "Bütün gece sen horladın, ben düşüne kaldım. Karıyı da ayaklandırdım, hep düşündük. Ama uykudan kalkıp vesvese yapanlardan değildik, iyi düşündük anlayacağın. Hep düşündük be senin durumunu... Nuridin be, sen biçare adamsın beyav... Bak şimdi dinle beni, sakın olmaz deme, bir ekmek kapısında duruyorsun, inkârı günah sayılır yahu... Şimdi sana ne diyeceğim ben, bak hele bir dinle, dinleyip sonra bir de ardından –Neydi şu laf, dinine imanına yandığımının Çerkes lafı!– haynape deme... Dersen vallahi gücenirim, işte o zaman çok haynape olur be!"

Böyle dedi Naim, sonra anlattı, anlattı, aklından geçenleri sıraladı, teklifini yaptı. Nuridin'e "Heee... Peki o zaman!" demekten başka laf kalmadı. Naim'in aklından geçenlere aklı yatan Nuridin'in evet demesiyle işte şunlar oldu: Ertesi gün kolları sıvayacaklar, Naim'in dükkânına Biga'nın Çingene ahalisinden bir marangoz gelecek, elinde alet ve edevat çantasıyla üç saate işyerini ortadan ikiye bölecekti. Kontraplaktan duvar hazırlandı, beşe beş kalaslar çatıldı ve beşe on dikmelerle tavana kadar duvar çıkıldı, böylece ayakkabıcı Naim'e Nuridin komşu oluyordu; dükkân komşusu... Aynı kepenk açılıp aynı kapıdan içeri giriliyorsa da dükkânın solu Naim Usta'ya ayrılmış, sağ tarafı ise Nuridin'e bırakılmıştı; belediye musluğu hazır o tarafta olduğundan... Naim, "A be, artık eskisi gibi ayakkabı tamiri olmuyor, fabrikasyon otomasyon ayakkabılar

piyasadadır. Bunlar, giy, kullan, at çöpe gitsin diye imal edilmiştir beyav... Artık bir çift ayakkabıyı beş on sene giyen kalmadı ki, tutumlu olmanın zamanı değildir. Bize mevsim başında gelip dikiş attırıp pençe yaptırsın, ökçeye yama, buruna demir çaktırsın, nerede böyle müşteri... Bitti o işler, bitti! Bu yüzden dükkânı ikiye bölsek ne olur hem sana iş çıkar hem bana taze çay olur be her daim!" Böyle kavilleştikleri üzerine Nuridin çevrede dükkân kiraları neyse, onların yarısını Naim'e ödemeye razı oldu. "Civarda iki yüz liraysa rayiç, sen yarısını ver be Nuridin!" diye kabullendi Naim Usta, "Kirayı da aydan aya elin erdikçe ver be, bana verme be, benim gacıya ver, karı pazarda üstüne başına harcasın beyav!" dedi. Nuridin'in bu cömertlik hoşuna gitti. Kalkıp yerinden Naim'e sıkı sıkı sarıldı, yanaklarından öptü.

Bu anlaşıp sözleşmenin ardından, Naim Usta herkes diye adlandırdığı Çingene ahalisine haber saldığı için az sonra Kesenkes'in bütün Çingene esnafı toparlanıp Naim'in dükkânında bir meclis kurdu, aralarında para toplandı; ama az ama çok, gönlüne göre herkes para ortaya koyacaktı. Naim, "Kimin ne kadar verdiğini görüp de bilmemek, bilip de sonra övünmemek yahut yerinmemek için şimdi şu önlüğü arka taraftaki soyunmalığa asacağım, herkes gidip pamuk ellerini cebine sokacak!" diye biraz üst perdeden emrivakili bir açıklama yaptı. Naim, Çingene esnafın loca başı gibiydi! Yarım saat sonra önlük doluydu, Naim Usta herkesin gözü önünde önlük cebindeki paraları yere döktü, tek tek saymaya, istif etmeye başladı. Nuridin bir köşede sessiz sedasız duruyor, başı önüne eğik olduğundan yüzündeki mahcubiyeti işte o yüzden pek belli olmuyordu. Kim derdi ki günün birinde Biga'nın çalgıcı ve esnaftan olan, yahut hem esnaf hem de çalgıcısı olan Kesenkes Sokağı'nın ahalisi ona el uzatacaktır. "Çingen yardımınızı helal edin kardeşler, Nuridin'e... Gerçi bu Nuridin öyle bir has Çerkes'tir ki, bilen zaten bilir, kimseye eyvallahı yoktur. Onun bu sessiz kalışı ardında bakmayın siz ona! O, ne heybetli insan-

lar görmüş, onların sofrasında oturup kalkmış, sofralarına çay kahve yetiştirmiş hallisinden bir esnaf adamdır... Misal mi istenir, alınız Bahriyeli İsmet'i, alınız Allah rahmet eylesin Necip Bey'i, hatta Muhittin Bey'i, bir vakitlerin meşhur Kaymakamı Sami Bey'i; daha kimler kimler... Hatta, az daha unutuyordum, çok eskiden Mahmudiye'de hizmetini gördüğü Çerkes Âdil Paşa'ya çay taşımıştır... O kadar mühim isimlerin ardından şimdi sıra bizdedir.. Kader böyle istemiş ki şimdi biz Çingenlere büyüklük vazifesi düşmüştür. Bundan böyle kardeşimiz olan Nuridin'e sahip çıkacağız!"

Nuridin için şimdi, Naim Usta'nın saydığı o değerli isimler kadar aynı mertebede bulunan Çingene kardeşleri, dünyada kardeşin kardeşe yapmadığını ona yapıyor, elinden tutuyorlardı. Kesenkes'in her türlü meslekten Çingene esnafı dayanışma gösterip Nuridin'e hayatında ilk kez kendi adına sahip olacağı ufarak bir kahvehane, çay ocağı açmasına önayak olmuştu. Nuridin dükkânı çay ocağına çevirmek için gereken malzemeleri, sandalye ve masa tarzı mobilyaları, yüksekçe bir yere koyacağı siyah beyaz bir televizyon alıcısını ve daha nice nice şeyleri almasına ucu ucuna anca yetecek kadar olan bağışlanmış parayı önüne koyduklarında bir iki söz söylemek istediyse de nutku tutuldu, boğazına bir kocaman yumruk gelip oturdu, gıkı çıkmadı; sadece "Yahu kardeşler vallahi çok haynape oldu!" diyebildi.

"Hayırlı olsun beyav, hoş geldin be Kesenkes'e, eh be Çerkes ilk çayını da bize ikram edesin artık, şu senin Capon çaylarını da merak ediyoruz" tarzı sözleri döke saça harcayan kalabalık, ayakkabıcı Naim'in, kümesine dönmesi için evin arka bahçesinde gezinen tavuklara kış kış eden bir emekli memur edasıyla el eder etmez, geldiği gibi dağıldı. İkisi yalnız kaldılar. Naim Usta, "İki iş kaldı yapılmadık, Nuridin be!" dedi, "Birincisi senin yatıp kalkacağın yerdir, onu da senin çay ocağı ardına bir bölüm yaptıralım marangozumuza, hazır eli işe değmişken... Oraya atarsın bir yatakcık! Bir elektrik sobası koydun

mu, vallahi fırın gibi olur, üşümezsin beyav!" Nuridin lunaparka gitmiş çocuk gibi sevinçliydi, "Tamam be Naim Usta, dediğin gibi olsun beyav!" diye kabul ederek karşılık verdi.

"Yok be Nuridin! Ömür billah orada kalacak değilsin ya... İşleri biraz düzelt bir kira odasına çıkarsın, baktın işler iyi gidiyor, bir evcik de satın alırsın beyav... Biz Çingenler yardım da ederiz be.... Bizim Hamdibey Mahallesi'nde biz Çingeneyiz diye ev fiyatları düşüktür, gelmez kimseler oracığa be, alıveririz bir evcik..."

"Keşke herkes sizin gibi eli açık, cömert, temiz kalpli olsa beyav.."

"Yok be, fazla da güvenme Çingen takımına! Ne demişler, Çingene'ye masal icabı güya padişahlık verilmiş de ilk olarak babasını asmış! Niye zira Çingene cellatlığı sever ha! Ondan, onun için işte beyav..."

"Estağfurullah Naim kardeş beyav...

"Sen de bizim aramıza karıştın ya, dilin hemen dönüverdi Çingen lakırdısına yahu, ikide bir boynu altında kalası ben gibi beyav dersin, dursun..." Nuridin güldü, "Haklısın be Naim! Bundan böyle dikkat etmeliyim, iyi oldu hatırlattın be... Peki, geriye kalan ikinci iş nedir?" diye sordu. Naim, çay ocağı açmaya resmi ruhsata gerek olduğunu, su, elektrik, tüpgaz için itfaiye gibi ıvır zıvır işlerin önemini tek tek açıklayıp ele aldı, bir bir anlattı. Nuridin, işin bu kısmını hiç düşünmemiş idi. Birdenbire, midesinden genzine acı sular gelen ve bu yüzden ağzının tadı kaçmış ülser hastası gibi yüzünü buruşturdu, karnına kramplar girdi, "Yahu bu yönünü hiç düşünmedik sahi, peki ne yapacağız Naim Usta, aman bir çare!" dedi.

Naim, "Ben hepsiciğini düşündüm dedim ya beyav!" diye yanıtladı, "Belediye Başkanı kimdir, sordun mu geldiğinden beri be akılsız? Sormadın... Bir kasabaya gittin mi, unutmayacaksın, evvela beldenin reisini soracaksın... Kimdir, nedir, necidir, hangi partidendir Altı Okçu mudur yoksa Kıratcı mıdır, rüşvetci midir veyahut zimmetçi mi, hırlı mıdır hırsız mıdır?

Kasaba reisine ait bu türden tafsilat biz esnaf adamlar için önemlidir.

"Şimdiki Belediye Başkanı Hüseyin Bey'dir, eski belediye çavuşudur. Halk ona halen Çavuş diye hitap eder, sen de hatırlarsın yahu, halktan gelme bir adamdır, ahalinin sıkıntısını da iyi bilir, çalışkan esnafa yardımcıdır... İyi bir heriftir beyav! Biz Kesenkes ahalisiyle arası da gayet iyidir, zannederim ki seni de hatırlayacaktır. Cin gibi adamdır, yardımı sever, gönlü de geniş birisidir. Halkçıdır, İsmet Paşacı'dır ama belli etmez, her kesimle arası iyidir. Seninle beraber şimdi makamına çıkacağız, hatır sayıp hürmet göstereceğiz, işimizin çaresine bakacağız. Merak etme ruhsatmış, öteki izin kâğıtlarıymış hallederiz ama bir an evvel harekete geçmek gerekir."

Nuridin davrandı, toparlanmaya koyuldu, bir solukta Reis Hüseyin Çavuş'un makamına gitmek şu işi kökünden halletmek üzere sıçrayıp kaldırıma adım atmak istiyordu. Naim Usta, "Yahu sen Çingene'yi bilmez misin, bu iş önemliydi dediysek o kadar da acelesi yok!" diye sakin sakin oturarak konuştu, "Çingene'ye acildir aman ha, sektirmeden cuma günü bana gel de, o pazartesi günü gelir, arada tatil yapmayı unutmaz... Bugün yeterince iş yaptık, hem Allah'ın günleri çuvala mı girdi, bunun yarını da vardır beyav... Hem zaten bu akşam bir Çengi âlemi yapacağız, senin kasabaya dönmen şerefine, bizim şoparların hepsi toplanacak. Dükkânları kapattık mı doğru hamama... Nuridin, eğlence yeri olarak bir meyhane lafı bekliyordu ama Naim, hamam deyince şaşırdı, merakla sordu. Ötekisi, "Hamam beyav, bildiğin hamam var ya işte o... Belediye hamamını kapatır gibi gidiyoruz bütün Çingen çalgıcılar bu akşam... Rakılarımızı da alıyoruz senin şerefine, dışarıdan icap eden mezeleri de paketletiyoruz, bu akşam takım hazırdır beyav..." diye duruma açıklık getirdi.

Nuridin, "Desene yahu, hep kadınlar mı hamam sefası yapacak... Lakin münasip midir bilmem, ayıp olmasın, elalemin diline düşmeyelim sonra..." diye hamam eğlencesine çekinceli bir

razılık gösterdi. Naim Usta, "Yine ne yapar edersin beyav, Çerkes hassasiyeti gösterirsin, yok ona mı ayıp olur yok buna mı rezalet olur, o benim hakkımda ne düşündü, böyle dedim acaba terbiyesizlik mi oldu; geç bunları be Nuridin... Devran o devran değil beyav... Olursa da olur be! Dinine yandığımın dünyasında ayağını uzatacak yer bulamayacak mıyız? Boşver sen bunları... Zaten biz bize gidiyoruz, kalabalık değiliz. Çingene vapuru gibi ıkış tıkış olmayacağız orada... Hem hamamdaki millet de bundan memnun kalır, klarnet çalar cümbüş söyler, keman öter darbuka kıyameti koparır, kanun da yol yordam gösterdi mi al sana dört kol çengi!" dedi. Sonra, karşısındakinden beklediği pohpohlanmanın saati gelmiş gibi ağız değiştirip, "Lakin dersen ki ben Çingenelerin arasındayım diye Biga'da her duyan bunun rezaletini çıkaracak, aman nasıl olur ha, bir Çerkes kalkmış Çingenlere katılıp mastika mastika diye bel kıvırmış, yani herkes duyacak sanırsan buna da vesvese etme beyav! Zaten kasabada duyan duymuştur, Nuridin artık Kesenkes'e yerleşti, Çingen oldu çıktı diye... Ayakkabıya tekme atmayan herkes bizdendir beyav... Ama bizim muhabbetimiz foyasızdır, fiyaskosu yoktur, Mahmutpaşa gömleği gibi ucuz değildir, defosunu arasan hiç bulamazsın beyav... Haydi hazırlanalım, hamama geç kalmayalım... Yarın bakarız öteki işlere."

Böyle diyen Naim Usta elindeki bir çift ayakkabıda bekleyen son işlerini tamamladı. Bunu yaparken Nuridin, Naim Usta'yı seyrediyordu: O işine dönünce bir büyük ciddiyetin adamı oluveriyordu. Buruşuk dudakları arasında tuttuğu topluiğneden biraz hallice olan rapt çivilerini maharetle birer birer, sırasını şaşmadan alıp çekici altında eze eze tamirini yaptı, bitirdi. Sonra işi bitmiş ayakkabıyı bir parlatıp hohlaya hohlaya cilasını da attı. Adama dönmüş, az evvel yamuk yumuk duran ayakkabıyı eliyle uzanabildiği kadar uzağa uzandırdıktan sonra yaptığı işi bir seyretti, içine sinmiş olmalı ki ayakkabı çiftini, tıpkı Nuridin'in çay bardaklarına, çay semaveri ve demliğine bakarken gözlerinden geçen sevgi ışıltısına benzer bir halde

kaldırıp raflardan birisindeki öteki ayakkabılar arasında gördüğü boşluğa koydu.

Hamam, Biga'nın Ihlamur Sokağı'ndaki Alanyalı kereste tüccarı Mehmet Rüştü Bey'e ait tarihi konağın yakınındaydı. Sözü edilen konak, Alanyalı Mehmet Rüştü Bey'in Biga ormanlarını talan edip kese biçe, üç paraya aldıktan sonra Avrupa limanlarına giden gemilere tomruk halinde yüklediği Karabiga Limanı'ndaki evine benzer bir konaktı... O konağın bitişiğindeki hamamı güya bir vakitler Mehmet Rüştü Bey, "Yahu parasıyla değil mi, kapattım hamamı elli yıllığına!" demekle kendisi için kullanıma açmış ve "Bundan böyle dışarıdan kimse gelmeyecek ve benim aile efradım ve ahbaplarım dışında buraya girip kurna tıkacını kimse çekmeyecek" demiştir. Mehmet Rüştü Bey'in kereste işleri Cumhuriyet döneminde tersine gidince kira müddeti doldu ve hamam tekrar halka açıldı. O zamandır kapısı erkekler ve kadınlar kısmı olarak hep açık kalmıştır. Külhanı odunsuz kalmayan, bacası oldum olası tüten ve hatta Biga kasabası Osmanlı padişahından yana İslam fetvası alıp oraya gelmiş Çerkes Aznavur Paşa'nın zalim çetesi tarafından işgal edildiği vakitler dahil olmak üzere, hatta hatta Yunan askerlerinin işgali sırasında, yani Mütareke'den hemen sonra ama İzmir'in kurtuluşundan az evvel işgal ordusu kasabadayken, Rum askeri kasabada kirlenip paslanınca selamsız sabahsız girip yıkandıkları bu hamamın mermer zemini, basamakları, kurnaları, hatta kubbeyi taşıyan sütunları bile çoktan beri aşınmış, gözle görülür yıpranma her yerde belirmişti. Hamamın mermer zemini, kurnalarından foşur foşur akıp adamı her türden kir ve çıfıtından pür ve pak edip temizledikten sonra belediye çukuruna akan suyun kendisine açtığı bir kanal gibi oyuk oyuk olmuştu.

Hamamın birçok işletici olmuştur, saymaya kalkmak kasabanın iyi kötü tarihini çıkartmak demektir. Biga'daki Vakıflar İdaresi'ne ait olup kirayla icara verilen hamamın son yıllarda işletici Somali ve Anadolu melezi, Osman adında bir Arap idi.

Araya başka kanlar karıştığından melez bir zenci olmakla beraber, halen gözlerinin derininde çöl vahalarının parlaklığı yahut serapların ışıltısı görülen, saçları kıvır kıvır, kaşı sakalı gür bir adamdı. Osman hamamcılığı severek yapıyor, hayatı hamamıyla evi arasında geçiyor fakat evinde neler olup bittiğini Bigalı duyup öğrenemediğinden, bunun lakırdısı edilemiyordu. O hanede bir duman tütmediğine göre ateş de yanıyor değildi. Demek ki hamamcı Osman ile ilgili fazla dedikoduya da burada gerek kalmayacaktır. Lafı edilebilecek tek şey şudur ki Osman'ın Uganda'da zalim bir cuntanın lideri olan İdi Amin'e düşkünlüğü dillere destandır. Osman'ın adı sırf bu yüzden, İdi Amin Osman'a çıkmıştı. Osman, zaten aynaya baktıkça gördüğü gibi vücut ve çehre olarak biraz İdi Amin'e benzediği için mi bu sevdaya kapılmıştı yahut Afrika kökenli bir eski Osmanlı köle ailesi soyundan geldiği için o eski kolonyal zamanlara duyduğu ama kendi kendisine düzgün laf ve kelam ile anlatamadığı bir siyasi muhalefetle mi bunu benimsemişti; işte bu kısmı siyaset bilimciler, tarihçiler, sosyologlar ve hatta Freud meraklısı ruh bilimciler tarafından ele alınmalıdır.

Ne ki asabiyeci doktorların İdi Amin Osman ile hiçbir ilgisi olamaz, hamamcı Osman'ın ruh hekimine eyvallahı yoktur! Zira hamamcı İdi Amin son derece yumuşak huylu, asla mıymıntı olmayan, mız mızlığını terk etmiş, herkese âşıkane fedakârlıklar yapmaya can atan iyi bir adamdı. Anlatıldığı kadarıyla Uganda'nın zalim lideri İdi Amin gibi asıp kesmeye değil, aksine Biga ahalisini yıkayıp paklamaya merak salmış biriydi. Vakıflar İdaresi'nden kiraladığı bu hamamı işletmeden evvel Çanakkale Vilayeti'ndeki eski Müstahkem Hamamı'nda tellak olarak çalışmış, vilayetin yıkayıp kirini ovmadığı adamını bırakmamıştı; bu işin ustasıydı, velhasılı...

Hamamında, Kesenkes Sokağı'nın çalgıcı esnafıyla Nuridin'in peştemallere soyunmuş kırık dökük hallerini gören İdi Amin Osman, çok önceleri kendisine tembih edip sıkı sıkı ihtar etmiş bulunup "Eğer hamamda önemli birisi olursa,

mühim bir adam yahut çok meşhur bir artiz falan, hemen bana haber ver!" diye kulağını çekmiş kasabanın ünlü gazetecisi Ahmet Levent Güçlüses'i aramayı akıl etti. Ahmet Levent böyle haberlerin karşılığında günlük gazetesinde beleşe ilan veriyor, hamamı tanıtıyordu; hoş hamamın tanınmasına gerek yoktu zira bilen bilirdi.

Ahmet Levent, "Hamama mesela sinemalarda cıbıl cıbıl çıkan seks artizleri gelirse, hemen haber ver, gelmez deme, onlar turneye çıkıp taşra müşterisinin ayağına hizmet götürür... Gazeteci dediğin böyle zamanda şıp diye damlar!" dediği için onu telefonla haberdar eden İdi Amin Osman, "Abi bu akşam hamamda büyük hadise var!" diye başlayıp konuştu. Ahmet Levent Güçlüses on dakika sonra oradaydı ve baştan sona çalgı faslını izlediği gibi, bir müddet sonra o da kendisini bu âleme kaptırıp soyunup dökündükten sonra kurna başında bir büyük sabun köpüğü içine daldı. Ardından göbek taşında azıcık dinlendi, sonra eğlentinin Türk Sanat Müziği kısmında Hicaz'dan olup Karcığar makamındaki son döküntüsüne yetişti:

"Sazlar çalınır Çamlıca'nın bahçelerinde...

Bülbül sesi var şarkıların nağmelerinde...

İhtiyar olsak da biz vazgeçmeyiz, ne güzelden ne gülden...

Yenildi içildi, içilenler yetmedi, İdi Amin Osman en yakındaki bakkaldan fazlasıyla rakı sipariş etti; gelenleri iki misliyle deftere, hesaba ilave etmeyi hiç unutmadı. Sonra, olaysız ve tasasız biçimde herkes dağıldı; evli evine, köylü köyüne misali... Nuridin de Naim Usta'yla beraber, Hamdibey Mahallesi'ndeki Çingen evine yollandı; dükkân arkasındaki odasına henüz yerleşmemişti. Ara sokaklardan geçerken, Naim Usta, "Nuridin beyav, başına atkıyı iyice dola, üşütmeyesin, gerçi zaman bahar vaktidir ama biz yaşta olanların dikkat etmesi gerekir, sonra Allah muhafaza etsin yüzüne nüzul örseler ki sorma, kepaze olsan daha iyidir. Zira kepaze dediğinin fırsatını yakalarsa kötü durumundan kurtulmak ihtimali vardır, adama bir kez nüzul indi mi sonra bir bakarsın aynada dudağın kaşına

çıkmış, kulağın burnuna inmiş, çenen alnına yapışmıştr. Yüz felci fenadır beyav! Ben askerliğimi Trakya'nın Babaeski'sinde yapmış idim, orada bir asteğmen yedeksubayımız vardı, iyi bir adamdı, bir gün sabah içtimasına böyle çıkmıştı da oradan bilirim. Meğer asteğmen, gece nöbetçilerini denetlemek için atının sırtında kışla nizamiyelerini dolaşırken rüzgâra, yele çarpılmış idi, ben o zamandan beri korkarım nüzulden..." Nuridin söz dinleyen tarifesindendir. İskoç dokuması atkıyı boynundan başlayıp başına kadar sardı, sonra Naim'in koluna girdi, "Sağolasın be kardeş!" dedi. O böyle dediği zaman, Naim Usta hatırlattı, "İşte bu lafında söylediğin be ile Çingen lakırdısındaki be yahut beyav ile aynı şey değildir. Şimdi oldu beyav!" diye gönül aldı.

Öte yandan, herkesin hamam kapanışında evlerine dağıldığı bir sırada, gazeteci Ahmet Levent ertesi gün gazetesinde çıkacak haberini düşünüyor, olan biteni komik tarafından anlatmak istediği için kafasında öyle yazıyor olmuyor, böyle çiziyor tutturamıyordu. Ancak burada belirtmek gerekir ki Nuridin, Biga'yı yıllar evvel terk etmediği sırada, gazeteciliğini kasabada sürdürmekte bulunan Ahmet Levent artık yaşını başını almış bir adam olmaklığı bir yana, halen çocuk ruhlu birisiydi, abuk subuk haberler yazmaya devam ediyordu. Ayrıca kırkından sonra ona her telden çalma merakı gelmiş, ruh kabızlığı çekmeyen insanlar gibi selasetli ve rahat laflar eder olmuştu. Kırkından sonra ona yapışan meraklardan birisi de roman yazmak hastalığı idi. Roman yazmayı o ciddiye alıyor, kitap kapağına kadar hayal ettiği romanlarına hazırlık olsun diye gazetedeki haberlerini roman diliyle yazıyor fakat görüyordu ki o öyle yazdıkça aferin diyenler artıyordu. Hatta İstanbul matbuatından ve basınından onun Biga ve ahalisi üzerine yazdığı roman hikâyesi gibi uyduruk haberlerin meraklısı çok olmaya başlamıştı. Bu fena bir şey değildi, iyi kötü oralardan üç beş kuruş gazete telif ücreti dahi geliyordu. Aslında ve ne de olsa, onun yazdığı haberler ciddiye alınacak kalemde şeyler değildi, o

adeta gördüğü şeylerin masal tarafını anlatıyordu, haberlerinde... Bu tür haberlere asparagas haber denirdi İstanbul matbuatında. Bir fotoğrafa bakıp aklından geçeni uyduran, olmuş gibi yazan gazetecilerin yaptığına böyle derlerdi.

O gece, İdi Amin Osman'ın hamamında gördüğü şeyleri kasabaya haber ederken öyle mi yazsam böyle mi lakırdı etsem tarzı kararsızlığını romancılığını kullanıp, kısa sürede yenecekti; zira daktilosu başına oturdu mu ilk harfi koyar koymaz hep arkası gelirdi. Ertesi gün *Biga'nın Güçlüsesi* gazetesinde birinci sayfadan bol fotoğraflı olarak, ayrıca Ahmet Levent'in her zaman her yerde tanınan mizahi, muzip, heccav ve şakacı bir lisan kullanmakla yazdığı şu haber yer alacaktı:

"İdi Amin Osman dahi göbektaşında göbek attı!
Kesenkes Çingenleri gece boyunca hamam âlemi yaptı, yenildi içildi...

İdi Amin Osman'ın hamamında önceki gece Kesenkes Sokağı'nın Çingene çalgıcıları, bir zamanların meşhur çaycısı Nuridin'in Biga'ya dönüşü şerefine papaz uçurdu... Biga'nın tarihi hamamında önceki gece Kesenkes Sokağı'nın Çingene taifesi cümbüş etti.
Kasabamızın uzun yıllar gurbette gezinmiş olan ve memleketimizin çaycılık üzerine eline su dökülemeyecek şahıslarından bulunduğu ansiklopedilere geçmiş mertebedeki meşhur Çerkes Nuridin'in Biga'ya 25 yıl sonra tekrar gelişini kutlamak üzere Çingenelerimiz Bremen Mızıkacıları gibi toplanıp İdi Amin hamamı erkekler kısmında âlem yapmıştır.
Hamam girişindeki yazıhanesinde Afrika'daki Uganda'nın diktatörü yamyam İdi Amin'in boy boy resimleri, fotoğraf ve karikatürleri asılı bulunan ve kendisine dahi aynı isimle hitap edilen fakat aslında yufka yürekli olan hamamcı Osman'ın dükkânında saatler boyunca, bütün tellaklar bir yana dursun, kendisinin de hizmet gördüğü bu müstesna gece olaysız, dertsiz ve tasasız tamamlanmıştır. Çingenlerin cümbüşüne dayanamayan hamamın tüm müşterileri göbek atarken, hamamcı İdi Amin Osman, benim neyim eksik, kel miyim kör müyüm ulen tutmayın beni, diye ortaya atılıp göbektaşında uzun uzun kıvırmıştır.
Çingene ahalimiz Nuridin hatırına düzenledikleri bu hoş geldin gecesinde Türk Sanat Müziği defterlerinde yazılı bulunan her türden makamı gayet güzel icra eyledikten sonra işi sululuğa döküp Mastika Mastika oh-oh, Veresiye vere vere kalmadı kalmadı, Allah canımı almadı almadı,

Çadırımın üstüne şıp diye damladı, Allah canımı almadı almadı gibi varyeteler çalmakla yetinmeyip daha sonra Davarımı güderim Emine'ye selam ederim, selam almazsa ben ona edeceğimi bilirim, ah ah, Göbeğinin altı çukur Eminem! diye şarkı türkü döktürmüştür.
Hamam sefasının kapanışı sırasında, A be kaynana, ne yaptın ya bize, kaçıyoz işte biz kaçıyoz beyav! Ve ardından Ah Kâmile Kâmile niye kaldın hamile, dokuz çocuk yetmez gibi kaldın onuncuya hamile! tarzında oyun havalarıyla geceye pür neşe içinde son vermişlerdir. Fakat hamamdan çıkmadan evvel İdi Amin Osman'ın ricasını kırmayan Çingene takımımız istek üzerine kasvetli ve kahırlı bir mezarlık şarkısı olan Makber'i çalıp ve dahi söyleyip herkesi iki gözü iki çeşme bırakmıştır. Her yer karanlık pür nur o mevki, mağrib mi yoksa makber mi yâ rab! diye diye oradakileri İstanbul'un meşhur Horhor suyu gibi sulusepken bırakan Naim Usta'nın sesinden dinlenmiş ünlü Makber gazeli ardından da yine Çingene kardeşlerimiz tekrar oyun havası icra edip bir önceki şarkıyla alakası olmadığı halde, Bursa'nın ufak tefek taşları, keman olmuş yarimin kaşları türküsüne atlayıp bunu da bir güzel ve afiyetle tamamladıktan sonra, Bu ne sevgi ah, bu ne ıstırap, zavallı kalbim ne kadar harap, adlı meşhur Abdullah Yüce Bey şarkısını da söyleye söyleye, omuzda keman, elde cümbüş, kucakta darbuka, dudakta klarnet olmak üzere hamamı yavaş yavaş terk etmişlerdir.
Kasabanızda gözünüz kulağınız olan *Biga'nın Güçlüsesi* gazetesinin sahibi ve muhabiri bendeniz, İstanbul Babıâlisi'nde yetişip kaderin rüzgârıyla buraya kadar savrulup gelen gazeteciniz Ahmet Levent tarafından izlendiği kadarıyla Çingenelerin ve Nuridin'in eğlencesi burada son bulmuştur. Bu habere vesile olarak belirtiriz ki her türden haber, düğün-nişan-sünnet ve özel aile toplantıları ilanlarına yer vermekle müşerref gazetemiz Biga'ya hizmetlerine devam edecektir."

Haber birinci sayfadan başlayıp mabad verilerek arka sayfalara taşıyor ve hamamdan birkaç sahne fotoğraflarıyla birlikte yer alıyordu. Fakat hem ön sayfada hem de arka sayfalarda İdi Amin Osman'ın karikatürize edilmiş görüntülerinden geçilmedi. Bunlardan birisini Ahmet Levent özel arşivinde bulmuş ve baskıya göndermişti, karikatürün altında haberin başlığı da yer alıyordu. Karikatürde İdi Amin'in sirk palyaçosuna benzer hallerdeydi. Sayısızca askeri rütbeyle donanmış bir üniformaya bürünmüş olarak resmedilmişti. Bu haberin yayınlandığı gün

bütün kasaba İdi Amin hamamında olan bitenlerle meşgul iken Çingene tayfası baştan sona olmak üzere Naim Usta ve Nuridin'in ertesi gün ayılıp kendisine gelmesi öğle saatlerini bulacaktı. Fakat burada belirtmeden geçmemek gerekir ki o sırada ülkede askeri cunta yönetimi olduğundan askerlerin denetiminden geçmeksizin o sokaktan bir ötekisine sinek uçurmak mümkün değildi. Ahmet Levent'in yayınladığı İdi Amin karikatürü Biga'daki garnizon komutanını rahatsız etmiş, üst komuta kademesinden ve bilhassa başkentte bulunan cuntanın ahbap çavuş dört kafadarı olan generallerinin kulağına bir jurnal gitmeden duruma müdahale etmeyi uygun görmüş, hasılı durumdan kendisine vazife çıkartmıştır; iyi de yapmış olmalıdır. Böylece cuntanın gözüne girmekle kalmayıp bir taltifname dahi almıştır. Garnizon komutanı olan albay, Ahmet Levent'i makamına çağırıp azıcık görünmüş, kulağını çekip "Gazeteyi toplatma kararı almadan sen baskı ve satıştan hemen kaldıracaksın, böyle kepazelik olmaz! Ne demek istiyorsun? İdi Amin'i bizim Kenan Evren Paşa'ya dil uzatmak için kullandığını düşünecekler. Seni severim, bunu bilirsin... İstikbalin ve geçimin bu iştendir, yazık etme kendine... Sana kıyamam ve seni ziyadesiyle severim. Ama askerliğimi ve vatanımı senden daha çok severim, benim tepemi attırma, külahları değişiriz, yıkıl karşımdan gözüm görmesin seni!" demiştir; bir tokatlamadığı kalmıştır. Ahmet Levent bu işe pabuç bırakmamış, güya yayına çıkarttığı İdi Aminli gazeteleri geri toplamış gibi birkaç yüz tanesini alıp Garnizon kapısına bırakmış ama bir o kadarını daha basıp kahvehanelere, işyerleri ve evlere varıncaya kadar elden dağıtmıştır.

Çok uzun yıllar sonra, bir vakitler İdi Amin hassasiyeti göstermiş bulunan albay emekli olup Biga'da yerleşmekle emekli hayatına devam ettiğinde ilk olarak evinin arka bahçesine kümes kurmuştu. Horoz yetiştirip tavuk bakmak bir tür emeklilik uğraşısı ve merakıdır, albay da bir müddet bununla zaman geçirdi ancak karısı bu aksi adamı yanında günboyu görmeye

alışık olmadığından başından savmak istedi. Albayın gidip çalışması gerekiyordu. İşte o vakit Ahmet Levent'e gelip süt dökmüş kedi gibi karşısında oturduktan sonra, bir insanın en ezik hallerinden birisi olan boyun büküklüğü içinde "Eline ocağına düştüm Ahmet Beyciğim!" dedi. Ahmet Levent'in kasabada elinin uzanmadığı yer kalmadığı bahsiyle lafı açıp halen o tarihlerde Belediye Reisi olmaya devam eden Hüseyin Çavuş'u araması, iş bulmaklığı için aracı olması ricasında bulunmuştu. Hüseyin Çavuş sahibi olduğu bir süt mandırasına albayı idare müdürü diye yerleştirmiş olmakla birkaç yıl öncesinin darbecilerine göz kırpmış oluyordu. Gerçi, o tarihlerde askeri yönetim siyaseti sivillere ve siyasi partilere devrettiğinden askerlerin artık pek hükmü kalmamıştı fakat bununla beraber, "Ne olur ne olmaz, bu askerin aklı bir karış havadadır, bakarsın tekrar geri gelir! Bunlar yeniçeri zamanlarından beri kazan kaldırmayı pek sever... Topkapı Sarayı'ndaki Alay Köşkü'nde cuma selamlığına çıkan padişah efendileri epeyi terletmişlerdir, askere akide şekeri dağıta dağıta Osmanlı sultanları bir hal olmuştur!" diye aklınca iyi geçinmek arzusunu da belli etmişti.

Nuridin'in Capon Çayevi açılışı, hamam sefasından bir hafta sonra gerçekleşti. Nuridin o bir haftayı pek telaşeli geçirmiş bulunuyordu. Hafta boyunca dükkânını bir küçük çocuğu bayram el öpmesine götürmek üzere hazırlar gibi titizlenerek düzenliyordu. Kalbinde asabi ve küçük çarpıntılar duyup heyecanını bastıra bastıra yaptığı işleri tekrar tekrar elden geçiriyordu. Naim Usta göz ucuyla ve gülümseyerek izlediği yeni esnaf komşusunu, kiracısı olduğu kendi dükkânın kira ortağını arada bir sarakaya alıyor, "Yahu ne kadar büyüttün beyav, altı üstü çay ocağı açıyorsun!" diye takılıyordu. Sanki bir büyük otelin açılışına hazırlanıyor hallerinde işini pek ciddiye alan Nuridin onu tınmıyor, çay bardaklarını ve kahve fincanlarını tekrar tekrar ilaçlı suya yatırıp yıkadıktan sonra kuruluyor, henüz çaya daldırılmamış çay kaşıklarını tek tek parlatıyordu; daha neler neler yapmaktaydı... Açılış yapılacağı günden bir iki gün evvelsi,

Naim Usta ve çalgıcı ekibinden birkaç kişi Ahmet Levent'in matbaasında el baskılı makineden çıkmış küçük el ilanlarıyla Capon Çayevi'nin açılışını duyurmak işine kalkıştı. Bigalıların Kesenkes Sokağı'nda çay severlere hizmet verecek olan yeni dükkânın açılışından haberdar olduğu bu el ilanlarında sanki hiç kimse bu meşhur sokağı bilmezmiş gibi bir krokisi dahi yer alıyor, ayrıca gazeteci Ahmet Levent'in "Yahu bu da bizim hediyemiz olsun, sadece kâğıt topuna para ödeyin, mürekkep dahil her şeyin ötesi parasız kalsın" diye cömertlik gösterdiği bu el ilanında ayrıca bir Japon işi demlik, ucundan buharı tüter halde resmedilmişti. Nuridin bunu görünce çok duygulandı, "Herkes beni seviyor, beni düşünüyor, koskoca gazeteci Levent Bey bile bak özenerek bir çaydanlık resmi nakşetti dükkân ilanına" diye kıvanç duydu.

Açılış günü heyecanıyla bütün geceyi neredeyse uykusuz geçiren Nuridin sabah zor ayaklanmıştı, ayaklarında mecal kalmadığını belli etmemeye çalışıyorsa da dükkâna gelirken fırından ve peynirciden bol bol kahvaltılık getiren Naim Usta, "Abe komşu sabah çayın hazırsa, çek iki dem, geç otur karşıma, Allah ne verdiyse yiyelim içelim beyav, şükredelim!" dedi. "Büyük işlere sağlam gıdalar aldıktan sonra kalkışmak icap eder, belli ki iyi uyumamışsın, bu kahvaltı seni şindicik ayaklandırır be..." Kahvaltıyı ikram eden Naim Usta, bir de içtiği çayların parasını ödemeye kalkışınca Nuridin, "Olmaz be Naim Usta!" diye itiraz etti fakat Çingene ayakkabıcı ısrarcıydı, "Asıl olmazına olmaz beyav! Esnaflıkta âdettir, parayı alacak çeneye sürtüp Allah bereket versin diyeceksin! Yoksa dükkânın bereketi kaçar, dükkân hak kapısıdır, burada alınan her şey helaldir beyav!" dedi. Naim Usta hayır duaları edip yan kapıyı açmakla kendi tarafına geçerken, esnaftan tebrik için sıraya girenler başlayacaktı. Ufak tefek paralara çiçekçilerde yaptırılmış küçük sepetler dahi kapıda görünmeye başladı. Nuridin'in içi içine sığmıyordu, her birini getiren çiçekçinin çırağına bahşiş vermeyi unutmuyor, gelen çiçekleri kaldırıma taşırıp bir de süsüne süs

ekliyordu. Asıl şaşırtıcı olan ise Belediye Reisi Hüseyin Çavuş'un gönderdiği kocaman ayaklı çiçek çelengiydi. Üzerinde "Capon Çayevi Biga halkına hayırlı uğurlu olsun- Belediye Reisi Hüseyin O." yazılı bir kuşakla sarılmış çelenk kapıya gelince, artık Nuridin'i kimse heyecanından tutamaz oldu. Birazcık tezgâh ardında saklanarak, belli etmeden, hatta ağladı bile... Hüseyin Çavuş o kadar iş güç arasında, çelenk göndermekle kalmamış, yanına maiyetini de alarak, bir de gösterişini artırmak için zabıta memurlarından bir küçük üniformalı manga kurup onlara rap rap adımlar attırıp Kesenkes'e gelmeyi unutmadı. Hüseyin Çavuş'un aklından bir ara, buraya belediye bandosunu göndermek dahi geçmiş idi ancak artık bu kadarı abartılı olacaktı, sonradan vazgeçti. Belediye Reisi gelip oturdu, bir hayırlı olsun parasını tezgâha peşin peşin bırakarak Nuridin'in lezzeti damakta kalan, tekrar tekrar çay içmek üzere insanda iştah uyandıran çaylarından iki bardak arka arkaya içti. Sonra "Hayırlı uğurlu ve bol kazançlı, bereketli olsun Nuridin! Artık bundan böyle bir esnafsın, dikkatle çalış, her zaman tutumlu ol, kimselere inanma kanma, senin biraz bu yönde sicilin vardır, hep biliriz ve duyarız. Fakat seni aldatacak kimseler çıkarsa hemen bize haber ver, bizler senin arkandayız, bak yaşlılık zamanların da geliyor, yavaş yavaş bu günleri de düşünmen gerekir!" diye nasihatte bulunup mesaisine dönmek üzere oradan ayrıldı. Kesenkes Sokağı'ndan geçip giderken, Çingene esnaf, "Hüseyin Baba, senin yaptığın kıyak bir iş oldu beyav, zavallıcığa yol açtın be, Allah da senin tuttuğunu altın etsin beyav!" diye sağlı sollu iltifatta bulunup ellerine sarılmakla adamcağızı öpücük yağmuruna tuttular. Zabıtalar, "Yeter artık beyav! Kesin artık be... Reis Bey el öptürmeyi sevmez yahu!" gibi itirazlarda bulunup engellemeye kalkıştılarsa da Çingeneleri durduracak kim olabilirdi ki, büyük bir sevgi yumağı halinde Hüseyin Çavuş'u sarıp sarmalamışlardı sanki... Hüseyin Çavuş, bu tür iltifatlara öteden beri alışıktı, zaten öyle poh poh görmezse yaşaması mucize kabilinden olan insanlardan biriydi, koltuklarından kabar-

tılmasını pek severdi... "Bu ilgi gösteriyor ki oğlum Hüseyin, vallahi ilk genel seçimlerde adaylığını koysam Bigalı seni mebus da yapar ama, gelgelelim belli de olmaz, eğer sosyal demokrat partimizin karşısındaki sağcı iktidar partisi adayları oy fazlasıyla seni alt ederse, yenilgiyi hazmedemezsin sonra, ben seni bilmem mi seni, iyisi mi birazcık daha bekleyip siyaseti kollamalısın. Zaten bu iktidar partisi her tarafa yerleşmektedir, partili kadınlar bile yok papatyaydık, arı kraliçeydik diye başımıza feriştah kesilmektedir. Böyle bir zamanda siyaset iki ucu boklu değnektir. Biraz bekle! Cumhuriyet Halk Partisi'nin kurulmasını beklemek daha iyi, şimdiki Sosyal Demokrat Halkçı Parti'nin gidişatı bakalım ne olacak?" Böylesi cümlelerle iç sesini konuşturup düşünen Hüseyin Çavuş tezahürat eden kalabalığı ağır ağır geçerek uzaklaştı.

Buradan da anlaşılacağı gibi Belediye Reis. Capon Çayevi'nin açılışında ciddi anlamda destekte bulunmuş, birçok pürüzlü işin halledilmesine makamında doğrudan telefon açmakla ve talimatlarını vermekle yardımcı olmuş idi. Capon Çayevi'nin açılışında halli edilen birçok şeyden geriye kalan tek sıkıntı, işyerinin asıl mülk sahibi durumundaki Vakıflar İdaresi'nin bu dükkânın iki ayrı işletmeye bölünmesine karşı çıkacak olmasıydı. Naim Usta adına onun babasından kendisine kira hakları devretmiş yüzyıllık Vakıflar İdaresi'ne ait bu dükkânda ikinci bir işyerinin açılmasına yapılacak itiraz konusu ciddi bir tehlikeydi ve bunu Hüseyin Çavuş akıl etmiş, önüne geçmeye karar vermişti. Naim Usta'yla Nuridin'e kalsa, hiç! Bu durumda ortaya çıkabilecek hukuki tatsızlığa önceden ket vurmak isteyen Hüseyin Çavuş, Vakıflar'ın işlerine bakan Biga'daki avukatı arayıp, "Böyle böyle oldu... Rica etsek de şimdilik kurcalamasanız, bırakın orada ekmek yesin bu adamcağız, dükkânı Naim ile paylaşmasına ses çıkartmayınız!" biçiminde telefonda yapılmış ricayla meseleyi en azından bir süreliğine ertelemiş oldu. Belediyenin de kamu davalarına bakan avukat Hüseyin Çavuş'u kıracak değildi ya,

bir süre dosyayı sümenaltı yapar Vakıflar'ın başkentteki genel merkezini durumdan haberdar etmezdi. Hüseyin Çavuş ise başka yönlü düşünüyordu. "Hele biraz çalışsın, orada yer etsin, ekmek yesin, sonra Vakıflar sorun çıkartırsa, alırız Nuridin'i oradan bir başka yere naklederiz! Taşarabası bir Çerkese azıcık da biz sahip çıkarız..." Böyle lafları aklından geçirmiş bulunan Hüseyin Çavuş, daha sonra makamına gidince Nuridin'i unutacak, öteki işlere dalacaktı; elbette, oturup kalkıp Nuridin'i düşünecek değildi ya! Nihayetinde dünyada bazı insanların tuzu kuruydu, bazıları ise tuzsuz kalırdı. Zaten, fakir düz ovada yaya gider yolunu şaşırır, zengin ise tekeri kırık arabasını yoksulun sırtında dağdan aşırtır, diye boşuna dememişlerdi...

Capon Çayevi'nin böyle kutlamalı, bol bol ziyaretli, hayırlı dualar edilerek açıldığı gün Kesenkes Sokağı Çingeneleri de yine bir hafta evvel hamamda nasıl toplandılar ve dahi musika yapıp eğlenti ettilerse, benzer biçimde bir eğlenti düzenleyecekti. Çingene arasında bir işaretleşme onlara yettiğinden, Naim Usta'nın "Haydi be şoparlar, toplanın, Capon Çerkesi Nuridin'in dükkânı önünde varyete edelim!" demesi kâfi geldi, hep toplandılar. O gün Naim Usta pek iyi değildi, azıcık göğüs ağrısı çekiyor, kalbi yerinden çıkacak gibi gümbe de güm çarpıyordu. O nedenle cümbüşünü alamadı eline ancak kendi yokluğunda cümbüşe el atan kömürcü esnafından Muhacir İbrahim'e devretti müzikasını. "Bana bak be Muhacir, ellerini yıkadınsa, kömür tozu yoksa veririm benim cırıldak cümbüşü ha!" diye bir de el, tırnak muayenesi yaptı. Muhacir İbrahim de, elleri dert görmesin, ustasını aratmayacak kadar cümbüşü konuşturdu. Kesenkes Sokağı Kesenkes olalıberi buna benzer sazlı sözlü Çingene eğlentisi çok görmüştü ancak sanki bu defa bir başkaydı. Duyan duymayanları haberdar etti, hatta Hüseyin Çavuş'un ardından başlayan bu tantana kulağına çalınınca, talimat verdi, belediyenin sokak direklerine takılı hoparlörlerinden Kesenkes'te bir curcuna koptuğu haberi Bigalı'ya duyu-

ruldu. Sonra belediye hoparlörü canlı yayın yapsın diye Kesenkes Sokağı'na bağlandı ve oradan bütün kasabaya Çingen çalgısı duyuruldu.

Bu haberi müzik yayınıyla duyan, zaten birkaç gün evvel *Biga'nın Güçlüsesi* gazetesinde Nuridin'in kasabaya geri döndüğüne dair haberi İdi Amin Osman'ın hamamdaki sefa gecesi havadisi içinde öğrenen filozof Mehmet Hoca –bu arada artık ona felsefeci değil filozof deniyordu, demek ki bir terfi kazanmıştı– dayanamadı kalkıp hem eğlentiyi hem de Nuridin'i görmeye geldi. Filozof Hoca'yı çalgı çengi içinde gören Nuridin, koşup ellerinden öpmek istedi, öteki müsaade etmeyince sarılıştılar. Filozof, zenginler zengini kayınpederinin vefatından sonra maddi kalıntı fazla olunca onun yükünü harcamakla bitiremeyeceğinden tabela işlerini bırakmış, üstelik lise öğretmenliğinden de emekli olmuştu. Kendisini tamamen felsefeye vermiş fakat ne düşüneceğine karar vermemiş olmakla birlikte filozofluğunu ilan etmişti. Bu arada akide şekerini kenarından kıtır kıtır ısırmaya başlamış gibi yaşlılığında kavuştuğu bu rahatın tadını çıkartmaya da koyulmuştu. Artık sadece filozofya ile uğraşıyor, resimle ilgisini kesmeden buna da devam ediyordu. Kendisini karakalem portre çizimlerine vermiş olduğundan elinde resim defteri ve cebinde her boydan ve numaradan karakalemlerle Biga'da esnafı dolaşıyor hem vakit geçirip hem de ahalinin tek tek portresini ak kâğıtlar üstüne resmediyordu. Bu merakı gide gide iş haline dönüşmüş gibiydi, öyle ki bir süre sonra bu resimler bir albüm oluşturacak boyuta ulaştı. Her bir resmin altında resmedildiği tarih, saat ve yeri yazılıysa da Filozof Hoca resmettiği şahsiyetlerin kısa tanımlarını da resim kâğıdına yazıveriyordu: "Eczacı Nahit Bey, Hoşlatif Eczanesi, Haziran 1983, Atatürk Caddesi, saat 04:30" yahut "Soğuk Demirci Ziya, Sanayi Çarşısı, Mayıs 1985, Çanakkale Asfaltı üzeri" veyahut "Benzinci –sarhoş– Abdullah, Karabiga yolu, Shell Benzincisi, Ocak 1987" gibi notlar resimlerin altında olunca, bu defterlerin aslında bir Biga albümü haline zamanla

dönüşeceği düşünülmelidir. Muhakkak ki Filozof sağlığındayken veya gecinden olsun ama bir gün ömrü vefa etmezse, ayrıca bu albümlere bir zarar ziyan da gelmezse belki bir gün sergilenecekler, yahut matbaaya gidip basılacaklardı. Belki de kasabada bir Filozof Mehmet Hoca müzesi kurulacak ve böylece ondan hatıra olan tabela koleksiyonu, kitaplığı, günce olarak tuttuğu hatıratı ve bu albümler halkın yararına sunulacaktı. Şimdilik Filozof Hoca'nın bu albümünden onun gönlünü alarak arada bir resim tırtıklayan sadece gazeteci Ahmet Levent'tir. Ahmet Levent, diyelim ki Belediye Reisi Hüseyin Çavuş'un adı içinde geçen bir haber yazıyorsa, onun karakalem bir eskizini çok uzun zaman evvel Ahmet Hoca'dan aşırdığı için arşivinden onu buluyor, matbaada klişesini alıp baskıya veriyordu.

Filozof Hoca, Nuridin'in çayını içip hal hatır sorduğu sırada sokakta çalgı sürerken bir yandan da çaycıyı dinlemekteydi: Onca zaman nerelerde kalmıştı, neler olmuştu, nasıl geçinip yaşamıştı, bu sorularına hararetle karşılık veren Nuridin bir yandan konuşuyor bir yandan ona buna çay yetiştiriyordu. Filozof Ahmet Hoca da boş durmuyor hem onu dinliyor öte yandan elindeki resim defterine Nuridin'i çiziyordu. Ahmet Hoca'nın diline son zamanlarda Latince laflar takılmaktaydı, bunlardan birisini gözü çok tutmuş olmalı ki ikide bir, Dum Spiro Spero diyordu. Sonra Türkçe'sini ekleyerek açıklıyordu: "Nefes aldığımız sürece ümit vardır, evladım Nuridin! Yani çıkmayan candan ümit kesilmez... Demek senin kısmetinde tekrar geri gelmek varmış!" Dışarda çalgı kıyamet uğultusu gibiydi, gelen giden, sokaktan geçen ve kalabalığı görünce oraya koşturan seyyar satıcıları da bu listeye eklediniz mi Kesenkes'in hali ortaya çıkacaktır. Bu eğlentiler ve gel gitler arasında, Kesenkes Sokağı'na yerleşmiş Doğulu esnaftan kasetçi Kürt Apo, bir iki kez hoparlörlerini sonuna kadar açıp gösteri yapmaya kalkıştıysa da Çingenler üfleyip öttürerek, darbuka dövüp mızrap titreterek onun hakkından yüksek perdeye çıkarak geldiler. Kürt esnaf Apo böylece sesini kısmak zorunda kaldı.

Kasetçi Apo son zamanlarda işini geliştirmişti zira artık sadece telif bedeli ödemeden kaçak kaset kopyalayıp piyasaya sürmek gibi aksataların dışında video film işine de el atmıştı. Dükkânının bir duvarını tamamen video film kasetlerine ayıran Apo, bunları gecelik kiraya veriyor, ertesi gün getirilmeyen kaset için iki misli cezasıyla birlikte ücret yazıyor, paraya para demiyordu. Video kasetler içinde porno cinsinden olanları tezgâh altından veriyor, bunlara iki, üç, hatta müşterisinin iştahına bakarak ve şehvetinin derecesini kestirerek aklına geldiği kadar para istiyordu. Kürt Apo gizli porno müşterileri arasında evli erkekleri görünce, elini belli etmeden pantolon cebinden, ayaküstü, apış arasına götürüyor, kendisini yokluyordu. Zira porno kaseti evine götürüp karısıyla seyredecek olan evli müşteri onda bir garip, gizemli heyecan uyandırıyordu. Yılışıklığı ele aldığı zamanlardaysa bu tür sululuklara hazır görünen müşteriye, "Haydi abi, bu gece iyisin yine, yengeyle o biçim haller olur artık!" diye cesaretini gösteriyordu.

O sıralarda televizyonlara bağlanan video izleme cihazları Biga'da daha çok satılsın diye dua edenlerden birisi Apo'ydu. Bu elektronik cihazlar ne denli çok, fazla sayıda eve girerse Apo'nun işleri o kadar iyi olacaktı. Dua etmesine gerek kalmadı, sinemalardan elini ayağını çeken ahali bu kez onun yerine evde oturup televizyon başında video film seyretmeye başlayacaktı. Böylece hazır bir iş olanağını bir anda kapısında bulan Apo, yıllar evvel Biga'ya geldiğinde patırtılı bir mopet alacak, bırakalım mopeti kırık dökük bir bisiklete binecek parası yokken bu bereketli iş sayesinde önce ikinci elden otomobil aldı, sonra bu onu kesmedi, tuttu son model bir BMW 3.16i model arabaya bindi. "Sıfır kilometre arabadır babo!" diye bir de koç kurbanı kestirip hayvanın kaldırımlardan akıp belediye lağımına giden kanını parmağına sıvadı hem alnına sürdü hem de BMW'nin motor kaputu üzerindeki armasına...

Kürt Apo kısa boylu, tıknaz, bastı bacak denilen cinsten tostoparlaktı. Birkaç yıl daha geçip dükkânında oturduğu yerde tı-

kınmaya devam ederse en azından bir yirmi kilo daha üzerine koymuş olacağından aşırı şişmanlığa adaydı. Göbeği ensesi yerinde denilen adamlardan biriydi. Bıyıklarına şekil vermeye uğraşır ama haftada bir kestiği sakalları yüzünden yüzü kıl torbası gibi ortalıkta dolaşırdı. Boğazını, boynunu kaplayıp gömleğinden dışarı fırlayan tüyleri gömleği dışına taşmışmış, oradan kıvır kıvır, yumak yumak kıl fışkırıyormuş, bunları dert etmezdi. Evinde biri nikâhlı ötekisi dini nikâh kıyılarak alınmış kuma durumundaki karılarıyla beraber, kimilerine göre sayıları bir düzine olan çocuk arasında yaşıyordu; bazılarına bakılırsa sadece dokuz çocuğu vardı. İki karısından biri amca kızı, ötekisi hala denilen bibi kızı olduğu dikkate alındığında her iki hanımdan olan çocuklar hem baba bir anne ayrı kardeş ama aynı zamanda birbirlerine amca ve hâlâ torunları olarak akrabalık içindeydiler. Kürt Apo yaşları ilerledikçe her bir çocuğunu bir işe sokuyor, onların ardında güvenliklerini sağlayan bir kapı kethüdası kesiliyordu. Çocuklar haftalıkları babaya getiriyor, Kürt Apo herkese ihtiyaca göre harçlık dağıtıyordu. Bu anlamıyla, herkesten kabiliyetine göre alıp herkese ihtiyacı kadar vermek amacındaki komünist felsefeye yakın bir hayat biçimi süren bu ilkel ve ruh güzelliği olmayan komünal ailenin çocukları Biga'da aynı mesleklere çırak yazılmadılar; babaları buna çok dikkat gösteriyordu. Her birisini zamanı geldikçe çırak yazdırmaya kalkan Kürt Apo birisini fırına kürekçi verdiyse ötekisini mandırada yoğurt ustasına güğüm taşıyıcısı diye teslim ediyor, bir kızını konfeksiyona remayözcü yazdırdıysa öteki kızını kuaföre al ablası sana emanet, diye gönderiyordu. Bu şekilde Kürt Apo'nun çocukları farklı mesleklere dağıldılar ve eğer Biga'da geleceğin küçük çaplı bir ticaret odası kurulsa bütün mesleklerden birer üye olacak biçimde işe güce yerleşmişlerdi.

Kürt Apo'nun bu iki karısı dışında bir metresi olduğu da söylenirdi. Metresini gözlerden alabildiğine kaçıran kasetçinin zamparalık macerasını ortaya çıkartmak isteyenler olduysa da pek açık vermeyen Apo, onların hevesini yarıda bırakıyordu.

Apo kavgacı biriydi, kavgası pek meşhur olmakla beraber mahalle bıçkınlarının adabına uymayan tarzda ansızın ortaya çıkan biçimdeydi. Kürdün ne zaman, nasıl saldıracağı belli olmadığından onunla boy ölçüşecek eski usul kavgaya alışık Bigalı delikanlıların dövüş evvelinde azami dikkat kesilmesi şarttı. Zira Kürt Apo, durup dururken bir kafa atar, ansızın arkadan sessizce yaklaşıp ve sonra saldırıp enseye bir yumruk indirmekle veya hasmı hiç ummadığı bir sırada suratına bir sandalyeyi vurmakla kavgaya başından belli bir galibiyet adımı atarak girerdi. Baskına uğramış durumda kalan karşı tarafı civardan gelip kurtaran olursa ne âlâydı yoksa altta kalan ötekinin talihi Kürdün insaf kesesindeydi. Kürt Apo'nun bu delişmenlikleri ve yarı yarıya kendisini bir Biga bıçkını yapmaya çalışması boşuna değildir. Zira Biga'ya o yıllarda gelmeye başlayan Doğulu yurttaşların varlığına karşı duyulmaya başlanmış bir huzursuzluk onun farkında olduğu bir şeydi ve böylesi davranmakla ona buna kafa tutup arada bir dayak atmaya girişmesi, bir bakıma diş göstermek anlamında kurtlara ve vahşi köpeklere mahsus hayvani bir içgüdüydü. Kürt Apo'nun başı polisle de derde girmediğinden pek mahkeme yolu da görmedi bu arada... Polisle arası iyiydi. Kimilerine bakılırsa Apo'yu onlar kolluyor gözetiyordu. Bazı dedikodular Apo'nun arada bir uyuşturucu işine bulaştığı yönünde oluyorsa da, gerçi ateş olmayan yerde duman tütmeyeceği gibi bunun doğruluğuna inanılsa bile, ortalıkta pek bir şey görülmediğinden bu lakırdılar dilin kemiği yok ya deyişine uygun olarak lafta kalıyordu; belki de Kürt Apo'nun kendisi bilhassa bu şayiaları çıkartıyor, böylece üzerinde görünmez soru işareti bırakmayı istiyordu...

Kürt Apo'nun son bir özelliğini daha söylemek gerekecektir zira bu kısmı Çaycı Nuridin ile yakından ilgilidir. O acımasız bir alaycı, hain yürekli bir aldatıcıdır. Böylesi adamlar, denizde tekneleri kemiren gemi ahşabına dadanmış teredo kurtçukları gibi yakaladığı insanı delik deşik eder, bundan büyük haz alır. Demirliyken bile az da olsa hareket eden bir

gemide kusursuz ve hatasız ölçüm nasıl yapılamaz ve alınan kerterizde her zaman bir yanılma payı bulunursa, bu tür insanların dostluğunda her vakit bir oynaklık, bir kaypaklık hissesi aranmalı, samimiyetine mutlaka bir kuşku eklenmelidir. Âdem zevkleri arasına eğer bir yılan gizlenmişse onun eninde sonunda kendi cibiliyetine uygun olarak karşısındakine diş geçireceği beklenmelidir. Apo bu karakterde birisiydi, merhaba dediğinin elini sıkarken bir gün o eli ısırmayı, hatta alıp çatır çutur kemiklerinden kırmayı düşünen, bunun bir gün mutlaka olacağını bekleyen biriydi.

Naim Usta'yla Capon Çayevi'nin bitişik dükkânlarına karşı sıradaki kaldırım üzerinde kendi dükkânı bulunan Apo, gelip geçen birkaç zamandan sonra, saflığı ve kolayca kandırılması meşhur olmuş Çerkes Nuridin'in önce yakın dostu oldu, aralarında su sızmaz hale gelmişti; sonra da yapacağını yaptı.

Kürt Apo, bir gün çıraksızlıktan çay servisini kendi başına yapmaya çalışarak Kesenkes esnafını çaysız bırakmamak ısrarıyla koşuşturan Nuridin'e, "Yahu Nuridin, sana bakıyor bakıyor acıyorum vallah!" dedi. Birisinin bir başkasına acıdığını, ona eyvah çekip üzüldüğünü söylemesi ötekisinin yufka yüreğini hemen harekete geçirir, o ana kadar kendisine acımaya fırsat bulamamış gibi birden üzüntüsü artar. Zira kendi kendine acımak lezzetli bir şeydir. Bir kez bu türden merhamet sözü duyan, bir acınma meraklısı kesilen adam böylece kendisine acıyan ötekine bağlılık duyar. Bu, ruh köleliğine başlamanın ilk adımıdır. Ruhuna haciz koyduran kendisine acınılmış adam, hiç kimseye en açılmaz ve saklı olması gereken konuları dahi açar, ele verir. Sırlar ve kuşkular, korkular ve üzüntüler paylaşılır; gerisi dinleyenin insafında kalmıştır. Apo, ucu filtreli kaçak Amerikan malı bir sigara uzatıp, "Yahu, hele bir soluk al, azıcık otur be adam, bütün Biga'nın çayını kahvesini sen yetiştirecek değilsin ya! Kendine acı be Çerkes!" dedi. Böyle demekle kalmayıp sandalye çekti önüne, "Otur da biraz yüzünü görelim, iki kelam edelim be Nuridin! Ataş almaya gelir gibi koşturup durursun..."

diye onun için nicedir uzaktan uzağa üzülen ve hatta kahır çeken bir adam oldu çıktı. Nuridin acelesini açıkladı, ocakta ateş vardı, çay bardakları yıkanacak, bekleyen esnafa çayı kahvesi, ıhlamuru hatta gazozu ve ayranı gidecekti. "Yalnızım be Apo! Çırak da yok, akşama kadar semaver başındayım ama mutluyum be Apo! Kendi işimi yaparım, böyle gelir geçer..." Apo başını sola sağa sallandırıp öyle bir soru ortaya attı ki o günden sonra Nuridin bu sorunun yanıtını aramaya başlayacak, berikinin içine saldığı korkuyla ateşler içinde yanıyor gibi ruh daralması geçirecekti. Apo onu böylece bir kez eline geçirdiğini hissedince artık dilediği gibi alay etmeye, oynamaya, şaka yapıp eğlenmeye başlayacak, yanlış şeyleri doğru gibi gösterip doğruları ise şeytanca yanıltıp onu çaresiz bırakacaktı. Lafına devam etti, bundan aldığı hazzın haddi ve hududu yoktu.

"Nereye kadar Nuridin, hiç düşündün mü bunu, nereye kadar böyle gidecek?.. Sana ait olmayan bir dükkândasın, bir Çingeneye kira ödüyorsun, üstelik o dükkân ona da ait değil... Çingen takımına güvenilir mi yahu! Onlara buçuk millet denir, tam bile milletten sayılmazlar. Bilmiyoruz sanma be! Orası Vakıflarındır, arkada Belediye Reisi Çavuş olmasa avukat iki günde seni ve Naim Usta'yı oradan atıverir, kalırsın açıkta... Naim Usta'ya bakma, onun iyi kötü çamurdan olsa yine de kerpiçten bir evi var, elinde sanatı var, bunlar işe yaramazsa elinde cümbüş var, çalar Çingene kaldırımda, dilenir üç beş kuruş kazanır... Ya sen, sen ne yaparsın? Bu yaştan sonra tekrar işe mi gireceksin çaycı olarak âlemin yanında ağız kokusu çekip, yok babo vallah olmaz! Zordur başkasının kapısında durmak...

"Çay ocağının ardındaki tahtadan bölmede yatıp kalkarsın, İdi Amin Osman'ın hamamı olmasa yıkanacak yerin yok! Yatağında karı olmadı mı erkeğin işi zordur, Nuridin... Sen yalnızsın, tek başınasın... Naim Usta'nın evinde Çingen karısı var, gece olunca yorgan altına giriyorlar, şiş göbekli karısı adamın gönlünü yapıyor... Ya senin kimin kimsen var mı? Olmadı işte be... Bu

işte bir sakatlık vardır, vallah..." Apo böyle böyle diyerek bir kez Nuridin'in içine kurt yeniği düşürmüş, onu ruhunun en derininde bekleyen bir korkuyla, aslına bakılırsa hemen herkesin zaman zaman düşündüğü gelecek korkusuyla yüzleştirmişti.

"Arada bir sana sahip çıkan adamlardan bahsedersin, gelip gittikçe buraya anlatırsın. Bırak şunları! Neymiş, rahmetli Necip Bey imiş... Necip denilen adam sana sigorta yapsaydı otelinde çay yaptıracağına, o zaman bir emekli maaşın olurdu şimdi, o da yok! Böyle Necip Beylik olmaz olsun! Muhittin Bey dersin, kim ula Muhittin, sana ne yararı olmuş... Başlatma şimdi geçmişlerinden..." Apo böyle dedikçe Nuridin karşılık vermek istiyordu. Onun belleğinde değerli isimler olarak kalmış ve hepsi birden hayat hatıraları diye belleğinde yer etmiş bu kişileri korumaya, haklı çıkarmaya çalışıyor ama dili tutulmuş gibi beceremiyordu. Nuridin, Apo'nun daha o ilk lakırdı salvosunda yediği darbeyle sarsılmış olarak işine dönmüş ama hem o gün hem de sonraki günlerinde kasetçinin gide gele yahut gele gide yaptığı laf sokmalarından tamamen başı dönmüş olduğundan artık iyice evhamlara kapılmıştı. Apo ona habire geleceğinden, evsizliğinden, bir emekli maaşı dahi olmadığından, bir gün hastalanırsa hastane kapısında acı çekip can vereceğinden, herkesin akşamları evine gidip eşiyle çocuklarıyla oturup iyi kötü zaman geçirdiği sıralarda onun çay ocağı arkasındaki izbe yerde yatıp kalktığından alay ederek söz ediyor, bu zalimane laflarını ısrar edip sürdürüyordu.

Nuridin geceleri tek başına zaman geçirdiği üç metre eninde, yedi metre uzunluğundaki tahtadan hücresinde inzivaya çekilmiş Hıristiyan keşişleri gibi yapayalnız durdukça ona arkadaşlık eden pilli el radyosu dışında kimseden ses duymuyor, böyle zamanlar çoğala çoğala giderek ona hep Apo'nun dediklerini anımsatıyordu. Apo doğru söylüyordu, gerçekten burada bir kalp krizi geçirip yatağında can çekişse imdat diyeceği bir nefes, bir ses, bir canlı dahi yoktu yanı başında... Issız bir Okyanus adasında tek başına kalmış kazazadenin dahi bir köpeği

yahut kedisi olurdu; ya onun, hiç! Diyelim ki can çekişti, orada öldü! Ertesi gün Naim Usta gelir ölüsünü bulurdu, hatta gelmezse o burada kokuşur, belki fareler gelip yüzünü gözünü, kulağını burnunu çatır çatır yerler, çıyanlar bir yerlerden sökün ederek gelip burnundan içeri girer kulağından dışarı çıkardı. Oysa Naim Usta'nın başına bu gelmezdi zira onun iyi kötü, tıpkı Apo'nun söylediği gibi bir karısı vardı; Çingene mingene ama vardı ya! Böyle düşünceler bir kâbus gibi üstüne çökünce sırtına ceketini paltosunu atıyor, kepengi aralayıp dükkân önüne çıkıp kaldırıma çektiği bir sandalyede oturuyor, ıssızlaşmış Kesenkes Sokağı'nın gece hallerini seyrederek bir derin boşluğa bakıyordu. Gecenin bir yarısı ya bir iki sarhoş gelip geçiyordu uzaktan yahut kimse; arada bir cadde tarafında beliren otomobil ışıkları da olmasa hepten yalnızdı.

Nuridin gece yarıları sabaha kadar süren bu korkunç ruh işkencelerinden yorgun düştükten sonra uykuya dalınca mışıl mışıl uyuyor değildi, ansızın sabaha karşı bir saatte uyanıyor, bütün vesveselerini ayaklanmış olarak yanı başında buluyordu. Nuridin'in bu türden kuruntuları arasında neler yoktu neler: Geleceğine dair kötücül bir telaşeye kapıldığı sırada gözünde canlandırdığı sahneleri ifrada vardırdı ve sokaklarda kaldığını, üstü başı perişan ve pejmürde vaziyette dilenciliğe başladığını bile hayal etti. Bundan öylesine utandı ki gerçekten olmuş yahut olmak üzereymiş gibi acı çekerek yatağından fırladı, dışarı çıkıp dışarıdaki gerçek hayatla yüzleşmek, bütün bunların şeytani düşüncelerden başkası sayılmayacağına inanmak istedi. Sırtına paltosunu, ayağına pantolonunu geçirip dışarı çıkacaktı ama o gece başlamış olan ayaz altındaki kar yağışı onu geri durdurdu; bir de zatürre olup yatak döşek yatarsa, işte o zaman vesveseleri doğru çıkardı.

Dükkânında geçirdiği ikinci yılın, ikinci sert kışına ait karlı günlerdi yaşadığı o sıralar... Apo'nun "Be deli Nuridin, tut ki kaldırımdan kaldırıma geçerken bu buzlu havada, ayağın kaydı düştün, belin kırıldı, ulen sana kim bakacak be!" diye içine

korku salmasına aldırmadan karda kıyamette çay taşımaya devam ediyordu. Apo ardından laf yetiştiriyordu: "Düştün kıçını kırdın, ula bokunu kim temizleyecek ha! Kokarsın leş gibi be... İyi düşün oğlum Nuridin..."

Naim Usta kendisine ait olmayan dükkânında komşu yapıp bir kiracıya çevirdiği Nuridin'in son zamanlarda ona karşı yüz asıklığına ise bir anlam veremiyor, alttan alta soruşturup onu anlamaya ve olan biteni çözmeye debeleniyordu. "Çingen demese benim dul baldızı buna yapardık ama gel gelelim bu Çerkes, bir Çingene'ye o kadar yüzgörümlüğü vermez yoksa başka bir karı mı bulsak bu fukaraya!" diye düşünmekte, olan biten surat ekşimesini buna bağlamaktaydı. Fakat Apo'nun zehirini yavaş yavaş damardan akıtan kobra yılanı gibi Nuridin'in dünyasını çökertmekte olduğunu kolayca çözemedi. İşin peşine düşüp uğraşsa, bu sırlı halleri daha evvelden çözebilirdi ancak son birkaç zamandır bozulan sağlığı, kalbinin arada bir tekliyor olması, hastane ve laboratuvar kapılarında dolaşması yüzünden tamir yüzü görmek için bırakılmış ayakkabılarını dahi ihmal etmeye başlamıştı. O gelmeyip işyerinin kepengini kaldırmadıkça müşterilerin ayağı da gel zaman git zaman kesildi. Geliri azaldıkça bu kez Nuridin'i sıkıştırmaktan başka çaresi kalmadığını gören Naim Usta, ara sıra çıtlattığı bir şeyi bir gün alenen söyleyip, "Nuridin be, ayıp olacak ama bak durumum iyi değil, kardeş kardeşe böyle zamanda lazım olur be, şimdi yardım sırası senindir beyav! İki seneyi geçiyor, bir kuruş zam yapmadık be kiraya... Azıcık artırsak diyorum, bak ben de çalışamıyorum eskisi gibi beyav!" deyince, Nuridin'i bir düşünce aldı ki bundan dolayı asılan yüzünü gören Naim Usta onun parasına kıyamadığını aklına getirip söylediğine söyleyeceğine pişman olmakla kalmayıp "Demek insanoğlu böyledir, işin düşünce sırt çeviri verirler beyav! Biz ona bu kadar yardım edelim, bak iki kuruş zam deyince nasıl suratı asıldı!" diye içinden fesat sözler edip Nuridin'e kırgınlık gösterdi. Oysa Nuridin para peşinde değildi, Naim Usta öl dese ölecek, onun yaptığı

iyiliği şimdi hepsi rahmetli olmuş bulunan Necip Bey, Kaymakam Sami Bey ve İstanbul'da bir vakitler ona ağalık yapmış Bahriyeli İsmet abisinden aşağı tutmayıp yere göğe koymayacaktı. Lakin Nuridin'in birden üzüntü sıtmasına yakalanmış gibi surat asıklığı Apo'nun dediklerinde haklı çıkmış olmasına ilişkindi. "Kürt Apo doğru söylermiş! Kimseden kimseye fayda yok... Demek Naim Usta'nın çalımı bu kadar imiş, bak kirayı bahane edip kapıya koysa sokakta kimsiz kimsesiz kalacaksın budala Nuridin!" diye vesvese kumkuması kesildi. Naim Usta'ya verdiği kiranın üzerine üç beş kuruş daha zam yapmakla işi idare yoluna soktuysa da birden gönül ateşi ona karşı buz kesti. Kendisine başka çareler aramaya karar verdiği sıralar işte o günlere denk geliyordu. Biraz kendisine zaman ayırmak, azıcık pazar günleri olsun dinlenmek, belki bir yere gitmek, gezip tozmak, böylece efkârını ve kuruntularını da atmaya, bunlar olup bittiğinde karar vermiş bulundu.

Pazar günleri artık dükkânı açmayacağını bu kararını aldıktan sonra esnafa söyledi. Ama zaten Kesenkes Sokağı'nda pazarları pek açık işyeri olmazdı; birkaçı dışında... Kasetçi Apo pazar tatilinde video almaya gelen gidene satış yapardı; Kömürcü Muhacir Çingene İbo yazları piknikçilere mangal kömürü ve kışları da evlere sobalık odun kömür sattığından dükkân açardı; Boşnak Kasap pazarları yarım gün çalışır, sonra kapar giderdi; bisiklet tamircisi olan bir esnaf ile sokağın başındaki pastacı-börekçiler de açar ve akşamı beklemeden kaparlardı. Bunlara çay kahve hizmeti yapılmasa dünyanın sonu gelmezdi ya! Nuridin, pazarları dükkânı açmayacaktı işte... Böyle bir iki pazar geçtikten sonra, Biga'da yapabileceği bir şey, gideceği bir yer, kapılarını çalıp ziyaret edeceği kimseler olmadığından Nuridin kös kös geri dönüyor, keşke dükkân açık olsa gibi bir üzüntüyle Kesenkes'de açık olan öteki esnafın yanında zaman geçirip oyalanıyordu. Bir iki kez kendi köyü Mahmudiye'ye gitmedi değil; ama gittiğine gideceğine pişman oldu. Köyde sadece yaşlılar kalmıştı, köyün bütün genç insan-

ları büyük şehirlerdeydi. Köy, minaresi yan yatmış bir camiyle kırık dökük bir kahvehane arasında yaşayan birkaç ihtiyara bırakılmış gibiydi. Üstelik nereden çıkıp geldilerse, koca Biga ovasında yer kalmamış gibi hemen yanı başlarına kurulmuş Pomak köyü Eşektepe'nin sınırları iyice genişlemiş, o köyün yeni yapılan evleri Mahmudiye'nin son evleriyle sırt sırta olmuştu. Bir bakıma Eşektepe, Mahmudiye'yi günden güne büyüyen bir kötücül ve hastalıklı urun insanın organlarını kıskıvrak ele geçirmesine benzetilecek kadar sarıp sarmalıyordu. Tatsızdı kendi köyünde geçen pazar günleri; o yüzden bir daha gitmemeye karar alıp oradan da ayağını iyice kesti.

Sıkıntılı pazarlarını yaşamaya devam ettiği aylar süren böyle zamanlardan birisinde bir Çerkes düğünü haberi ona ulaştı. Uzaktan akrabası olan bir Adige kızı Biga'ya gelin geliyordu ve düğünü de Kocabaş Çayı kıyısındaki çayırlıkta yapılacaktı. Nuridin giyindi, süslendi, aynada kendisini seyretti... Yaşlanmıştı Nuridin, dişleri seyrelmiş, dudakları çene kemiğindeki eksikler yüzünden buruşmuş, yanakları içine çöküp alnı kırışıktan geçilmez olmuştu. Aynaya daha fazla bakmaya devam ederse düğüne gitmekten vazgeçeceğini anlayıp tersyüz etti, toparlanıp hemen çıktı, bir koşuda düğün yapılan yere gitti. Nuridin'i tanıyanlar çıktı orada, hoş sohbet ettiler, yer gösterdiler, bir masada sandalye çekip misafir ettiler. Düğün akşamüzeri başlamıştı, hava da limonata şerbeti gibiydi, güzel bir akşamdı, bir yaz günüydü zira... Nuridin derdini tasasını bir yana bırakıp içine dolan bir iyilik duygusuyla düğünü izliyordu. Bir aralık Çerkes kâşenliğine kalkışmış delikanlılar arasında buldu kendisini... Onu tanıyan akrabalardan bir delikanlı, "Kalk Nuridin abi, buraya pineklemeye mi geldin, oturmanın zamanı mı, sana da kâşen meclisinde iki laf etmek düşer, gel aramıza katıl!" diyerek iltifatı bol hürmet gösterdi. Nuridin kalktı, o esnada tahta sıralara tahta sopalarla vurup hey hey çeken Çerkes delikanlıları arasından geçti. Üzerine birdenbire bir cesaret gelmiş idi, gençlik zamanlarında dahi

görmediği, hemen hiç yaşamadığı bir gözü peklikti bu; ortaya çıkıp bir dönesi, bir ayak sürtüp Çerkes oyununa çıkası tuttu. Neredeyse işaret beklemeden oynamaya hazırdı. Dansa hazır genç delikanlıların karşısında sıralanmış kızlar arasından gözüne kestirdiği birisine doğru yaklaşıp bir baş selamı verdi, kızı dansa çağırdı. Kızcağız daha on beşinde var, yoktu... Kız o ana kadar kendisiyle dans etmemiş olunduğundan, bu babası yahut hatta dedesi yaşındaki adamın davetine hayır demedi, zaten önemli bir gerekçe olmadıkça bir kızın daveti reddetmesi zaten her iki taraf için kepazelikti, o yüzden yerinden kalktı, gönülsüz kalarak Nuridin'le karşılıklı Çerkes dansı yaptı. Bir iki kez döndüler ortalıkta, Nuridin o yaşında bu cesareti gösterince tahta sopalarla tempo tutan ve hıss hıss hey hey diye sesler çıkartıp akordiyon çalgısına eşliğe devam eden çocuklar şevke geldi, dans etmek çekincesinde kalan delikanlılar ise birer ikişer sökün edip kızları dansa kaldırdı. Birkaç kez tökezleyerek dansını yapıp tamamlayan Nuridin adını bilmediği, kimlerden olduğunu dahi sormadığı kıza teşekkür etti, yer gösterdi. Kızın yerine dönüşüne kadar arkasında bekledi ve kendi masasına kan ter içinde ama çok mutlu döndü. Düğün devam ediyordu ve Nuridin işte mutluydu.

Düğün yerinde böylece bir zaman geçtikten sonra, uzaktaki başka masada tanıdık bir sima görünce dikkati o tarafa kaydı Nuridin'in... Tanıdık simalar tanışma zahmeti çekerler! Bir taraf ötekini nereden hatırlamakta olduğunu düşünürken diğeri de karşıdaki simanın hatırasıyla boğuşmaktadır. İnsanlar birbirlerini tam olarak hatırlamadıkça bir araya gelmeyi nedense pek haz etmez. O yüzden, bir müddet karşılıklı olarak göz ucuyla iki taraf birbirini tartar, biçer, bir yerden tanış çıkmaya çalışır. Nuridin karşı masaya gelip oradaki kadınlar arasına oturmuş bulunan, beyaz başörtüsündeki zarif dantelası altında yüz güzelliğini ele veren bu yaşlıca hanımı tanıyor ama nereden tanışıklık sahibi olduğunu çıkartamıyordu. Doğrudan gidip sormanın bir sakıncası yoktu elbette ancak tanışıklık de-

recesine veya tanış olup olmadığına iyice emin olmadan kalkmak istemedi. Hatta bir ara tamamen bu çabasını gereksiz bulup kendisini eğlentiye bırakmaya, o masaya bakmayı da haynape görüp başını çevirmeye niyetlendi. Ama yok yok, tanıyordu bu hanımı bir yerden; ama nereden, nereden...

O böyle, sabah saatlerinde yem arayıp ortalıkta dolaşan tavuk misali hatıraları içinde eşelenirken, yanında oturmakta olan bir başka davetliye dayanamadı sordu. "Hani eğer tanıyorsanız diye soruyorum, şu karşı masadaki başörtülü yaşlıca hanım var ya, hani şu kenarları dantelalı işlemesi olan eşarp bağlamış hanım, bir yerden gözüm ısırıyor ama nereden çıkartamadım!" diye utanarak yardım diledi. Öteki, "Amma yaptın Nuridin abi!" dedi, "Sen de yıllardır gurbette gezmekten, şimdi de Çingeneler arasında kalmaktan Çerkes akrabalarını unutmuşsun... Yahu o Muhibbe teyzedir, senin baba tarafından uzak akraban olur, galiba babanın halasının bir şeyi ama ben de iyi bilmem. Niye gidip hal hatır sormuyorsun Muhibbe teyzeye, onu da sevindirirsin, kimi kimsesi yoktur, bir uzak kuzeni görünce mutlu olur be!" Nuridin şimdi hatırlıyordu Muhibbe'yi, Muhibbe abla dediği zamanları... O çocukken yahut ilk ergenlik yıllarında Muhibbe ablası arada bir misafirliğe Mahmudiye'ye gelir giderdi kâh onlarda kaldığı olur kâh başka ailelere misafir yatısında gecelerdi. O vakitler Muhibbe ablası yirmi yaşını geçmiş olduğuna bakılırsa demek aralarında sekiz on yaş kadar fark vardı, demek şimdi Muhibbe abla yetmişine yaklaşmıştı; kendisinin altmışına bir buçuk senesi kaldıysa... Muhibbe abla, İpkaiye köyündendi, ailesi oradaydı. Muhibbe ablası, şimdi hatırlıyor olduğu gibi onun baba tarafından halazadesinin çocuğuydu ve bu cihetle uzak kuzen durumundaydılar. Nuridin bir akrabasına rast gelmiş olmaktan birden sevinç duydu, kalkıp gidesi, "Muhibbe abla ver elini öpeyim yahu! Beni hatırladın mı, ben yahu, ben Çerkes Çaycı Nuridin" diyesi tuttu. Fakat karşı masada bir hareketlilik sürüyor, yeniliyor içiliyordu. Geleni gideni fazlaydı oradakilerin, böyle bir durumda

gidip rahatsız etmek istemedi Nuridin... "Biraz sakinleşsin ortalık, öyle gider Muhibbe ablaya selam ederim, hay şu vefasız yıllar yahu ne de çabuk geçip gittiniz fakat Muhibbe abla hiç değişmemiş sanki, hâlâ güzel bir kadın yahu, yaşı belki de yetmişe yaklaşıyor olacak ama bak yüzünde bir kırışıklık dahi yok, tam Çerkes kadını!" dedi.

Düğün yerinin alacakaranlığını aydınlatan ve asılı bulundukları kordonların arada bir esen yelle sallanması yüzünden ışıklarını ortalıkta gezdirmeye devam eden havai elektrik ampullerinin sarı ışığı altında Muhibbe'nin yüzü açık bal sarısı rengindeydi ancak gündüz gözüyle görülse bir mektup kâğıdı beyazlığında olduğu söylenebilirdi. O yaşlarda bir hanımın makyaj yapması taşrada pek muteber değilse de Muhibbe genç kızlığından bu yana bir alışkanlık olarak hayatı boyunca sürdürdüğü gibi yine gözlerine kalem çekmiş, kaşlarını almış, çok belli belirsin bir dudak ruju da sürüvermiş olmalıydı. Bazı bazı ağzını açıp laf ettiğinde, birkaç masa uzaktan dahi Nuridin görüyordu ki, kadının dişleri bakımlıydı, en azından dişçi eli değmiş olmalıydı; Nuridin bir de kendi dişlerini düşünüverdi, hepsi eğreti duruyor, bir çoğunun yerindeyse yeller esiyordu. Muhibbe oturduğu yerden hafif tebessümler yayarak düğünü izliyor, arada bir yanındakiler bir şey sorarsa sanki lütfederek onlara karşılık veriyor, bütün bunların dışında ikram edilmiş düğün pastasını küçük lokmalarla ağzına atıyor ve limonatayı dudaklarını bardağa değdirdiğinde sanki tesadüfen bulaşmış gibi yudumlarla dudaklarından geçiriyordu. Tabağına uzanırken yahut başıyla omuzundan değil, tersine vücuduyla belinden sola sağa dönüp baktığı sıralarda omuzlarından kayan bir işlemeli şalı tekrar omuzuna örtüşü vardı ki sanki bununla gün görmüşlüğünü ele vermeye çalışıyordu. Başındaki başörtüsü kasabalı hanımların bağladığı tarzda olmakla beraber biraz gevşek tutulmuş, azıcık hoppa duruyordu. Başörtüsü dantelli işlemesi olan iyi cinsten bir eşarptı ve Nuridin buna çok hayran kaldı. Bütün haliyle, Osmanlı saraylarında Çerkes cariyelerine mahsus terbiye aldığını şimdi içine girdiği kaba

saba bir kasabalı kalabalık arasında daha çok öne çıkartmak, bununla kendisini ötekilerden ayırt edilebilir halde göstermek çabası içindeydi. Zaten çok fazla kalamayacak gibi eğreti oturuyordu karşıda... Sanki oraya biraz zorla, ısrarla getirilmiş o da pek çok naz yaparak, ayak sürüyerek gelmişti. Nuridin, Muhibbe ablasına bakıp ondaki bu halleri uzaktan uzağa izlemeye devam ederken, delikanlılık zamanlarından kalma o çağların bütün ergen erkek çocuklarının ailedeki kuzen ablalara karşı duyduğu o gizli hayranlık, birden bir yerinde uç saldı, depreşti, saman alevi gibi başlayan küçük bir ateşin yavaş yavaş ot yığınına, oradan da bir büyük balyayı kor ateşlere çevirecek kıvılcım sıçramalarını yüreğinde hissetti. Muhibbe ablasına tam rastlamışken onun böyle erkenden kalkması, düğün dernekten izin alıp evine doğru yollanması olacak şey değildi; sırası mıydı... Muhibbe masadakilerle tek tek vedalaşıyor, daha vakit erken olduğu üzere biraz daha kalmasını ısrar eden damat ya da gelinin anne ve babası olacak düğün sahiplerine bir baş eğikliği göstererek belli ki özürlerini arz ediyor, izinlerini rica ediyordu. Muhibbe yalnız başına gelmiş olmalıydı düğüne, şimdi yalnız dönecekti. Nuridin birden yerinden fırladı, ceketinin yakalarını çekiştirip güya aceleyle kumaş buruşuğuna bir el ütüsü atıverdi, dağınık saçlarını eliyle sıvazladı, vedalaşma faslını yapa yapa geriye doğru çekilen, oradan düğün alanının çıkış kapısına yönelecek bulunan Muhibbe'yi yarı yolda yakaladı.

Muhibbe onu daha düğün yerine geldiğinde görmüştü görmesine, tanımıştı tanımasına... Ve hatta Nuridin bir on beşlik taze Çerkes kızıyla dansa kalktığında dans edeceklerin sırasını ve düzenini tayin ederek ortalığı yöneten Hatiyako* tam da çaycı kahramanımıza müdahale edip dans zamanı için sıra beklemesini hatırlatacağı anda Muhibbe hatiyakoyu yanına çağırtıp, "Bırak garibanı! Çaylak bir çocuktur... Benim amcazade

* Çerkeslerin düğünde danslarına göz kulak olan, ortalıktaki düzeni sağlayan bir bakıma dans hocası ve akıldanesi gibi yol ve yordam gösterip bir taşkınlık çıkmasına izin vermemek göreviyle ortaya çıkmış, herkesin de bu anlamda sözünü dinlediği kişiye verilen Çerkesce bir isimdir.

kuzenim olur, tanırım, zararsız efendiden bir oğlandır, gönlünden geçmiş bırak bir iki el çırpsın ayak çevirsin" dahi demiş idi. Nuridin yorgun bir mutlulukla dansın sonunda yerine geçene kadar onu izlemişti. Sonrasında o karşı masada bir küme erkekle beraber otururken, hiç oralı olmamıştı. Fakat hangi yaşta olursa olsun tüm kadınların kendilerine bakmakta olan bir erkeğin varlığını, velev ki orada yüzlercesi olsa dahi, şıp diye anlayan o malum içsezisiyle derhal kavramıştı ki Nuridin ona bakmaktadır. Bunu fark ettiğinde eskiyi de hatırladı: "Bu deli divane çocuk, evvelden de biz Mahmudiye'ye gittiğimizde gözünü benden ayırmaz idi, hatta bir keresinde dikiş makinesi başında onun bir gömlek söküğünü diktiğim sıra tepeme dikilip omuz hizamdan göğsümü seyrediyor, ben eğilip doğruldukça açılan V yakalı gömleğimden içeriye bütün dikkatini vermiş, memelerime bakıyordu da göz göze gelince kıpkırmızı olmuştu. Sen de o vakitler az namuslu cinsten sürtük değildin be Muhibbe... Delikanlıların hevesini uyandırmaya bayılırdın da elini uzatmazdın kimseye... Çaktırmadan etek sıyırır bacak gösterir, kazayla eğilip memelerini havalandırırdın ki delikanlılar feleği şaşırırdı. Onların aklını başından zıplatmak belki hoşuna gidiyordu da ondan... Ama bunlar eskidendi Muhibbe, zamanlar geçti, evlendin, dul kaldın! Hey gidi günler..."

Muhibbe orta boylu, zayıf ve narin vücutluydu. Yaşını başını almış hanımların bir çoğu onun yaşına geldiğinde iki büklüm kalıp zar zor adım atarken, hayatı boyunca ufak tefek sağlık sorunları dışında doktor yüzü görmemiş bulunan Muhibbe şimdi, ne kadar yaşlılığını ele veriyor olsa da nihayetinde bir orta yaşlı kadın havasında yürüyebiliyor, yürürken sağa sola nezaketle selam vererek kendisini uğurlatabiliyordu. Muhibbe üzerinde hep gezdirdiği bu haliyle düğün yerinden uzaklaşmaktayken arkasından seslenildiğini duydu; zaten bekliyordu da...

"Muhibbe abla, Muhibbe abla... Ben Mahmudiye'den Çaycı Nuridin! Tanıdın mı beni abla? Dur yahu, gitmeden bir merha-

ba diyeyim Muhibbe abla... Nuridin iki adım arkasındaydı, Muhibbe sanki eteğinde boncukları var da eğer hızla dönerse onlar sağa sola saçılıverir biçiminde bir yavaşlık gösterip ağır ağır geri döndü. Nuridin'in kendisi oradan gitmeden yanına geleceğini sezgisiyle biliyordu. "Gecikti kâfir çocuk! Bu eskiden de böyleydi, bir lafı olur söylemek ister de iki saat ağzından kelimesi zor çıkardı ama şeytan tüyü olan bir delikanlıydı, sevdirirdi kendisini kerata..." Domuzluğu tuttu Muhibbe'nin tanımazdan değil, hatırlamazdan geldi.

"A vallahi uzaktan çıkaramadım seni Nuridin, söylemesen vallahi tanımazdım!" diye ağız yaptı. Nuridin, olsun varsın, işte şimdi tanıdın ya diye karşılık veren bir gülümsemeyle bakıyordu. Muhibbe'nin karşısında eskiden kalan bir eziklik tekrar geri gelmiş, şimdi üzerinde ve bakışlarında dolaşıyor, bu eziklik zaten birçok öteki bastırılmış, sindirilmiş şeylerin arasından öne çıkıyordu. Nuridin, Muhibbe'nin karşısında tere batıp çıktığını zannetti bir anda cesaretini topladı, "Demek hatırlamazdın Muhibbe abla, aşkolsun vallahi, şunun şurasında ne kadar zaman geçti aradan" dedi. Böyle demesi Muhibbe'nin gönlünü çeldi zira elli sene geçti aradan gibi bir söz etseydi kadına sen yetmişine yaklaştın diye yaşını başına kakan bir laf ağızdan çıkmış olacaktı. Muhibbe ayaküstü dikilip konuşulmasından hazzetmiyordu; yoluna devam etmek isteyen Çerkes binicisinin atını eşkine kaldırışı gibi yerinde duramıyor, hızlı adımlarla ileri gitmek istiyordu. Nuridin bunu fark etti.

"Muhibbe abla yalnızsın zannederim, gece vakti evine kadar sana eşlik edeyim, tek başına gitme!" dedi, Muhibbe ise, "Hem fena mı olur, yol boyu iki kelime ederiz, anlatırsın olan biteni, ben sonradan bir şeyler duydumdu hakkında ama sen anlat yine de..." diye konuşup amcazade kuzeninin yol refakatine izin verdi. Birlikte çıktılar, kendilerini Kocabaş Çayı kenarından kasabayı enlemesine kesen anacaddenin arnavutkaldırımı taşlarında buldular. Arnavutkaldırımında cambaz kesilip zorlukla yürürken, alınacak yolun mesafesi sanki

uzamaktaydı. Fakat Nuridin bundan memnunluk duymaktaydı zira Muhibbe ablasıyla onu evine bırakacağı ana kadar geçecek süre uzayacaktı. "Hem belli mi olur, belki bir kahve içmeye evine davet eder Muhibbe abla, azıcık da orada anlatırım eskiyi, olanı biteni... Ah Muhibbe abla, ne günlerdi onlar!" Yaz sonu akşamlarının serinliğinde ağır ağır, oradan buradan konuşup yürüdüler. Arada bir arnavutkaldırımlarının iyice seyrelmiş ve araları bir küçük kadın ayağını içine alıp sıkıştıracak kadar aralık kalmış yerlerinde Nuridin belli belirsiz Muhibbe ablanın kolunu tutuyor gibi el uzatıyordu. Sonra Muhibbe bundan rahatsızlık duymadığını, aksine memnun kaldığını ona cesaret verecek biçimde gösterip Nuridin'e yaslanınca, bazı karanlık ve kuytu yerlerde ablasının koluna dahi girdi... Nuridin'in keyfine şimdi payân bulunamazdı. Muhibbe ağzından tek tek inci çıkarır gibi söylediği, dudaklarıyla dişleri arasında yuvarlanıp tükürüğe batmamış, bu yüzden de her biri iyi anlaşılır kelimeler ettikçe onu sihirli bir âlemden konuşur gibi dinliyordu. Nuridin de bu konuşma temposuna uyup ağır ağır, her bir kelamına anlam katarak cevaplar veriyor yahut soru soruyordu. Muhibbe'nin Biga'da yaşıyor olmasına karşın kasabanın birçok hanımı gibi şapala şupala konuşmaması doğaldır. Çünkü Muhibbe kasabada namı önceleri Kemik olan sonradan zayıflığı, dal gibi ince uzunluğu öne sürülerek Kalem diye adlandırılan Ali Bey ile evlenip İstanbul'a taşınmıştı. Bir uzun zaman bu şehirde yaşadıktan sonra kocasının trajik ölümünden az evvel emeklilik ve yaşlılık günlerini birlikte ve afiyetle geçirmek üzere Biga'ya geri dönmüştü. O nedenle dilinde İstanbul Türkçe'siyle, kendi anadili olan Çerkesce'nin izleri vardır, buysa onun diline bir şirinlik vermekte, ağzından –Nuridin'e şimdi sorarsanız!– bal şerbet akmaktadır. Kemik Ali, Çerkes değildi, Çerkes kızıyla evlenmişti. Çerkes'ten kız al Çerkes'e kız verme kaidesine uymuş, onlardan birisinin kızını gelin yapmıştı. Selanik göçmeni bir anneyle Girit göçmeni bir babadan dünyaya gelmiş

olduğu itibariyle Makedonyalı diye kendisine tabir koyduysa da birçokları Rum Ali diye ona takılırdı. Ama asıl lakabı Kemik idi. Nitekim onun durumuna uygun bir nam ve şöhretti bu: Kavak ağacı gibi ince uzun, kolları ağaç dalları gibi iki yanına sarkmış, elleri birer ağaç kabuğu gibi iri, parmaklarının her biri açılmamış kurşunkalemi cinsinden ince ve narindi. Muhibbe kocasının en çok ellerine hayrandı, ince uzun parmaklarıyla kendisini okşamasına dayanamıyor, bedenini onun ellerine teslim etmek sabahtan akşama değin özlemle beklediği tek sevdası olarak günboyu onda kalıyordu. Kırk yıl boyunca evli kaldılar, çocukları olmadı, karı koca baş başa yaşadılar. Kemik Ali'nin de uzak yakın pek akrabası yoktu, onlara musallat olacak kuzen, yeğen, torun tombalak da ortalıkta görünmezdi, o nedenle Kemik karısına pek düşkündü. Çocukları olsun diye birçok kez doktor kapısı aşındırmışlar, kusur kocasında belirince, Muhibbe, bunu adamın yüzüne vurmamak için herkese "Ne yaparsınız kardeş, Cenab-ı Allah böyle kısmet buyurdu, bende kabahat varmış, Kemik Alimi bir evlada kavuşturamadım!" diye velenseyi üstüne çekiyordu. Sonra da eğer samimiyet duyduğu kimselerle beraberse, bazen şakaya vurup, "Hadi diyorum Kemik Alim, sana bir kuma bulalım yahut boşa beni git bir tane on beşlik kız al, yap çocuklarını sıra sıra, birisini de bana verirsin evladı maneviye olarak!" diye takılıyordu.

Kemik Ali, İstanbul'da önceleri Kadıköyü ile Fenerbahçesi arasında çalışan, daha sonra tarifesi Bostancı'ya kadar uzanan dolmuş hattında bir kira şoförüydü. Kadıköyü'nde otururlar, Muhibbe orada şehir hayatının inceliklerine günbegün ünsiyet kazanır, bu görgüye bulaşırdı. Kısa sürede başındaki yazmayı, tülbenti çıkarıp attı. O çağın kırklı, ellili, altmışlı yıllarında İstanbul'da yaşamak bir ayrıcalık ve bir görgü işiydi, henüz birçok şehire şimdi olduğu gibi taşralılığın bulaştırılmadığı zamanlardı. Vapura binip inmeyi, otobüste yer verip yer almayı, selamlaşmayı, Kadıköyü'nün Balıkpazarı'ndaki Muvakkithane

Sokağı üzerinde olan Hacı Muhittin şekerlemecisine gidip karamelalı badem şekerleri sardırmayı hep orada öğrendi. Muhibbe ne kadar şehir kadını oluyorsa, Kemik Ali tersine Biga'dan üzerinde kalmış bulunan hafif yollu bıçkınlığını bırakmıyor, azıcık yampiri yürüyüşle bunu belli ediyordu. Onun bu halinden ise dolmuş müşterisi olan Fenerbahçeli, Selamiçeşmeli, Caddebostan, Göztepe ve Bostancı hanımları hoşlandığı kadar kendi karısı Muhibbe de aşk duyarak hoşnutluk besliyordu. Zararsız bir bıçkınlıktı Kemik Ali'ninkisi... Kemik Ali uzun zaman İstanbul'da şoförlük yaptı, gün geldi kendisi de araba sahibi patron oldu. İstanbul semtleri arasında üç taksi işletiyordu şehirde... Direksiyon ortağı şoförlerle işi sürdürünce epeyi para sahibi oldu. Yıllar geçmiş, artık yaşlanmaya başlamışlardı. Ne ki kendisi ne kadar çöktüyse karısı Muhibbe o kadar taze duruyor, sanki tahnit edilmiş mumya gibi zamana karşı direniyordu. Karı kocanın İstanbul'da geçirdiği kırk yılın sonunda artık şehir eski o bildik şehir olmaktan çıkıp yaşanması olanaksız yerlerden birisine döndüğü sıralarda, Kemik Ali hem bir emeklilik olanağı yakaladı, hem de İstanbul'da nesi var yoksa satıp paraya çevirdikten sonra Muhibbe'yle Biga'ya döndü. Muhibbe zaten kocası Kemik ona kalk Fizan'a gidiyoruz dese, itirazsız giderdi; yeter ki kalem gibi parmaklarıyla onu okşasın, sevsindi... Biga'ya taşınıp Hükümet Meydanı'na çıkan ve Belediye Reisi Hüseyin Çavuş'un sonradan adı verilmiş bir caddesi üzerinde eski Rum evlerinden birisini satın aldılar, sağını solunu toparlatıp yerleştiler. Muhibbe, Biga'ya geldiğine ne mutlu oldu ne de mutsuz... Ne kasabanın ve mahallesinin kadınlarıyla fazla haşır neşir oldu ne de onlardan bütün bütüne uzak durdu. Hep başkalarına büyülü görünen ulaşılamaz bir mesafesi vardı Muhibbe'nin... O isterse onun sınırlarından içeri girilebiliyordu, istemezse kimse kuş olsa bahçesi üzerinden uçamazdı. Şimdi Nuridin'in yanında olmasına izin verdiği gibi, dilediği kadar görüştü kasabalıyla, lakin arkasından da "Ne burnu büyük kadınmış, İstanbul'da yaşadı diye şişinip duruyor!" dedirtmedi.

Muhibbe'nin kocası Ali Bey'in namı da sonradan değişecekti. Hamdibey Mahallesi'ndeki kahveler bölgesinde kendisine bir kahvehane seçen, sabah akşam oraya gitmekle zaman geçiren Ali'ye, Kemik demek biraz ayıp kaçıyor olacağından bunun yerine Kalem lakabı sonradan uygun görüldü. Kalem Ali aşağı, Kalem Ali yukarı derken günlerin biteviye geçip gittiği zamanların birinde, Biga'da adeta yası tutulacak kadar üzüntü yaratmış bir trajik trafik kazası haberi kasabayı bir anda ucundan bucağına kadar sarsacaktı. Güzel bir kış günü, birazcık güneşe sırtını vermek üzere sandalyesini kahvehanenin çardağına çıkartıp asfalttan gelip geçenlere bakınmakla zaman öldüren Kalem Ali Bey, freni patlamış bir kamyonun kahvehane duvarına bindirmesiyle hurdahaş olarak oracıkta can vemişti. Kalem Ali Bey'in kolunu bacağını zorlukla parçalar halinde toplayacak kimse çıkmayınca, polis Biga Devlet Hastanesi'nden hemşire, hastabakıcı gibi sağlık elemanları getirmeye gitti. Polis aracılığıyla hastabakıcı aranırken, olaydan birkaç dakika sonra yelyepelek kaza yerine gelmiş bulunan Muhibbe, hiç tereddüt göstermeden ve bütün sükûnetini ortaya koyarak kocasının pestil haline gelmiş beden parçalarını tek tek toplayıp yakındaki Kurşunlu Camii'nin gusülhanesinden getirilmiş bir tabuta yerleştirdi. Sonra evine gidip odasına kapanmakla oraya kadar sakladığı gözyaşlarında boğuldu. Muhibbe kocasının ölümünden sonra tek başına kalmış olmaklığıyla en ufak bir taşkınlığa yol açmadı, edebinden ve terbiyesinden en ufak bir taviz vermeden hayatını o zamandan beri sürdürmekteydi. Günlerini hanım hanımcık tavrıyla devam ettirdi. Kalem Ali Bey'den ona kalmış yeterince parası vardı; hem bankalarda hem ziynet süsü olarak koynunda, bilezik olarak kolunda... Kimileriyse evinde gizli bir kasası olduğu, bankalara ne olur ne olmaz diye bırakmadığı bazı nakit parayı da orada el altında sakladığını söylerdi. Evinde eksiği gediği olmayan birisiydi. Göze batmamak için dikkatle adım atan Muhibbe sık sık yoksul, fukara ve ihtiyaç sahiplerini de görür, arada bir Çocuk Esir-

geme Kurumu, Kuran Kursları, Cami Yaptırma ve Yaşatma Cemiyetleri gibi yerlere de üç beş demeden yardım ederdi. İyi kötü serveti kasabalının dilinde olan bir dul kadının bu türden yardımları başının gözünün sadakası ve rahatının sigortası olmak üzere yapması gerekiyordu; Muhibbe bunun farkında bir kadındı.

Servetinden haberdar olan, en azından Biga'da sahip olduğu göz alıcı evi ve bir iki küçük emlakı da dikkate alınarak, üstelik her halinden yetmişe merdiven dayamış bir kadın değil sanki elli yaşından bir gün dahi almaya ayak direyen güzelliği ve olgunluğuyla ona sanki kısmet mi çıkmadı, çıkmaz mı? Kalem Ali Bey'i kaybettiğinin daha kırkı çıkmıştı ki ardı ardına birçok Bigalı dul erkek ona talip oldu, ardından dünür ve aracı gezdirdi. Muhibbe bunların hiçbirine paçayı kaptıracak değildi ne kimsenin kalbini kırdı ne de yüz verdi, kibarca bütün teklifleri geri çevirdi. Muhibbe'nin İstanbul'da tanıdığı, şimdi çoktan rahmetli olmuş, eskiden Kurbağılıdere mevkiinde yaşayan bir İrfan Hanım vardı ki eski bir Osmanlı kadınıydı, dilinde bin bir söz on parmağında on marifet olan bir kadın... Ondan duyduğu, işitip kendisine prensip edindiği bir sözü tekrar ederek yaşantısını koruyordu. İrfan Hanım, Arapça'sıyla söyler, "*Selametühû'l insan, fi hıfzi'l lisan*!" derdi, insanın selameti dilini tutmasındadır... Kulağına küpe olmuş bu lafı hiç unutmayan Muhibbe, kocasını kaybettikten sonra ortalıkta fazla laf etmedi, lafın fazlası dışarıya taşacağından buna azami dikkat gösterdi. O konuşunca, haydi bakalım ne konuştuysa bir özetleyin denilse böyle birisini dinleyenlerin anlatabileceği bir şeyin geride kalmadığı tarzda hep yuvarlak laflar ediyordu. Ne duygularını ele veriyor ne de açığını iyice açığa çıkarıyordu. Eloğlu ariftir kollar fendini, diye kulaktan kulağa aktarılmış halk sözüne de itibar gösteriyordu. Muhibbe'yi bu yönüyle aklını çelip bir kocaya veremeyeceğini anlayan komşuların işgüzar ve bilmiş karılarından bazı ağzı kalabalıklar ile ar damarı çatlamış olanları, ona gelip, "Ama kardeş, daha gençsin, yüzü-

ne bakılır kadınsın, bir erkek olsa fena mı olur?" dedikçe onları, "Ben kendi kendime yetiyorum kardeş, erkek merkek istemem!" diye başından savıyordu. Gerçekten de doğru söylemekteydi Muhibbe... Kalem Ali'nin kırkı çıkıp mevlit merasimi de yapıldıktan sonra bir gece yatağında kendini okşamayı öğrendi, bundan da öyle bir haz aldı ki niye o güne kadar yapmadığına teessüf bile etti. Kalem Ali'nin kalem gibi parmaklarıyla yaptığını kendisi kendi bedeninde şimdi tekrar ediyor, bu da ona yetiyordu; görüldüğü gibi mahallenin arabulucu ısrarkeş kadınlarına verdiği cevap pek yalan da sayılmazdı.

Nuridin oradan buradan ama yalansız ve dolansız anlattığı başından geçenlere dair kısa hayat hikâyesini, arnavutkaldırımlı Biga yollarından geçip hafif ve bazen dik yokuşları da çıkarak geldikleri Muhibbe'nin evi önünde çabuk tarafından sonlandırmak zorunda kaldı. Muhibbe'nin mahallede onun gelişini kollayacak kem gözlerden sakındığı kesindi. Nuridin her ne kadar kuzen ablasıysa da kadıncağıza hürmet gösteriyor, onu zor durumda bırakmamak için titizleniyordu; bu tutumunu da Muhibbe ablasına hissettirmeye çalışıyordu. Boşuna zahmet, Muhibbe anlamaz mıydı, ihsasa ne gerek vardı! Henüz gerçi gece yarısı olmamıştı, alacakaranlık basmış, gece kuşlarının çatıdan çatıya keskin virajlar çizip pike yaparak alçalıp sonra burnu dikine yükselmekle uçuştuğu saatler gelmişti. Muhibbe gibi bir dul kadının evine düğünden erken erken dönmesini saygıyla karşılayacak mahalle halkına bu yanındaki adam da kim dedirtmemek gerekiyordu. Evet, gerçekten geç değildi, Muhibbe azıcık teklifte bulunsa, gel içeriye bir kahve ikram edeyim gibi bir laf etse, Nuridin'in bunu ikiletmeyeceği de kesindi, ama... Kuzeni dahi olsa, nihayetinde bir kadının evine girecekti gecenin daha ilk saatlerinde; bu teklifi düşünmek bile onu heyecanlandırıyordu. Evin önüne geldikleri sıra ay göğün bir ucundan görünmüş, Biga'nın sokak lambaları çoktan yanmıştı.

Muhibbe teşekkür etti, oraya kadar kardeşane ve dostane biçimde gelip eskiyi yâd ederek sohbetle yol arkadaşı olduğu-

nun üstünü çize çize, bu sözcükleri bastırıp teşekkürü tekrarladı... Bununla demek istiyordu ki, "Bak Nuridin, ben dul ve gördüğün gibi halen yüzüne bakılır güzel bir Çerkes kadınıyım, sen de Çerkes âdetlerine göre akrabam olman cihetiyle kardeş sayılırsın, lakin her ne olsa da sen erkek bense kadınım, gerçi kadınlık alametlerinden sayılan muayyen günlerim olmuyorsa da bu tamamen hayızdan ve nifazdan kesilmiş bir kadın olduğum manasına gelmez, lakin işvebaz bir kadın da değilimdir bilesin, üç İhlas bir Fatiha okumadan yatağa girmeyen bir kadınım, kötü bakan gözleri Rabbim buradan men etsin, sakın ola bu kapıdan içeriye bu maksatla adım atmayasın, aklından geçeni düğün yerinde başlayıp buraya kadar gözlerinde azızık okuduğum ve ruhunu kavradığım gibi rezalet çıkacak durumda bizi bırakıp kötü bir şeylere kalkışmayasın –unutma ki ben bu işlerde hiç yanılmam, yani bütün kadınlar gibiyimdir, hemen anlarım– işte o nedenle bir terbiyesizliğe kalkışma, burada dur, yine görüşürüz ama haddimizi de bilelim!"

Otuz tonluk kamyon altında kalıp paramparça bir ölümün kurbanı olan Kalem Ali'nin yanında Nuridin'in boy pos olarak esamesi okunmaz idi ama ne de olsa erkekti ve hangi külhanda nasıl ateşler yandığını bir yaradan bilir, bir de o ateşi içinde taşıyan. Muhibbe böyle teşekkür edip Nuridin'i başından selametleyecekti ama birden onun da aklına nedense kuzen kuzeni durumundaki bu üstü başı dökülen, yoksulluğun her türden darbesini yemiş, az evvel anlattıklarından çıkardığı kadarıyla az çileli hayat çekmemiş olan bu erkeğin külhan ateşine dair merak içine düştü. Bir kadının aklına başka erkeğin ateşini ölçmek isteği düşmeye görsün, gerisi gelir. Kadınların böyle şeyleri tahminde bulunma hevesi fazladır, onlar fal bakar yahut burçlarla ilgilenir gibi karşısındaki erkeğin gönül kapısını bir açıp içine göz atmaya ziyadesiyle meraklıdır. İçine düşen böyle bir kurtcuğun sonradan ağır ağır kendisini kemireceğini anlamış bulunan Muhibbe, Nuridin'e, "Yıllar sonra böyle az konuştuk ama bunun sonrası da olur!" dedi, "Sen mü-

sait bir zamanında, ne bileyim mesela haftaya pazar günü gündüz gündüz yemeğe gel, gelmeden evvel telefon aç ama oldu mu?" diye sıkı sıkı tembihledi. Akılda kalacak kadar kolay rakam dizisi olan ev telefonunu da fısıldar gibi söyledi. Muhibbe'nin telefon numarasını söylerken sesini alçatıp adeta kulağına bir güzel söz fısıldıyorca seslenmesi Nuridin'in ayaklarını yerden kesecekti. Oradan nasıl ayrıldı, Capon Çayevi'nin dükkân arkasındaki tahta baraka gibi hücresine nasıl gitti, gidince nasıl saatler boyu sabahı zor ederek uykusuz kaldı, bir tek o bilir bir de romanın anlatıcısı...

Ertesi sabah ateş üzerine suyu verip çayı da üç demlikte ayrı ayrı demledikten sonra ilk çay dağıtımını yaparken, önceki akşam Muhibbe ile geçirdiği on beş-yirmi dakikalık yürüme mesafesi kadar zamanın hatırasını anlatacak kimse aranıyordu. Sır açık kapıdan dışarıya kaçmaya çalışan ev kedisi gibidir, içerde fazla duramaz. Kendisini ele vermeden rahat edemez. Nuridin de dün geceye dair sır gibi olan konuşmaları, birisi ona yorumlasın, "Bak Muhibbe böyle dediyse, aslında o şöyledir!" türünden fallar baksın diye aranıyordu. Naim Usta'ya bütün bunları aktarsa, koca Çingene bunun üzerine kalkıp, "Tüh ülen, utan kendinden rezil Çerkes, biz Çingen başımıza akrabaya bakmayız beyav! Gezgin Çingenler bile burnu küpeli ayısı karıya kıza bakınca hadım ediyorlar... Sen gidip akrabadan dul bir Çerkes gacıya baltayı asmaya çalışıyorsun, kepaze herif seni, bir de sana itimat ettik evimize soktuk, ülen sen benim karıya da bakmışsındır, yıkıl karşımdan ulen" derse ona ne cevap verecekti; hiç!

Naim'den umudu böylece kesince esnaf arasındaki dost Çingenelerinden kimseye gidip önceki akşamın tatlı hülyasını faş etmek istemedi... Ama içi içini yiyor, gizli sevdaya tutulmuş insanların kalbini birisine açmadan duramayacağı gibi Nuridin de kendiyle bunları konuşuyor ama olmuyor, konuşmuyor çatlayacak gibi bunalıyordu. Leyla'nın Mecnun'u dahi aşkından çöllere düşüp maşukasını aramaya çıktığında kurda

kuşa içini dökmüş, börtü böcekle dertleşip yılan çıyanla ağlaşmıştı. Nuridin de adı konmamış bir Mecnun olmaya başladı; Muhibbe ablasını düşündükçe, coşuyordu. O coşup dururken işler devam ediyordu: Çay ocağına sarkık tellerle duvarlar aşarak dükkânlardan çekilip bağlanmış kablonun ucundaki düofon cihazı bir yandan çalışıyor, pazartesi sabahında işyerini açan esnaf çay kahve siparişlerini buradan seslenip Nuridin'e duyuruyordu. Her düofon açılışında ve sipariş gelişinde telaşla yerinden fırlayan Nuridin birçok esnafa gidip geldikten sonra nihayet Kesenkes'in esnafı Kürt Apo'nun hoparlörde boğuk, adeta küfür eder gibi ters, çatlak sesini duydu. "Nuridin be, babo bize iki çay, iki de ıhlamur çek! Lan oğlum soğutmadan getir çayları..." Sanki soğuturmuş gibi azarlarcasına konuştuğuna bakılırsa Apo'nun yanında misafirleri vardı ve onlara "Bakın da görün, çaycıyı nasıl paylıyorum!" demek istiyordu. Nuridin böylesini yıllardır esnaf arasında çok görmüştü, alışıktı; tam tersine nezaketi elden bırakmayanlar da vardı. "Nuridin beykardeşim, zahmet olmazsa iki çay, iki de ıhlamur istirham etsek! Telaş etmeyin, azıcık soğusa da zararı yok ama sıcak gelirse memnun kalırız! Şimdiden teşekkür ederiz..." Böyle diyeni de olmuştu elbette...

Nuridin, Apo'nun dükkânına varıp tepsiyi boşalttığı sıra aklına birden içindeki derdi Kürt'le paylaşmak geldi. Kürt Apo ona akıl da verir, yol da gösterirdi! Zira Apo'nun bu kadın kız işlerinde bir sicili vardı; bu birincisi... Ayrıca Kürt Apo akraba makraba dinlemez, kendi sülalesinden dul, evli, nişanlı kim uygununa gelirse el atmayı mübah sayardı. Biga esnafı arasına çıraklıktan birer casus gibi yerleştirdiği dokuz çocuğunu amca ve hâlâ kızı kuzenlerinden yapmış bulunan Apo, ana bir bacı iki, gerisini boşver diyenlerden olmalıydı. En azından Nuridin'e tıpkı Naim Usta gibi "Tüh sana, utanmadın kuzenine bakıyorsun!" demeyecekti. Apo'nun dükkânından el pençe divan vaziyetinde geri geri çıkarken Kürde yanaştı, kulağına "Apo abi be! Bir maruzatım olacak sana..." diye konuştu. Apo gürlemeye

fırsat arayan sirk aslanı gibi bağırıp kükredi bunu duyunca, "Ulen Nuridin, sana çay borcumuz mu vardır, yoktur ama misafir yanında bizi küçük düşürdün len..." dedi. Nuridin kırdığı potu, yaptığı gafı anlamıştı, özür dilemekten başka çaresi yoktu, ardından yine fısıltıyla ekledi, "Yok be Apo kardeş, borcun morcun yoktur, lakin benim kalbime bir aşk ateşi düşmüştür de senle onu konuşacaktım" diyebildi. Şimdi gönül alma sırası Apo'daydı, zaten bu işler hep sırayla oluyordu, "Deme yahu, ha bak o zaman ayrı mesele, dur hele bir akşam olsun bir rahatlayalım, kepenk kapatıp Dicle Birahanesi'ne gideriz, benim bibioğlunun işlettiği mekânda buluşuruz, derdini o saate sakla kardaş..." diye akşama söz verdi. Nuridin gününü nasıl geçirdi, neler yaptı, aklından neler geçti yahut geçmedi, bütün bunları sıralamak hiç anlatmamaktan daha kötüdür. Ancak aşk hastalığına yakalanmışların derdini az anlatırsanız küsecekleriniden, çok anlatırsanız doymayacaklarından Nuridin'in karşılığı belirsiz aşkına bu kadar yer vermek uygundur. Asıl, onun Apo'yla akşam birahanede buluşmaları ve etraflıca Muhibbe'yi konuşmalarına kulak vermek gerekir çünkü Apo'nun yangına körükle gitmesi sonucu tutuşan alev hem Nuridin'i hem de Muhibbe'yi yakacak, olanlar olacaktır.

Apo akşam dükkânı kapayınca, Nuridin'e dadandı.

"Yeter ulen Nuridin, bu günlük ettiğin kâr kâfidir... Şimdi gündüz kazandığımızı yemenin zamanıdır, amma velakin dert etmeyesin, bu gece bendensin... Ye iç, ben ödeyeceğim! Gel şimdi benim koç BMW'ye binelim de önce kasabada bir tur atıp havamızı basalım, sonra beraber bibimin oğlu Fedai'nin birahaneye yanaşalım."

"Vallahi Apo kardeş, Apo abi, artık hangisini kabul edersen odur!" dedi Nuridin, "Birahaneye falan gitmesek de olur, sana yük çıkartmak istemem, sadece bir derdimi dinle azıcık akıl ver istedim. Hepsi buydu be."

"Tamam ya işte, biz ne diyoruz ki! Aşk meşk meselesi konuşulacaksa, camide konuşulmaz ya be mübarek adam, tövbe ya-

rabbim, akşam akşam beni de günaha sokarsın. Bu işlerin meclisi meyhanedir, içki yeridir. Haydi uzatma, kapa tezgâhı gidiyoruz..." Birahaneye ortalıkta boş boş dolaşan, güya masaları siliyormuş gibi anlamsız meşguliyet havaları takınan, cibiliyetsiz ve sinsi bakışlı birkaç garsonun, "Aman Apo abem, hoş gelmişen babo, abey sen gelir miydin yahu!" tarzı övgüleriyle karşılanıp alındılar; bir zılgıt çekmedikleri kalmıştı. Birahane loş ışıklar altındaydı, duvara takılı soğuk demirciden çıkmış bir demir kafes içindeki televizyonun ekranında video film gösterilmekteydi, bir yakışıklı adam nasıl punduna getirdiyse sarışın bir kadını öpüyor, kucaklıyordu. Nuridin gösterimdeki filmin ne olduğunu dahi merak etmeden başını çevirip ilgisiz kaldı. Apo karşısındaki yaşlı adamın yanıp bitmiş bir yangın yerindeki külü savrulan enkaza benzer durumunun farkına varmıştı çoktan, demek ansızın bir şey olmuştu Nuridin'e... Kim derdi, daha düne kadar önüne bakıp utangaç çocuklar gibi dolaşan bu adam birdenbire karı peşine düşsün. "Hey güzel Allahım, sen erkeği yaratmış icap eden malzemeyi de bacakları arasına koymuşsun, helal be! O malzemeyi harekete geçirmek için erkeğin kalbine de aşk derdi salmışsın, vallahi bir daha helal..." demek Nuridin yanıp tutuşuyordu. Az sonra öğrenecekti kim olduğunu, kimlerden olduğunu şu sürtük karının ama tahmin etmek hevesiyle aklından bir sürü isim geçirdi; olmadı, tutturamadı... "Ulen yoksa bu herif gidip Naim Usta'nın kırk yaşındaki Çingen karısına mı asıldı, karı şalvar içinde götlü göbekli, bulaşık suyu gibi kir pas içinde karıdır ama iyi durumdadır, ulen Nuridin senden korkulur be!"

Birer bira geldi, kocaman ağızlı kaba saba bardaklarda. Nuridin böyle şeylere pek alışık değildi ama derdini söylemek pahasına katlanacaktı. Biraların ardından yağı damlayan bir tabak patates ve sosis kızartması, yanında ketçabı ve mayonezi de geldi, ardından azıcık badem ve fıstığın içinde parmakla arandığı leblebisi bol bir çerez tabağı masaya kondu. Bunları meze yapıp biraları içmeye başladılar. Apo, meyhane nezaketi ve görgüsü bilmeyen birisi olduğunu bağıra bağıra dışa vuruyor-

du, burayı bir meyhane sanmak gafletiyle konuşup "Tamam meyhane şimdi oldu!" dedi. Nuridin içinden "Hiç meyhane görmedik sanki, biz Bahriyeli abimle en klasından meyhaneye gitmiş adamız!" dedi; bu arada birer defa daha şerefe kadeh kaldırdılar...

"Sıra derdimizi paylaşmakta, e anlat bakalım Nuridin, kim bu şanslı hanımefendi, de bakalım... Meyhanede karı konuşulur, hadi anlat..." Nuridin yanlış yere geldiğini sonradan anlayan ama kalkıp gidemeyen insanların durumuna düşmemek için çaba harcaması gerektiğini o sıra, için için anlamaya başlamıştı. "Kürt Apo, sen buraya meyhane dersen, yazıklar olsun be! Sen meyhane nedir görmedin herhalde? Anlı şanlı Bahriyeli İsmet beni Arnavutköyü'nde bir vakitler bir meyhaneye götürmüş idi ki ben ona meyhane derim, bu ne be! Dızdığın dızdığı bir yer!" Böyle diyemezdi elbette ama şu işi bir atlatsın Apo'yla da selamı sabahı kesecekti, karar verdi hemen oracıkta... Hele, Muhibbe ablası onu nikâhına alsın, evine bir soksun, başı sıcak bir damın altına girince bu Apo'yu sokağından mı geçirecekti sanki... Bu hemen oracıkta aklından geçen son düşünceyi daha evvel akıl etmiş değildi, sanki yerini ve zamanını bekliyor gibi şimdi gönül telinden kendine konuşmuştu. Demek o kendisini Muhibbe'ye aslına bir koca görmek hayallerindeydi! Ama şimdi akıla ihtiyacı vardı, bu karşısındaki adamdaysa kadın, kız, karı kısmı lafı olunca akıldan bol bir şey yoktu. Nuridin, önceki geceyi ve evveliyatıyla Muhibbe ablasını baştan sona anlattı.

"Muhibbe ablayı koluna girip arnavut kaldırımı taşlardan geçirirken bana bir yaslanışı var be Apo, memeleriyle yaslanıyor ki yaşına başına baktığında bu kadında bu meme olmaz dersin... Genç kız memesi gibiydi, taş gibiydiler... Çok etkilendim be Apo... Zaten genç kızken memelerine de bakardım, kendimi tutamazdım. Sonra bir bakışı vardı bana, okşar gibi bakıyor, sever gibi bakıyordu... Sonra güzel kadın, sonra akıllı kadındır ki mahalleyi ve dedikoduyu dikkate alıyor. Beni de haftaya pazar gününe davet etti, bekliyor be Apo!"

Apo, saf Nuridin'in anlattıkları içinde en çok Muhibbe'nin memeleri kısmına takılmıştı, bu herif bu işi kotaramazsa Apo kendisini Muhibbe'nin kapısına gönderecekti; o da bunun kararını verdi hemen oracıkta... Nuridin bir yandan hararetle olanı biteni anlatırken, bir yerinde Apo lafını kesti ötekinin, "Lan oğlum, bir kere yatağa atmaya karar verdiğin karıya abla mabla denmez, geç onları... Dilini alıştır şimdiden! Muhibbe abla değil, Muhibbeciğim, Muhibbe aşkım, sevgilim Muhibbe, lan orospu çakarım ağzının ortasına sürtük Muhibbe, ulen kancık Muhibbe diyeceksin..."

Nuridin bu hitaplar arasında sonuncuyu sevmedi lakin çapkınlığı meşhur olan Apo'ya kulak vermesi gerektiğinden ses etmedi, tekkesinde üstadının lafını sektirmeyen tilmizler gibi dinlemeye devam etti. Apo, "Ben, o dediğin kadını tanırım, duymuşluğum da vardır hayat macerası yönünden... Kocasının ölümüyle mala mülke sahip olmuş, tek başına yaşayan bir kadındır. Bir mazisi de olmamıştır kasabada, olsaydı ben duyardım. Burada bir dişi sineğe erkek sinek dokunsun haberim olur evvel Allah... Onun bir macerası yoktur! Şimdi sen anlatıyorsun bu karının kalkıştığı ilkini ancak velakin, bazı bazı düşünüyorum da uyduruyor mu Nuridin diyorum! Vallahi çok görmüşümdür, ortada fol yok yumurta yok, kendiliğinden damat kesilen heriflerin elalemin namuslu karısına göz diktiğini... Böyle bir durum yok ise Nuridin oğlum, o zaman yengemiz sana kuyruk sallamış demektir." Nuridin kendinden neredeyse yirmi yaş genç bu Kürt kabadayısının ikide bir oğlum oğlum demesine bozulmuyor muydu sanki, bozuluyor kızıyor, içerliyordu ama söz konusu olan Muhibbe abla olunca, yani Muhibbe olunca katlanmak zorundaydı!

"Unutma Nuridin bir karı peştemalını sallamazsa bu işler olmaz... Lakin bazen zorla da olur! Sırası, zamanı, lüzumu denk düşerse öyle de olur! Ancak bunu göze alması zordur. Fakat senin anlattıklarında görmüş bulunuyorum ki eğer yalan söylüyorsan yengemizin günahı senin boynuna olsun şerefsiz Nuri-

din, görmüşümdür ki Muhibbe sana birden yanaşmıştır, gönül kapısı açıktır." Nuridin çocuk gibi sevinçler içindeydi, "Deme be Apo kardeş, hakikaten bu iş olur mu dersin!" diye üst üste sormaya koyuldu. Apo, "Olup olmayacağını nereden bilirim lan! Ben müneccim boku yemedim ya... Senin karı benim elimde olsa cevabını vermek kolaydı ama karıyı memnun edecek olan sensin, iş sana kalmış yani... Ama pazar günü seni çağırdıysa bu işin arkası gelecek demektir. Yok ardı arkası gelmedi diyelim, var mı yahu kıvama gelmiş işten cayıp vazgeçmek, var mı yağma len! Sen delikanlı adamı evine çağıracaksın, sonra malı teslim etmeyeceksin, yok len, zorla alırız be Nuridin..."

Nuridin cılız bir sesle bu gümbürtüye katıldı, cevap verdi, "Haklısın be Apo! Zorla alırız be Muhibbe abladan..." dedi. Apo ise, "Çek birayı hadi, diple de kalkalım!" diye kestirip attı, "Bu kadar uzatacak bir şey yok Nuridin, altı üstü karı be, eğer gönül rızasıyla olmazsa zorla sana yaptırırız yahu... Ucunda hem karı var hem ev bark, para mal mülk... İyisin be Nuridin! Ulen durdun durdun turnayı gözünden vurdun..."

Nuridin hayatında hiç kimseye ve hiçbir zaman yapmadığı kadar bu gece Apo'ya sırnaştı, yaltaklandı, süründü, el uzattı, birahaneden çıkarken garsonlara fırsat vermeden kapıları açtı, saygı ve sevgi gösterip Apo abisini yere göğe koyamadı. Apo BMW'sini gazlayıp bir iki sokak geçtikten sonra Nuridin'e artık daha fazla tahammül gösteremeyecek olduğunu anlayıp ani bir fren yaptı, yolun ortasında zınk diye durdu.

"Hadi iyi geceler Nuridin, sen ufak ufak toz ol bakalım, sabah görüşürüz be!" dedi. Nuridin arabadan kovulduğuna yanmıyordu, eskiden olsa bu onun Çerkes gururuna bir baltayla odun keser gibi darbeyi indirirdi, asla affetmezdi yapılanı; ama şimdi arada Muhibbe ablası vardı.

"Muhibbe sana birden tutuldum yahu, sevgilim Muhibbe, Muhibbeciğim, lan kancık Muhibbe... Duyuyor musun beni be Muhibbe orospusu" diye dudaklarıyla fısır fısır konuşuyor, kendisini talim ediyordu. Kesenkes Sokağı'na döneceği yerde

tuttu, Muhibbe ablasının evi önünden gece yarısı birkaç kez geçmek üzere oraya yollandı. Bir sarhoş gölgeyi andıran haliyle ayakkabı topuklarının arnavutkaldırımına çarpıp çıkardığı sesler olmasa varlığını dahi unutacak kadar bir yalnızlık içersinde sokağı bir aşağı, bir yukarı arşınladı. Muhibbe'nin pencelerinden birisinde, perde arkasında ışık vardı, perde boşluklarında içerde açık bulunan televizyon ekranındaki görüntülerin parlaklığı arada bir camlara yansıyordu. Muhibbe ayaktaydı demek...

"İyi geceler Muhibbe... Vay be Muhibbe... Yıllar sonra küllenmiş aşk ateşi beni yakacaktı, demek eskiden de ben sana âşıkmışım be Muhibbe... Ah Muhibbe abla! Muhibbeeeeee!" dedi içindeki kahramanı konuşturup... Evin önünden üç kez geçip sonra kendi tahtadan hücresine döndü...

Pazar gününe saat saat, dakika dakika yaklaşılırken, o günü iple çeken Nuridin beklenen davete katılmak telaşesiyle yanıp tutuştuğu ve heyecanların binlercesi onu sardığı sırada bir sabah, perşembe gününün sabahıydı, Naim Usta ortalıkta görünmedi. Oysa Nuridin erkenden her iki dükkânın kepengini açar, hatta vakti varsa komşusu, dükkân ortağı Naim'in taşlığını da süpürür, ortalığı havalandırırdı o gelene kadar...

Nuridin sabah işleri içinde dolanırken böylece bir saat kadar geçti üzerinden ki halen Naim Usta, Kesenkes'e adım atmış değildi. Nuridin biraz huylandı, azıcık rahatsızlık duydu, hayra yormaya çalıştı ama aklının kötülüğe çalışan ve karamsar işleri kovalayan kısmında beklemekte olan hain kurtlarına dur diyemedi. "Naim Usta'ya bir şey mi oldu, hastalandı zahir yoksa hastaneye kaldırıldı da Acil Servis'te falan mı şimdi?" Buna benzer bin bir düşünce aklından geçiyorken, çay ocağına süpürgeci Rauf'un oğlu nefes nefese, telaşla girdi. Acı haberi verdi.

"Nuridin abi be! Allah sana ömür versin, kalanlara başsağlığı, Naim Usta'yı kaybettik be!" dedi. Nuridin karısının İstanbul'da orospuluğa çıktığı kendisine haber verildiğinde

elinden düşürüp kırmadığı çay bardağı dolu tepsiyi, işte o gün Naim Usta'nın haberi gelince fenalık geçirdiğinden şangır şungur kırılacak biçimde yere düşürmüştü.

Her neşe gibi, Nuridin'e yalan dolan olsa da sunulmuş bu neşenin de sonunda gelinmişti; bütün mutlu zamanların ardından bir kara dönem ortaya çıkardı, zaten... Naim Usta sabaha karşı kalbi sıkışıp ayaklanmış, pencereye gidip açmış, temiz hava çekmiş bol bol içine ancak midesindeki bulantı, soğuk soğuk sırt terlemesi, kalbindeki sıkışma böylece geçmemişti. Karısının kalk hastaneye gidelim ısrarını da az sonra geçer oyalamasıyla başından savan Naim Usta, "Biraz uzanırsam rahatlarım, sabah ola hayrola, dükkânı açtıktan sonra hastaneye gider duruma bir baktırırım" demiş ama bu onun galiba son sözleri olmuş, uzandığı yerden kalkamamıştı. O gün cenazesi kaldırılacaktı, Nuridin dükkân kapısına bir karton asıp üzerine kırmızı kalemle yazdı: "Cenaze nedeniyle kapalıyız! Merhum Müslüman kardeşimiz Naim Usta'nın cenazesi Takyeci Camii'nde kılınacak öğle namazını takiben Belediye Mezarlığı'nda defnedilecektir, başınız sağolsun!"

Cenazenin kalktığı günün ertesi cuma idi, Nuridin'in canı ocağın altını yakmak istemedi, dükkânın ardındaki tahta bölmede yatmaya devam ederken sacdan kepenkleri güm güm vurarak ortalığı velveleye veren bir ses ile yerinden fırladı. Saat sabahın dokuzu olmuştu. Dışarıda, "Ulen Nuridin orda geberdin mi be, aç ulen yoksa kıracağım kepengi ha!" diye tulumbacı naraları atan ise Kürt Apo'ydu. Kepengi kaldırdığında burnundan soluyan Apo'yu gördü karşısında Nuridin... Apo, Nuridin'in yakasına yapıştı içeri adımını atar atmaz, "Ne ulen bu, bir Çingen öldü diye matem mi yapıyorsun, aç ulen dükkânı üç günlük dünyada ekmeğine bak!" dedi, "Senin yerinde olsam gider Naim Çingenesinin mezarına işerim be... Sen sana iylik yapıldı sanıyorsun da bak gör bundan sonra başına neler gelecek. Dükkân elinden gitmeden üç beş para kap bari... Hem unutma Nuridin pazar günü geliyor, senin kurtuluşun Muhibbe'nin

evindedir. Bu kederli, gözleri yaşlı halinle sen karıyı yerinden kıpırdatamazsın. Karı dediğin kendisini neşelendirecek, güldürecek adam ister, seni n'apsın be... Yarın cumartesi, ertesi gün pazar oğlum Nuridin! Kendine gel Nuridin... Şamarı yiyeceksin ha!"

Arkasında bir sürü cevabı verilmemiş soru bırakıp uzaklaşan Apo'nun peşinden Nuridin bir müddet gözleri dolu dolu kalarak baktı, dediklerinden bir şeyler anlamıştı ama öte yandan anlamamıştı da sanki; kafası karışık bir halde ocağını hazırladı, güne başladı. Ama ayaklarını sürüye sürüye zorlukla akşamı etti. Günboyu aklında Apo'nun ona söyledikleri vardı. Lafları toplayıp boşa koydu olmadı, doluya aldı sığmadı, ona da gidip "Be birader sen bana bir laf ettin ama bunun ardı arkasını ben anlayamadım, şunu baştan bir daha anlat!" diyemedi. Zaten akşam oluvermişti.

Cumartesi günü dükkândaki telefon çaldı; rahmetli Naim Usta'yla ortaklaşa kullandıkları telefon. Ne de çabuk insanlar rahmetli oluyordu, daha dün bir bugün iki, insanlar kuş misaliydi galiba, bir bakıyorsun burada, çat öte tarafta... Aklından böyle şeyler geçiyorken telefona uzandı, açtı.

"Nuridin, ben Muhibbe ablan!" dedi karşısındaki ses. İlk kez duyuyordu telefonda onun sesini, yadırgadı önce... Sonra kendini toparlayıp, "Buyur Muhibbe abla, efendim Muhibbe Hanım!" dedi.

Muhibbe, "Başın sağolsun Nuridin, önceki gün duymuş idim ama aramadım telaşen vardır diye... Ben de severdim Naim Usta'yı, efendiden adamdı, birçok kez ayakkabı yaptırmaya gidip gelmişliğim oldu, rahmetli enişten Kalem Ali Bey de sık sık ona uğrardı bir vakitler. Dünya yalan dünya imiş, bak kimse kalmıyor geride...

"Ben işte hem bunu vesile edip başsağlığı dilemek istemiştim hem de bu pazar sözleşmiştik ya, gelecektin ya ama benim bir manim çıktı, seni ertesi pazara yemeğe bekleyeceğim, olur mu Nuridin kardeş? " diye sordu.

Nuridin çaresizdi, ne yapabilirdi ki? Yoksa Apo'nun akıl verdiği gibi gidip kapısına mı dayansaydı, zaten bütün bunlar onun hayalinden başka bir şey değildi ki, edeceğini etseydi fakat galiba saçmalamıştı! Kendini rezil rüsva, hatta daha ötesi kepaze durumuna sokmuştu; "Tüh boyun devrilesi pis Çerkes! Utanmadın mı, Muhibbe ablana sulandın..." Böyle demekteydi, hatta telefonu kapattıktan sonra bir süre arkadaki hücresine çekilip kendiyle baş başa kalarak olan biteni aklından geçirdi Nuridin fakat yine de ilk baştaki duygularına yenik kalıp oradan çıktı. Ocağının başına geçti, "Yok be Muhibbe abla, Muhibbe karısı, ulan kancık Muhibbe senden vazgeçmeyeceğim be!" dedi.

Âşık adam kuşku duyan adamdır, âşık sevdiğinin her hareketinden işkillenir, kıskanır. Muhibbe'nin "Bir mânim çıktı, seni ertesi pazara yemeğe bekleyeceğim" demesi de Nuridin'e pek dokunmuştu, o günü bu lakırdıya aklını yorarak geçirdi. Akşama doğru dayanamayıp, o siparişini vermese de kendiliğinden bir orta şekerli kahve hazırladıktan sonra alıp Apo'nun dükkânına geçti, ikramını önüne sürdü, "De bakalım şimdi Apo, bu laf ne demektir, ne anlama gelir?" diye sordu. Kürt Apo, bir mânim var deyişini çıkaramamıştı. "Yahu bizde mani dedikleri şiir gibi bir şeydir, bu karı ne demek istedi?" diye sorunca mâninin engel, ayakbağı, sıkıntı, zorluk anlamına geldiğini açıklamak durumunda kalan Nuridin'e Apo, "Ha vallahi o zaman, bu karının bir tokmakçısı vardır, gelip giden ve herkesten sakladığı bir dostu bulunur, önce onu başından sepetlemek istiyor olmalıdır ki seninle rahat rahat çarşafa dolanabilsin, be akılsız Nuridin, bunca sene boşa mı yaşadın sen, bu kadarcık olsun karı dilinden anlamıyor musun?" diye yanıt verip peşine de sorusunu ekledi. Apo hiç kuşku yok ki yanılıyordu zira başından beri bilindiğince minyon bedenli olup yaşlanmamak ısrarında kalan Muhibbe'nin çevresinde erkekler dört dönmüşse de o hiçbirine yüz vermemişti. Bu nedenle onun gizli bir âşığı olduğunu söylemek iftiradan öteye bir şey değildi ne var

ki Nuridin buna çabucak inandı. Böylece, gözleri bağlı olarak hızla kendisini bir intikam, hınç ve öfkeyle dolu uçurumdan aşağıya fırlattı. Şimdi Muhibbe'yi hem çok seviyordu hem de ona düşman olacak kadar kıskanıyor, kendisini birisiyle aldattığı için diş biliyordu. Gerçi Apo, "Karılar, herifini bir başkası için bırakmadan evvel, son kez, bir daha yatağa alırlar, hani bunun tadını unutmayayım, aklımda kalsın da ondan sonra ötekine gideyim gibisinden... Anladın?" diye açıklama yaptıkça Nuridin bunu gayet iyi anlıyordu. Ancak Apo kıskançlığını bastırmasını öneriyor, "Ulen kız oğlan kız almıyorsun ya, varsın dostu olsun, sen kapağı mülkün içine at, gerisine sonra bakarsın!" diyor ve telaş gösterip Muhibbe'nin kapısına dayanmasını uygun bulmuyordu. Her şeyin bir zamanı var diye buna karşı çıkmaktaydı. Muhibbe'nin kapısı önünden dünya yıkılsa, ertesi pazara kadar geçmemesini sıkı sıkı ona tembihledi.

Muhibbesiz geçen pazar günü ardından haftaya girdikleri sırada, pazartesi günü sabahı, Biga'daki Vakıflar İdaresi'nin işlerine bakan avukat elinde çantası, yanında icra dairesinden bir memur ve bir polisle beraber o sırada çay demlemeye uğraşan gözü yaşlı Nuridin'in karşısına dikildi. Avukat ve ekürisinin gelişini gören Kesenkes Sokağı esnafı durumu anlamıştı, zaten ha bügün ha yarın diye beklemekteydiler bu sonu... Herkes kendi vitrini arkasına çekildi; öteden atıp tutan Apo bile... Avukat kılkuyruk tabir edilen sinekten yağ çıkarmaya uğraşan bir tüyü bozuk adamdı, kılığını kıyafetini burada tarife, ona Nuridin dikkat bile vermediğinden yer ayırmaya da gerek yoktur. İçeri girer girmez, "Buyrun efendim, hoş geldiniz, çay kahve ne arzu edersiniz?" diye esnaf diliyle konuşan Nuridin'e, bir ağız payı verir gibi, "İstemez, bir şey istemez... Biz işimizi yapmaya geldik! Çay kahve şurda dursun..." diye karşılık verdi. Nuridin anlamamıştı, tekrar sorunca, avukat yanındaki zevata dönüp "Bak bir de anlamazdan geliyor, sanki bilmezmiş gibi!" diye konuştu.

"Sen bunca sene Naim adlı kiracımızın mülkünde iş yap, bir de bu işin ardını arkasını bilmiyor gibi davran. Eh, pes doğrusu, pişkinliğin bu kadarı olur yahu... Muhterem icra memurumuz Zihni Bey, gerekeni yapınız, işte mahkemeye ait zabıtlar buradadır. Vakıflar İdaresi adına bir yıldan beri kirası ödenmeyen Naim Temizyürek adlı Çingene ahalisinden esnafın dükkânını tahliyeye mezunsunuz. Aynı zamanda bu işyerini Vakıflar senedine uygun olmaksızın başkasına kiraya verdiği, buradan gelir elde ettiği için hem Naim Temizyürek'in hayatta olmadığından ailesine dava açılmasına ve aynı zamanda kiracı diye buraya giren Nurettin Karasu'ya da dava hazırlanmasına icap eden tebellüğ ve tahakkuku hallediniz..."

Alacaklı takımı denilen acar insanlar sizin kesenizde iyi kötü, üç beş kuruş bulunduğu zaman yanınıza, semtinize, kenarınıza uğramaz da ne zaman fertiği çekmiş olursunuz, ne vakit ki meteliğe kurşun atıp mangıra muhtaç kalırsınız, züğürt günleriniz başlar, başınız darda kalır, işte o acar adamlar bunu nasıl anlayıp hissederlerse saatini sektirmeden kapınıza dayanırlar. Nuridin işyerinden ve dükkânı arkasında olan küçük, ahşabındaki tahta kıymıkları zaman zaman eline, avcuna, bazen ayağına batan o küçücük çile hücresinden sokağa atıldı. Eşyalarına, müzayedede satışını takiben tahsilatıyla borcuna mahsup biçimde Vakıflara ödenmek üzere el konuldu, şahsi eşyasını emektar perçinli valizine yükleyip kendisini kaldırıma zor attı. İcra memuru Naim Usta'nın tarafında olan birkaç makine, aletleri aldı, rafları söktürdü ve ayakkabıları da bir zımmet belgesiyle çuvallara koydurup icra dairesinin emanet yeri olan yedd-i eminine gönderdi. Nuridin kaldırımda valizi üzerinde birkaç saat kıpırdamadan oturup hiçbir şey düşünemeden zaman geçirdi. Şaka değildi bu, gerçekten tek bir adım atılası yol ve yordam göremiyordu önünde... Sonra aklına Belediye Reisi Hüseyin Çavuş gelince doğru ona gitmek üzere yerinden fırladı, emektar valizini Çingene Rauf'un oğluna emanet edip koşturdu. Boşa gayret... Hüseyin Çavuş o pazar-

tesi günü yapılacak Sosyal Demokrat Halkçı Parti'nin başkentteki kurultayına gitmek üzere kasabadan önceki gün ayrılmıştı, hafta sonundan evvel geri gelmeyecekti. Sosyal Demokrat Halkçı Parti, cunta zamanında kapatılmış olan Cumhuriyet Halk Partisi'nin tekrar kurulması nedeniyle kendisini bu Kurultay'da feshediyor, cümleten CHP'ye katılınıyor ve Hüseyin Çavuş da gelecekteki ilk seçimlerin liste başında olmak üzere bu fırsatı değerlendirmek amacıyla başkentte bulunuyordu. Nuridin biraz beklese ne olurdu, bunca memleket meselesi varken...

Nuridin umarsızdı ama, çaresizdi, yıkılmıştı, her şeyini kaybetmişti; daha ne olsun! Gideceği iki yer vardı galiba, birisi Muhibbe, Muhibbe ablası... Diğeri Kürt Apo, Apo abisi... Apo abisine gitmeye karar verdi, Muhibbe ablası ona pazar gününe kadar görünme ortalıkta demişti; o küçüklüğünden beri hep söz dinlerdi, söz dinlemeye alışıktı. Apo aslında onu bekliyordu da beklemiyor gibi bir domuzluğa yatmıştı, içeri girince pek yüz vermedi. Elinde valiziyle kapıda bekleyen Nuridin'e kaşı gözüyle oradaki müşteriyi gösterip hizaya çekti, böylece sırnaşmasına yer ve mahal bırakmıyordu. Nuridin orada, ayaküstü birkaç saat burnunu çeke çeke bekledi, açlıktan ve susuzluktan yere yıkılacak haldeyken bir ara Apo'nun iltifatıyla karşılaştı. Apo, "Ben sana demedim mi akılsız çaycı!" dedi, "Naim'den sen büyük darbe yiyeceksin demedim mi ha! Geldin mi şimdi lafıma, hem de kapıma... Neyse... Dur, her şeyin bir çaresi var... Senle konuşağız şimdi, otur bakalım, senin karnın da açtır, şuradan bir ekmek arası köfte söyleyelim sana... Başımıza da dert oldun ama ben iyi kalpliyimdir, ben gibisini bulamazsın, Apo abine yine dua et!"

Apo o gece Nuridin'i, akrabasının birahanesinde yatıp kalkan garson takımı arasında bir yer yatağına soktu. "Pazar gününe kadar burada kal, yardım et delikanlılara, bulaşık mulaşık bir şeyler yap işte!" dedi onu oraya bırakırken, "Pazar günü kalkar gidersin, Muhibbe'ye zorla da olsa sahip olursun, ondan sonra

gel keyfim gel yaparsın... Ama sana verdiğim akılları unutma... Gittin, kapısını çaldın, açtı, içeri girdin; buraya kadar tamam.... Sonra ne yapacaksın? Önce bak haline tavrına, kırıtıyor ve göz süzüyor, cilve işve yapıyorsa işler yolunda demektir yani vericiyse ne âlâ... Kendisini teslim etmedi mi, zorla al, zorla alınca senin olur, bir daha lafından çıkmaz! Ne dedin, duymamış olayım, yapamazsam mı diyorsun be Nuridin? Yaparsın, erkek değil misin be! Baktın ki olmuyor sidik zoruyla yap! Bir de kadının ağzına sürmeye çalış, dikkat et kaptırma, ağzına sürüldü mü bir karının erkeğe bağlandığını kitaplar bile yazar... Hele öteki taraftan bir münasebet de kurdun mu karıyla, "İşte ben buna erkek derim, erkek dediğin böyle yapar!" diye sana sümme hâşa Allah gibi tapar... Anladın mı be kaz kafalı Nuridin? Bu kıyağımı da unutma!" diye son nasihatini ekledi, sonra çekti gitti. Fakat bu arada, Nuridin'e sıkı sıkı tembih de etmişti, artık Muhibbe'nin evine kapak atana ve orada onun kocası olana kadar ne Kesenkes Sokağı'nda görünmeliydi ne de kendi kasetçi dükkânı çevresinde... "Bu işi temize havale etmeden ortalıkta görmeyeyim seni. Yeter ulen salya sümük ortalıkta dolaştığın, git erkek olduğunu göster de öyle gel soframıza... Bana bak, benim dükkânın on metre yakınından geçsen durum fena olur, ona göre ha! Ancak ne zaman geçebilirsin, hatta gelip ekmek kapımda misafir olursun, bil bakalım ne zaman, Muhibbe'yi altına çektikten sonra... Geleceksin bana diyeceksin ki, ben artık Muhibbe'nin kocasıyım lan diyeceksin, karıyı altıma çektim diyeceksin, adresim de şurası şurası diyeceksin, ondan sonra merhaba... Yoksa gözüme gözükme Çerkes!"

Apo'nun bu sert talimatlarıyla bir bütün haftayı kendisini cenke hazır eder gibi o büyük güne hazırlayarak geçiren Nuridin, artık başka şansı kalmadığına da inanıyordu.

Hüseyin Çavuş, başkentten dönmüş olsa belki ona açılacak, yardım isteyecekti ama Reis Bey, mebus olmak üzere parti listelerindeki kontenjanları kovalamaktaydı. Hüseyin Çavuş'un CHP'li soysal demokratlar arasında, başkentte, keyfi yerindey-

di. Biga'yı, hele hele Nuridin'i düşünecek hali hiç yoktu. Zaten Nuridin'in onu görmeye geldiğini not alan sekreteri günde üç kez onunla haberleştiği halde naçar Çerkes'in gelip gittiğini dahi aktarmamıştı. Reis Bey, Kurultay'dan geri kalan zamanlarda başkentin seçkin lokantalarına parti delegeleriyle gidiyor, oralarda hem siyaset hem de erkek sohbetleri yapıyordu. Parliament sigarasını elinden eksik etmeyen Hüseyin Çavuş iyi bir rakı erbabı da sayılırdı, orada yedi içti, gününü gün etti, bol bol kahkaha attı. Ertesi hafta Biga'ya geri döndüğünde zaten olanlar olmuş olacaktı.

Son ümitlerinden birisi olan Hüseyin Çavuş'a ulaşamamış bulunmak Nuridin'in açlıktan guruldayan karnında bir safra acısı bıraktı. Başka çareler düşündü, Muhibbe kapısına varmadan evvel... Filozof Hoca'ya gitse, ne olsa da azıcık merhamet gösterse, elinden tutsa... Nihayetinde otuz yıl evveline varan bir merhabası da yok muydu, Hoca ile... Aklına yatmıyordu bu umut kapısının açılacağı, boşuna zorlamasında yarar yoktu. Filozof Hoca'nın yarı yarıya delirdiği, zıvanadan çıktığı belliydi. Hoca derin düşüncelere dalmış hallerde Biga sokaklarında dolaşıyor, kurda kuşa bakıp kendi kendine konuşuyordu. Belki de böyle yapması, ben deliyim benden borç morç istemeyin demek içindi; kayınpederinden kalan serveti az buz değildi... Geriye bir gazeteci Ahmet Levent kalıyordu. Bak işte, belki gazeteci ona bir iş verir, yanına alır yahut matbaasında yer gösterir ve yatacak bir şilte atar mıydı? "Atmaz be deli Nuridin! Niye atsın be andavallı Çerkes... Belki üç beş kuruş sadaka verir gibi para sıkıştırır eline, başından savar yahu Nuridin!" içindeki öteki Nuridin bu umut kapısını da kapalı buluyordu. Nuridin'in ne zamandır fazla muhakeme yapmamaktan paslanmış zihni şu sıralarda şakır şakır çalışıyor, bir eskiyi hatırlıyorsa onlara uygun yenilerden birçok olayı o hatıratına bağlıyor, bunlardan sonuçlar çıkartıyor, hasılı çok yönlü düşünüyordu. Kürt Apo rahmetli Bahriyeli İsmet'e kurban olsun, onun tek tırnağı olamazdı, "Güya Biga'yı haraca kesmeye çalışıyor bu

Kürt ama onda Bahriyeli terbiyesi ve edebi yok, bilmez miyim bilirim! Ben Bahriyeli'nin masasında oturmuş adamım be... Bakma sen, boynumuzu eğiyoruz Kürde... Ne demişler, yamanmazdım atlaslara yama oldum kirli palaslara! Deli Çerkes, herkese inandın kandın, geleceğini düşünmedin, şimdi böyle düz ovada avlanmış keklik gibi kalakalırsın elbette..." Nuridin tekrar Ankara'ya dönmeyi de aklından geçirdi, orada uzun zaman çalıştığı Samanpazarı'ndaki kahvehanenin sahibi, ne zaman isterse geri gelebileceğini söylememiş miydi ya, söylemişti. "Söyler tabii... O da beni Necip Bey gibi sigortasız yıllardır çalıştırdı, boğaz tokluğuna... Sırtını sıvazlayana, aferin diyene kul köle oldun, deli Nuridin! Hani Kürt Apo da rahmetli Necip Bey'e sana sigorta yaptırmadığı için laf ederken pek haksız da sayılmazdı ama yine de ekmeğini yedim Necip Ağamın, ayıptır elbette fakat yapmadı be bir küçük sigortacık olsun reva görmedi, olsaydı şimdi, hükümetten bir iki kuruş maaşım olurdu, fena mı olurdu!"

Hükümet deyince aklına bu kez Kaymakam Bey'e gitmek, makamına çıkıp, "Efendim böyleyken böyle, ben bir hışır Çerkes olarak kapınızdayım, bir vakitler bu makamda iştigal etmiş bulunan rahmetli eski kaymakamlarımızdan Sami Beyefendinin de çok alakasını ve yardımını görmüş idim, şimdi sizden aynı hikmeti beklerim, bendenizi ihya edersiniz, sayenizde sâyeban olurum, kimsesizlere ait bir maaş yahut bir imkân var ise hükümetimiz kapısında..." böyle derse acaba olur muydu? "Haydi oradan akılsız herif! Burası komünist memleketi mi önüne gelene hükümet maaş bağlayacak olsun... Zaten Cumhurreisimiz, eski başbakanımız Özal Beyefendi ne dedi, benim memurum işini bilir dedi, bu ne demek biçare Çerkes, demektir ki herkes başının çaresine bakacak, rüşvetini de alacak ve usülsüz işleri de kılıfına uyduracak... Kendi düşen ağlamaz demektir bu, her koyun kendi bacağından asılır demektir ki bundan daha acımasızını bugüne kadar hiçbir devlet başkanı halkına söylememiştir. Sen daha uyu evladım Çerkes Nuridin!"

Nuridin için bir kez olsun Muhibbe ablasının kapısını denemekten başka yakın ve akla yatkın gelen çare görülmüyordu. Hem bundan daha tabii ne olabilirdi ki? Akrabası değil miydi, kendi kapısına bir kuzeni gelse ve o Muhibbe'nin varlığına sahip olsa kapıyı açmaz mıydı; elbette açardı! Aynı şeyi ondan bekleyemez miydi Nuridin; tabi ki beklemeliydi... Fakat evvel emirde önce Muhibbe'yi ablalıktan uzak tutup karısı yapmanın bir yolunu bulmalıydı ki hem ona duyduğu gecikmiş aşkın semeresini alsın hem fırtınada ilk limana girip bulduğu eften püften iskelede babaya bağladığı döküntü kayığının ipleri sağlam kalsın, tekrar tekrar kapı önüne konulmasın. Nuridin, başını sokacak bir yer, karnını doyuracak bir mutfak arıyordu... Nuridin şimdi Muhibbe'ye duyduğu aşkını da ikinci plana atmıştı; önce can, sonra canan...

Pazar gününü ipten kazıktan kurtulmuş, güya garson adını alan birkaç genç çocuğun arasında iple çekti. Bütün bu kararlar, düşünceler, karşı çıkışlar ve onaylayıcı cevaplar aklının içinde bir kasırga gibi dönüp duruyorken, işte cuma günüydü... Zaman mı yavaşlamıştı yoksa böyle bir büyük kararın arefesinde olduğu için Nuridin'e mi öyle geliyordu. Bir hızlansa saatin akrebi yelkovanı, güldür güldür aksa zaman, ne olurdu ki... Sabır küpü olup cumayı, ardından cumartesiyi atlattı. Birahanede bulaşık yıkıyor, biracıların kirlettiği tuvaleti ovup siliyor, onlar da ne kadar çok işiyordu, o temizliyor dakikası geçmeden birahane garsonları Nuridin'i helaya yolluyordu. Nuridin daha sonra masaları parlatıyor, öğürüp kusanların kusmuğunu temizleyip yerleri parlatıyordu. Gece yarısından sonra bir dehliz gibi yere hazırlanmış yatakların olduğu arkadaki pislik götüren bir odaya girip güya uyuyordu. Onunkisi uyku değil, olsa olsa baygınlık geçirmek sayılırdı. Pazar günü erkenden birahaneden ayrıldı, cebindeki son paralardan dikkatle para ayırıp doğruca İdi Amin Osman'ın hamamına gitti. Oradaki tellakları tanırdı, hamamdan içeri girince selamlaştılar. Tellaklardan birisi, "Duyduk yahu Naim Usta'nın vefatını, senin de

başına gelenleri duyduk be Nuridin... Az çayını içmedik sevabına, şimdi sıra bizde, gir içeri de seni bir aklayıp paklayalım, para mara istemez be Nuridin!" dedi. Hamam Nuridin'e iyi geldi, sinirleri gevşedi, biraz daha iyimser düşünür oldu. Hayata toz pembe bakabileceğini hissetmek bir insan için iyi şeyler yapmaya başlamanın ilk adımıdır. Hamamda çerçöp gibi kalmış mıymıntı bedenine kese atılırken sanki görünmez bir el harıl harıl çalışıyor, yüreğinde ne zamandır kabuk bağlamış ve kurum tutmuş soba borusu gibi kalınlaşmış umutsuzluk tabakalarını silip atıyordu. Tellak, Nuridin'in keselerken karnındaki gurultuyu da duymuş muydu ne, çıkışta "Nuridin kardeş, ben de kahvaltıyı layıkıyla yapmadım, gel şuradan börek çörek alalım da beraber pay edelim, misafirim ol!" dedi. Nuridin, akşamüzerine doğru gideceği Muhibbe ablasının evinden alacağı sonuca ait şimdi iyice umutlanmıştı zira güne iyi başlamıştı. Tellak üstüne bir şeyler alıp börekçiye yollanırken, hamamın çay ocağında kaynamakta olan demliği Nuridin yüzünü buruşturarak eline aldı, ortalığa hemen bir göz atıp kendi meşrebince bir toparlayıverdi, çayı kendi usulünce, tıpkı Capon Çayevi'nde yaptığı gibi demledi. Tellakla oturup kahvaltıyı o çayın lezzetiyle yaptılar. Tellağın iyilik perisi üzerinde geziniyor olmalıydı, Nuridin ona bir şey söylemediyse de sanki bir davete gideceğini anlamıştı, "Nuridin oldu olacak bir de tıraş çekelim sana be! Bir karış sakalla nereye gideceksin, otur hele şuraya..." dedi. Kılları uyuz köpek sırtı gibi dökülmüş bir tıraş fırçasını sabun üzerinde gezdirip Nuridin'in yüzünü köpürttü, jileti suratında gezdirdi. Beş dakika sonra Nuridin parlamış vaziyetteydi; üstelik limon kolonyasıyla taravetini artırmıştı.

Nuridin'in büyük hamlesinden evvel yapacağı başka bir şey kalmamıştı. Birahaneye dönüp ortalıkta görünmek istemiyordu. Oradaki valizini sonra gidip alacaktı. Gideceği bir yer de yoktu, kahvehaneye gidip televizyona bakarak saatler öldürmekten başka aklına bir şey de gelmiyordu. O sırada öğle namazını okuyan Kurşunlu Camii müezzinine kulak verdi

Nuridin, içinde birden bir tapınma isteği belirdi. Zaten hep böyle olur! Zor durumlar, büyük ve çıngıraklı olaylar yahut karşılaşılmış felaketler, ölümcül hastalıklar, doğal afetler bir yana hatta sıradan bildik fena şeyler bile bazen insan ruhunda bir sükûnet, bir teslimiyet, kabulleniş, kadere rıza göstermeye ait his yaratır. İnsan öyle zamanlarında kederinin, tasa ve kaygılarının, korku ve ürküntülerinin ağırlığı altında ezilmiş gibi olur. Başımız sıkışıp zorda kaldık mı, sormayın gitsin; insanda o vakit bir herkesi affetmek ihtiyacı ve herkesten hoşgörüyle anlayış görme arzusu ortaya çıkar. Nuridin şimdi bu durumdaydı, Biga'da kapısını çalıp bu ihtiyacına karşılık bulacak kimse olmadığından, müezzinin tatlı bir sesle okuduğu ezan ona gerçekten çağrıda bulunuyor, camiye gelsin diye davetiye gönderiyordu. Hazır boy abdestini de hamamda almış, tertemiz olmuştu. Camiye yollandı, cümle avlusundaki şadırvanda namaz abdestini aldı, namaza yetişmişti. Cami kalabalık değildi, birkaç sıra insan vardı. Safları sıkıştırmak üzere ibadete gelenlere kaş göz eden Hoca Efendi, baş selamı vererek oradaki cemaati de gözden geçiriyor, namaza durmadan evvelki tedbirlerini alıyordu. Hoca tok bir sesle dağınık duran cemaati aynı saflarda, sıklık içinde olmaya davet ediyordu; varsın caminin arkaları boş kalsın.

"Resüllullah, cemaati uzaklaştırmayın yaklaştırın, buyurmuştur, muhterem cemaat, safları sıklaştırılarım efendim!" Hoca mihraba geçip namazı kıldırmaya başladığında Nuridin çoktan bir huşu içine girmişti, gözlerinden yaş geliyor, bir yandan ezberindeki duaları okuyup namazı rükû ederken bir yandan böyle böyle ağlıyordu. Namazı bozmadığından akıttığı gözyaşlarıyla gömleği ıslanmaya başladı, her rükûya varıp secde için eğildiğinde yüzünü caminin halılarına yapıştırıyor, gözyaşlarını halıya emdiriyordu. Her gözyaşı damlası içindeki pişmanlıklarını, kırgınlığını, küskünlüğünü, çektiği acıları temsil ediyor gibi ardı ardına, bitmez tükenmez bir hızla yanaklarından aşağıya iniyordu. Hoca Efendi namazı bitirip de dua

kısmına geçtiğinde arada bir başını kaldırıp, dizleri üzerinde çökmüş olarak oturmakta olan ve sayısı iki düzineyi geçmeyen kalabalığın arasındaki Nuridin'e dikkatle bakıp döktüğü gözyaşlarını gördü. Çaycıyı tanıyordu, cemaatinden değil de Kesenkes Sokağı'ndan tanıyordu ve galiba hakkında bir iki sohbete de kulak misafiri olmuştu. Gözyaşlarını hâlâ akıta akıta, mırıldanarak dua okumakta olan Nuridin'i cemaat dağıldığında yakalamak, karşısına oturtup derdini tasasını sormak isteği o anda Hoca'nın kalbine yerleşmiş oldu. Namazdan sonra cemaat hızla dağılırken, zaten akşama kadar gideceği bir yer olmayan Nuridin, oturmaya devam etmekteydi. Camiler herkese açık ibadet yerleridir, saati ve zamanı olmaz, cami kurallarına uymak koşuluyla dileyen gelir oturur, namaz da kılar; Nuridin'e bu yönde kim ne diyebilirdi? Cemaatin ardından bir süre orada yalnız kalmak isteyen Nuridin'in bu arzusunu Hoca Efendi fark etmiş, rahatsız etmek istememişti ancak yine de dayanamayıp yanına gitti. Nuridin yerde, diz çökmüş oturmaktaydı... Hoca Efendi, "Allah kabul etsin kardeşim!" dedi, "Pek cemaatimizde seni görmüş değildim ama gıyaben tanırım siz muhteremi..." diye devam etti.

"Namaz sırasında dikkat kesildim, merakımı celp etmiş bulunuyor, müsaade olursa sormak arzu ederim, gözyaşlarına hâkim olamadığınızı görmüştüm, ayrıyeten halen de ağlamaklısınız. Hayırdır ey muhterem din kardeşim, nedir derdiniz? Allah'a sığınmak istediğiniz bellidir ama biz de insanız ve birbirimizin dilini, derdini anlamalıyız. Dindaşına yardım etmek sünnettendir. O maksatla sormaktayım ve belki siz kardeşime bir istifadem de dokunur. Bizimkisi laftadır, din adamı olarak maddi bir şey olamasa da en azından ruhunuza güç verecek bir iki kelamımız olur..."

Nuridin bu güzel sözler karşısında toparlandı, neresinden anlatacağını kestiremediği uzun hikâyesini baştan sona tekrar etmek yerine yoksa "Hoca Efendi, ben müsaadenizle birazdan gidecek ve düne kadar abla dediğim bir yaşlı kadını kendime

ama gönülle ama zorla lakin öyle ya da böyle karı yapacağım, iğfal edecek ve hatta tecavüzde bulunacağım, böylelikle evine yerleşmeye çalışacağım zira gidecek bir yerim kalmamıştır zira yatacak yerim olmadığı gibi yarın nerede yemek yiyeceğimi de bilemem, işte o nedenle yapacağım günahlı işin kefaretini peşin peşin ödemek, tövbe getirip evvelden af dilemek için buraya geldim, gözyaşlarımın nedeni de işte budur!" mu demeliydi? Diyemezdi böyle, yalan da söylemek istemiyordu, zaten onu yeterince bekleyen günahları olacaktı, bir de bu ak sakallı temiz yüzlü Hoca Efendi'yi kandırmak istemedi.

"Allah razı olsun Hoca Efendi, derdime ortak olmak istiyorsunuz, bir din adamı olarak vazifeniz de budur zaten, kirlenecek ruhlara yardım etmektir!" diye karşılık verdi Nuridin, böyle demesi Hoca'nın merakını iyice artırdı. Ne demekti kirlenecek ruh, bir gizli anlamı vardı bunun... "Ama benim derdim şimdiye ait değildir" diye azıcık açıkladı Nuridin, "Günahım geleceğe aittir, ben gelecekten korkarım da ondan burada ağlamaktayım be Hoca Efendi!" Nuridin bu sözleri ederken Hoca'ya nasıl baktıysa, bu bakışı sadece o sırada Hoca Efendi görebileceği için tarifini ancak onun bir sure okumak suretiyle verdiği yanıttan çıkarabiliriz. Hoca, "Muhterem din kardeşim, gözlerinde karanlık şeyler yazılı duruyor, bana kalırsa onlar Şeytan'ın sana verdiği korkuya aittir!" diye konuştu. "Unutma ki Kuran'da fena şeylerle karşılaştığımızda buna dair bizi feraha çıkaran, Şeytan'dan korunmamızı emreden bir ayet bulunur. Bakara Suresi'nin 268. ayetinde şöyle deniyor: *Eş Şeytânu yeidukumul fakra ve ye'murukumbil fahşai vallahu yeidukum magfireten minhuve fadla vallahu vâsiun âlim...* Yani, denilmektedir ki, Şeytan sizi fakirlikle korkutur ve fuhuşa zorlar, Allah ise sizi affetmekle erdemli olmaya çağırıyor...

"Kardeşcağızım, seni tanımam etmem, üzerinizde bir menfaatim de yoktur... Söyleyeceklerimi bir dost lafı olarak alınız. Gerisini siz bilirsiniz! Ve duymuşsunuzdur ki halk arasında bir deyiş vardır, dost acı söyler. Şimdi söylediklerimi dostane tara-

fından alınız ve acı söylediğim için bana kızmayınız. Zira deminden beri gözyaşı dökmekte olduğunuza bakılırsa ya bir büyük günahınız vardır, varsın olsun, Allah'a sığının ve ondan mağfiret bekleyin, af dileyin, fazilet denilen erdemli yola onun yardımıyla girin ya da bir büyük günahın eşiğinde bulunuyorsunuz, arkanızdan Şeytan sizi oraya doğru iteliyor. Şeytan belki sizi fakirlikle, yalnızlıkla, çaresizlikle veya başka başka göz boyayıcı ve aldatıcı şeylerle kandırıyor. Lafımı fazla uzatmayacağım, siz siz olun, Şeytan'a yüz vermeyin, ona bir kez kapı aralığı bırakırsanız o tamamiyle içeri girip ruh hanesini işgal eder. Allah yardımcınız olsun!" dedi Hoca Efendi ve oradan bir hayalet gibi uzaklaştı, kayboldu gitti. Bazen insanı karanlıklar içinde bırakan bir keder sisi her yeri kaplar, keder rutubetli ve yapış yapış, cıvık çamur gibidir, ondan kurtulması zor olur. Fakat keder sisi bir kez kalkacak olursa ardından güzel bir ışık belirecektir. Hoca Efendi'nin söyledikleriyle Nuridin dağılmaya yüz tutmuş bir keder bulutu ardında parlak şeyler görür gibi olmuştu, kalkışmaya çalıştığı ve tek umudu diye gördüğünü yapmaya gitmeyip köşebaşından geri dönseydi, kaderini arasaydı ya! Şeytan onu bırakmıyordu ama, tıpkı Apo'nun bırakmadığı gibi: "Başka bir kaderin mi kaldı be Nuridin! Hepsini bitirdin, tükettin... Nereye gitsen aynı kapılar kapanıyor yüzüne, yine aynısı olacak, çay ocakları arkasındaki tahta perdeyle bölünmüş hamamböcekli, fareli, tahtakurulu, hatta keneli yataklarda yatacaksın... Tuvalete gitmek için gece yarısı dükkândan çıkıp en yakın camiye, cami helasına gideceksin... Dişlerin ağrıyacak, ağrıyor, sancıyor; sen diş doktoruna değil berbere rica edip diş çektireceksin. Hastalanacaksın, doktora, hastaneye gidecek paran yok. Üstüne başına elbise almak ne mümkün, bunları sağdan soldan toparlayacaksın. Elinde çay yapmaktan başka bir hüner yok, onu da artık kimse takmıyor be Nuridin! Bırak bütün bunları, ulen geberip ölsen gömülmek için kefen paran yok bir köşede... Kimin kimsen hiç yok! Yemek yemek için Kürt Apo'nun kapısında bekleyeceksin,

sokak köpeklerine artık fırlatır gibi tabağında kalmışları sana verecek ve seni çomar yapacak. Tellaklar sana acıyacak, bedavaya yıkayacak. Naim Usta gibileri dükkân veriyorum diye Vakıflara ait mülkü sana kiralayacak, Reis Bey'in mebus işleri çıkacak ve burada bulunmayacak, bütün bunlar yine hep olacak... Bunlar olacak... Bunlar olacak!"

Camiden çıkıp bu kez avlusunda oturdu, ikindi ezanı okununca bir daha girdi içeriye, namaz kıldı tekrar. Hoca Efendi ikindi namazını kıldırmak için gelmişti, Nuridin'i fark etti cemaat içinde, görmezden geldi, ses etmedi... Sonra tekrar şadırvanlı avluya çıktı Nuridin, orada yine oturdu, oturdu, oturdu. Akşamı bekliyor, karanlık çöksün istiyordu. Gece onu cesaretlendirecekti. Nuridin'in yufka yüreğine türlü türlü iyi ve fena düşünceler gelip gittikten sonra, hasılı böyle düşündükten hemen sonra, tekrar içine, kalbinin en derin yerine bir kez daha, artık oradan kolayca kalkmayacak bir koyu karanlık çöktü. Nuridin'in kimsenin ağzına bakmaya zaman harcayacak kadar bol keseden vakti de yoktu. Cami çıkışında birahaneye gitti. Orası boştu, ne müşteri vardı ortalıkta ne kimseler... Bu iyi oldu Nuridin için, kimseye dert anlatacak halde değildi. Oradan valizini aldı. Kimselere görünmediyse de Kürt delikanlı garsonlardan birisi gördü gözucuyla onu, ses etmedi zira ortalıkta kimse yokken tezgâh arkasında tıkınıp atıştırıyor, arada bira çekiyordu; amcaoğlu dükkânı değil miydi ya, kim ne karışırdı, hele şu sarsak ihtiyar Nuridin'in nesineydi...

Nuridin valizini alıp orayı terk etti, akşam hızlanıyordu, kasabanın insanları evlerine orada onları bekleyen bir aceleleri var gibi koşturuyorlar, kimisi fırına uğrayıp son ekmeklerden en taze olanını mıncıklayıp seçiyor ve koltuğuna sıkıştırıp eve yollanıyordu, kimisi de içki şişelerini almak üzere bakkallara, büfelere gidiyordu. Bu koşuşturma içinde kimse Nuridin'i görmedi bile... Nuridin çarşıdan geçti, Hükümet Meydanı'nı adımladı, hafif başlayıp sonra ansızın dikleşen bir yokuşla tırmanıp sonradan düzleşerek Muhibbe'nin evine kadar uzanan

yola saptı. Ortalıkta kimseleri görmüyordu, bütün bir kasaba pazar akşamının televizyonlardaki haber saatlerine denk düşen zamanlarında evlere kapanmıştı. Nuridin buna sevindi; sevindi zira bir günah işliyordu ve buna tanık kimse olmamalıydı. Nuridin çalacağı kapıya yaklaştığında oraya kadar kimseye rast gelmediğine sevindiği gibi, şimdi bir kez daha sevinmek için durdu, çevresine iyice bakındı. Onun oraya geldiğini görmüş kimsenin olmadığına yemin edebilirdi; evet bir şans eseriyle kimseyle çalyaka olmadan buraya kadar gelmişti. Hiçbir evin penceresinde tek bir kımıltı yoktu ama yine de Nuridin'in belleği şıkır şıkır çalışan bir daktilo gibi aklından bir sürü lakırdı geçirip yazıyor, onunla içinde konuşmaya devam ediyordu. "Şeytan bana yardım ediyor, oh olsun sana Hoca Efendi, Şeytan bana yardım ediyor, bugüne kadar Allah yardım etmedi, tövbe tövbe, şimdi Şeytan'da sıra!"

Muhibbe'nin evine, eski Rum evlerinde olduğu gibi iki taraflı olup altı basamak merdivenle çıkıldıktan sonra ulaşılan bir sahanlıktaki büyük, iri bir ahşap kapı gıcırtıyla açıldıktan sonra girilir. Kapıda hem elektrikli zil vardır; sonradan takılmıştır. Hem de eski usul çıngırdaklı bir zil; kulbundan çevirince bisiklet zili gibi çın çın öter... Nuridin, sahanlıkta hangi zile el uzatacağına karar veremeden bir süre durdu, sonra alışık olduğu gibi elektrikli olanın düğmesine uzandı. Kısa aralıklarla üç defa çaldı. Bekliyordu...

İçerden, "Nuridin sen misin, geliyorum dur!" diye bir karşılık duyuldu, sonra ayak sesleri... Muhibbe, herhalde altı yumuşak terlik yahut kış günlerine mahsus olmakla beraber kasaba hanımlarının pek sevdiği çetik denilen yünlü çorap-terlik geçirmemişti, içerden tok tok sesler duyulduğuna bakılırsa, "Muhibbe abla, yani sevgilim Muhibbe topuklu bir terlik giymiştir, buysa iyiye işarettir, demek bana yüz verecektir!" diye düşünen Nuridin'in birden cesareti üzerine geldi. Cahil insanda cesaret fazladan bir şeydir, ondaki cesaret yıkıcıdır, kıyıcıdır, acımasızdır. Hem kendine hem başkasına eder edeceğini... Nuridin

şimdi böylesi bir cesarete bürünmüştü, kapının ardında bekliyordu. Gıcırtısı olmayan bir tıkırtıyla kapının kilidi yuvasından döndü, şıkırdadı kilidin yağlı yuvası, sonra kapı açıldı. Muhibbe kapıdaydı, "Tam zamanında geldin Nuridin kardeş! Ben de sofrayı kurmuştum kardeşim için..." diye karşılık verip ardından hoş geldin faslını tamamladı. Nuridin, içinden, "Nuridin kardeş demesine aldırma, Nuridin! Bunlar hep ayak, hep karı kısmının lafı... Nereden kardeş oluyormuşuz ki, arada bir sürü başka enişte, teyze, hâlâ, amca, dayı varken, nasıl kardeş olunurmuş ha!" diye söylenip, Şeytan sayesinde bulduğu cesareti elinden kaçırmamak üzere kendisini evvelki kıvamında ve ayarda tutmaya çalışıyordu. Muhibbe, içeri buyur ettiği Nuridin'e ayağına terlik uzattı, bütün Çerkes evlerinde yapıldığı gibi ayakkabılarını alıp kapıya doğru burunları gelecek biçimde yan yana koydu. Sonra ceketini aldı omzundan ve askıya astı. Nuridin ise elindeki valizini koyacak yer bakınıyordu oysa sanki ne vardı bakınacak, "Artık evin değil mi burası senin, içeri girdin ya bir kere, burası senin evin be Nuridin... Koy bir yere, hatta fırlat gitsin, bütün ev kocaları gibi al topla ülen de, karı ardından toplasın, rahat ol be Nuridin!" fakat daha ilk dakikasında bir falso vermemek için sordu, "Valizi nereye bırakayım Muhibbe abla!" dedi; abla dediğine pişman olmuştu ama Apo'nun öğrettiği gibi ikincisinde Aşkım Muhibbe, yahut lan kancık Muhibbe demezse, aşkolsun...

Muhibbe köhne bir valizi orada görünce beti benzi attı ama belli etmedi. Aklından bin bir şey geçti. Zihninde dolaşan şeyleri de fenaya yormadı, hemencecik... Belki yemekten sonra bir yere gidiyordu Nuridin, zaten seyyah adamın tekiydi. Yemek yenir, böylece Muhibbe verdiği sofra sözünü tutmuş olur, ardından kahveler içilir, sonra Nuridin kim bilir nereye gitmek üzere şu bitpazarından alınmış gibi duran valizle buradan uzaklaşırdı. Muhibbe valiz ona yük olmasın diye taksi dahi çağırır, parasını bahşişiyle beraber şoföre öder, sonra "Şoför efendi, garaja götür kardeşim Nuridin'i, başından ayrılma, bin-

sin otobüse, otobüs uzaklaşana kadar orada kal!" bile derdi. Fakat öyle olmayacaktı: Valiz evin girişindeki taşlıkta kaldı, ikisi içeri girdiler. Nuridin'in hayat hikâyesinin son durağı sayılacak biçimde Nuridin'in emektar, her yerinden perçinlenmiş, dikiş görüp yırtık pırtık hale gelmiş valizi en son Muhibbe'nin kapısına dayanmıştı...

Muhibbe, "Nuridin ne de olsa yoldan geldin, gerçi yine yola gideceksin ama" diye misafirine hatırlattı yemekten sonra apar topar gideceğini, "Ellerini yıkamak istersen, lavabo ihtiyacın olursa bak şu tarafta hela, temiz havlular da asılı, yeni sabunlar musluk başında..."

Nuridin lavaboya gitti, işini çabuk tarafından görüp geri geldiğinde, akşam namazının ezanı yine aynı camide, Kurşunlu Camii'nde okunuyordu. Onlar sofraya yönelirken, ezan neredeyse bitmek üzereydi ama ezanın ardından bir baykuş ötüşü duyuldu. Baykuş sesi her zaman ürperti verirdi Muhibbe'ye, duymaya görsün. Ezan ardından gelen baykuş ötüşüyle, Muhibbe sırtına kadar ürperip irkildi, o sırada hem de cami tarafında ki henüz içeri girmemiş olup şadırvanlı avluda toplanmış bulunan cemaatten hemen herkes *Kul euzu birabbil felak ve Kul euzu birabbil nâs* dualarını okudu. Baykuş iki kere ötmüş, sonra sesini kesmişti.

Akşam serinliğinde cami avlusunda toplanmış sayıları bir elin parmağı kadar olan yaşlılardan birisi "Bu hayra alamet değildir mümindaşlarım, aramızdan birisinin ömür tahtasındaki çizgisi dolmuştur, bu melun hayvanın içinde bulunan cinler, periler, şeytan ve iblisler bunu haber verir! Bu gece birisi yahut birileri ölecektir, rabbim Cennet kapısını onlara açsın, amin" diye baykuş ötüşünü yorumladı. O esnada Hoca Efendi, caminin yanı başındaki lojman diye verilmiş evden çıkmaktaydı, bu konuşulanı yarım kulak duymuş bulunuyordu. Oradaki ahalinin yanına gelip dedi ki "İslamiyet'te böyle batıl inançların hükmü yoktur aziz muhteremler!" sonra devam etti lafına, "O ne hayırdır, ne de şer! Sadece bir kuş öttü..."

Nuridin, baykuş ötüşünden tüyleri diken diken olup midesi kalkan, öğürecek duruma gelmiş bulunmakla misafirinden izin isteyip bir ayakyoluna kadar giderek rahatlayan, sonra geri gelen Muhibbe'yi şaşkın bakışlarla seyrediyordu. Kadında bir acayiplik, bir telaş, bir tereddüt hali vardı. Nuridin, "Bu raddede telaşa ne gerek var be hatun, nihayetinde evinin erkeği eve geldi, evi değil mi gelecek tabii, sen de karılık vazifeni yap artık!" diye ne zamandır aklından geçirdiği, geleceğine ait umudu olmuş rahatlığı Muhibbe ona tam olarak göstermeyince biraz biraz kızmaya başlamıştı, lakin bunu baştan ele vermemeliydi. Muhibbe ise o geri geldiğinde sohbet olsun diye lafı dolaştırıyor, kendince güvenli gördüğü kelimelere başvuruyordu. Mesela, "Bak, Muhibbe ablan sana taş kebabı hazırladı, yanında sebzeli ve ciğerli pilav var ama önce çorba..." diyor, ardından "Gördün mü Muhibbe ablacığın sana salata yaptı, ablan seni düşünüp bir de tatlı hazırladı ki gece yola giderken ağız tadıyla git, diye..." sözüne fazladan söz katıyor, ardından "Yemeği afiyetle yiyelim, Muhibbe ablan sana çay kahve de yapacak, yani sen kadar yapamasa da artık idare ediver a canım!"

Nuridin masaya otururken, "Bak Muhibbe, şu abla muhabbetini kaldıralım aradan, vallahi çok rahatsız oluyorum!" diye emrivakili konuştu; bu cesaretine kendi de şaştı, doğrusu. Muhibbe'de tıs yoktu; bütün hassalarıyla dinliyordu erkeği...

"Buraya beni misafir gelmiş gibi görmeye çalışsan dahi Muhibbeciğim, artık seninle benim yollarım birleşmiş bulunuyor... Yıllar sonra uzak kuzenler karşılaşınca ve birbirlerine muhabbet gösterince ne olmak lazım gelirse işte şimdi o olacak!"

Muhibbe anlamazdan gelmeyi tercih etti, bu lakırdıları Nuridin'den duyduğu anda; erkeğin niyetini kavramıştı. Oysa, hani o böyle davranmasa, belki Nuridin'i sevebilir, sevmeye çalışabilirdi. Niye böyle bir adım atmaktaydı Nuridin, ona akıl verir gibi mi davransaydı, ne! "Bak Nuridin, kadın kısmı yaşı ne olursa olsun zorlanmaya gelmez, ince işlemeli cam kadeh gibi kırılıverir kadınlar, sen benim gönlümü al, yavaş yavaş sana ısı-

nayım, belki olur, hayır demiyorum ki belki diyorum..." böyle mi demeliydi yoksa...

Nuridin gemi azıya almış bir at gibi çektiği arabayı üzerindeki sürücüsü, yolcusu, yüküyle beraber uçuruma atmaya niyetli görünüyordu. Bir kez Nuridin'de eskilerin ar damarı dediği, cesaretin cahilane kullanılmasına ait kapılar açılmıştı, o kapıdan bir kez çıkıldı mı geri dönüşü, ah bilseniz ne kadar zordu. Bunu altmış yedi yaşında olan Muhibbe o kadar tecrübe yaşadığı halde bilemezdi; Nuridin hiç... Nuridin, "Ne o be Muhibbe, yüzün asıldı, gül biraz be güzel kuzenim!" diye devam etti neresinden tutulsa lime lime dökülecek abuk subuk laflarına...

"Böyle limonata gazozla yemek mi yenir, rakı makı yok mu, allahaşkına... Ramazanda mıyız be?.." dedi. Muhibbe yok diyemedi, kalkıp buzdolabında kim bilir kimler için sakladığı bir otuzbeşlik rakı şişesini aldı, yanında buz, ince kadehle getirdi masaya koydu. Rakıyı hazırlama işini de şıpın işi halletti, o kadarını rahmetli kocası Kalem Ali Bey'den biliyordu artık... Gerçi o sıralarda anason eksikliğinden Tekel Şirketi rakıları bir türlü beyazlatamıyordu ama bu sefer ki rakı harbi çıkmış, su rakının kirecini söndürüvermişti. Muhibbe rakıyı koyduktan sonra geçip Nuridin'in karşısına oturunca, kuzeni kaş çatıp "Olmaz be Muhibbe, olmaz böyle... Tamam lıkır lıkır içmek de olmaz ama masada erkeğine eşlik etmelisin be!" diye terslendi. Apo abisi öyle öğretmişti ya, terslen, es kavur, gerekirse tokat, gerekirse sırtına iki yumruk! Karı kısmını dövdükçe sana bağlanır, demişti ya... Muhibbe bir an kapıyı açıp odadan ve evden sokağa fırlamak, imdat komşular diye bağırıp mahalleyi başına toplamayı düşünmedi değil, lakin gelenler bu tertipte bir işret masasını görünce, hele valiziyle evine gelmiş bu adamı rakı başında yakalayınca ona mı inanır yoksa bu dul kadının evine aldığı erkeğe mi kulak kabartırdı? Ya, Nuridin, "Benim ne günahım var be, orospu karı çağırdı, geldik masaya çöktük, sonra ne olduysa vazgeçti kaltak, parasını da ödeyecektik ulan!" dese, ne yapardı, "Yok yok, Nuridin iyi çocuktur, yapmaz böyle şeyler, bütün bunlar şaka olmalı,

latife cinsinden, zaten o delikanlıyken de ne şakalar yapardı bize, işte onlardan birisi bu... Dur ve bekle Muhibbe..."

Korkunun ecele faydası yoktur! Muhibbe başına kötü şeylerin geleceğini, her ne kadar yüreğinde fenalık gezdirmeden iyi tarafıyla olan biteni tartıp düşünse de galiba anlamış bulunuyordu. İdam sehpasına giden kurbanların telaşsız halleri vardır, ışığa yakalanmış tavşan gibi kıpırtısız dururlar; işte Muhibbe sanki böyle olmuştu. Nuridin'in niyeti başkaydı, Nuridin en azından ona bir geceliğine sahip olmak üzere gelmişti, bunu önüne geçmek için çareler aranırken Muhibbe, bu durumda kalan birçok kadının içinden dediği gibi, "Baktın ki olmadı, madem ısrar eder, zaten bunun her yeri erkek olsa ne olur, hiç mi erkek görmedik, şimdi artık bu işler sıradan oldu, kadın erkek sokakta karşılaşınca tokalaşır gibi yapıyor da pardon yani bir şey yapmadık ki diyor, o yüzden baktın üstüne üstüne geliyor rezaletin mayasını çıkartma ve ne isterse yap gönlünü, gönder başından, bir daha da kapını açmazsın!" diye düşünmeden de edemiyordu. Kadere rıza göstermek denilen şey, şimdi Muhibbe'nin aklına yatmaya başlamıştı; gerekirse, gerekirse, gerekirse...

Muhibbe bu telaşeler ve kaygılar içinde ter döküp kâh olacaklar için kör talihine söyleniyor ve içinden "Eh n'apalım, akacak kan damarda durmazmış!" diye rızalık gösteriyordu, kâh dışından "Az sonra bizim komşu Ayten gelecekti oturmaya!" gibi yalan yanlış blöfler yapıyor ama bu yemleri Nuridin'e yediremiyordu. Nuridin hayatında hiç olmadığı kadar aldanmaya ve aldatılmaya karşı direniş durumundaydı; zokayı yutmayacaktı. Bu nedenle Muhibbe'nin karşısında pişkinliğin son haddinde bulunmaktan bir adım geri dönmüyor ve ondan duyduğu içi boş hiçbir lafa karşılık, yelken indirmiyordu. Yemeği böyle bir gerginlik içinde zar zor tamamladılar, Muhibbe'nin yaptığı lezzetli şeyler birer birer zıkkım oldu. Bu arada bir kadeh rakıyı zorla ve ısrarla Muhibbe'ye de içirtmişti Nuridin... Bundan sonrasına dair Kürt Apo ne tavsiye etmişti, onla-

rı bir bir hatırladı. Önce güzellikle, olmazsa zorla... Nuridin, "Muhibbe bak sana açık açık söyleyeceğim, sana elli senedir âşık bir adamım, gün bugün imiş, her şey kaderde kısmette nasıl yazılıysa öyle olurmuş!" diye sıradan sözlerle lafına başladı, bu lafları harcayıp önce Apo'nun tavsiyesi olan güzellik kısmını bir deneyecekti.

"O vakitler ben on-on iki yaşındaydım, sen yirmisini geçmiştin. Elbette o zaman kalkıp ben Muhibbe ablayı seviyorum, onu bana nikâh edin, evleneceğim diyemezdim, denilebilir miydi o zaman be Muhibbe... Denilemez... Hem Çerkes töresinde çok haynapedir, hem aramızdaki yaş farkı o vakit deniz kadar geniştir, say ki uçsuz bucaksızdır. Ama şimdi öyle mi ya... Şimdi bir kere haynape kalmamıştır, Çerkes Çerkesliğini unutmuş, ahlakını da geride bırakmıştır... Al beni mesela! Ben bunları yapacak adam mıydım ama yapıyorum, yapacağım! Geç bunları o yüzden...

"Gelelim ikinci tarifeye: Aramızda o vakitler aşılamaz yaş farkı bugün bir hiçtir bizim için... Ben altmışındayım, sen benden yedi sekiz yaş büyüksün ama ne var ki eskisi kadar dert edilecek durum değildir anlayacağın. Benim başka gidecek yerim de yoktur senden başka. Burası benim son durağımdır Muhibbe... O yüzden sana rica ederim zorluk etme, ne kendine zahmet çıkar ne bana zalim davran! Ben buna inanmış birisiyim, sen benim kaderimde varsın ve karım olacaksın. İnanmak her şeyin başıdır, ben buna inandım, itikat getirdim. Ben de bu evin beyi olacağım, sana iyi davranacağım Muhibbe... Ben yumuşak bir insanım be Muhibbe, nelere katlandım neler yaşadım. Şimdi bana yakışmayan bir şeyi bana yaptırma, gel beni sev, beni beğen, beni koynuna al! Kucaklaşalım be Muhibbe... Karım ol be Muhibbe, olmazsa çok haynape şeyler olacak be Muhibbe abla..."

Sev beni, beğen beni demekle bir erkek sevilebilir miydi; zor! Ne ki içindeki zalim durumu ve bundan sonra olacakları açık bir dille anlatan Nuridin'e karşı Muhibbe'nin önünde ter-

cih edeceği seçenekleri sınırlıydı: Ya gerçekten sevmeye çalışacak, en azından o gece için seviyor görünecek, gönlünü yapıp başından gönderecekti; ama bu adamın gitmeye gönlü yoktu ki... Yahut kızılca kıyameti hemen şimdi koparacaktı; şu rakı şişesini kafasına bir fırlatıp başlasa ne iyi olurdu... Onu bir gece yatağında sabahlatıp göndermeye kalksa, kapıdaki valizi oradan kıpırdamamak üzere geldiği için gerisi zor olacaktı. Valiz ben buradan gitmeyeceğim diyordu, Muhibbe bunu anlamıştı. Camı pencereyi açıp yok mu kurtaran diye bağırsa, kim bilir Nuridin'in tabancası, silahı, en azından bir Çerkes kaması vardı yanında; ya mazallah çekip vursa... Tam da rahata erip keyif yaptığı bu yaşlılık yıllarında başına bela sarmıştı Muhibbe... Onu koca kabul etse, tamam mademki kaderimsin, o zaman gel otur şuraya dese, yıkayıp paklanınca, üstüne adam gibi bir iki kıyafet alınınca adama, daha doğrusu bir kocaya döner miydi ki Nuridin? Kalem Ali'den sonra; zor! Dikkatle baktı yüzüne adamın... Eh, fena değildi aslında, her türden hayat rüzgârının çehresini yıpratmış olmasına karşın sevimli ve çocuk yüzlüydü erkek... Bunu nikâhına alsa, evinde sağa sola koşturup çalıştırsa, kendi yan gelip yatsa; böyle de olurdu ya, dünyada olmayan ne var... Fakat bu olabilecek son ihtimalin sondan en sonuncusuydu. Şimdilik Nuridin'i başından savmanın yollarına bakınacaktı Muhibbe...

Nuridin ise Muhibbe'ye fazla düşünme payı vermek istemiyor, onu Apo abisinin ona öğrettiği gibi yatağa derhal atıp sırası gelmiş bir vazifeyi bitirmeye telaş ediyordu. Apo diyordu ki "Bir karıya sahip olunca, o vay be der, erkeğe bak, işte erkek dediğin budur, sonra sana tapınır. Benim öğrendiğim budur be..." Saat gecenin onuna gelmişti, bu kez yatsı namazına çağıran ezan okundu. Ezandan hemen sonra malum ve melun baykuş iki kere daha öttü. Galiba bu sefer bütün mahalle halkı bu acı ötüşü duydu. Nuridin masadan kalkıp Muhibbe'nin yanına geldi, yere çöküp başını sandalyesinde buz kalıbı gibi soğuk ve kıpırtısız oturan kadının dizlerine koydu.

"Muhibbe, ben sevgi ve aşk nedir görmedim hayatımda, şimdi şunun şurasında kaç yılımız kaldıysa hem kadın denilen sen gibi bir harika kadını doya doya tadını çıkartıp sevmek, okşamak istiyorum hem de seninle sana rahmetliden kalan hayatın içinde olmak, seninle bulunmak istiyorum" diye âşıkane konuştu. Muhibbe bu sözleri duyunca yelkenlerinin biraz suya indiğini sezer gibi olmuştu, kadın içinden "Kâfir baştan böyle konuşsa, kalbimi alacaktı ama, öyle hort zort etmekle olmaz ki!" diye geçiriyordu. Muhibbe'nin bu iş olacaksa bari bu yollu olsun diye Nuridin'den beklediği uzun aşk sözcüklerine ötekinin sabrı hiç yoktu, becerisi olmadığı gibi o türden bir lügat kalabalığına da sahip değildi. Nuridin birden ayaklandı, Muhibbe'yi bileklerinden yakaladı, ayağa kaldırıp kapısı açık yatak odasına doğru sürüklemeye başladı. Kadının bilekleri incecikti, bileğin içindeki çift sıralı ince kemik parçacıkları çıt çıt birbiri ardından kırılacak kadar narindi. Nuridin'e körpe bir bedeni tutuyor gibi geldi; öyle hissetti... Muhibbe neye uğradığını anlayamadan kendisini sırtüstü yatağında buldu. Bağırmanın, imdat istemenin zamanı artık gelmişti, geçiyordu bile... Sesini çıkartacağı sırada, Nuridin, "Tek kelime edersen vallahi öldürürüm seni Muhibbe!" diye tehditi yapıştırdı, "Benim kadınım olacaksın, hepsi bu!"

Altına alıp bacaklarıyla kıstırdığı kadının bedeni tıpkı bilekleri gibi ne kadar zayıf, narin, naif idi. Gözü dönmüş görünen Nuridin Muhibbe'nin üstünü başını çıkartmaya çalışırken, Muhibbe birden şu karara vardı. Artık olan olmuş, iş bu raddeye gelmişti. Eğer direnirse, gazetelerde hep okuduğu gibi tecavüz ve cinayet dahi işleyecek olan bir adamla karşı karşıyaydı, bunu anlıyordu. Zorluk çıkartmadan ona teslim olmaya hazırdı Muhibbe... Hele ne olacaksa olsun, çabuk tarafından bir bitsindi. "Ardından hemen polise gider, savcıya çıkarım, bu herifi tecavüzden zindanlarda çürütürler, ben de buradaki her şeyi satar savar, kalkıp İstanbul'a giderim, kim bilecek kim dillendirecek, zaten Biga'dan da sıkılmıştım..

İnsanın her durum için yedekte bekleyen bir tasarısı olduğundan, eğer böyle bir tasarım yoksa insan belleğinde derhal onu icat edeceğinden, Muhibbe de böyle düşündü. Ancak kendiliğinden Nuridin'e yardımcı olacak gibi davranmayıp işin akışına kendisini, yalancıktan direnir gibi yaparak, bıraktı; açıkçası rol kesiyordu. Fakat gördü ki o böyle film artisti gibi direndikçe, bu erkeği daha çok tahrik ediyor, bunların bir yalan olduğunu hissediyordu. Nuridin fazla zorlanmadan kadının üstünü başını soydu. Her bir giysiyi tek tek çıkarıp sağa sola fırlatırken, yatakta uzanmış yatan ve güya olmazlanıp duran kadının süt beyazı, kırışıksız bedeni onu çok şaşırtı. Muhibbe tamamen çıplak kalınca kendisi de soyundu. Muhibbe'de o yaştaki birçok kadında görülen şişkin karın ve göbekten eser yoktu. Muhibbe'nin memeleri genç kız memesi kadar olmasa da sanki hiç ellenmemiş gibiydi, sarkık da değildi. Omuzları da çökük değildi Muhibbe'nin... Tatlı bir yumuşaklıkla yuvarlanıyordu omuz başları... Boynu ince uzun, bir iki kırışık sayılmazsa pürüzsüzdü. Muhibbe'nin bacaklarına baktı Nuridin, kadının bacaklarında yaşını gösteren kemik eksikliği işareti sayılabilecek hafif bir eğrilme varsa da Nuridin'e zorluk çıkartmayacak biçimde açılmış bacakları düzgün sayılırdı. Sonra, Nuridin, Muhibbe'nin kasıklarına baktı, mahrem yerine baktı. Apo haklıydı, kadını yatağa attın mı gerisi geliyordu, şimdi bir Cennet kapısındaydı sanki, şimdi sıcacık bir kaplıcaya adım atar gibi ilerleyecek ve kendisini iyi hissedecekti. Nuridin üstünü başını fora etti, çok derbeder durumda görünüyordu soyundukça, çok... Nuridin pejmürde dahi değil, basbayağı baştan aşağı eğretiydi. Muhibbe bunları sırtüstü yattığı yerden gördü, o görüntüleri aklına kazıdı. "Kocam olsa bunu adama çevirmek zor olur ama onu isteyen kim, şu işi kazasız belasız halledip başımdan hele bir savayım, artık cezaevinde ona yeni çamaşır gönderirim!" Nuridin'in iç çamaşırları lime lime, yıkanmış olsalar dahi leke pas içindeydi; keza gömleği tirfillenmiş, dirsek yerlerinden pırtlamıştı, pantolonunda belli belirsiz bir yama göze

batıyordu. Nuridin bunları üzerinden atıp Muhibbe'ye sarıldığında kadını sıcak, kendisini soğuk buldu. Oysa az önce, üstündekileri çıkartmadan önce, ateşler içinde yanıyordu. Hatta sofrada kendisini yatağa hazır hissedecek bir uyanış, vücudunda bir hareketlenme, kaslarında gerilme, apış arasında bir sertlik dahi hissetmişti... Ne olduysa şimdi buz gibiydi, kıpırtısız, hiç hareketsiz orada öylece yatabilir, kalabilirdi; Apo'nun ona söylediği gibi sidik zoru dahi işe yarıyacak görünmüyordu. Telaş ve gerginlik böyle durumlarda erkeği daha derin bir kuyu içine düşürüverir; kısır döngü denilen karanlığın içinde adam debelenir, durur! Nuridin acemice bir şeyler yapmaya çalıştı, olmuyordu. Muhibbe'nin memelerini uzun uzadıya okşamaya kalkıştı, yararı olmadı. Öpmeyi çoktandır unutmuştu, kadın gördüğü mü vardı, dudaklarını uzattı ama Muhibbe yüzünü çevirdi.

Aslına bakarsanız, Ankara'daki Bent Deresi kerhanelerine gidip geldiği birkaç seferi sayılmazsa, ayrıca karısından boşandığı otuz yıldan beri, arada Fatoş Hanımla olan evliliğindeki rezaletli günler dikkate alınmazsa, kadın yüzü ona uzaktı... O demek ki bütün erkekliğini Muhibbe'ye saklamıştı... Ama şimdi kadının üzerinde, beceriksiz durumda, boynu satırla vurulmuş horoz gibi çırpınıyor, debeleniyordu. Muhibbe durumu anladı, işte o vakit bu çocuğa çok acıdı. Elini uzatıp onu okşamayı, yapmayı istediği işi tamamlamak için yardım etmek istedi. Eliyle Nuridin'in erkekliğini okşamaya başladı, bir yandan da ona sarılıyor, erkeğin omuz başlarını, boynunu, sonra dudaklarını öpmeye çalışıyordu. Bunları yaparken o Muhibbe ablası gitmiş, göz süzen ve hafif iniltilerle dudaklarını uzatan bir başka kadın gelmişti. Buysa Nuridin'i öfkelendirecekti... Öfkelenecekti zira bunu yapan kadın bir fahişe olmalıydı, namuslu ev karısı böyle şeyleri yapmaz, erkeğin azgın hallerine alışık biçimde davranmazdı, hele Muhibbe hiç yapmazdı, işte buna öfkelendi... Eskiden aşk ve sevişme biraz utanmak, mahcup kalmaktı. Karı ve kocası bu işi birbirlerine belli etmeden karan-

lıkta, yorgan altında yapar, birbirinden af diler gibi bir boyun eğikliği içinde yataktan kalkarlardı. Şimdi her şey değişmişti; kırk yıllık Muhibbe abla bile...

Bir de Muhibbe ablası böyle yapmakla Nuridin'e, "Haydi oradan, kalk kalk bu işi beceremedin, yüzüne gözüne bulaştırmadan dur ben sana yardım edeyim!" demekteydi, böylece üzerinde sanki üstünlük kuruyordu. Bu iki duygu altında ezilen Nuridin, Muhibbe yavaş yavaş inlemeye başlayıp gözlerini kapatmışken, kadının yüzünü tokatlamaya başladı. Bunu bir kez Fatoş Hanım'a da yapmıştı, Fatoş onu boşamıştı; varsın olsun! Şimdi ne olurdu ki, en kötüsü Muhibbe onu kapıdan atar, kovalardı. Apo dememiş miydi, bas tokadı kadına diye; aralarında geçen konuşmayı unutmamıştı demek:

Apo, "Bas tokadı karıya olmazlanırsa, Nuridin!" demişti.

Nuridin ise, "Tokatı nasıl atacağım Apo?" diye sormuştu.

"Hay beceriksiz Çaycı Nuridin, oğlum, avcunun içiyle şöyle yapıştırdın mı burnundan kan gelecek be..."

"Olmaz Apo, öyle tokat atılmaz!.."

"Ya nasıl atılır be Nuridin, he de bakalım, karı kısmına nasıl tokat atmak lazım gelir?"

"Bana bir vakitler Bahriyeli İsmet ağam öğretmişti be Apo, kadın kısmına elinin tersiyle fazla güç sarf etmeden çarpacaksın, maksat canını acıtmak değil, gururunu kırmak olmalı. Eski zaman beyzadeleri, asiller ellerindeki eldiveni çıkarıp eldivenle yüze çarparmış, yani elimi sana vurmaya değmez, al sana eldiven diye diye..."

"Ula sıçtırma şimdi Bahriyeli'ne... Tövbe tövbe, ölmüş adamın ardından küfür ettiriyorsun bana! Biga'nın yeni Bahriyelisi kim oğlum, ha söyle, kim? Ben tabii ki, ben... Artık benim borum öter, Kürt Apo be diyeceksin, Apo bana dedi ki diyeceksin, avcunun ve beş parmağın izi çıkacak karının suratında dedi diyeceksin! İşte bundan sonra böyle..."

Bu konuşmayı şimdi hatırlıyordu. Apo haklıydı! Muhibbe tutmuş onun erkekliğiyle oynuyor, bir kerhane karısı gibi dav-

ranıyordu; hizaya gelmesi şarttı bu kadının... Allah muhafaza etsin karısını orospuluğa alıştırırsa, sonra onunla baş edemezdi. Nuridin sağlı sollu vurmaya başladığında bütün bu eskimiş konuşmalar aklından bir bir geçmekteydi. Ne kadar vurdu, nasıl tokat attı, Bahriyeli usulü mü yoksa Apo'nun Kürt usulü mü, bu kısmını da ne o vakit ne sonradan hatırlayacak durumda değildi. Muhibbe birkaç tokatın ardından çığlığı bastıysa da bunda çaresiz kaldı hem korkudan sesi kesildi hem de ardı arkasına yağan tokatların verdiği bir hafif baygınlık geçirmekteydi. Ağzından burnundan kan akıyordu Muhibbe'nin, hem de öyle böyle değil, gerçi fışkırmıyordu ama kan sızıntısından fazla bir akıştı bu... Kadının yanakları yara bere içinde kaldı. Gözlerinin altı bir anda morlaşmıştı, bütün vücudu titriyordu Muhibbe'nin. Nuridin altında kıstırdığı bu çocuk bedeni kadar olan minyon yapılı, narin kadını, yüzünden akan kanın farkına vardığında, sarsarak kendine getirmek istedi... Eyvah, ne yapmıştı, eyvah bunu nasıl tamir edecekti şimdi; eyvahların arkası gelmeyecekti galiba... Şimdi ona saatlerce sarılsa, öpse, ayaklarına kapansa ancak affederdi Muhibbe ablası...

"Muhibbe abla... Muhibbe abla... Vallahi vurmak istemedim ama o Apo var ya, işte o dedi ki vur dedi, acıma dedi, karı kısmına tokat yakışır dedi be... Bahriyeli gibi vurma Kürt gibi vur dedi. Hem avukat da gelip beni çıkarttı Capon Çayevi'nden be Muhibbe abla... Reis Hüseyin Çavuş da parti kurultayına gitmiş, Ankara'daymış, onu da aradım, sokaktayım dedim, aradım be abla ama Hüseyin Çavuş tam bir hafta gelmeyecekmiş... Sonra ben bir haftadır zaten yerdeki şiltede yatıyorum, Dicle Birahanesi'nde, yerde... Muhibbe abla... Duyuyorsun değil mi? Birahanenin bulaşık yerine sığındım be... Naim Usta da gitti, Necip Bey ve Muhittin Bey çoktan gitmişti zaten... Kanama be abla, durdur be abla kanamayı... Muhibbe abla sana derim yahu! İşitmiyor musun yoksa be Muhibbe? Bak, Naim Usta beni dükkân sahibi yaptım derken meğer haksızlık yapmış, ya işte böyle Muhibbe abla, sevgilim Muhibbe, karım

benim, Muhibbem bana ses ver... Muhibbe abla hatırlar mısın, sen bir gün bizim evde uyuyordun, öğle zamanıydı... Annem çok haynape olur diye beni evin içinde dört gözle kolluyordu, hani odaya gireyim de seni seyretmeyeyim diye... Ne güzeldin o vakitler Muhibbe abla, yine çok güzelsin, hatta o zamandan daha güzelsin...

"Ben ne yaptım ettimse, bir yolunu bulup senin uyuduğun odaya giriverdim. Hatırlar mısın bizim evin Demirci tarafında bakan pencereli odası vardı, yazları bir serin olurdu orası, işte oradaydın sen, işte o odaya girdim. Üzerindeki pike açılmıştı, işte bu süt bacakların çarşafın, pikenin açığından görünüyordu. Ben okşadım seni azıcık orada Muhibbe abla, sen duymadın, şimdi de duymuyorsun, yahut duyuyor da şaka yapıyorsun, o zaman da şaka mı yapmıştın yoksa, şimdi bunu çapkınlığa veriyorsun. Seni gidi çapkın seni...

"Sen o zaman da beni severdin demek ki ama haynape diye söylemezdin... Hay Allah bak, gördün mü başımıza geleni, iki âşık yıllarca ellerde gezdik de şimdi buluştuk ama sen yine ses çıkartmıyorsun... Ben o vakit çocuktum, ne bileyim, bilseydim soyunur dökünür koynuna girerdim senin... Ama sadece bacaklarını okşayıp kaçtım oradan... İşte bak böyle okşamıştım, işte bu bacakları okşamıştım. Fakat o zaman senin yüzünden kan gelmiyordu be Muhibbe abla, Muhibbem benim, karım her şeyim... Bak nasıl öpüyorum seni, bak böyle dudaklarından... Ama dudakların çok soğuk be Muhibbe... Ulen kaltak Muhibbe, konuşsana... Adamı delirtme be orospu Muhibbe..."

Kan akıyor, akıyordu. Nuridin buna izin veremezdi. Biricik sevgilisine yıllar sonra kavuştuğuna inanırken nasıl izin versin, veremezdi. Baygınlık geçirmekte olan Muhibbe'nin yüzüne yastığı bastırıp kanını görmemek istedi ancak pamuk yastığı alıp uzandığı sırada gördü ki kadının bir kulağından da kan akıyordu. Bu kötüye işaretti. Nuridin iyice heyecanlandı, bu kan derhal dinmeli, karısı ayaklanmalıydı. Karısının, Muhibbe ablasının yüzüne yastığı bastırdı, biraz daha bastırdı, iyice bas-

tırdı ki kandan eser kalmasındı. Muhibbe bir iki çırpındıktan sonra sessizce olduğu yerde kalakaldı. Nuridin de nefes nefeseydi şimdi... Biga kasabasının yaslandığı Balıklıkaya tepesinin tüm kayalarını sırtında taşıyıp ovaya götürmüş, dağı harman etmiş gibiydi. Muhibbe'nin üzerine yığıldı kaldı.

Uyumuş olamazdı zira çıplaktı! Çünkü çıplak yatanın üzerini buz kaplarmış, çıplak üşürdü, üşüyünce uyanırlardı. Nuridin uyandı ama Muhibbe uyanmadı oysa kadın da çıplaktı. Yatağa kan içinde uzanmış ölü kadının üzerindeydi Nuridin... Ne kadar öyle kaldığını hatırlayamadığı bu zaman içinde rüyalar görmüşse bunu uykusuna değil, sanki bir yorgunlukla kendinden geçtiğine bağladı. Hayatından gelip geçenleri görmüştü kâbus gibi rüyaları arasında... Az evvelki rüyasında, üç yaşındayken ölüm haberini aldığından beri ne rüyasında gördüğü ne de bir daha adını andığı evladını kapalı gözkapakları arkasında seyretmişti... Baba, gel yanıma gel, korkuyorum sen yanıma gel diyordu küçük evladı. Sonra bazı yaramazlıklar yapıyordu da babası onu kurtarıyordu. Cânan ise bir köşede durmuş sırıtıyordu ona... Bahriyeli İsmet, Muhibbe'ye elinin tersiyle tokat atmadı diye gücenmişti sanki, "Apo'nun lafını dinledin, yanlış yaptın be Nuridin, defterden silmeli seni!" diye bağırıyor, Nuridin o böyle bağırınca yüzü gelincik kırmızısına dönüyordu. Daha nice şeyler seyretmişti rüya gibi geçenlerin arasında...

Nuridin kendine gelip ayıldığında buz gibi bir zeminde yatıyor sandı, üstleri açıktı ikisinin de... Uyuyanın üzerine kar yağarmış derler! Soğuk hareketsiz bedenleri çarçabuk kavrar ancak bu bedenlerden birisi canlı ötekisi cansız olunca durum farklıydı. Şimdi Nuridin, üstü açık yattığı yerde çıplak vücudundan fışkıran az evvelki terin soğuduğunu, sırtının ise ürperdiğini hissediyor ancak bundan daha garip olanı ise Muhibbe'nin cansız kalıp hızla soğumaya başlayan bedenine yüzü koyun kapaklandığından karnında, göğsünde, bacaklarına değen kadının süt beyazı bacaklarındaki üşümenin hazzını duyuyordu. Muhibbe ablası demek uyurken böyle buz gibi olurdu. Olsun var-

sın! Kendisi vardı ya orada, boşuna mı vardı, erkek dediğin böyle zamanlar için erkek olurdu ve onu ısıtırdı, sarıp sarmalardı, bir bebek gibi bakardı karısına... Yatağın ayakucundan yere sarkmış yorganı aldı, üstlerine çekti, iki beden biri canlı biri cansız öylece bir süre uzandılar. Yorgan üstlerine çekiliydi, baştan aşağı yorgan karanlığındaydılar. Nuridin, Muhibbe'yi öpüyor, okşuyor, ağız boşluğundaki eksik dişleriyle derisini ısırıyor, bütün gücüyle kadının bedenini sarıyor, sıkıyordu. Okşamalarını artırdı, ölü kadına kendi bedenindeki bütün sıcaklığını vermeye çalışıyordu. "Isın be Muhibbe, bu kadar soğuk olma yahu, kocan değil miyim bugüne bugün, ısın be..." Az evvel ölüye anlattığı gibi, eskiden köyde yaptığına benzer bir gizlilik altında bacaklarını da okşuyor, o yüzden aşağıya uzanıyor, sonra yukarıya dönüyordu. Yorgan eğer dışarıdan seyredilse içinde kapana kısılmış bir hayvan varmış gibi kıpır kıpır oynuyordu. Yorganın ısınmaya yetmediğini zannetti, Nuridin...

Kalktı, arandı, bakındı, yüklük dolabından bir yorgan daha buldu, aldı getirdi, üzerlerine serdi. İçine girdi Nuridin... Muhibbe buz gibiydi hâlâ... Nuridin ise kan ter içinde sırılsıklam, sıcak, hararetten buram buram duman çıkarıyordu. Muhibbe kıpırtısızdı ama Nuridin bütün bu okşamalarından etkilenmiş olmalıydı, bir yandan kadının kan akmış artık hiçbir şey duyamayacak olan ölü kulağına, fısırdıyordu, "Bak Muhibbe, işte oluyor, bak Muhibbe, bak nasıl da oluyor... Bir de sen olmaz sandındı. Elinle okşamaya kalktın, ne gerek vardı ki... Biz de erkeğiz be! Bak da gör Muhibbe, bak nasıl da hazırım, gör be... Kocan hazır artık Muhibbe abla!"

Nuridin sabaha kadar Muhibbe'nin üzerinde kaldı, üst üste defalarca içinde durdu, kâh tekrar tekrar öptü ve okşadı, bazen işi ileriye götürdü, Apo'nun dediği gibi cinsel organıyla kadının ağzına dokundu, "Geriden becerirsen daha iyi" demişti Kürt, onu da denedi, yapamadı.

"Uyuyor gibi numaralara yatıyor teres karı ama o benim karım yahu, ister öyle ister böyle, kocası değil miyim, helalliği

değil miyim, elbette nasıl istersem, vakti yok ki bu işin, erkeğin canı çekince oluverir zaten!" diyordu.

Sabaha karşı hem ortalık iyice soğuduğundan hem de Nuridin, Muhibbe'yi ne kadar ovalayıp çekiştirse, öpücüklere boğsa da bir türlü ısıtamadığından iki yorgan yetmemiş olmalı düşüncesiyle kalktı bir yorgan daha aldı, tekrar üzerlerine çekti. Şimdi üzerlerinde bir mezar kümbeti kalınlığında kabarıklık vardı; üç yorgan... Nuridin artık ölesiye yorgun düşmüştü. Muhibbe'ye sımsıkı sarıldı, başını onun yanaklarına dayadı, sonra bir eliyle kadının memesini tutarken öteki eliyle, sırtüstü uzanmış olan Muhibbe ablasına belinden sarıldı. Öylece uyudu!

Üç gün sonrasıydı. Mahallelinin merakta kalması bir yana, Muhibbe'ye gitmesi için akıl veren, onunla dalga geçen ama durumun ters geliştiğinin ürküntüsüyle ne yapacağını kestirmeye çalışan Kürt Apo, kimseye belli etmeden bir iki kez olay mahallinden geldi geçti. Bu geçişlerini bir raslantıyla oradan aracını sürüyormuş gibi BMW'siyle yaptı, pek bir şey anlayamayınca bir kez de yaya olarak o civarda dolaştı. Muhibbe'nin evinde perdeler kapalı ancak odalardan bir tanesinde perde sızıntısı yapan bir ışık güpe gündüz görülüyordu; bu hayra alamet değildi. Mahalleliyle konuşmadan oradan uzaklaşmış bulunan Kürt Apo'yu bir tasa aldı ki başına dert saracağının farkında olmalıydı. Eğer bir soruşturma olursa başına dert alabileceğinden kuşku duyup hemen tedbirini takınmak kararındaydı. Bu işten, evde her ne olduysa olan bitendeki payından kurtulmalıydı. Zeytinyağı gibi su üstüne çıkmak için pişkin davranıp önce polise, sonra da savcılığa gitti ve kendiliğinden duyurumda bulundu. Şöyle dedi her iki yerde de polis ve adliye zabıtlarına aynen geçti söyledikleri:

"Kesenkes Sokağı'ndaki eskiden mevcut Capon Çayevi'ni işleten çaycı Çerkes Nuridin, birkaç gündür ortalıkta görülmemiştir. Kendisini en son galiba ya cumartesi günü yahut pazar

gördüm, hatırlamakta zorlanıyorum. Ancak bana en son akrabası bir hanımın evine gideceğini, yemek daveti aldığını söylemişti. Bakışlarından ve sözlerinden onun bu hanıma karşı bir âşıkane haller içinde olduğunu sezdim ama bir şey söylemedim. Bana ne ama, değil mi? Kadının adı Muhibbe'dir, yaşlı bir hanımdır. Hamdibey Mahallesi'ne giden üst caddede oturur, kapı numarasını bilmem, evi eski evlerden olup o caddede hemen göze çarpar zaten... Bir vakitler kamyon altında kâğıt gibi ezilen Kalem Ali Bey'in karısı olan Muhibbe hanımdan geri gelmeyen esnaf arkadaşımız Nuridin'i merak ettiğimizden durumu zatıallerinize beyan ederim, efendim. Bu memleketin halisene bir yurttaşı, Ne mutlu Türküm diyene sözüyle büyümüş ve milletini seven bir vatandaşı olarak vazifemi yapmak üzere durumu arz ediyorum.."

Polis harekete geçti, mahalleli soruşturuldu, savcılıktan alınan bir izin ile eve çilingir marifetiyle girildi. İçeri adım atan karakol komiseri kapı açılır açılmaz az daha düşüyordu. Ayağına, yerde duran Nuridin'in her yerinden perçinlenmiş, dikiş görüp yırtık pırtık hale gelmiş emektar valizi takılmıştı. Komiser tumturaklı bir küfür edip valizin gelmişine geçmişine sövdü saydı, sinkaf etti; ayak parmaklarında yer etmiş nasırlara çarpan ne olsa, bu kadar küfürü hak ederdi...

Biga'nın Güçlüsesi gazetesi ertesi gün haberi etraflıca yazdı. Ahmet Levent, Biga'da böylesi cinayetler ve tecavüzler neredeyse hiç olmadığı gibi bazı bazı pek seyrek olduğundan bu fırsatı kaçırmamış, alelacele İstanbul basınındaki matbuata ve gazetelere de havadis nakletmişti. Eski arkadaşları şimdi gazetelerin tepesinde genel yayın yönetmeni gibi mevkilerdeydi, en beceriksizi dahi şimdi köşe yazarı diye adlandırılan gazete fıkrası yazıyordu. İşte bütün bu zevat onu kırmadan, zaten ilginç olan bu olayı baş sayfaya taşıdı... Ayrıca Ahmet Levent'e ufak çapta telif ücretleri de gönderildi. Cinayet ve ölümle sonuçlanan bu garip hikâyenin yaşandığı o sıralarda, özel televizyon yayını yapan Yıldız TV kanalı da habere merak gösterip

akşam bültenine yetiştirilmek üzere İstanbul'dan Biga'ya özel araç çıkartmış, kameraman göndermişti. Birkaç gün boyunca bu olay orada burada konuşulacak ama en çok kasabada ağızdan ağıza, kulaktan kulağa aktarılacaktı.

Ahmet Levent'in yazdığı haber ise olan biteni farklı ve hatta yanlı aktarıyordu. Eskilerin efkârı umumiye dediği kamuoyunu yönlendirecek biçimde olayı olduğundan farklı gösteren bir haber olarak çıkmıştı. Savcılığın polis raporlarına bakarak, ayrıca olay yerinde etraflıca yaptığı araştırma sonucunda verdiği karar aynı zamanda otopsi sonuçlarıyla örtüşünce Nuridin cani değil, erkeklik gururuyla oynandığı için kendisini eve alan bir hafif meşrep kadının kazaen ölümüne sebep olan ancak bu arada kendisi de bir kalp krizi geçirmekle hayatını kaybeden mağdur insan olarak onun haberinde belirdi. Kamuoyu denilen kitlenin, böylesi olaylarda kötü bir kadının emelleri yüzünden bu yönde sonuçlanmasına dair bir haberi duymak istediğini bilen Ahmet Levent'in bu haberine dikkat gösterdiği işte buradan anlaşılmalıdır. Ahmet Levent haberini yazarken, nedense evvel eski sevdiği ancak o kadar yakınlık içinde olmadığı Çerkes Nuridin'i biraz kayırmış, öte yandan çok eskiden beri orada burada karşılaştıkça bir gurur ve azamet abidesi gibi dolaşan prenses kılıklı Muhibbe'yi evvel eski hiç hazzetmediğinden, onu baştan çıkarıcı vamp bir kadın olarak vurgulamış bulunuyordu. Haberine fotoğraf kullanmakta ise sıkıntı çektiği görülüyor: Muhibbe'nin evine polislerle girip kimseye belli etmeden etajer üzerindeki bir çerçeveli küçük fotoğrafı cebine atıp o görseli kullandı sayfasında. Ama ne yazık ki Nuridin'in tek bir fotoğrafı bile yoktu kimsede, sadece Filozof Hoca'da bir karakalem resim olduğunu öğrenmişti, yalvar yakar o resmi alıp kullandı. Haber başlığı altında yer aldı Nuridin'in sırıtan karakalem çizgileri... Filozof Hoca'ya bunun karşılığında bir ziyafet sözü vermek zorunda kaldı. Filozof'un çizdiği karakalem gerçekten bu haberi tam anla-

mıyla destekliyor, Nuridin'in saf, naif, naiften fazla aptal, hatta budala halini okur gözünde ele veriyordu.

1950'li yılların Babıâlisi'nde dirsek çürütmüş olmakla, eski usul ve eski bir dille haber yazmaya devam eden ve bunu aslında biraz da bilerek yaptığını sağda solda açığa veren Ahmet Levent, "Maksadım Türk dilini zengin tutmaktır, ben haber yazarken olasılık da ihtimal de derim, yeter ki yeni kuşaklar her ikisini de birden öğrensin!" diyordu. Bu tarzda yazdığı haber, Muhibbe ve Nuridin olayının arkasındaki sır perdesini değiştirecek biçimde şöyle kaleme alınmıştı:

Akrabasını baştan çıkartmak istedi, canından oldu, cana da kıydı!
Biga'da geçtiğimiz pazar günü tüyler ürperten ölümle bitmiş bir seks skandalı yaşandı...
Biga'nın Güçlüsesi gazetesinden Ahmet Levent yazıyor.

Bigalı meşhur çaycı Nurettin Karasu, uzak akrabası olan Muhibbe T.'nin çağrısı üzerine gittiği evindeki yemek davetinde yaşlı başlı kadının onu baştan çıkartması sonucu kendisini yatakta bulmuş ancak yaşlı bir adam olan çaycının cinsi münasebette başarısız kalması yüzünden çıkan arbede sonunda ikisi de hayatlarını kaybetmiştir. Kadının başarısız olan erkeği cinsi münasebete zorladığı sanılıyor. Polis üç gün sonra bir ihbar üzerine eve çilingir vasıtasıyla girince korkunç gerçekle ve manzarayla karşılaşmıştır.

Biga Çerkeslerinden olan ve kasabamızın çok sevip saydığı, adına da halk arasında Nuridin denilen N. Karasu, önceki pazar günü, uzun yıllardan beri ayrı kalmakla beraber bir rastlantıyla karşılaşıp bir süreden beri görüştüğü uzak akrabası Çerkes Muhibbe T.'nin evine gitmiştir. Nuridin'in tüm eşyası içinde olmak üzere valizini toplayıp kadının evine gittiğine dikkat eden Savcılık makamı, kadın tarafından bir tür karı koca hayatı yaşamak üzere erkeğin eve davet aldığı yönünde düşünce sahibidir. Yaşamakta olduğu mahallesinde ve kasabada herhangi bir mazisi bulunmayan 67 yaşındaki Muhibbe T.'nin yaşına rağmen hâlâ yüzüne bakılır kadınlardan olduğu ve taravetini koruduğu çevreden dikkati çekmekle beraber, başı önünde fakat gurur ve azamet içinde dolaşan kadının Nuridin'e metres hayatı için göz kırpmış olması, soruşturma yapanlara bakılırsa kuvvetli bir ihtimaldir.

Saflığı, sakinliği, her şeye çabucak aldanmasıyla meşhur olan ve karınca ezmez tabiattaki, yumuşak huylu Nuridin'in kendi başına karar alıp

Muhibbe'ye askıntı olması, onu baştan çıkartmaya kalkışması pek beklenecek şey olmadığından, saman altında su yürüten bir karakteri olduğu gazetemizce ölümlerin yaşandığı mahallede soruşturulunca anlaşıldığı gibi bütün olan biten Bayan Muhibbe T.'nin düzenlediği bir tertipten başkası sayılmamıştır. Mahallenin, burada adını vermek istemeyen Muhibbe Hanım'a komşu olan kadınları, "Vallahi iyi hoş kadındı ama gelgelim yere bakan yürek yakan cinstendi, o yaşta genç kız gibi ortada dolaşınca biz hepimiz kendi kocalarımızı baştan çıkartacak diye hop oturup hop kalkıyorduk, etme bulma dünyası işte, Nuridin'e yazık oldu!" demiştir.

Müessif hadise anlaşıldığınca şöyle cereyan etmiştir: Pazar günü akşam saatlerinde kadının evine giden Nuridin izzet ikramla karşılanmış, kuş sütü eksik olan sofraya hemen alınmış, ardından da rakılar açılmıştır. Otopsi raporuna göre bir küçük 35'lik rakıdan bir kadehini Muhibbe içmiş, kan tahlillerinden anlaşıldığınca kalanını Nuridin'e içirmiştir. Hayatı boyunca içki âleminde hemen hiç görülmediği Bigalı tanışları ve ahbapları tarafından da beyan edilen Nuridin'in bu rakıyla sarhoş olduğu kesin olmakla beraber, ayrıca soyunup dökünen kadının erkeği yatak odasına götürdüğü polisimizin dikkatli çalışmasıyla anlaşılmıştır. Erkeğin kıyafetleri sağa sola saçılı bulunmuştur, buysa polis tarafından Nuridin'in Muhibbe'nin becerikli kadın eliyle soyulduğu anlamında yorumlanmıştır. Muhibbe T.'nin evinde hiçbir itiş kakış, kavga dövüş, kırılan dökülen eşya belirtisi ortada olmadığından cinsel münasebet teklifinin kadın tarafından yapıldığı yahut Nuridin bunu bir erkek olması hasebiyle hak etmiş olarak yaptıysa bile Muhibbe'nin istekle buna rıza gösterdiği ortaya çıkmıştır.
Muhibbe, yılların yorup eskittiği bu yaşlı adamı kucağına almış, çiftleşmişler fakat bir genç erkekten beklenecek şeyi ondan ümit edip de bulamayınca kadın Nuridin'e hakaret etmiş olmalıdır. Bu durumda kalan Nuridin'in erkeklik gururu incindiğinden Muhibbe'ye yatakta birkaç kez tokat atmış ancak daha sonra kadının yüzünde kan görünce paniğe kapılıp ne yaptığını bilmemekle eline geçen yastığı almış ve hem Muhibbe'nin canına kıymış hem de bu arada geçirdiği kalp krizi nedeniyle kadının üzerinde çıplak olarak can vermiştir.

Muhibbe T.'nin kocasının yıllar evvel bir kamyon kazasında feci biçimde can verdiğini hatırlatan mahallenin uzun zamandır bu kadını sevmeyen ve kocalarını, genç evlatlarını ondan sakınan namuslu kadınları ise, "Bu kadın hangi erkeğe el uzatsa Azrail gibi oluyor, can alıyor, can veriyor, Allah taksiratını affetsin!" demiştir. Öte yandan Nuridin'in bu fesat kadının evine gitmeden evvel Kurşunlu Camii'nde uzun süre oyalandığı, hatta öğlen ve ikindi namazlarını dahi abdestini şadırvanda uzun uzun

alıp ve dahi derin düşüncelere dalarak burada kılıp sonra oradan ayrıldığı cami hocası tarafından polise bir ihbarla nakledilmiştir.
Hoca Efendi'nin "Tertemiz kalpli, saf ve çocuk gibi bir adamdı, ağlıyordu, niye ağlıyorsunuz muhterem Müslüman kardeşim diye yanına yaklaşıp sorunca, yeterli karşılık alamadım ama belli ki bir kötülükle karşılacaktı, kaderinin böyle sonlanacağını sanki anlıyordu, Allah merhum ve merhumeye layık oldukları mevkiyi ihsan etsin inşallah!" demiştir. Kurşunlu Camii'nde yarın öğle namazını müteakiben cenaze namazları birlikte kılınacak olan Nuridin ve Muhibbe'nin daha sonra köyleri olan Mahmudiye ve İpkaiye'ye gönderileceği de açıklandı. Bu arada kasabamızın Belediye Reisi, iyiliksever insan Hüseyin O. Beyefendi'nin hem cenazelere sahip çıktığı hem de mevlütleri dahil olmak üzere her işe el attığı biliniyor. Zaten muhterem kamuoyu tarafından gayet iyi bilindiği gibi halk arasında lakabı Hüseyin Çavuş olan Halkçı ve Altıokçu Reis Beyefendi'nin hayır ve hasenat işlerinde hiç geri kalmadığı ve her zaman fakir fukaraya el uzattığı hatırlanmaktadır. Bu arada Reisimizin, bilhassa yoksulluğu dikkate alınarak Nuridin'e ayrıca kırk hatim yaptıracağı da öğrenilmiştir. Ayrıca Reis Hüseyin Çavuş'un yakında mebusluğunu ilan edeceği öğrenilmiş bulunduğundan, kendisini tebrik etmek *Biga'nın Güçlüsesi* gazetesine bir görev olmuştur.

Bu haberi okuyan, konuşulanlara dikkat kesilip orada burada kulak misafiri olan, bazen kahvehanelerde ara sıra birahanede dedikodu dinleyen Kürt Apo meselenin üzerinde durmamaya karar verdi, sustu. İnsanın kendi kendisini avutmasından daha kolay bir şey dünyada yoktur. Apo da kendisini avutup bu işin içinde bir bebek kadar masum gördü.

Dedi ki içinden, "Merhum kardeşim Nuridin'in başına gelen bu acı olaydan sonra yok öyleydi, böyle değildi, Nuridin haklıydı haksızdı, merhume Muhibbe Hanım'ın bu işte dahli vardı demek onların ölüsüne hakarettir, delikanlılığa sığmaz, ne olmuşsa olmuştur, Çerkes Nuridin beyefendi adamdı, rahmetli oldu ve öteki tarafa gitti, kendisini severdim, çayını kahvesini içtim, hakkım geçtiyse helal olsun, hakkı kaldıysa affetsin. Allah rahmet eylesin be Nuridin!" işte böyle konuştu, sonra da her şeyi bir güzel unuttu, gitti...

SON

Çerkes Adil Paşa'nın Tahsildarlık Günleri romanı ile başlayan Mahmudiye Üçlemesi'nin ikinci kitabı olan *Capon Çayevi*'nde naif bir insan üzerine bir o kadar naif bir hikâye anlatıyor Mahmut Şenol. Çanakkale vilayetinin Biga kasabasındaki, ahalisi serâpa Çerkes olan Mahmudiye köyünden Nurettin Karasu'nun, ahalinin deyişiyle Nuridin'in hikâyesidir bu. Mahmut Şenol komiği ve trajiği bir araya getirmedeki ustalığını bir kez daha sergilediği *Capon Çayevi*'nde yine unutulmayacak bir roman kahramanı yaratmış. Don Kişot'u hatırlatan Çerkes Adil Paşa'sından sonra, bu saf ve talihsiz Çerkes delikanlısıyla sanki Dostoyevski'nin Prens Mişkin'ine bir selam gönderir.

Doksan Üç Harbi diye anılan 1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Kafkasya'dan sürgüne gönderilen Çerkeslerin gelip yerleştiği köyde, 1929 yılında doğan, yoksulluk ve hastalıklar nedeniyle hiçbir işte dikiş tutturamayan Nuridin bir çay ocağına çırak verildiğinde sanki bu dünyaya gelişinin anlamını bulmuştur. Çaycılığı sanata çevirecektir Nuridin.
Ne hayattan büyük beklentileri ne geleceğe dair umutları ne başkalarına hasedi, kıskançlığı, nefreti vardır genç adamın. Ne yazık ki hayatın akışına karşı duracak gücü de yoktur. Köyünden kasabaya, kasabadan büyük kentlere savrulur. Yıllar sonra geriye döndüğünde her şey değişmiştir.
Nuridin değişime nasıl ayak uyduracaktır?

Biga yöresindeki Çerkes bir delikanlının hayatı ekseninde bütün bir tarihsel toplumsal yapıyı ince ve çarpıcı ayrıntılarıyla gözler önüne seren Şenol, dönemin atmosferini önce dili sonra anlatı tarzı ve kurgusu, nihayetinde insan manzaralarıyla eksiksiz yansıtmış.

Şenol romanlarında sanki Bruegel'in tablolarını kâğıda aktarıp temize geçer gibidir. Anlattığı hikâyeler, karakterler, mekân ve zamanın ilişkisi, hatta kullandığı dil Bruegel resimlerine benzer; şenlikli ve zalimanedir her şey... Berbat ile şahane, zor ile kolay, yalan ile dürüstlük, ihanet ile sadakat, alay ile gurur, adi ile yüce, hatta dev ile cüce iç içedir..

AYRINTI • TÜRKÇE EDEBİYAT
ISBN: 978-975-539-716-0
9 789755 397160

22 TL